альманах

новий обрій

diasporiana.org.ua

20-ЛІТТЯ ІСНУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО КЛЮБУ ІМ. ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА В МЕЛЬБОРНІ

1000-ЛІТТЯ ХРИСТИЯНСТВА УКРАЇНИ

(988—1988)

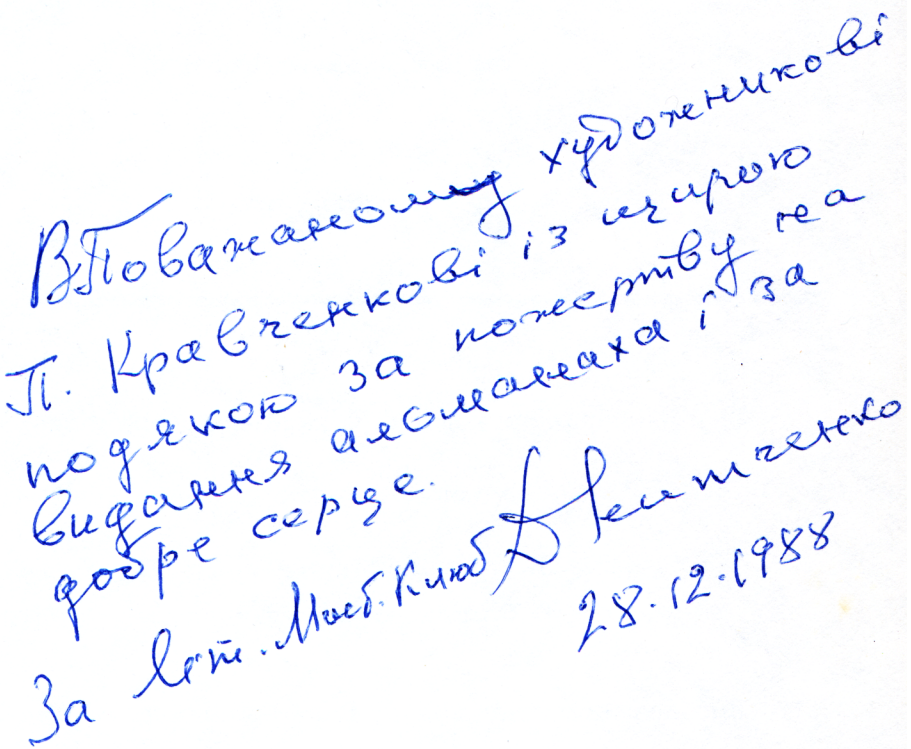

THE NEW HORIZON

ALMANAC

Literature, art, cultural life

Compiled and edited by Dmytro Chub

Cover by Luba Kyrylenko

ISBN 0 7316 2849 7

Цей альманах друкований з частковою допомогою
Фонду Любомира Склепковича

Видає Літературно-Мистецький клюб
ім. В. Симоненка в Мельборні.

Висловлюємо щиру подяку Вшп. Гр. Вишневому за
допомогу в читанні коректи альманаха під час друку.

Друкарня Арона Школяра «ПОЛПРЕС»
Мельборн, Австралія
Printed by POLPRESS PTY. LTD., Melbourne, Australia

НОВИЙ ОБРІЙ

альманах

Ч. 8

ЛІТЕРАТУРА, МИСТЕЦТВО, КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ

Упорядкування та загальна редакція

Дмитра Чуба

Обкладинка **Люби Кириленко**

МЕЛЬБОРН — 1988 — АВСТРАЛІЯ

На фото члени Літературно-мистецького клюбу ім. Василя Симоненка в Мельборні під час авторського вечора письменника Василя Сокола в Ессендоні 22-го листопада 1987 р.
Сидять, починаючи зліва: **Анастасія Грушецька, Зоя Когут, Василь Сокіл, Дмитро Нитченко, Люба Кириленко-Десі.**
Другий ряд: **Неван Грушецький, Зіна Ботте, Володимир Каспенкович, Боженна Коваленко, Михайло Підріз та Григорій Вишневий.** Фото **Вітора Ткача.**
Відсутні: **Ірена Залеська, Ірена Білинська, Аркадій Новицький, Юрій Ткач.** Фото: **О. Ленкавська.**

О. ВЕРЕТЕНЧЕНКО

ВЕЛИЧНА ПОРА

Благословенна, вітчизно ласкава,
Ріки і гори, ліси і поля...
Київська Русь — українська держава
Київська Русь — українська земля.

Понад просторами із небозводу —
Вічного сонця струмилось тепло,
Тільки в душі, тільки в серці народу
Світла Господнього ще не було.

Так погасали віки, та не вимер
Край, що Андрій Первозваний тостив, —
Рівноапостольний князь Володимир
Сам охрестився і люд охрестив.

Світ ще не чув отакої Осанни,
Час поклоніння — велична пора:
Перед розп'яттям Христовим кияни
Стали сумирно у водах Дніпра.

В далеч горнулась до Чорного моря,
Всіх омиваючи, хвиля свята,
Дух Голубиний розкрилився вгору,
Начебто сталось пришестя Христа.

Благословенна вітчизно ласкава,
Ріки і гори, ліси і поля...
Київська Русь — українська держава,
Київська Русь — українська земля.

Василь СОКІЛ

ПРИХОДЬТЕ НА НОВОСІЛЛЯ!

— Катре! Прийшов твій Петька! Прокинься! — дівчина термосила подругу. — Ти чуєш? Петька кличе.

Катря схопилась з ліжка, нестямно заблимала очима:

Що? Хто кличе?.. Ох ти! Задрімала... Здалося бозна-що! А де ж він?

У коридорі. Сказав, щоб вийшла.

Катря похапцем закуталась у сіренький халатик, від чого зробилась зовсім малою дівчонкою, і вибігла з кімнати гуртожитку. Петро, худий, довготелесий, проходжувався в кінці коридору і здався Катрі збентеженим. Вона кинулась до нього:

— Ти чого? Що сталось?..

— Ходімо на вулицю, — загадково сказав він, — розкажу.

Вони зайшли до молодого скверика біля гуртожитку і сіли на лаву. День був теплий, але Катря мерзлякувато куталась у свій фланелевий халатик. Петро поклав руку собі на серце і рухом фокусника вихопив з кишені папірець.

— Що це? Ніколи не вгадаєш! Ордер! — не втерпів.

Катря аж охнула:

— Таки дали?

— Слухай, я прочитаю, — урочисто промовив Петро. — «Виданий товаришеві Левадному Петрові Семеновичу...» Ти чуєш, як величають? «У будинку номер десять по Вузловій вулиці в квартирі номер чотири надається кімната вісім квадратних метрів...» А? Солідно?

— Я давно казала, запишемось — швидше дадуть! — весело сказала Катря.

— Я теж так само сказав у завкомі: ми тепер молода сім'я, і нам по закону належить окрема кімната. Сьогодні вранці викликав мене голова і каже: «Щоб до завтра вас і духу не було в гуртожитку! Вимітайтесь!». І ще сказав — на переїзд дадуть необхідний транспорт.

— Бери не менше двох п'ятитонок! — засміялась Катря.

— Ні, ти вдумайся, без жартів, — сказав Петро. — Серйозно вдумайся. Як цю подію назвати?

— Історичного значення подія! — серйозно сказала Катря.

Петро зважив на долоні ордер.

— На, подерж і ти.

Вона обережно взяла папірець на обидві долоні і підняла їх угору.

— Оце вага. Вісім квадратних метрів!

— Ясно, — погодився Петро. — Кімната законна!

— А ти мій законний муж,—притулилась до нього Катря.

— Незручно, люди дивляться, — він злегка відсунувся від неї. — Ось переберемось...

Наступного дня вони прощалися з гуртожитком. Дехто був незадоволений, але Петро запевнив:

Почекайте до получки, слово чести, хлопці, — таке новосілля справимо!

Він вийшов на вулицю з двома чемоданами, Катриним і своїм, в яких умістилося все їхнє майно. Катря в авоську несла ще якісь дрібнички.

Майже всі, хто був на цей час у гуртожитку, повиходили з кімнат, із смутком і заздрістю проводжаючи щасливців.

— Не журіться! — жартував Петро. — Ми в гості ходитимемо!

— Щасливо! — махали руками друзі, стовпившись на східцях перед вхідними дверима гуртожитку.

В автобусі Катря і Петро стояли на задній площадці і крізь шибку сумно дивились, як віддалявся від них будинок гуртожитку.

— Чесно признаюсь, мені щось ніяково... — зажурено сказав Петро.—Як-не-як, жили дружно, мов одна сім'я... Жаль...

— Це діло звички, — сказала Катря.

— Дуже можливо, — погодився Петро. — Власне кажучи, які можуть бути сумніви? Доведеться одвикати. У нас же тепер своя сім'я. І своя окрема кімната!

Катря від задоволення міцно, аж зіщулилась, стисла його руку.

— Не бійся, все буде гаразд! — посміхнувся Петро.

— Ще далеко? — запитала Катря.

— На завод буде трохи далі їздити. Раніш прокидатимемось, правда?

— Я не уявляю!—Катря сплеснула руками. — У нас окрема кімната! Не віриться.

— Це ти точно сказала! — підтвердив Петро. — Я теж не вірю.

— А це багато, вісім квадратних метрів? — удавала наївну Катря.

— Як оцих два автобуси. А може, ще більше.

— На колесах?

— Ага! — Петрові сподобалась гра. — І ми з тобою покотимо.

— Не хочу циганського життя! — запротестувала Катря.

— Гаразд, ніякого автобуса і ніяких коліс! Ми житимемо в кімнаті з міцним фундаментом, надійною стелею і непорушними чотирма стінами. Уявляєш?

— Ні, — посміхалась Катря.

— Тоді дивись: отак двері, вікно буде тут, а навколо стіни, одна стіна, друга, третя і четверта. Оце наша кімната. В ній житимемо ми. Сьогодні, завтра, все життя вдвох у своїй кімнаті. Що ти скажеш?

Коли вони зайшли до своєї кімнати, відразу помітили, що з четвертою стіною щось не гаразд. У ній зяяв чималенький пролом, з якого виглядав запорошений штукатуркою присадкуватий чолов'яга з рудими вусами. Він вправно орудував замашним ломиком, під ударами якого легко розсипалася нетривка перегородка.

Катря і Петро зупинились на порозі ошелешені. Вусач, одіклавши набік свій інструмент, пояснив:

— Відновлюю те, що було.

— Ви не маєте права руйнувати будинок! — вигукнув Петро.

— А власне кажучи, хто ви і як сюди зайшли? — поцікавився вусач.

— Ми тут житимемо, — сказали вони разом. — А двері у вас навстяж...

— В такому разі, сідайте, — запросив вусач.

Але ніхто не сів. Петро поставив біля своїх ніг чемодани і потер руки. Вусач глянув на нього і запалив сигарету.

— Я вам усе поясню, щоб у вас не було ілюзій. Оця житлова площа, — він обвів рукою навколо себе, — належить до кімнати, що за стіною. Там нас живе четверо. На десяти квадратних метрах, ви розумієте? Але я не б'ю на ваші почуття. В тому, що мені тісно, я сам винен. Будь ласка, переконайтесь, — ця перегородка тимчасова... Він турнув її ногою, посипалася штукатурка. — Я її сам поставив. Це було ще в роки післявоєнних труднощів. Мені дали всю цю територію на вісімнадцять метрів, а тут саме приїхав друг, і я йому відгородив куток. Правда, благородно? Ми довгі роки жили разом. Він був одинокий і хворий...

— Він помер? — тихо запитала Катря.

— І я тепер вважаю, що... Раз я поставив цю стіну, то я її й розвалю. Що ви кажете? Я не правий?

— Але ж у нас ордер, — нерішуче почав Петро. —Ось він.

— Це папірець, а я жива людина, — сказав вусач.

— А ми? Ми, по-вашому, хто? — захвилювалась Катря. — Ми не люди, не живі люди? Ми сім'я, молода радянська сім'я і маємо право на окрему кімнату!.. У нас будуть діти...

На фото Управа СУОА (Союзу Українських Організацій Австралії). Починаючи зліва, сидять: Т. Коцаба, О. Лисенко, гість Оксана Мешко, голова М. Моравський, Б. Коваленко, Т. Сліпецька та Н. Михайлишин. Стоять: Р. Захаряк, А. Мандичевський, д-р. Л. Лаврівський, М. Болюх (голова К.К.), М. Сліпецький, В. Шевченко, мгр. О. Булка (голова суду) та Ст. Лисенко.

— Стривай, ти щось не те говориш, — намагався зупинити її Петро.

— Не перебивай! — вона мало не відштовхнула його від себе. — Кажу те, що треба. Хай він знає, що в цій кімнаті житимемо ми, і хай у нього не буде ілюзій. У нас ордер. Дай, я його прочитаю, — може, громадянин неписьменний... Слухайте... «в будинку номер десять у квартирі номер чотири кімната вісім квадратних метрів...» Правильні номери?

— Оце так номер! — посміхнувся вусач.

— Ви що смієтесь? Ану забирайтесь геть з нашої кімнати! —дзвінко вигукнула Катря.— Чуєте? Щоб і духу вашого тут не було! Вимітайтесь! Інакше... Інакше я вам обірву ваші вуса!

Петро перелякано глянув на свою дружину: яка несподівана активність виявилась у цієї маленької жіночки!

— Катю! — заблагав він. — Хіба ж можна так?..

А вусач з усією серйозністю сказав:

— Ви, шановна громадянко, вусів моїх не чіпайте. Це хуліганство. Доведеться звернутись до міліції.

— Не лякайте! — вигукнула Катря. — Я сама її покличу. Побудь тут, Петю, щоб він нікуди не втік, я збігаю...

— Не клопочіться, — зупинив її вусач. — Телефон у коридорі. Можете подзвонити. Нуль два.

— Без вас знаю!

Сержант міліції поважно вислухав обидві сторони, скрушно похитав головою і сказав:

— Складемо протокола. Передамо до суду. Ану, тихо!

— Я протокола не підпишу, — заявив вусач. — Це насильство.

— Будьте обережні з виразами,—насупив брови сержант. — Ви підпишете добровільно, без насильства. Як миленький, підпишете.

— Гаразд, — сказав Петро. — Ми підпишемо, але що це нам дасть? Будемо чекати суду?

— Вам нема чого хвилюватись, у вас ордер, ви тут і лишайтесь, у своїй кімнаті, — заспокоював сержант. — А ви, громадянине, ідіть до своєї і серйозно подумайте. Може, при-

На фото учасники 18-го з'їзду Союзу Українських Організацій Австралії, що відбувся 7—8 червня 1986 року.

йдете до мирного співіснування. А тим часом підписуйте протокола!

— Все одно я боротимусь за справедливість, — заявив вусач, підкоряючись наказу сержанта.

— Це благородна справа — боротись за справедливість, — похвалив сержант і на прощання вклонився Катрі. — А ви, молодожони, розташовуйтесь, як дома...

Представник влади, виконавши свій обов'язок, пішов собі, а вусач розгублено постояв якусь хвилинку, безпорадно знизав плечима і, нічого не сказавши, повернувся через пролом у стіні до своєї кімнати. Молодожони зніяковіло мовчали. Їм чути було, як сусіда за стіною довго не міг заспокоїтись: торохтів стільцями, кашляв, зідхав і кректав. Петро подумав, що, можливо, слід було йому щось втішне сказати, але не знайшов відповідних слів і сів на чемодан. Катря теж сіла поруч нього і поклала на коліна авоську. Вона також подумала, що якось недобре починається їхнє життя у власній, ізольованій кімнаті...

— Ви, молоді люди, — раптом пролунав голос сусіда, — взагалі занадто рано прийшли. Через десять хвилин від так званої вашої кімнати нічого б не лишилось. Я б закінчив розвалювати стінку і все було б пост фактум. Так що ваше, а не моє щастя...

— А ми й так щасливі люди, — сказала Катря.

— І, крім того, взагалі можете мені дякувати, що я вас не вигнав звідси, — без усякої погрози сказав сусід.

— Ми дуже вам вдячні, не знаємо, як вас по батькові...

— Це зараз не має значення. А коли хочете, звіть мене Петром Семеновичем.

— О! — зрадів Петро. — І мене так само, Петром Семеновичем!

У проломі стіни з'явилось обличчя вусача.

— Жарти тут ні до чого, — буркнув він.

— Можу паспорт показати, будь ласка. А її звуть Катериною Павлівною, вона дружина моя. Покажи свідоцтво... Ми через це й кімнату одержали.

— Вітаю вас, я дуже радий, — прогув вусач і зник в проломі.

Знову запала непевна тиша. Петро раптом схопився з місця:

— Власне, чого ми сидимо? Давай розташовуватись! В чому справа? Сержант сказав, будьте, як дома!

Він підхопив чемодани і переніс їх до вікна, діловито оглянув кімнату, вирішив, що для чемоданів зручніше місце буде у протилежному кутку, відніс їх туди і знову хазяйновито обдивився навколо.

— Все прекрасно, але одного ми з тобою, Катре, недоврахували, — занепокоївся він. — Ти догадуєшся? Де наші ліжка? Де ми спатимемо? Ні, ти вдумайся, — до мене тільки зараз дійшло, що нам тепер доведеться самим купувати собі ліжка. Я ж ніколи в житті не робив цього. А скільки коштує ліжко?

— Не знаю, — призналася Катря. — Я теж ніколи не купувала.

— Що ж нам сьогодні робити? На чому ляжемо спати?..

Вони задумались, а з-за стіни пролунав голос:

— Я вам, молодожони, можу запропонувати розкладушку.

Це було так несподівано, що молодожонам ніби все це вчулось. Вони прислухались. За стіною панувала тиша.

— А ви не соромтесь, — озвався сусід. — Діло життейське. Але коли я заважаю...

— Ні, ні, — запротестувала Катря. — Залишайтесь, будь ласка.

— Дуже вдячний, але сьогодні ми переночуємо у знайомих. А ви розташовуйтесь по-сімейному...

— Ми вам цього ніколи не забудемо.

Він просунув крізь дірку в стіні розкладушку. Петро зворушливо сказав:

— Так, так, — додала Катря. — Ви хороша, чуйна людина...

Сусід махнув рукою і зник з пролому. Трохи згодом було чутно, як він, грюкнувши дверима, вийшов з хати.

Катря поставила серед кімнати розкладушку, сіла і сумно сказала:

— Але де ж подушки?

— Я й сам не знаю, що робити, — в тон їй відповів Петро. — Вперше в житті дають окрему кімнату, і май з нею клопіт!

Катря мрійно сказала:

— Все таки, чудово мати окрему кімнату!

— Я б не сказав. Власне, — поспішив поправитись Петро, — я хотів сказати, що все це мені незвично. Ти ж уяви, змалку жив сиротою по чужих хатах, своєї ніколи не мав і не знав. То сусіди брали до себе, потім віддали до дитячого будинку, а далі — інтернат, ремісниче училище, армія, завод! Усе гуртожитки та гуртожитки! Красота як жилось! Дружно, весело, як у рідній сім'ї. А тепер, бах...

Він глянув на дірку в стіні.

— Нічого страшного, — сказала Катря.

— Я й не боюсь. До всього доводилось призвичаюватись, — примирливо сказав Петро. — А тут не така вже й біда...

— Яка біда? Радість!

— Я ж і кажу..

Вони помовчали, потім Петро зауважив:

— А все таки, оту дірку треба затулити.

— Сусід розламав — хай і замурує! — сердито сказала Катря.

— Але покищо треба хоч чимось завісити.

— Моїм халатиком.

Почало смеркати, а вони сиділи на розкладушці і не знали, з чого почати. Чемодани стояли не розпаковані...

Катря все ще дивилась на дірку в стіні, і їй спало на думку, що халат буде замалий, щоб затулити пролом. Петро, ніби вгадавши її думку, сказав:

— Взагалі, може, й не треба замуровувати дірку. Розширимо її, щоб були двері. А чого ні? Сусіда, видно, не поганий...

— Я нічого не маю проти нього, — погодилась Катря.

— І він має рацію відносно справедливости, — по павзі додав Петро. — Я його розумію і скажу завтра про це в завкомі.

— Про що? — насторожилась Катря.

Петро заходив по кімнаті.

— Та про все це! — вигукнув. — Про кімнату та про сусі-

да! Подумаєш, — окрему кімнату дали!.. Люди заздрили! І мені зовсім не жаль, коли б її й не було...

— Ти що надумав? — прошепотіла.

— А в чому справа? — не вставав Петро. — Хай вона йому залишається. Треба бути чуйним. Адже він не пожалів кутка для свого друга.

— А що ж ми робитимемо? — безпорадно запитала Катря.

— Повернемось до гуртожитку! Ти уявляєш, як нас там зустрінуть!

— Там же на нашому місці вже інші живуть! Ти збожеволів! — кинулась до нього Катря.

Петро пригорнув її до грудей і розгублено сказав:

— Пробач... Мелю бозна що. Це у мене від незвички. Вперше в житті. Але я звикну, даю слово. Окрема ж кімната у нас!.. Це чудово, ти права. І на новосілля всіх з гуртожитку запросимо! Такий бенкет справимо! Правда ж?.. Чого ж ти плачеш?..

У лісі. — Люба Кириленко-Деєї.

На фото учасники 11-го учительського з'їзду, що відбувся в Нобл Парку, в 1987 р. У першому ряду, починаючи зліва: лектор з університету в Лятробі (Вік.) Г. Ніколас, Є. Барчинська — голова Ш. Ради в НПВ, М. Цюпак, Дм. Нитченко, Л. Гаєвська-Денес, Т. Пасічинський — кер. школи в Аделаїді, С. Романів — голова Шк. Ради Вікторії, владика кир. І. Прашко, Т. Сліпецька — голова УЦШР, М. Моравський — голова СУОА, Н. Михайлишин, артистка-хореограф І. Залеська. Фото — Є. Стефин.

Алан МАРШАЛ (1902—1984)— **австралійський письменник, популярний автор багатьох творів. Найкращий з них «Я можу стрибати через калюжі» був зафільмований у Чехо-Словаччині, демонструвався в Австралії.**

ЦІЛУЙ ЇЇ, ЦІЛУЙ ЇЇ!

Вона мені сподобалася з першого погляду. На ній був жовтий джемпер, що нагадував дві величезні помаранчі з прасованими вигинами. Вона стояла на плятформі перед шатром.

— Даю карбованця тому, хто поцілує її в губи! — викрикнув упорядник видовища.

Вона дивилася понад голови натовпу, ніби його й не було перед нею. Дивилася через арену виставки, понад голови надутої парадної худоби, понад гори, що простятлися за містом. Так дивляться звірі з клітки.

Поцілувати її? Я б поцілував.

Губи в неї були червоні й повні, як спілий помідор. Вона стояла твердо на ногах, на вид яких у мене закалатало серце, а горло раптом пересохло так, що я ледве видушив з себе: «Я приймаю виклик».

Вона глянула на мене. Обвела очима, холодними, як лід. А вони були темні. Затримавшись на якусь мить на моїх очах, вони знітилися від їх блиску.

— Виходь на плятформу! — вигукнув упорядник. Він підняв свій мегафон і загорланив на всю арену: «Ваш місцевий хлопець хоче поцілувати принцесу Наву в губи! Нава — непереможна! Вона, в сучасну пору, найспритніша в світі жінка з японської боротьби «джіу-джітсу». Вродлива Нава виступить проти вашого сильного юнака. Чи ж поцілує він її в губи на протязі двох трихвилинних тур відчайдушної боротьби?».

Натовп зростав. Обличчя піднесені й напружені-напружені. Недовірливі, гордовиті, зневажливі, жадібні й голодні на сенсацію... Але це мене не турбувало. Це ж чужі люди. А я був у дорозі. Сьогодні тут, а завтра — там.

Була весна, і вже акації цвіли понад дорогами. Мої жили

були повні, як лісові потічки, що траплялися мені на моїй дорозі.

До біса з обличчями! Я хотів лише її. І не на кілька хвилин, а назавжди. Вона стояла гаряча, як вогонь. Біля неї я відчував її всю, відчував її дихання.

Я знав жінок. Я любив, цілував і лишав їх. Але вона була якась інша. Я був певен, що вона була та, яку я шукав уже давно.

Куточком свого рота я сказав: «Я поцілую тебе не за гроші. Я поцілую тебе для того, щоб ти стала моєю назавжди».

— Ти мене ніяк не поцілуєш, — сказала вона. Її голос був тихий, але сердечний. Так могла говорити тільки красуня.

— Ти тут не маєш життя, — наполягав я. — Ходім зі мною. Я не жартую. Я вже обміркував.

— Будеш знову міркувати, коли я тебе покладу на лопатки, — сказала вона...

— Один шилінг за вступ. Для дітей — півціни! — викрикував упорядник. — Таке видовище рідко коли буває. Ставайте в чергу й не штовхайтеся. Місця в шатрі досить для всіх. Нава — непереможна, немилосердна й геніяльна в обороні.

— На лопатки? Клади! Мені буде приємно, бо... це ж ти.

— Покладу, — усміхнулася вона.

— Починаємо! — крикнув упорядник.

Дівчина зіскочила з платформи, підняла завісу й зникла в шатрі. Я пішов з нею разом з упорядником.

— Чи ти борець? — спитав він.

— Ні, — відповів я, і він полегшено зідхнув.

— Не бійся, — повчав він коротко. — Поборюкайся трохи, щоб не сказали, що задармо платили. І не залицяйся до дівчини, — додав він крізь зуби, раптово споважнівши.

— А хто вона для тебе? — пробурчав я.

— Я чув твоє базікання, — сказав він потрозливо. — Відчепись від неї, бо буде лихо.

— Буде лихо, але кому? — відгризнувся я.

Він набрав повітря в легені, і я подумав, що він ось-ось

на мене кинеться, й насторожився, готовий до бійки. Але він відвернувся.

— Геть від канви! Тримайтесь на віддалі!

Товпа стала півколом. Я зняв жакет і почав чекати.

І ось дівчина появилася. В купальному костюмі.

— Починаємо! — скомандував упорядник, дивлячись на свій годинник.

Я не марнував часу. Я вхопився за неї. Вона вислизнула з-під моїх рук, ніби в'юн. Я й не спам'ятався, як моя голова вже опинилася під її рукою. Вона підняла своє праве плече, рвонула й перекинула мене через себе, хряснувши мною об підлогу.

Товпа заревла.

Боротьба продовжувалася, і я напружувався перемінно. Я не хотів стискувати її занадто. Вона була дещо ніжною. Я забув, що боровся за поцілунок. Намагався відірватися від неї. Нарешті відірвався й обхопив її руками за шию. Я мав перевагу сили, але не знав, як її застосувати.

Я шепнув їй у вухо: «Прийди до мене ввечері. Прийдеш? Де ти зупинилася?»

Вона знову хряснула мною об підлогу.

При кінці першої тури вона змусила мене думати два рази одночасно.

В другій турі я благав її на вухо: «Зустрінемося сьогодні ввечері. Де тебе шукати? Я вже все обміркував. Запевняю тебе».

Але й це не помогло. Вона відбивалася від мене. Я натиснув з усієї сили, але й того було замало...

Коли тура кінчалася, я схопив її голову під руку. Її обличчя дихало в моє. Вона вже була моєю. Ось-ось притулюся своєю щокою до її щоки.

— Ти вже не вирвешся, — зашептав я. — Але я не вимагаю поцілунку. Де ти будеш увечері о восьмій годині?

— Я дозволю тобі перемогти мене, — промовила вона, важко дихаючи.

Я поцілував її — міцно й довго. Вона потягнулася до моїх губів.

Упорядник схопив мене за плече й відірвав від неї. Вона була вільна.

Товпа шуміла, галасувала й аплодувала. Я зачекав, поки шатро спорожніло. Упорядник тицьнув мені карбованця в руку. «Маєш!» — гаркнув він.

Я пішов до виходу. Дівчина вийшла за мною з моїм жакетом.

— Я живу в готелі. О дев'ятій годині, — прошепотіла шпарко.

Я вийшов на дорогу. Не йшов, а летів у повітрі від щастя.

Того вечора ми стояли під верандою за готельним будинком, і я сказав їй, що люблю її дуже. Усе було ясно.

Я знав, що кажу правду. Вона також знала. Поступово її сумнів і недовір'я розвіялися. Нам здавалося, що ми вже давно-давно знали одне одного.

— Як ми будемо жити? — спитала вона. — Ти не маєш праці.

— Буду мати, — відповів я. — Мій знайомий з Варги потребує шофера до ваговоза. Я йду туди.

Вона поклала руки на мої плечі і глянула мені в очі. З моїх очей світилася правда. Я не брехав.

Вона заспокоїлася. Але, опустивши очі, з якоюсь турботою в голосі, сказала: «А як буде з ним? Він буде нас шукати».

— Хіба ти йому жінка? — спитав я.

— Майже, — лячно прошепотіла вона.

— Ну, й що ж. Це мене не турбує.

— Він нахвалявся забити мене за зраду.

— А, вони всі так кажуть. Він боягуз. Тобі буде добре зі мною.

— Якби ж я знала...

— Любиш його?

— О, ні! Ні. Я його ненавиджу.

— То біжи по свої речі. Я зачекаю. Одружимося завтра. Біжи!

— Ні, так не можна.

— Чому? — спитав я.

— Я хочу бути з тобою. Ти не знаєш, як я дуже хочу, — промовила вона зі слізьми в очах. — Але... Розумієш? Я.... я боюся його. Він жахливий. Що буде, як він мене знайде?

— Подивись на мене, — сказав я.

Вона звела на мене очі. Я ніжно поклав свої пальці на них.

— Тобі не треба ніколи боятися його.

Вона притулилась до мене. Я поцілував її й притиснув до себе.

Він появився несподівано з-за рогу. Я відпіхнув її й став напроти нього.

— Іди всередину, — гаркнув до неї. Його голос був рішучий. Він кинув словами з горла, ніби гострим ножем.

Він не мав часу на розмови. Я підступив до нього. Але, поки я став у зручну позу, він устиг аж два рази увігнати свої кулаки в мене.

Він міг битися. Але я бився з кращими забіяками. Ми штурхалися в темряві, і я відчув кров на кулаці. Не було часу нападати з кращої позиції. Ми билися що є духу з самого початку.

Я відчував, що вона стоїть тихо під стіною, дивлячись на нас. Я напружився й дав йому лівою рукою просто в морду й, поки його голова перестала трястися, вліпив йому ще й правицею.

Він тепер уже лежав на землі. Я обернувся до дівчини.

— Біжи, — крикнув я, — по свої речі! Скоро!

І вона побігла.

За хвилину він ворухнувся й звівся на ноги. Я скочив на нього й знову придушив до землі. Натиснув коліном на груди і вп'явся пальцями в горло.

— Хочеш іще? — прошипів я й натиснув на горлове яблучко.

Йому очі полізли на лоба. Обличчя надулося. І я попустив.

— Це тобі на перший раз. Будеш чіплятися до неї, дістанеш ще більше. Зрозумів?!

— Зрозумів, — прохрипів він.

— Я лишив його на землі. Тепер він мав про що думати.

Підхопивши мішок, я пішов їй назустріч. В її руках була невелика валіза. Я взяв її в руку, і ми вийшли на дорогу.

Відчувши мою руку на своїй талії, вона всміхнулась до мене. Була надзвичайно тарною під небесними зорями.

— Завтра побеpемось, — сказав я. — Сьогодні ввечері я приготую для тебе ліжко в старій стайні, півмилі звідси. Любиш мене?

— Люблю.

Я зупинився, й ми обнялися. І цілувалися так, як ще ніколи в житті. Я навіть не знав її імени.

Переклад Григорія Вишневого.

Ростислав Братунь.

БАТЬКІВСЬКИЙ ЗАПОВІТ

Ти можеш навчитись чужого звичаю
І мову чужу, наче пісню, завчить,
Але і в раю не знайти тобі раю,
Якщо ти не будеш вітчизною жить!

Якщо позабудеш стежину до хати,
Яку дитинчам навпростець протоптав,
І матір, і рід свій, і слово крилате,
То, значить, чужинцем бездушним ти став.

Чужинцем не лише для рідного роду,
А навіть для тої, нової землі,
Для друзів нових, що тебе у негоду
Пригріли ласкаво у власнім теплі.

І, наче прокляття, в нову ти родину
Внесеш свого серця закалець черствий,
Внесеш, мов безкровний слимак холодину,
Бо вбив і стоптав ти свій корінь живий.

Ти дітям і правнукам мусиш віддати
Живуче коріння — свій батьківськи рід, —
Тоді їх ніяким вітрам не зламати,
Ніякій негоді не стьмарити світ.

ТРІШКИ ПРО ХОР «СУРМА»

Історія заснування хору «Сурма» при СУМ і в Сіднеї, як також біографія диригента Тараса Фіголя були докладно подані в «Новому Обрії» № 7. Від того часу сталися деякі невеликі зміни: хтось відійшов, а хтось новий приєднався, і хор надалі міцно стоїть на дорозі збереження та популяризації української пісні.

У 1985 році хор «Сурма» під керівн. диригента Тараса Фіголя успішними концертами в Сіднеї, при участі заповідачки-декляматорки, артистки Клавдії Фольц у Брізбені та відзначив своє 20-тиліття. Постійними акомпаніяторками хору є дві молоді здібні піяністки: Оля Ільків та Катруся Коцюмбас.

До нашого хору також належить мелодійне жіноче тріо «Троянда», до складу якого входять пані: Анна Парасин, Анна Ткачук та Христина Вовк. А, зокрема, треба відмітити солістку хору Валю Кулик (ліричне сопрано). Вона також і голова управи хору.

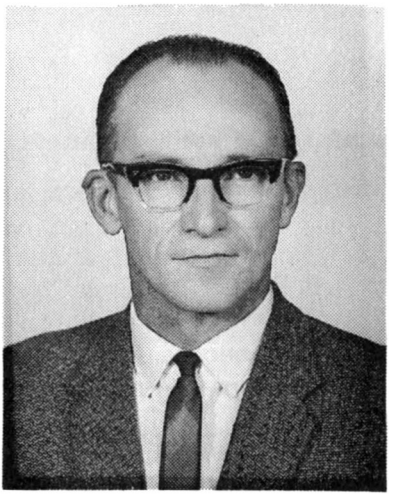

Диригент хору «Сурма» при СУМ'і

Тарас Фіголь

Сіднейський хор «Сурма», жовтень 1986 р.

Сидять: Акомпаніяторка хору Оля Ільків, диригент хору Тарас Фіголь.
Стоять: Перший ряд, починаючи зліва: Марія Михно, Марія Кузик, Валя Кулик, Люба Кулик, Анна Тимуш, Розалія Пришляк.
Другий ряд зліва: Анна Стависька, Галя Кузик, Анна Парасин, Христина Вовк, Марія Сворак, Анна Ткачук, Катерина Атаманюк, Юлія Балух.
Третій ряд зліва: Мирон Приказа, Петро Приказа, Юрій Кузик, Левко Дрич, Василь Павлів, Василь Марушечко, Михайло Ілин, Іван Калічинський, Євген Коцюмбас.
Четвертий ряд злів: Петро Золотар, Мар'ян Ткачук, Роман Вовк, Степан Кулик, Михайло Парасин, Степан Лютак, Іван Лесняк, Іван Кобрин, Дмитро Зарубайко.

На фото управа хору «Сурма».

Починаючи зліва, сидять: Валя Кулик — голова управи хору, Тарас Фіголь — диригент, Люба Кулик, Анна Ткачук. Сидять: Мирон Приказа, Юрко Кузик, Петро Приказа, Степан Кулик, Василь Марушечко, Дмитро Зарубайко та Іван Калічинський.

СПІВАЧКА ВАЛЯ КУЛИК

Валя Кулик — відома співачка на терені Сіднею (лірично сопрано). Майстерности співу Валя навчалася у співачки Неллі Смол. Від самих початків українського поселення в Австралії Валя була активною співачкою-солісткою у громадських хорах, таких як: хор «Баян» під диригентурою В. Матіяша. Жіночий ансамбль «Суцвіття» під кер. З. Мороз та особливу популярність здобула в дуеті: «Дві Валі».

В даний час Валя є активною співачкою-солісткою у церковному хорі, при церкові Св. Андрія у Лідкомбі, та в хорі «Сурма», а також є головою управи цього хору.

Боженна Коваленко

ЮВІЛЕЙНЕ

Цвітуть сади на березі крутому,
Де слави дух витає вечорами,
Шумить Дніпро долиною без втоми
І давню казку шле у даль вітрами.

Встає легенда з сивини туманів
Про край могутній Ольги й Святослава,
Дружину князя, пишноту боярів,
Блиск зброї та щитів в хоробрих лавах.

Мовчить закута у бетон Почайна,
Християнська українського народу,
Закута з нею тисячолітня тайна,
Віки спустошили дівочу вроду.

Тож там, колись, Великий Володимир
Велів Христову віру шанувати.
У воду поскидав богів-кумирів,
Хрестом благословив свій край багатий.

Росла й мужніла Київська Держава,
І славила слова святі Христові,
Розходилась по світі княжа слава
Далеко поза береги Дніпрові.

Віки минали і несли руїну,
В пожежах, війнах — вічному змаганні
За віру й незалежну Україну,
За мову і народу існування.

Давно луна затихла віщих дзвонів,
Окрадений сусідом Княжий Київ,
Не чути слова Божого з амвонів —
Прокляв народ новітнього Батия.

О краю мій, у судний час розплати,
Неначе грім, ударить помсти криця,
Кайдани скине Україна-мати,
Щоб вже навік нікому не коритись.

ЧОРНОБИЛЬ

Полісся, зелене Полісся,
Березові пущі й озера,
І Прип'яті шум на узліссі,
І пісня сумна-невесела.

Де ділася ваша принада
І чари поліського гаю?
Не лллється пташина триляда,
Усе навкруги вимирає.

Чорнобиля вибух пронісся
І вітру смертельная хвиля
Накрила зелене Полісся, —
Зчорніло квітуче довкілля.

В отруті річки і криниці,
В могилах батьки спочивають,
Голосять по них молодиці,
Сиріток-калік доглядають.

Нащадки повік не забудуть
Катюзі руїни такої —
Гонитимуть в шию приблуду
З землі України святої.

* * *

МОЛИТВА

О Боже наш, до Тебе я приходжу
В хвилини розпачу і безнадій,

В благанні руки стомлені підношу,
В молитві щирій — в простоті своїй.

Спасителю, поклін земний приношу
І дякую, що наділив життям,
І розум ясний дав, і душу гожу,
Обдарував добром і каяттям.

Для себе я багато не бажаю —
Прожити тихо на оцій землі, —
Лише зішли любов моєму краю,
Йому служити поможи мені.

Налий думки науки чистим соком,
Пробий байдужости холодну сталь,
Тим, що спинились, дай відважні кроки,
Тим, що сумують, відбери печаль.

Осяй серця, що гнуться в ноги долі,
Тим, що згубились, освіти путі,
Щоб діти виростали, як тополі,
Щоб люди височіли, як святі.

Щоб нарід мій не гнув по-рабськи спину,
За межі гнав північних хижаків,
Щоб волі дух зійшов на Україну,
Щоб вільно славили Тебе повік.

* * *

САМОТНІСТЬ

Іду я, й здається так часто,
Що десь я тебе ще зустріну,
Мій друже, що згас передчасно,
Так рано у вирій полинув...

Іду, а мені все здається,

Що кличеш тривожно й тужливо,
Щось хочеш мені ще сказати,
Щось дуже, а дуже важливе.

Іду, і мені все здається,
Що поруч, німою ходою,
Ти йдеш і неначе сміється,
І тихо говориш зі мною.

Іду самотою по травах,
А очі, мов сині озерця...
Скрізь бачу твій усміх ласкавий,
Чи це мені тільки здається?

* * *

Драмгурток ім. В. ІВАСЮКА при осередку С.У.М. ім. ген. хор. Т. ЧУПРИНКИ — Сідней.

Після деякого занепаду укр. театру в Сіднеї в 1979 р. Драмгурток ім. В. Івасюка під мистецьким керівництвом пані К. Атаманюк і голови гуртка п. В. Павліва знову пожвавив у Сіднеї наше театральне мистецтво.

Свою діяльність драмгурток розпочав комедією на 3 дії М. Матвійчука «Трьох до вибору», яку було поставлено в 1980-81 рр. з великим успіхом на сценах Сіднею, Мельборну, Джілонгу, Квінбієну. Ролі виконували аматори: В. Павлів, О. Менцінська, Г. Кузик, І. Рогожинська-Ільків, О. Тимоць, Д. Козак, Б. Дубей і В. Сенько.

В 1982 р. драмгурток поставив драму на 3 дії Д. Грицька-Цяпки «Гості», яка була присвячена 40-каліттю УПА. Ролі виконували: В. Павлів, Ю. Сенькович, В. Сенько, І. Рогожинська-Ільків, П. Зоротар, Я. Дума, І. Ставицький, бл. п. П. Король, Д. Козак та І. Славич.

За час свого існування драмгурток поставив безліч гумористичних скетчів, чим вніс різноманітність у свій репертуар і концертів хору «Сурма» (при Осередку С.У.М.).

Найбільшої слави досягнув драмгурток постановкою іс-

торичної драми на 5 дій Володимира Боковського (з Англії) «Іван Мазепа», яка була поставлена в 1984-85 рр. на сценах Сіднею, Аделаїди та Мельборну. Гарною постановкою, доброю грою аматорів і чудовими костюмами ця гра викликала велике захоплення у глядачів. В наших часописах було багато дуже похвальних рецензій наших культурних діячів.

Ролі виконували:

Мазепа — Гетьман України — М. Парасин.
Кочубей — генеральний суддя — В. Павлів.
Любов Хведоровна — дружина Кочубея — К. Атаманюк.
Мотря — молодша дочка Кочубея — Х. Рогожинська.
Ганна — старша дочка Кочубея — О. Менцінська.
Войнаровський — небіж Гетьмана, полковник — О. Тимоць.
Орлик — писар — В. Сенько.
Полковники: М. Данилюк, М. Кобзан, П. Золотар, І. Бодак, Г. Процюк, П. Кобрин.
Сотник — А. Барчинський.
Осавул — І. Кобрин.
Козаки: С. Маркевич, П. Золотар, Р. Гузій.

Катя Атаманюк.

Фрагмент з вистави-драми В. Боковського «Мазепа».

Гетьман з полковниками. Починаючи зліва: А. Барчинський, І. Кобрин, М. Данилюк, О. Тимоць, гетьман І. Мазепа — М. Парасин, П. Кобрин, І. Бодак, І. Процюк, П. Золотар та П. Гузій.

На світлині фрагмент з вистави драми В. Боковського «Мазепа». Починаючи зліва: В. Кочубей — генеральний суддя (В. Павлів), Мотря — молодша дочка Кочубея (Х. Рогожинська) та дружина Кочубея Любов Хведорівна (К. Атаманюк).

Зоя Когут

СТАРОКАЛЕНДАРНЕ

Лютий і Березень. Березень, Лютий.
Лютий до Березня днями прикутий.
Березень днями прикутий до Лютого...
Доля дмухнула із міха надутого,
Вітер повіяв з божниці горища.
Лютий насупився,
Березень свище.
Лютий спішить. В нього дні перегонами:
Стільки — порожніх,
А стільки з розгонами,
Березень дні свої глупо провіяв,
Стільки роботи!
Нічого не вдіяв.
Тут уже Квітень до Березня тулиться,
Квітами й сонцем прикрашує вулиці.
Травень всміхається. Хоче зогріти
Душі людей — першим присмаком літа.
Червень до Липня мортає зухвало:
Травня тепла — людським душам замало!
Вибляклим душам, нудьгою засніженим,
Вже не поможе і Липень розніжений.
Серпень з презирством глядить на дорогу:
Скільки багатства придбав! І для кого?
Скільки вже жнив на цю землю натрушено —
Та що зробити з голодними душами?...
Вересень Жовтню шепоче потиху:
Скільки у Серпня нестерпної пихи!
Ти покажи йому розкоші осени,
В золоті скупані, зрошені росами...
Розкоші Серпня для душ не призначені,
Їх лиш чарує краса, скоро втрачена.
Їх лиш захоплює те, що минає,
З барвами пекла і присмаком раю...
Вітром холодним подув Листопад,

Віттям гойдав переляканий сад,
Листя останнє кружляло, вмираючи.
Грудень — морозом скрипів викликаючи,
Січня чекав, щоб йому передати
Білу байдужість в засніжених шатах.
Й снігом прикривши життя дисонанси,
Року минулого стислі балянси...
Січень недбало поглянув з-під брів,
Все, що було, пеленою накрив.
А світом брели, на поталу залишені,
Душі бездомні й надалі — невтішені...

МИКОЛІ ПОНЕДІЛКОВІ

Хлоп'ячий усміх... Синьо-сірі очі
Здивовано дивилися навколо.
Здавалося — ніколи не захочеш
Ти світ цей залишити. Ех, Миколо!

Прощай! Ще так недавно ми з Тобою
Журились разом, разом жартували.
Ти був, як все: нестриманим собою,
Не віриться, що вже Тебе не стало.

Хай інші пишуть про Твої заслуги,
Вони напевно це зуміють краще.
Не в силі я, бо ж я — прощаю друга,
А це, Миколо, мабуть трохи важче.

Я не скажу: «Пером земля чужая!»
Чужа земля є каменем, не пір'ям!
І на слова, що «вічно пам'ятаєм».
Дивлюсь, Миколо, з певним недовір'ям.

Вічність є довга... Ми в ній мить, не більше.
В нас пам'ять куцонога і безкрила.
Прощай, мій друже! Хай мій жаль в цім вірші
Стече сльозою на Твою могилу.

Мельборн. 30.1.1976

Неван Грушецький

ЗБІРКА НА ЛЕКТОРАТ

— Добрий день, пане Трохиме! Чи можна до вас на хвилинку?

— Аа, здорові були! Заходьте, заходьте. Скільки літ, скільки зим! Який це вітер заніс вас у наші сторони?

— Та маю маленьку справу, хочу з вами потоворити. Бачу, розжились добре, справжнім капіталістом стали. Хата — як палац, кілька авт у заїзді, навіть мерцедеса завважив.

— Та, якось Бог милує. Знаєте, то так: хто дбає, той і має. А машини — то пустяки. Стару тарадайку до роботи тримаю, бо як проїхать дорогою, то ще якусь пакость зроблять. Люди завісні, самі не мають, бо гроші до пабу носять — а я в банк. А мерцедесом, то вже в гості чи на толідай. Ну, а жінці теж муєів машину справить; хай собі своєю гуляє, як потовче — то її справа. Оце вискочила на мінутку до сусідки, го, певне, до пізньої ночі засидиться. А ви сідайте, потоворимо. Ото недавно зі старою балакали та й вас споминали, як то ви все время в тій Громаді крутитесь. Інтересно, як то хто яке гобі має: той рибку вудить, той по толідаях катається — а іншим на разні засідання і збори ходить до вподоби. Ну, давайте, з такої нагоди по стаканчику водочки хильнемо, щоб дома не журились.

— Краще ні, дякую. Я їду автом.

— Не бійтеся, від одної і горобець пойнт — оу — файф не дістане. Є в мене настоящка, з градусом. Московська.

— Е, як це так; то ви совєтські продукти купуєте? Підтримуєте червоних?

— А, яка там різниця! Я не політик. А водочка не червона, а чистенька, як сльоза. Без політики. Австралійською хіба після неї горло промивать, замість води. Ось беріть чипсики на закуску. На здоров'я! А... а! Ну, як же там у вас житуха? Як фамілія?

— По-старому, дякую. А як у вас, пане Трохиме, як же ви поживаєте? Дітки вже, мабуть, дорослі?

— Та вже, Богу дякувати. Хороші діти; в люди вийшли,

вже на своїх хлібах. Сина на лаєра вивчив. Добре молодчина влаштувався. Оженився, своїх діток має.

— А кого взяв, українку?

— Та де там! Австралійка. З багатої родини. Ну, знаєте, наших не було підходящих — а він же на лаєра вчився. А дочка ще при нас пока, робить у бютишина.

— У когось із наших? Бютишин... Бютишин — ні, не пригадую такого прізвища. А яке підприємство він має?

— Хороший бизнис. Жінкам красоту наводить. Ну, бютишн знаєте? Гразюку на фізіономії накладає. Очі підводить, зморшки таким желізним яйцем розпрасовує... Кумедія та й годі!

— А, вже розумію. А як діти, по-українському ще говорять?

— Та чого ж би їм говорити? Ми ж усі австралійське знаємо.

— Шкода, то ж мова народу, з якого вони вийшли, мова наших предків — не треба її забувати!

— Та хліба тут з неї їсти не будуть; аби жили як люди. Зрештою, то їхня справа. Лучче давайте ще по одній.

— Ні, дякую. Я на кілька адрес ще мушу заїхати.

— Пане Трохиме, бачу, що маєте гарні меблі й бібліотеку величеньку, але щось там не видно українських книжок.

— Та бійтеся Бога, чи ж можна тії українські книжки на видному місці ставити? Ви ж знаєте, як вони виглядають; одна більша, друга менша; та довга, та опять куца, а та широка; червона, жовта, синя — як не крути, не допасуєш. Та ж то просто рабіш; коби я їх тут поставив, то цілий ланжрум спортили б. А то, бачите, всі як одна; спинки гарненькі — аж любо дивиться. То рідерс дайджест серії, а то якісь інші — недавно як спешл добре дістав на сейлі. Не знаю про що там, ще не було коли заглянуть. Але наші в мене є, жінка пару ще з Німеччини привезла; (знаєте, дуже моя стара читати любить!). Десь лежать там у гаражі.

— А українську пресу отримуєте?

— Наші газети думаєте? Та що там в них є читати!

З телевіжина тепер можна одразу про все довідаться, та й часу немає. А дочка ще австралійські газети купує, перег-

ляне — та й все; то я хоть почитаю, пока викине, щоб гріш даром на рабіш не йшов. А наші, признаюсь вам, то тяжко розбирать, бо там друк такий якийсь невиразний, а в мене очі вже слабнуть. Не ті літа...

— То наші радіопрограми напевно слухаєте.

— Так, слухаю. Слухаю руську, а деколи й польську.

— Я маю на увазі — чи українські слухаєте?

— Та що там є слухати? Я тих людей, що їх передають, в очі знаю — от якби то вас. То що ж вони мені там можуть сказати? Навіть по-українськи говорить не вміють, як полагається.

— Шкода; ну все одно треба більше українського триматись. Добре було б, щоб ви частіше до Громади заходили, часом дітей запросили. Та ж бувають гарні концерти, літературні вечори...

— Не згадуйте мені тої Громади, я більше туди й носа не показую. Колись, помню, то добровільні датки брали, ну-це ще по совісті. А тепер прийдеш — вступ пять долярів тобі заспівають! Добре, заплатиш там за себе, а тоді ще за жінку плати. А бензини скільки випалиш — ну, підлічіть все разом. Лучче посидіть коло телевіжина.

— То приходьте хоч до церкви, пане Трохиме; вже не пам'ятаю, коли вас бачив.

— Ходив я колись і до церкви. Але одного не можу переварить, скажу вам одкрито — це коли почнуть грішми дзенькати в церкві. Адже то дом молящих — а вони з тарілками обходять, гроші збирають. Не видержав я, вийшов надвір колись — то, щоб свіжим повітрям подихать, бо їйбо аж затошнило — а вони й туди за мною з тарілками сунуть і під ніс тичуть; ну просто безобразіє! А то опять чоловік під церквою підходе: пане, ви не заплатили церковного податку. Подумайте, церква вже податки збирає, другий таксейшин офіс; чи не позор?

— Але ж, пане Трохиме, церква також видатки має, і священик мусить з чогось прожити.

— То хай іде робить, як кожний з нас. То ж у робочі дні в церкві не служить...

— Ну, орайт... може ваша правда; священній особі пра-

цювать не личить. Тоді хай повісять скриньку в сінях і кожний кине, коли і скільки захоче. Я сам не проти того, щоб дать, як звернуться по совісті. Де треба ,то всюди даю.

— Оце власне тому я й зайшов до вас, дорогий пане Трохиме, бо збираю на лекторат.

— Га, що таке?

— На наш лекторат, себто навчання української мови й літератури в університеті Монаш.

— А, де там мені тепер до університету, я вже застарий.

— То не для вас, пане Трохиме, а для ваших дітей і внуків.

— Та мої діти вже вивчились, а внуки — як Бог дасть. Не моє діло.

— Дозвольте мені пояснити. Український лекторат — це великий здобуток для всієї нашої спільноти. Там не лише вчаться студенти, але й ведеться наукова праця, зв'язки з іншими науковцями тут і в інших країнах світу. Це для нас велика користь і престиж, що ми заступлені в найвищій учбовій установі країни, в державному університеті.

— То добре. Пора, щоб держава нам уже якусь пользу дала за ті всі таксейшини, що з нас повитягала.

— Власне в тому й річ, що держава дає нам лише можливість, але не оплачує. Ми самі мусимо платити, тому й збираємо на фонд, який би з відсотків забезпечив існування лекторату. Тому я і прийшов до Вас, пане Трохиме, просити пожертвувати, бо нам треба півмільйона долярів за півтора року зібрати. Якби кожний хоч по тисячі дав...

— Та я вже дав. У Громаді колись-то.

— То було на щось інше, а на лекторат ви ще не дали, бо вашого прізвища нема на списку.

— Ну, видно хтось переплутав, не записав; не буду спорить. Я не від того, щоб дати, бо діло добре, але якраз зараз грошей кат-ма. Саме заплатив за іншуранс, а тепер за воду треба платить, а там канел райтс підходять...

— То нічого, пане Трохиме. Не мусите давати всі гроші зараз. Підпишіть декларацію, то можете й на другий рік дати.

— Та Бог його знає, що воно там на другий рік буде. Може мене вже й на світі не буде.

— Та що ви таке говорите, ви ще здорові, як дуб. Але ви не мусите давати все нараз, можете сплачувати ратами. Скажіть, коли вам зручно, і я навіть приїжджатиму, щоб ви не мусіли привозити чи висилати. Лише зазначте, скільки зобов'язуєтеся дати протягом двох років.

— Е ні, я підписувать нічого не буду. Не люблю зобов'язуваться. Як давать, то давать одразу. Обіцянки — цяцянки, а дурному радість.

— Маєте рацію. Для чого розтягати? Ви людина свідома, інтелігентна, добрий господар. Знаєте, яка важлива є справа нашого лекторату і скільки ще треба, щоб зібрати півмільйона. Нас тут небагато, отже це справа кожного з нас; мусимо щедро давати, щоб забезпечити постійне існування українознавчих студій при університеті. Щоб наші нащадки за нас не соромились.

— Так, правильно говорите; давайте вип'єм за таку справу. Ага, я забув; ну то я за вас. На здоров'я! Та-ак, це таки добре діло, по совісті. Треба давать, їйбо треба. З миру по нитці — голому сорочка. Хто ж дасть, як не ми. Це ж бо наше. Шкода, що старої нема; вона — ну точно як я, за своїм пропадає. Такий борщик варить, що ну! А варенички — пальці облизувать! І співать наші пісні любить. Буває як затягнемо, то аж сльози в очах, така красота. А приповідки, віршики — не пощитать. Шевченка-то напам'ять знає. Пам'ятаєте, як то він писав: «Мова рідна, слово рідне, хто вас забуває, того люди цураються, і сам Бог карає»... Звиніть, бо розстроївся. Так за душу бере, аж грудь розриває! Там наша земля така прекрасна, а ми тут на чужині поневіряємось... Ну, годі вже, годі. То серце в мене таке м'ягке, чуствительне. Так, треба щось дать на ваше діло. Ви ж знаєте, я й на церкву давав, і на Громаду давав; де треба, то всюди як можу підпираю. І на це діло дам, їйбо дам, щоб дідам перед онуками сорому не було. Січас, підождіте мінутку...

— Ось вам, маєте... п'ятьорочку. Ще новенька, чистенька...

— Дякую. Це вам посвідка. Можете від податків відписати, від таксейшн.

— А, що там таксейшн! Я не даю для того, щоб відпису-

вать, але щоб помогти в нашому ділі. Та куди ж це ви зриваєтесь? Підождіть, поговоримо трохи, зараз закусочку справлю. Ви ж так рідко між люди показуєтесь...

— Дякую, але мушу йти; треба зайти на кілька адрес, бо до півмільйона ще дуже далеко... не буду вам дорогого часу забирати.. Живіть собі в добрі!

— Шкода. Ну, як уважаєте. Дивіться, вам видніше; спасибі, що заглянули. Не цурайтеся, заходьте. Знаєте, що на добре діло ніколи не одказуюсь. Як Бог дасть і доживу в здоровлю, то і на другий рік може іще п'ятку дам!

Адам Міцкевич — 1798—1855.

Найвидатніший польський поет дев'ятнадцятого століття. Патріот і діяч національно-визвольного руху. На наказ царя Миколи Першого був заслaний до Криму, де написав знамениті «Кримські сонети». Бував у Харкові, Одесі, добре знав український фолкльор, любив і співав українські пісні. Степові простори України називав столицею поезії, звідки мелодії невідомих піснярів поширювалися на всю Слов'янщину. Рік його народження нагадує нам, що того року вперше побачила світ «Енеїда» Івана Котляревського, а роком пізніше народився російський поет Олександер Пушкін. Як бачимо, Адам Міцкевич помер 1855 року. Того ж року помер і Микола Перший. Я переклав чотирнадцять кримських сонетів. Два з них друкується тут.

Григорій Вишневий

БАЙДАРИ

Звільняю поводи, і кінь летить, як птиця,
Минаю поле, ліс, в байраках звірів хижих,
Сп'яніти хочу в цих міжгірних дивовижах,
Що миготять в очах, як в небі блискавиці.

Коли ж спітнілий кінь не слухає велiння
І гасне тихий день, круті темніють гори,
Як у свічаді снів, так і в моєму зорі
Снуються дива мрій і марива, й видіння.

Вночі я не засну, в морські пірнаю хвилі,
Шумить кипучий вал і в берег б'ється гуком.
До нього я хилюсь, вперед простягши руки.

На мене йде вода, гуде в безладній силі,
Хай думка тут моя, як човен, мов пір'їна,
Загубиться на мить і в забуття порине.

ПЛАВБА

Шумить вода. Густіш снують морські примари.
Немов павук рвучкий в сплетіння павутинах,
Моряк поліз, завис на шнуркових драбинах,
Хистке сильце оглянув, ніби дивні чари.

Бушує буря. Корабель зірвався шалений,
Ривком скаженим вдерся в піняві хуртечі,
Чолом рвонувсь у хмари й вітру порожнечі,
Розбив гребні навпіл, як вихор навіжений.

І мій ширяє дух у збуреній стихії,
Уява нап'ялась, вітрила мов прозорі,
Невільний крик душі звільнив мене від страху.

На груди корабля я падаю в надії,
Що від моїх зусиль плавбу він цю прискорить.
Мені так любо. Я тремчу щасливим птахом.

Ст. Радіон.

СТАРИЙ ДЖО

Стоїть стара, на стовпчиках, обшита дошками, квадратова австралійська хата при дорозі Байв'ю, а в ній живе, певне того самого віку, десь років сімдесят п'ять, середнього росту, присадкуватий, білявий, довголиций, старий Джо Гайнс. На стінах хати, на соснових дошках, біла фарба потемніла, видно, мальована давненько.

Біля хати одноакровий садок з низькими вселякородними яблунями й сливками. З другого — лежить облогом з травою по пояс пастівень. Перед хатою невеличке подвір'я зі старою дерев'яною шопою і старими курниками, оббитими хвилястою бляхою. Ті курники починаються біля самої шопи й тягнуться одним рядом, зникаючи десь поміж деревами саду та приляглими межовими евкаліптами, блеквудом, вотелтрі, тітрі. Ті самі дерева тягнуться з лівого боку дороги Байв'ю. А з другого боку тієї самої дороги дрімає межовий густий ряд карачаюватих, низьких кипарисів. За тим рядом кипарисів стоїть гарна австралійська «везербоард» хата на вигляд колишньої відпочинкової вілли в Карачівці біля Харкова. Там жив сусід Джо Гайнса. А дальше з обох боків головної асфальтової дороги стоять то тут, то там, одна побіч другої, гарні дерев'яні вілли.

Ця невеличка австралійська оселя, десь з тридцять чепурних вілл, має, очевидно, бар у центрі оселі біля шосе — головного шляху. То тут, то там хтось кудись іде, чи звідкілясь вертається, лише старий Джо майже ніде не виходить і ні з ким не зустрічається. Його єдиними й нерозлучними друзями й приятелями є чорний звинний пес Негр та сивий кінь Король.

Джо жив самітним життям не тому, що в нього не було ні роду, ні броду. Ні. Він приїхав сюди з Англії сорок років тому назад. Він виховав трьох діток — дві дочки й сина. Дочки повиходили заміж і жили в сусідньому містечку, а син в одному з подальших міст Гіпсленду. Джо з жінкою не ладнався, тому вона на старі літа жила собі окремо в Мельборні.

Життя Джо було таке монотонне, як австралійський буш. Ні змін, ні контрасту, ні кольориту. Він вставав пізнувато, не поспішаючи, вдягав вилинялий сірий комбінезон, виходив на подвір'я, вітався зі своїм псом Негром. Здалека посилав ранкє поздоровлення своєму коневі Королеві й вертався назад у хату. В хаті розпалював огонь у залізній пічці, робив сніданя — смажив яєшню з шинкою, випивав чашку або дві чаю, давав псові кусень м'яса й миску молока, йшов до коника, розбалакувався з ним, як з людиною і переводив його з довгою вірьовкою на інше місце на попас. Коник на нього дивився і або помахував злегка головою, або чмихав.

Джо Гайнс, переводячи його на інше місце, зі співчуттям заглядав на коникове дике м'ясо, яке завбільшки середнього яблука вибилось на грудях з незагойної рани й ніби на жилі трималося.

Джо ветеринара не кликав і нічим не лікував. Йому жаль було тратити гроші на те й коника позбутися він не міг, бо привик до нього, як до найліпшого приятеля. І так сивий гладкий Король, завбільшки середнього коня арабської породи жив з Джо Гайнсом, не турбуючись своєю раною і наростком живого м'яса.

Король круглий рік попасувався розкішною травою, ледарював і спокійно жив, так само як і його господар Джо. На Гайнсовій присадибній землі й зарослій травою та кущами дорозі Байв'ю Королеві вистачало паші на весь рік. Так само, як старому Джо Гайнсові було всього досить на добре безтурботне прожиття його старечої пенсії.

Так Джо жив у п'ятикімнатній хаті. Одну з кімнат займав сам, а решта стояли порожні й, ніби чорними очима, дивилися на дорогу своїми затемненими зсередини вікнами. Джо лише деколи, раз або два на місяць, а часами раз на рік, одягався святково в новий костюм, накладав краватку й їхав на годину-дві провідати дочок чи жінку.

Я ж завжди, їдучи з праці додому, вітався з ним на дорозі або часом заходив на хвилину на подвір'я побалакати з ним. Він до всіх як дорослих, так і дітей, які з'являлись на його присадибі чи біля хати, ставився неприязно. Тому до нього майже ніколи ніхто не навідувався. Не заглядав до ньо-

го й найближчий сусід через дорогу. А до мене, як новопоселенця, він ставився приязно, радо заходив у розмови, захвалював Англію і її старі господарські порядки в Австралії, поки не витворилась австралійська самобутність, яка йому була не до вподоби. Причини його приязности до мене я не міг спершу збагнути.

— Джо! — зупинившись одного разу, я почав питати його —Нащо вам самотньому тримати цілу хату? Я маю знайомих, які шукають помешкання, може б ви прийняли їх на квартиру? Вони раді вирватися з табору для імігрантів, і вам буде веселіше, буде хоч до кого відізватися, з ким погомоніти. А то живете тут самотньо, як пустельник. Вони вам будуть платити добре.

Джо ласо похопився за останнє слово.

— Платня за квартиру—то добра річ, але...—і чогось задумався. — Мій зять з дочкою хотіли сюди перебратися, і я не схотів.

— Зять вам можливо платив би, а більше всього ні.

— Ото ж то й є.

— А мої знайомі будуть добре платити та й напевне більше від зятя. До того точно, без зволікань. Вони добре заробляють.

— Гмм... то все добре, але мені ліпше бути без чужих людей на мойому обійсті. Мені компанію додержуть коник і пес.

Коник, що пасся напроти хати при дорозі, підняв голов й легенько підскочив та неголосно заіржав. А пес любовн глянув на господаря, гавкнув і замахав хвостом, ластячись д Джо.

— Бачите і коник, і пес відгукнулися на мою згадку пр них, як люди розуміють мене, — сказав Джо з задоволенням

Я сів на ровер й рушив додому. Хата Джо дивилась н мене чорними вікнами, що були затягнені заслонами, пес ки нувся злюще доганяти мене, якби хотів сказати «Геть звідці ля, не псуй нашої ідилії із Джо Гайнсом».

Порожня хата, пес і коник так зжилися з Джо Гайнсом, що втручання поміж них сторонньої особи було б заколотом їх спокійного, заможного, безтурботного життя.

Як байдикування Гайнсові надокучило, то він шукав собі якесь зайняття біля хати. Він колов і складав дрова або вилазив на дах хати і помаленьку без поспіху забивав цвяхи, які від старости виставали з гофрованої приіржавілої бляхи. Також потроху з дня на день малював дах чи замінював гнилі стовпці під хатою. Іноді розсортовував і складав на дворі чи в шопі різне старе, поіржавіле, поламане, потріскане господарське приладдя, або брав ручну пилку й різав гілляки на дрова, чи мітлою підмітав подвір'я біля хати, або поправляв заіржавлений дріт, яким загороджував вхід на подвір'я хати з вулиці. Це була така брама до його обійстя. Той дріт кінь часто проривав, попасуючись на прив'язі на зарослій дорозі проти в'їзду до хати.

Як почали дозрівати сливки, Джо сам задержав мене й запропонував купити скриньку слив. Він виніс із хати кілька ранніх слив і по одній подавав мені в руку, щоб я спробував і заніс жінці на пробу.

Ті ранні сливки — черіплам — були добрі на повидло, і я замовив одну скриньку. На другий день забрав. А вдома виявилось, що то були не ті, що давав мені пробувати, а кислі. Коли ж прийшов сезон на яблука, я замовив скриньку. Він мені зразу виніс її. То були джоносонські яблука з верху скрині, а на споді, як побачив удома, були самі червиві з опадів яблунь та ще й різних. Я ті яблука привіз йому назад. Він нерадо заміняв на трохи ліпші й сказав, що ті дорожчі.

Я пригадав йому сливки та сказав, що нічого більше не буду доплачувати. По довшому часі, при кінці сезону, я знову заїхав до нього по яблука.

— Гмм...чого це ви заїхали до мене? — запитав непривітно Джо. — Ви знаєте, що ви винні мені ще за яблука з попереднього разу. Я не маю для вас яблук.

Я пішов від нього ні з чим. Наші приятельські взаємини зовсім охололи. Я, проїжджаючи попри його обійстя, не завважував його, і він так само мене. Я купував овочі десь інде, а Джо Гайнс не турбувався, що овочі перестоюють на деревах, опадають. Він їх збирав і складав у скрині. Йому старечої пенсії досить на добре безтурботне прожиття. Тому справу продажу яблук він ставив так: «Як не одержу доброї ціни,

хай пропадають».

Я обходився добре без нього, а він без мене. Аж одного разу в неділю зранку, він заклопотаний сам перестрів мене на дорозі Байв'ю:

— Мій найближчий друг загинув.

— Який? — запитав я з цікавістю. Адже ж я знав, що Джо в цієй околиці не мав ані одного приятеля. Він жив самотньо, як дивак.

— Король, мій коник, — покотились по лиці сльози. — Мав одного приятеля і того стратив. Я похоронив його вчора.

— Де?

— А ось там, — показав Джо Гайнс рукою на свіжу зрушену землю напроти хати за шопою.

Він дивився туди, як на могилу найдорожчої йому істоти в світі.

— А що сталося?

— Колючим дротом зачепив наріст живого м'яса, зірвав і помер від спливу крови.

— Не дійсно невиджалувана страта для вас, — пробував я стати співчутливим до нього.

— А як там справа з яблуками, маєте ще якісь на продаж?

— Майже всі вже погнили. Ось там є ще трохи в скринях, поливіться. Але яблука, знаєте, дорогі тепер.

Я пішов, заглянув у скриню. Там була купа яблук. Але ані одного не було видно не зогнилого на половину. Джо був у жалобі. Я не хотів йому сказати щось неприємне. Я поглянув на нього, а він на мене й мовчки від'їхав.

Джо Гайнс дуже перейнявся втратою коня, а коли авто вбило пса, він поховав його побіч любого коника, а сам ще більше підупав на здоров'ї. Став з дня на день нидіти, й за місяць часу сусід, заходячи за чимсь до хати Гайнса, застав його мертвим на канапі в кухні.

У конверті на столі в кухні був заповіт. У ньому він написав власноручно, щоб його поховали на його власній землі побіч його найближчих приятелів — коника Короля і пса Негра. А з продажу його обійстя з хатою половину дати на

Альфред шпиталь у Мельборні, решту поділити по рівній частині дітям і жінці.

Очевидно, другу частину його заповіту виконано по його волі. А старого Джо Гайнса таки поховали на цвинтарі, де хоронять людей... А не на його землі побіч коня і пса.

Наталія Арсеньєва.

ЛЮБЛЮ Я СОНЦЕ ЗОЛОТЕ

Люблю я сонце золоте,
Люблю чудовою весною,
Коли усе нове, святе
Сміється радісно зі мною

Люблю небес весняні звуки,
Цілунки ясних кіс,
Що сад голублять без принуки,
Що гріють листячко беріз.

Ожив наш сад. До сонця руки
Гілля простерло в напівсні.
Праворуч даль синіє, луки —
Усе всміхається весні.

Цвітуть черешенька і вишня,
Діждалась яблунька весни,
А вітер бавиться, і пісня
Злітає вгору і дзвенить.

О день весни — неси дарунки,
Неси і світло, і життя,
Неси отруту поцілунків,
Неси і щастя, й забуття.

Люби, цілуй, зігрій коханням
Життя землі! Життя людей!
І сад дихне тоді зідханням,
А в серці радість загуде.

Цілуй ліси, рушай гуляти
В поля, в гаї погожим днем.
Люби, кохай земельку-матір,
Пали її своїм вогнем.

З білоруської переклав Дм. Чуб.

Наталія Арсеньнєва — видатна білоруська поетеса, авторка кількох талановитих збірок поезій, лібрет до білоруських опер і оперет, перекладачка з інших мов. Ціла низка її поезій покладена на музику. Нар. 20.9.1903 року. Друкуватися почала в 1921 році. У 1927 р. вийшла її перша збірка поезій «Пад сінім нєбам». У 1940 році була репресована радянською владою і перебувала на засланні в Казахстані. Дякуючи поетові Янці Купалі, її було звільнено з заслання в 1941 р. а також звільнено її чоловіка, що перебував у в'язниці Луб'янка (Москва). Під час війни виїхала до Німеччини, а в 1950 р. переїхала до Америки. У 1979 р. Білоруський Інститут Науки і Мистецтва видав в Америці її твори «Між берегами», 350 стор. Наталія Арсеньнєва — одна з найвидатніших білоруських письменників цього століття.

Дм. ЧУБ.

Орест Барчинський.

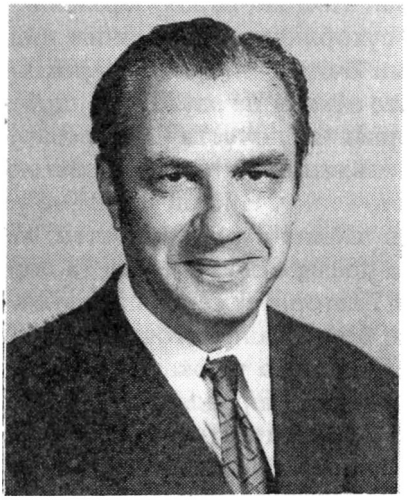

ЛИСТ З УКРАЇНИ

Перших сімнадцять літ свойого життя Оксана прожила в обставинах, що сьогоднішній буйній, неспокійній молоді виглядало б скучним, безвиглядним, змарнованим безповоротно часом.

Дочка священика з далекого карпатського села, вона не мала змоги бачити майже нічого такого, що виходило б поза межі цієї убогої забутої світом і людьми місцевости.

Кількадцять дерев'яних хат, порозкиданих безладно, немов коробки сірників по узбіччях гір, старенька трухлява церковця, що, наче шукаючи захисту, притулилась під стрімкою скелею, священичий невибагливий дімок та такі ж бідні господарські будинки — усе те разом, потонувши в непроглядні соснові ліси, називалось селом Заріжці.

Одинокий доступ до оселі — вузька, звичайно вкрита болотом і калюжами доріжка, знаходилась під контролем невеличкого потоку, а він любив перетворятись несподівано кожної осени і щовесни на рвучку, бурхливу та грізну ріку, яка ефективно, через відсутність якогонебудь мосту, відмежовує-

вала оселю на кілька днів, а то й тижнів у році від решти цивілізованого світу.

Отець Іван Хом'як, парох Заріжець, — чоловік високий, кістлявий, з сухорлявим аскетичним лицем, спокійними, але проникливими очима, як і його парохіяни, був людиною небагатою. Ніхто ніколи не зауважив, щоб з цієї причини він нарікав або терпів на почуття меншевартости. Навпаки, він тримав себе завжди з гідністю і повагою, яка прислуговувала людині його стану. Ніколи ніким не гордував, але разом з тим не любив зайвих фамільярностей, які могли потім легко замінитись на презирство і зневагу та порушити таким чином його престиж і авторитет серед парафіян.

Отец Іван безнастанно стояв на сторожі всіх тих моральних ідеалів, які церква уважала одиноко правдивими життєвими законами, які виправдались у практиці тисячоліттями і надалі будуть виправдуватись.

Сам їх суворо дотримувався і вимагав того від других. В такому дусі, виховував і всю свою родину, яка, крім жінки Маланії, складалась ще з двох старших хлопців: Юрка і Матвія, та наймолодшої з них дочки Оксани. Всі вони відчували на собі батьківське око, яке без упину стежило за їхніми вчинками та справляло чи нагадувало зразу, коли хтось із них сходив з наміченої ним дороги.

В першу чергу, тут перестерігалось завзято і кмітливо говорення неправди. Навіть звичайні дитячі фантазії і перебільшення отець Іван приймав з невдоволенням та зразу ж давав відчути винному свою нехіть до такого поступування. Зате запопадливо, при кожній нагоді, старався прищепити між дітей всякі прояви взаємної толеранції, любови і самовідданости. Такі шляхетні прояви вміло відшукував і зразу ж старався винагородити. Не менш важливе місце у вихованні дітей приділялось тут родинним і релігійним святкуванням, які обходились завжди з незвичайним пієтизмом, увагою та урочистістю. Деякі прадідівські традиції і звичаї, в усіх їх давніх формах і подробицях, практикувались тут пильно з року в рік, точно й акуратно. Вони були заздалегідь заплянувані, добре підготовані, і кожний член родини брав у них активну й жваву участь.

Життєву філософію отець Іван любив розмальовувати здебільша лиш двома фарбами: білою і чорною. При тому біла використовувалась в два рази частіше, як чорна. Розмова в хаті про людей чесних, благородних, всеціло відданих вірі і церкві, значно переважали над згадками про зло та лихо, що коїлось у світі навколо, кривдило і принижувало невинних, часто зовсім безкарно. Не приділювалось у них також багато місця особам лукавим, що говорили одне, а думали протилежне. Годі було знайти облудних обманців, шахраїв, криворисяжників. В Заріжцях їх не було, тож виходило, що і в світі таких немає. Пощо тоді про них згадувати?

Такий зідеалізований погляд на життя отець Іван прищеплював молодим головам своїх дітей, не зважаючи на те, що вони невдовзі мали покинути батьківський дім. Не знаючи небезпек, що на них чекали, та простих засад самозбереження, вони могли впасти жертвою свого легковірства, як падають жертвою люди, які вибираються в джунглі без рушниці та набоїв.

Оксана особливо довго підпадала під впливи батьківських наук, бо старші хлопці по закінченні народньої школи поїхали до поблизького повітового містечка, де містилась гімназія. Її доля, як і доля багато інших священичих доньок в цей час, залежала від весільних дзвонів. На освіту дівчат, звичайно, вже «не вистачало грошей». Їм казали чекати терпеливо і надіятись на день, коли немов князь з казки в їхньому домі з'явиться несподівано молодий питомець, сподобає собі дівчину, одружиться з нею та таким чином продовжить отсю неписану традицію священичих родин, як це склалось колись з її матір'ю, бабунею і, правдоподібно, прабабунею.

І може Оксана просиділа б була у батька на селі до сивої коси. Це також траплялось в ті часи не одній панянці. Особливо тоді, коли парохія була бідна і значнішого приданого годі було сподіватись. Але ось неочікувано грюкнула друга світова війна. Комусь, може, грізна і смертоносна, але для Оксани, одначе, стала рятунком від незавидної долі. Вона поклала край, раз і назавжди, отому принижуючу людську гідність чеканню на жениха. Вісімнадцятилітньою дівчиною, вона опинилась нагло далеко не лише від рідного села і дому,

але і від рідного краю. Все сталось так раптово, несподівано і швидко.

Спочатку прийшли большевики. Опісля Україну зайняли німці. Оксана поїхала до Львова відвідати самітню тітку, яка хворувала на легені і потребувала сталої опіки. Тут на вулиці, як і тисячі інших, її зловили, мов звірину, посадили до вагону і повезли в Німеччину на работу.

То були часи, коли розлучались раптом цілі родини, навіки прощались батьки з дітьми, гинули безслідно на фронтах брати, щоб більше ніколи уже не побачитись.

Коли закінчилась війна, Оксана, як і багато інших людей, опинилась в переселенчому таборі американської окупаційної зони Німеччини, в якому громадились біженці в надії на еміграцію до Америки, Канади, Австралії та інших заокеанських країн. Тисячі бездомних, викинених на призволяще жертв жорстокої війни, сиділо тепер в колишніх німецьких військових казармах та чекало черги на виїзд за море, де можна було надіятись на працю та краще життя.

А природа тим часом, не зважаючи на війни, нещастя й інші катаклізми, простувала, коли ходило про Оксану, своїми старими втертими шляхами. Вона виросла на гарну, стрункy синьооку дівчину з ніжним личком, з якого випромінювала молодість і свіжість. Тож нічого дивного, що встигала збуджувати зацікавлення молодих хлопців, які в ті часи із зрозумілих причин не дивились більше на придане, але на зовнішній вигляд і вдачу їхніх майбутніх жінок.

Ніхто тому не був надто заскочений, коли в таборі рознеслась одного дня вістка, що Оксана вийшла заміж за фармацевта Василя Гриву, чоловіка незвичайно пристойного й бувалого, якому, щоправда, стукнуло вже тридцять п'ять років, але який все ще держався молодо та своїм безжурним веселим поводженням справляв вигляд людини далеко молодшої. Хоч багато дівчат в таборі потайки надіялись і радо пішли б за нього заміж, він, як мужчина вже досвідчений і поважний, сподобав собі Оксану, дівчину ще дуже молоду, повну наївного довір'я, яку можна було розсмішити без великого труду кількома невинними жартами. Йому також сподобалась її відверта щира вдача. Вона ніколи не ставляла

ніяких питань про минуле або про те, що могло б бути, а жила виключно сьогоднішнім днем. Її перша палка молода любов розвіювала найменші сумніви, як вітер розвіває мряку в теплий весняний ранок.

На весіллі людей було небагато, бо ні молодий, ні молода не мали тут жадної родини. Василь повторяв заодно, що не хоче «великого цирку», в якім йому призначили б ролю ведмедя.

— Навіщо давати матеріяли жіночим язикам? — говорив він, коли приятелі дорікали йому, що не буде нагоди й потанцювати. Хай попробують їх на кому іншому, а мені вистачить двох свідків і священика.

Оксана не протестувала з цього приводу, хоч, як і кожній молодій дівчині, їй хотілось і потанцювати та забавитись в цей великий день її життя.

Два тижні опісля новоженці виїхали немов би в пошлюбну подорож до далекої в ті часи майже незнаної Австралії. Сама подорож кораблем зайняла повні чотири тижні.

У нових обставинах скоро виявилось, що Василь був, справді, проворним і здібним чоловіком. Він умів зразу наладнати справи для Оксани так, що їй не довелось працювати в цій країні ні одного дня. Швидко підшукав за своїм фахом відповідну добре платну працю, запізнав чимало впливових людей, а за рік з допомогою фірми, в якій працював, вони купили собі зовсім непоганий мурований дім, навпроти прекрасного міського парку. В цім домі незабаром народилась їм їхня дитина, маленька Оленка, що крапля в краплю нагадувала маму. Оксана сяяла від щастя, але найбільше цим новим єством втішався Василь. Він кожну вільну хвилину старався провести в товаристві доні. Щоденно приносив до хати дві-три іграшки, які могли зацікавити чотирилітню дівчинку, а не кількамісячне немовля. Оксана півжартом дорікала йому за ці невідповідні забавки, але він робив своє, не зважаючи на те, що вони складались в кімнаті, немов у крамниці, і росли вгору, аж під стелю.

В той час Гриви запізнались були з Висоцьким. Роман Висоцький — малий, лисавий уже чоловік, на пару років старший за Василя, працював креслярем в тій самій фірмі,

що і Грива. Його жінка Ліда влаштувалась медсестрою в шпиталі, бо в них було троє дітей і Романової платні не вистачало на покриття всіх видатків, зв'язаних з такою великою родиною.

Обидві жінки скоро стали нерозлучними приятельками, і старша віком, більш досвідчена Ліда відограла при цьому ще ролю учительки, в якої Оксана знаходила часто мудру і щиру пораду, чи то в питанні домашньої господарки, чи в інших подружніх справах, з якими діляться жінки лише з особливо близькими подругами. І так життя в Оксани пішло гарно, мов по шнурочку. Василь виявився, справді, добрим чоловіком, люблячим батьком і навіть взірцевим братом.

Невдовзі по приїзді до Австралії йому якимсь чином пощастило наладнати листовний зв'язок з своєю сестрою, яка залишилась в Україні і проживала в цьому самому містечку, з якого виїхав Василь. Оксані було навіть трохи дивно, коли від неї прийшов перший лист, бо вони тоді тількищо перебрались в новий дім, а тут уже по двох тижнях і лист з України наспів. Вона поспитала про це Василя, але він сам тому дивувався, робив різні припущення та обіцяв довідатися в сестри.

З цього часу на Україну пішли регулярно пакунок за пакунком з гарними одягами, харчами і навіть медикаментами в такій кількості, що почали поважно обтяжувати родинний бюджет їхньої домашньої господарки. Оксана одначе ніколи ні одним словечком не згадувала і не дорікала Василеві за ці посилки. Навпаки, вона уважала його поступування за зовсім шляхетне, гуманне, гідне підтримки. В розмовах з Лідою з гордістю говорила приятельці: «Мій Василь то золота душа. Він так дбає, так пам'ятає завжди про свою сестру, що я, справді, не бачила і не чула ніде про такого люблячого брата. Він розказував мені, що сестра далеко старша за нього, неодружена жінка, нікого іншого в світі, крім нього, не має. Батьки давно повмирали, а другий, молодший брат, загинув десь на війні. Тепер його обов'язком було за нею глядіти та їй помагати. Вона живе там бідно, в одній лише кімнаті, сама, безпомічна. Останнім часом захворіла ще й на очі і тепер до-

бре недобачає. Це ж і стало причиною, чому тільки зрідка відписувала на його листи.

Ліда вислухувала уважно похвали Оксани в сторону Василя, але сама в цих справах мала свої власні, дещо відмінні погляди. Вона безперечно не поділяла ентузіязму Оксани і раз, навіть, може, й ненароком їй вирвались слова критики: «Я думаю, сказала вона тоді, що обов'язком чоловіка в першу чергу дбати про свою найближчу родину, цебто жінку й дітей. Сестра повинна займати другорядне місце, так водиться в світі».

Оксана після того загнівалась була навіть на Ліду досить поважно. Відносини між ними значно охололи, вони перестали себе взаємно відвідувати, але завжди лагідна і згідлива Оксана не зуміла задержати в серці довго гніву та ворожнечі. Вони скоро помирились, відновивши стару дружбу ще з більшою снергією, як дотепер.

Кажуть люди, що з долею неможливо заключити вічної приязні. І в хвилину, коли чоловік якраз почуває себе найкраще, забувши про всі тривоги й небезпеки, коли дорога здається вкрилась квітами і дух запирають самі п'янкі пахощі весни, вона підступно і несподівано вдаряє з силою фурії, щоб завдати йому нищівного удару. І не помагає тут ні пильна обачність, ні передчасні обрахунки, ні хитрі схеми. В ніщо обертаються тоді всілякі передчуття, інтуїції, ворожби. Мати — фортуна, видно, такими пустими речами не займається. Вона іде собі відвічно своїми таємними. незнаними шляхами, яких нам ніколи ні збагнути, ні дослідити не вдається.

Якось взимку з самого ранку небо заступили важкі темні хмари і з них рясними струмками поллялись на землю дощі. Зробилось проникливо холодно і непривітно. В хаті чути було скрізь вогкість та сирість. В такі дні, хоч як опиратись, на душу сідає важким тягарем якийсь неясний смуток і неспокій. Василя вдома не було. Він виїхав автом на кілька днів в професійних справах до Брізбену. Оксана повернулась якраз з міста з сумкою, повною харчів, відобрала в сусідів малу Оленку, що її там залишала, щоб не возитись з дитиною на дощах. Тепер, проходячи повз браму, заглянула до поштової

скриньки. Там лежав єдиний лист. Він був від Василевої сестри з України. Оксана прийшла до хати вся мокра. Вона почала спершу роздягати Оленку, а потім і себе. Упоравшись з тим, поклала сушити плащі, скинула черевики, запалила електричну пічку та поклала на крісло листа. Зайшла ще на хвилину до кухні, де збиралась зварити дитині кашки. Повернувшись до їдальні, помітила, що мала Оленка за цей час дібралась до листа і, витягнувши його з коверта, намагалась завзято порвати на куски. Поклала вже кусочок паперу в свій малий ротик і, мабуть, збиралась попробувати, який він на смак. Оксана кинулась прожогом і відібрала листа. Почала окладати відірвані шматки на столі, коли їй раптом забажалось його перечитати. Оце вперше вона держала в руках листа Василевої сестри. Він був відкритий, тож ненароком кинула оком і прочитала одне однісіньке речення: «а діти також бідують, їх життя не з медом». Оксана швидко склала листа в коверт і сама засоромилась. Хто дав її право читати чужі інтимні листи, так як лише мерзотники можуть підглядати когось, що несвідомий того, роздягнений купається десь під душем. Ні, вона цього не зробить хочби там валився й світ. І Оксана майже побігла до кухні, аби не бачити листа та таким чином уникнути спокуси. Але з її ума уперто не сходило те дивне речення, яке вона тількищо прочитала: «а діти також бідують, їх життя не з медом». Про яких дітей могла тут бути мова? Василь ніколи про ніяких дітей їй не згадував. Він завжди твердив, що його сестра була незаміжньою жінкою. Прізвище на конверті також це підтверджувало: Грива Марія Павлівна. Звідкіля взялись діти?

Оксана запарила чай, відставила студити кашку та почала шукти чоколядових бісквітів, що їх недавно купила. Раптом якесь неясне жахливе підозріння закрутилось на дні її душі. Спочатку блимнуло лише малюсіньким блідим огником, але в одну мить спалахнуло великанським усе пожираючим полум'ям. Воно спалило враз її вагання, увесь сором і всі роками старанно плекані батьківські науки. Оксана кинулась до їдальні, відкрила ще раз листа і почала його жадібно читати.

Спочатку мало з прочитаного залишалось в її пам'яті.

Розглядала кожне речення по два-три рази, стараючись зрозуміти їхню основну думку, пов'язати усе в якийсь глузд, не вірячи власним очам. Згодом уже й найбільш наївна людина могла б побачити правдиву суть справи. Цього листа писала жінка до чоловіка, від якого вона сподівалась і чекала матеріяльної допомоги. Вимагала не так для себе, як для їхніх дітей, яких було троє. З листа виходило ясно, що жили вони в скрайній нужді. Не було в що вдягнутись, не було чого з'їсти. Писала вона просто, без обиняків та ще й з погрозами: «Що ти собі думаєш? Як мені вижити з цього, що ти посилаєш? Цього замало, щоб жити, а забагато, щоб умерти. Чула вже від людей, що ти знайшов собі там в Австралії вже другу жінку. А чи знає та пані, що в нього вже одна законна з трьома дітьми з голоду пухне? Чи вона це знає? Бо як ні, то вона її може легко про це повідомити. Дуже легко. Ось як тільки він не пішле їй швидко тих речей, перелік яких вислала в попередньому листі, то вона знайде швидко дорогу до його молодої кралі». І ще багато інших докорів та образ на адресу Василя вичитала Оксана з листа, але найважливіше вона вже знала. Нараз усвідомила собі зовсім чітко всю вагу ситуації та всі з нею пов'язані жахливі імплікації. Основи дотеперішнього життя, щастя її та дитини були раптом зрушені з місця та поважно захитані. Невимовний жаль, страшний гнів, проник всю її душу і, підійшовши, переливаючись аж до горла, зупинив на мить всяку раціональну думку. Навіть звичайна здібність поплакати поділась кудись безслідно. Сиділа і дивилась непорушно в вікно, за яким лютувала буря. Струмки зимового дощу спливали по шибах вікна та наводили на Оксану ще більше безнадійности і відчаю.

Ні, такого не може бути, це неправда, я тому не повірю, — повторяла без упину, мов у гарячці, стискаючи в долонях нещасливого листа. Як він смів? Який негідник. Стільки часу прожила разом з цим чоловіком, довіряючи йому у всьому беззастережно, і ось нагло виявляється, що її життя збудоване на брехні. Настирлива думка поверталась і свердлила безнастанно її ум: «Що тепер з нею буде? Як їй бути дальше?»

Бажалось, в першу чергу, розв'язати справу якнайпрості-

ше і найскоріше. Так, вона значить спакує свої речі, візьме Оленку і вибереться з нею з того дому, кудись далеко в світ, де її ніхто не знатиме та не здогадається, хто вона така. Це буде найкраще.

Одначе так просто воно не було, натрапила зразу на великі перепони, які вимагали розв'язки. Поперше, не мала грошей. Василь, звичайно, давав їй гроші на хатню господарку в міру потреби. В її сумці знаходилось кільканадцять долярів, але з тим пускатись в світ з малою дитиною було б нерозумно. Можливо було позичити ще кілька соток долярів у Ліди, яка держала свої гроші в банку, але і того, справді, не вистачало. Розмова про фінанси з Василем здавалась тоді необхідною. А вона такої розмови якраз найбільше лякалась та за всяку ціну бажала б уникнути. По тім, що він з нею зробив, вона найрадше не хотіла б його більше бачити у вічі.

Тої ночі Оксана не спала і тільки думала над тим, що сталось. Вранці розказала по телефону про все Ліді. Як добра подруга, Ліда залишила цього дня працю і прийхала до Оксани, щоб, разом порадившись, рішити, що дальше починати.

Цілісінький день пройшов їм за розмовами. Обговорили всі можливості. Ліда радила Оксані не діяти емоційно і нерозважно. Вона повинна взяти до уваги не лише себе, але і долю своєї дитини. Залишаючи Василя, вона відбирає в неї батька, а це велика кривда для її ні в чому не винної дитини.

— Мої батьки також були розійшлись на якийсь час, — розказувала Ліда. — Я добре пам'ятаю ті злосливі шепоти сусідів за моєю спиною, багатозначні погляди. Ще малою, десятирічною дівчиною, я вже їх розуміла і лякалась. Вони робили з мене якогось дивогляда, відмежованого від усіх інших дітей, щасливих, які мали батьків, та за спинами яких ніхто не посміхався.

— Треба підождати. Час найкращий лікар. Не вона перша, не вона остання знайшла себе в такій ситуації, — вговорювала Оксану Ліда. — Пройдуть роки, все забудеться.

А покищо про це, що сталось, вона радить нікому не розказувати. Про що люди не знають, про те не зможуть говорити. Вона навіть своєму чоловікові ні словечком нічого не писне.

Пізно увечорі Ліда пішла додому, а Оксана зісталась знову зі своїми думками. Тепер вона одначе стала спокійнішою, більш зрівноваженою. В неї зформувалось тверде рішення. Вона вибрала дорогу і знала ясно, що їй робити. Перед очима в неї стояла грізна та сувора постать батька Івана. В нього в таких справах не було компромісів ні вагань. Його голос говорив їй тепер, що вона як незаконна жінка тому чоловікові з ним жити довше не може. Кожний дальший день такого життя ішов врозріз з усіма ясними і недвозначними церковними законами, яких ніхто в світі не має права змінити. Робити це — значило б забути все, що дотепер літами вважала за святе, правильне і непомильне. Ні, вона якось проб'ється крізь життя й сама. О дійсно вона не сама, а з дочкою. Якось вони собі дадуть раду, чейже не в джунглях доведеться їй жити, а в світі серед людей.

Надворі тим часом перестав падати дощ. Буря, що тривала вже кілька днів, ущухла, і тільки вітер час до часу стукав дверима і лопотів чимсь на веранді. Оленка вже давно спала спокійним сном дитини, а тепер Оксана лягла до ліжка і також скоро заснула.

Правдива радість малювалась на обличчі Василя, коли він наступного дня вранці з'явився на порозі хати. Побачивши спершу Оленку, що сиділа на стільці, кинувся до неї та підніс високо аж під стелю. Дівчинка зареготалась з радости і, вчепившись обома ручками за його чуприну, розсілась на плечах, як це звикла була робити кожного дня, коли Василь приходив з праці. Тепер він грав ролю коня, підстрибував, завзято іржав та бігав довкруги столу на превелику втіху дитини. Оксани десь не було. Трохи заскочений і занепокоєний її неприсутністю, Василь поставив дитину на підлогу, а сам пішов шукати жінку. Знайшов її в кухні, де мила посуд. Василь наблизився і хотів її обняти та поцілувати, але натрапив на холодну поставу та ще більш крижаний погляд очей. Збентежений і здивований до краю, Василь на мить занімів. Оксана стояла бліда, з червоними від сліз очима і дивилась на нього зневажливим, повним погорди поглядом. Раптом сягнула рукою на недалеку поличку і подала йому листа з України.

— А це від сестри з України, — сказала вона, кладучи глумливий натиск на слово «сестра».

— Гарна сестра, нічого казати, скільки таких сестер з дітьми ти залишив у світі? Признавайся, скільки?

Василь аж тепер зрозумів, що сталося. Ввесь затрусився, зблід та пробував дати якісь вияснення, але Оксана втекла з кухні й замкнулась у спальні. Василь підійшов тоді до дверей, лубцював по них кулаками і домагався, щоб вона їх відчинила. Побачивши, одначе, що Оксана не збирається їх відкривати, побіг мерщій до комірки, де лежали різні знаряддя, і приніс звідтіля ключ, яким насилу дібрався до спальні. Оксана знову збиралась втікати, але тим разом він її придержав силою.

— Вислухай мене, жінко, одну хвилину. Дай висловити мою сторону історії. Я збирався вже давно про все тобі розказати, але боявся. Боявся, що тебе втрачу. Розумієш, чого я боявся? — кричав Василь, притиснувши її руками під стіну. Я був тоді безсилий. Нічого не можна було зробити. Оксана затуляла свої вуха долонями, але він продовжував своє:

— Нас цілком несподівано розділив фронт. Їхати назад туди за ними було б повним безумством. Не було виходу, і я поїхав на захід. Закінчилась війна, приїхав до табору. Два роки ходив і роздумував: ні парубок я, ні жонатий. Надії на повернення додому ніякої. А зістатись самотнім до кінця життя? Кому ж з цього користь? А яка різниця для тебе, чи я десь там маю жінку й дітей, коли мені з ними більше не зустрітись? Чуєш? Яка тобі різниця? Ми можемо й дальше, як дотепер, жити, і ніхто навіть не подумає, не здогадається. Нікому фактично до цього нема найменшого діла. Чого ж тоді утруднювати собі життя, коли дотепер нам воно так гарно складалось?

Оксана вирвалась на мить з його рук і намагалась втекти, але він загородив собою дорогу та продовжував її вговорювати:

— Мене з українців в Австралії ніхто не знає, бо жив до війни з батьками в корінній Польщі. А хоч би знайшовся хто, щоб знав, то тоді його слово стає проти мого. Чого ж тоді журитись?

Останнє речення допекло, видно, Оксані до живого, бо вона, хоч досі мовчала, тепер кинулась із скаженою злістю та кулаками на Василя:

— А те, що ти мене роками обдурював, це в твоїм розрахунку нічого не значить? Зовсім так, нічого? А ввесь стид, а облуда, а кривоприсяга? Їх, по-твойому, можна так швидко забути, як змінити вранці сорочку? Ні, Василю, я рішила, і моє рішення непорушне. Я тебе покидаю. Беру з собою Оленку, і ми разом якось проб'ємось крізь життя. Бог милостивий, допоможе.

Доперва тепер Василь зрозумів, що Оксана не жартує. Їхнє подружжя, значить, валилось. Виглядало, що за одним махом стратить і жінку, і дочку.

Тоді в останньому очайдушному протинаступі рішив вдарити в найбільш болюче для неї місце:

— А за Оленку то ти забула? В твоїх плянах зовсім не враховано, що з нею станеться? Як виясниш колись дитині куди подівся в неї батько? Чи будеш мати відвагу сказати всю правду? Певно, що ні. Її будуть питати все життя, що ж тоді вона зможе відповісти? Чи ти над цим застановилась хоч хвилинку?

Цього Оксані стало уже забагато. Вона схопилась, зібравши враз всі свої сили і кинулась, мов люта вовчиця, на Василя:

— Геть мені забирайся з моїх очей, мерзотнику, геть, геть! — кричала й била, молотила малими кулаками, куди попало, чоловіка.

Від несподіванки, Василь подався назад і тільки незграбно відбивався, відпихаючи її від себе. Побачивши, що від цього вона ще дужче загаласувала, відкрив двері і вийшов на вулицю. Аж тоді Оксана втихомирилась, але тут, перестрашена вересками дитина, заплакала голосно в своїй спальні.

Ранок був сонячний, ясний. Василь постояв кілька хвилин біля хвіртки, не знаючи, що з собою починати. Скрізь сновигали авта, спішились до праці пішоходи, перекликались весело хлопці й дівчата в дорозі до школи. Тоді Василь поплентався за ними, щоб лише кудись іти. Він роздумував за одно про своє лихо, що так несподівано звалилось на нього,

дальші консеквенції, що могли вирости з такої ситуації. Йому треба б було з'явитись цього дня на праці і звітувати перед начальством про свою подорож, але він на це не мав ні сил, ні найменшої охоти. Увесь день проблукав вулицями та якимись закамарками, про існування яких до того нічого не знав. Пізно увечорі повертався додому, голодний і вкрай змучений, але з новими надіями на мирне розв'язання родинного конфлікту.

Якось воно буде, міркував, час тепер по моїй стороні. Може воно й добре склалося, що відтепер уже жадних таємниць між нами не буде.

Підходячи з вулиці до своєї хати, помітив, що вона потопала в повній темряві. Ніде не видно було ні одного світельця. Мабуть, Оксана вже спить, рішив Василь, всуваючись нечутно до хати. На пальцях ввійшов до вітальні і тільки тут зважився засвітити лямпу. Перед його очима розкрилась незвичайна картина. Кругом лежали порозкидані речі, на підлозі валялись папери, поодинокі частини гардероби, всякі коробки і паперові сумки. Почуваючи щось недобре, Василь пішов у спальню: вона стояла пуста. Ні Оксани, ні Оленки в ній не було. Він тоді кинувся до кухні, але й тут зауважив лише непорядок. Почав розкривати одну по другій гардероби. В них висіли тільки його речі. Не було сумніву, Оксана забрала дитину і вибралась з хати. Вона певно в Висоцьких, подумав Василь і подзвонив до Ліди. Здивована Ліда запевняла, що її там немає. Говорила також, що в них з Оксаною про якусь «втечу» від Василя розмов ніяких не було. Обіцяла повідомити його, як тільки щонебудь про Оксану дізнається.

Тоді Василь сів в авто і почав поволі кружляти пустіючими вже вулицями міста. Якась неймовірна надія зродилась в нього і обіцяла, що десь раптом він їх побачить. Вони сидять десь безпритульні при дорозі на клунках, без грошей і дожидають, щоб він їх підібрав. І тоді все закінчиться щасливо, Оленка буде весело сміятись та дзвінко щебетати, а Оксана побачить свою велику помилку і також поверне до попереднього стану доброї жінки та матері. Усе забудеться, як забувається вранці злий сон-мара, що тривожить не раз людську уяву зовсім непотрібно.

Та минали години. Давно вибила північ, а їх і сліду не було. І Василь вкінці зрозумів та мусів погодитись з фактом, що його сподівання нереальні, навіть наївні. Дійсність перед ним стояла німа, холодна і непорушна, мов доля. Він повернувся додому, сів у фотель і просидів у ньому сповитий гіркими думками до самого ранку.

Оксана вже більше ніколи не повернулась. Спочатку потайки фінансово їй допомагала Ліда. Трохи згодом вона дістала працю в конторі, бо знала непогано англійську мову і машинописання. Оленку на час праці віддавала в дитячий садок.

Проминуло так два роки. Василь робив безчисленні спроби поєднання. Бігав за нею скрізь, просив, грозив судом, все надаремно. Вона не хотіла його більше ні бачити, ні про нього чути.

Тоді вони домовились через адвоката та продали дім, в якому втрьох прожили найкращі хвилини свойого життя.

В почуттях Оксани й Василя лишився тепер один невгасаючий жаль і гнів. Взаємні обвинувачення й досада виповняли їхні думки. Вони безупинно кружляли довкруги всього, що було зв'язане з розривом і, мов хвилі, розбивались на скелях безрадности і безвиглядности якогонебудь спротиву тій страшній, демонічній силі, яка встигла так дощенту зруйнувати їхнє назріваюче щастя.

Найгірше на всіх тих тонких справах принципу моралі і етики, совісти й законів вийшла мала, зовсім ні в чому не винна Оленка. В неї нагло, без найменшого попередження і без питання, відняли доброго батька і вічно охочого до веселих забав приятеля.

У садочку між юрбою дітей ніхто не приділяв їй найменшої уваги. Вона часто плакала без причини, відмовлялась від їди й безупинно хорувала на недуги шлунка та шкіри, що їх звичайно спричинюють розхитані нерви. Лікарі радили Оксані виїхати з нею десь далеко від гамору і шуму великого міста, але ні грошей, ні часу на таку їзду в неї не було.

МОЛОДЕЧИЙ КАТЕДРАЛЬНИЙ ХОР. МЕЛЬБОРН.

Починаючи зліва, сидять: Управа МК Хору: Богдан Коцан, Юліяна Кметь — секретар і заступник голови, Андрій Когут, Ярослав Вашенко — акомпаньятор хору, Оксана Тарнавська — мистецький керівник, Марко Гуцул — голова Управи, Христина Когут, Марко Лех та Галина Кметь.

МОЛОДЕЧИЙ КАТЕДРАЛЬНИЙ ХОР У МЕЛЬБОРНІ

Молодечий Катедральний Хор був зорганізований 4-го жовтня 1959 р. при Братстві Св. Верх. Ап. Петра і Павла в Мельборні.

Працю розпочато з 26-ма хористами. Хор почав працювати як дитячий, двоголосий, згодом розвинувся в молодечий, триголосий. Вік хористів від 10 до 25 років. Хор зорганізувала і по сьогоднішній день провадить Оксана Тарнавська, абсольвентка Музичної Консерваторії при Мельборнському Університеті.

Впродовж 28 років існування через ряди хору перейшло приблизно 500 осіб молоді. Деякі з них поповнили ряди інших хорів, багато з них уже мають свої родини, і їхні діти вже співають в цьому хорі.

Побіч співання Святих Літургій і Воскресних Утрень в Катедрі, Молодечий Хор бере участь в численних імпрезах, влаштовуваних Укр. Громадою, Братством та іншими організаціями, і дав ряд самостійних концертів в Мельборні, Джілонгу, Нюборов, Нобл парку, Сіднеї, Канберрі, Ньюкастлі, Брізбені та Аделаїді. Хор награв три платівки: Воскресну Утреню, українські релігійні і світські пісні та коляди. В репертуарі хору: Воскресна Утреня, Божественна Літургія, Обряд Вінчання, ряд композицій релігійного змісту та понад 50 українських світських пісень.

Хор має свою Управу. Головами Управи в різні часи були: Василь Хамула, Віктор Возняк, Петро Мазурчук, Стефан Романів, Маруся Орфінійї, Оля Бойчук, Павло Масендич. Сучасна Управа: Голова — Марко Гуцул, заступниця і секретар Юліяна Кметь, фінансова референтка Галина Кметь. Члени: Христина Когут, Андрій Когут, Марко Лех.

Акомпаньяторами хору були: Утьо Венгльовський, Юрій Коцюмбас, Оксана Баб'як, Люся Романів, Ґеня Шмирко, Дарія Баб'як. Теперішній акомпаньятор — Ярослав Вашенко. В разі потреби, допомагала піяністка Ірена Рудевич-Дудій.

Чисельний стан М. К. Хору часто міняється. Найбільшого числа членства М. К. Хор досягнув у 1969 році — 125 осіб. Під сучасну пору хор начисляє 70 членів. Хором опікується

Батьківський Комітет. Сучасний Голова Управи Батьківського Комітету є п. Ілля Масендич, заступниця — п. Марія Моравська. Духовним Опікуном і «Батьком» хору від самого початку є Преосв. Владика Кир Іван Прашко.

В 1984 р. хор відзначав свій Срібний Ювілей — 25-ліття існування. Відзнаку хору проєктував інж. Оріон Венгринович.

ЯРОСЛАВ МАСЛЯК.

МОДЕРНИЙ ЖЕНИХ

Комедійка на одну дію.

Дійові особи:

Марія — років 60, вдова.
Василь — емерит, років 66.
Богдан — емерит, років 68.
Юрко — зять Марії.
Марта — дочка Марії.

(Скромно, але зі смаком умебльована прийомна в домі Марії.)
При відкритій сцені: Дочка і зять ведуть типову розмову старшого бездітного подружжя.

Юрко: От, правду кажучи... (підспівує) «Захотіла страра баба молодою бути»...
Марта: (злісно) Моя мама не є баба і ніколи нею не була!
Юрко: Та хіба я... От, пригадав пісеньку...
Марта: Не прикидайся дурачком! Добре знаю, до кого це пієш...
Юрко: Вибач, але я не котут!
Марта: І далеко тобі до нього. За тих шістнадцять років подружнього життя я мала час переконатися...
Юрко: Слухай, і чого зараз з колючками... Хіба не можна спокійно? Сама знаєш, що я з твоєю мамою завжди на добрій стопі. Навіть під деяким оглядом вона краще як... але...

Марта: Як я?.. Ах, ти, негіднику!..

Юрко: І чого зараз: Ти!

Марта: А хто?

Юрко: Я думав, як другі тещі...

Марта: Так би відразу.

Юрко: Ну, так сама скажи... ніби розумна жінка, а так нерозважно робить... Пішла!

Марта: Не бачу в тім нічого злого...

Юрко: Як? Пішла на стрічу, хто знає, з ким і де...

Марта: Та ж на картці виразно було написано: «Буду в Лідкомбі на автобусній зупинці, год. 10-та. Матиму синю сорочку і з задньої кишені ясних штанів виглядатиме «Вільна Думка». Питайте за басом у майбутнє».

Юрко: Правдива законспірована зустріч, ще й з кличкою! Щось воно мені підозріло...

Марта: Не говори дурниць, адже зустріч влаштувало матримоніяльне бюро самітників! І вони знають все про нього...

Юрко: Але ми теж повинні знати щось більше про кандидата на нашого майбутнього батька... Хто він, що собою уявляє, що він має... Само Богдан-то ще не пан! А мама теж може стрілити дурницю...

Марта: Але не моя!.. А може ти думаєш про себе, як зятя...

Юрко: Е, ти знову починаєш свою стару пісню... А я серйозно...

Марта: Бачу ти дістав пипця!.. Витримай, прийде мама, то все нам розкаже... (стук у двері)

Юрко: А це хто?.. Прошу! (входить Василь, він у джинсах і відкритій робочій сорочці.)

Марта: А, це ви, пане Василю, можна і без стукання, ви у нас вже так, як свій!

Василь: Красно дякую, але я чув голосну розмову і не хотів...

Марта: (сміючись) Ні, ні. Ми не сварилися, а тільки так...

Василь: Пані Марії нема?

Марта: Ні, поїхала до міста, але, думаю, скоро буде назад.

Юрко: А ви що з такими великими торбами прибули? До св. Миколая ще далеко.

Василь: Жартуєте, це продукти. Я якраз вернувся з фарми Грицька Околота то і взяв те, що потрібно і для пані Марії. Ось тут свіжі ясчка, тільки уважайте, щоби не побити. А тут білий сир, трохи молодої бараболі і ранніх сливок... А тут огірочки і помідори, перші в цьому сезоні.

Марта: О, то мама дуже зрадіє. На базарі дорого, а ви по знайомству все дешевше дістанете, ще й привезете до хати, що потрібно. Такого доброго опікуна мати, то хіба треба в чіпці уродитися! Але може вам повернути гроші...

Василь: О, ні, ні. Я грошей не візьму, а для пані Марії нічого не жалію... Ваша мама дуже добра і розумна жінка. Я вже навіть пробував освідчитися, але пані Марія не може вирішити... Мабуть, тому, що вона вдова по бухгальтерові і сама колись студенткою була... Що ж? А я тільки по матурі...

Юрко: Гм... Цікаво. А я й забув вас запитати, як почуваєтеся в ролі пенсіонера?

Василь: Та перший тиждень ходив, як не свій. А тепер так, як на голідеї. Робота коло хати завжди знайдеться... А в мене, самі знаєте, хата мурована, ще й городчик і садок. Як то кажуть: Тільки жий і Бога хвали. Але самому скучно... От тільки розради, що часом поговорю з вашою мамою. Ви живете далеко, а вона, звісно, вдова то й помочі часом потребує...

Марта: О, так. Мама завжди каже: Той пан Василь-то золоте серце... І сама не знаю, що б я робила без нього...

Василь: (вдоволено) Що, пані Марія так сказала?.. О, то ви мене дуже врадували...

Юрко: Але пані Марія не сказала вам: ні!

Василь: Це правда, і я все ще надіюся, що одного дня скаже так.

Юрко: Пане Василю, кажуть: до трьох разів стука, а ви тільки раз попробували... Навіть в святім письмі сказано: стукайте, і вам отвориться... Може, пані Марія хоче випробувати вас, чи ваші почування до неї правдиві... І жінки часом люблять, щоби їх здобувати...

(Марта б'є його легко ногою, але він не звертає на це уваги) Як не будете пробувати й далі, то жодна жінка сама вам з неба не впаде!..

Василь: Та це правда,.. але якби ви так за мене слово сказали, то... може...

Марта: Подумаємо над тим... Таких речей ніхто на коліні не робить. Ми ще з вами про це поговоримо.

Василь: Та воно правда, подружжя-це не жарти... то дякую і наразі... (вийшов, але за хвилину вертається знову і від дверей) А скажіть пані Марії, що діра в плоті вже залатана. (Пішов. Хвилина мовчанки, вона ходить нервово туди й назад, врешті, стала і вибухнула).

Марта: Боже! Який туполобий ідіот!..

Юрко: Хто, він?

Марта: Ні, ти!... (ще й пальцем тикнула), Ну?.. Як можна сватати маму, коли вона пішла з женихом на стрічу?.. Ти хіба маєш склерозу мозку...

Юрко: (спокійно) І чого ти непотрібно гарячишся?.. Скажу тобі правду, що я часом не розумію твою маму. Та ж такого другого Василя сьогодні хоч із свічкою шукати... Залюблений у неї, все готов їй дати, що тільки забажає, а вона все ще шукає якихось дешевих емоцій!.. Грушок на вербі!.. (речево) А попри те все, це ж чудова думка!.. І чому скоріше це нам не прийшло до голови?.. Золотий бізнес!..

Марта: Слухай, перестань говорити загадками!.. (іронічно) Цікаво, що це за така чудова думка?.. Бо твої золоті бізнеси я вже добре знаю... От хоч би той флет!...

Юрко: (перебиває) Власне, власне!.. Ти уявляєш? Мама виходить заміж за пана Василя і, звичайно, переходить жити до його гарної хати...

Марта: Ну і що?

Юрко: (захоплено) Ми продаємо цей паршивий флет і переходимо жити до маминої хати. Пан Василь, уже як наш батько, буде й далі помагати на господарстві! Хіба не варто йому допомогти?... (Марта підходить до нього і клепає злегка по голові) .

Марта: Конгратулейшен!... Це перший раз вродилася мудра думка у твоїй голові!.. А ось іде вже й мама! (по хвилині входить Марія у досить веселому настрої) Ну, як там? Буде щось з того?..

Юрко: А, який він? Ти його може, знаєш?...

Марта: Багатий?..

Марія: (Сідає) Та чекайте, чекайте. Дай хоч відітхнути. Ну, нібито все на добрій дорозі... Думаю, що як прийде сьогодні, то освідчитися...

Юрко: А де ви були?

Марта: В якому ресторані? Чи, може, тільки в кафейці...

Марія: Ні тут, ні там. Я ходила поглянути на його флет!

Марта: (згірчено) Що, ти була в нього?...

Марія: (Добродушно) Ну, так. У нашому віці то вже нічого не грозить, а флет непоганий, умебльований навіть зі смаком, є балькон, правда, трохи високо, але зате є вид...

Марта: Куди, на море?

Марія: Та ні, на кладовище.

Марта: (розчаровано) О-о-о!

Марія: То нічого, можна дивиться у другий бік.

Юрко: А там?

Марія: Вид на шпиталь.

Марта: (скривилась) Не дуже романтично...

Марія: (пожвавлено) О, ні. Він мені надскакував.

Марта: Я мала на думці — вид.

Марія: Мій Боже! Одне і друге в нашому віці потрібне. А він був джентельмен. Радіо грало... Зробив каву з лікером, а потім пригрів темний риж з огірковою салаткою і вареники власного виробу. Звичайно, навіть не вмилися до моїх... але гостив тим, що мав. Хотів навіть мене масувати, бо він не тільки емеритований асекураційний урядовець, але і масажист. Я звичайно відмовилась... Перший раз бачиш людину, а він, звичайно, хотів без суконки...

Юрко: Що, вже аж так далеко?..

Марія: А хіба ти бачив, щоби масували в суконці?..

Марта: Ні, але як на перший раз, то пропозиція...

Марія: То ж кажу, що я відмовилася, хай наперед освідчиться, а потім хай уже й масує...

Юрко: То в котрій же годині будемо мати шану оглядати твойого жениха?

Марія: Приїде автом пів на п'яту.

Юрко: (здивовано) Що, в нього авто і тебе не підвіз?...

Марія: Хотів, але мені це не відповідало. Мушу чимось його прийняти... (глянула на годинник) О, то вже третя п'ятнадцять! Певно, схоче і хату оглянути... А тут...

Марта: Нічого. Я тобі поможу, а ти вже забавляй жениха, як прийде. І... перебери суконку. Це зробить краще враження.

Марія: А хіба в тій погано?

Марта: (з усмішкою) Ні, але в тій тебе вже бачив. Ну, поспішись! (обидві вийшли).

Юрко: (бере читати газету) Поволі розкриваються двері, і входить Василь. Він уже в краватці і піджаку.

Василь: (дещо несміливо) Пані Марія вже повернулася?

Юрко: Тількищо. Зараз вам покличу. (показує рукою, щоби держався. Вийшов. Мімічна сцена. Василь не знає, шо робити з руками).

Марія: (в новій суконці, причепурена). А, добрий день, пане Василю! Дуже дякую за пам'ять і продукти... Скільки я вам винна?..

Василь: Ви мені?.. Я радий, що міг допомогти... І... і хотів би вас запитати, чи ви може вже рішилися... Бо я... я хотів би вас просити стати моєю жінкою...

Марія: (заскочено) Ви, ви, пане Василю? Я вас люблю, навіть дуже, але як приятеля... Ви мене знову заскочили і... я не знаю сама... Я не хочу сказати вам: ні! Але не можу сказати зараз і так. Дайте час хоч до завтра... Хай подумаю, дітей запитаю. Зрозумійте, це важко так на скору руку... це крок на ціле життя... Так до завтра, добре?

Василь: (розчаровано) Та що ж? Хай уже й так...

Марія: То вибачте мені... Боже! Я сама не знаю, що зі мною діється. (вхопилася за голову й вибігла).

Василь: (роздумуючи) Завтра, каже... Та хай і завтра, аби ті

льки не... (відкриваються двері, і входить Богдан з китичкою квітів і пакуночком з чоколядками, за ним іде Юрко).

Богдан: (до Василя) А ви хто такий?

Василь: Сусід, а ви?

Богдан: (китичкою йому під ніс, гордо) Хіба не бачите?..

Василь: Бачу, бачу... (при другім «бачу» наступає йому на ногу. Богдан аж крикнув з болю). Соррі!.. (вийшов).

Богдан: (зловився за ногу) Той ведмідь мало не розчавив мені ноги! І як такого недотепу пускати в хату?..

Юрко: Це просто випадок! Мені прикро, але пан Василь дуже порядна людина... і вибачився...

Богдан: А чорт з ним і його «сорри!»... Де пані Марія?

Марія: (вбігає усміхнена) А! Витайте, пане Богдане, у моїм скромнім дімку...

Богдан: (поцілував руку і притримав коло серця) Ну, не такий він то вже скромний... (речево) Два бедруми?

Марія: Коли рахувати і студійну, то може бути три.

Богдан: Можна б і міняти з моїм флетом. Яких 75 тисяч найменше.

Юрко: То я вам, мамо, не буду заваджати. Так воно краще (вийшов).

Богдан: Ох, вибачте, але хочу привітати вас і у вашій хаті... (Бере зі столу квіти і чоколядки) Квіти для моєї квіточки, а це, щоби солодко жилося....

Марія: (приємно вражена) І пощо ви витрачуєтесь? Ви такий пенсіонер, як і я...

Богдан: (з усмішкою) Нема про що й говорити. Це ви мені зробили приємність, що запросили до себе. Думаю, будемо тепер частіше бачитися...

Марія: (з усмішкою) Сподіюсь...

Богдан: Бачите, ми це так, наче подружжя, у двох помешканнях...

Марія: Але чому ми стоїмо? Прошу, тут вигідніше... (сідають поруч на канапці, молоді, крізь легко відкриті двері слідкують за ними).

Богдан: А я навіть і не мріяв, що зустріну таку гарну товаришку на життєвому шляху!.. О Маріє! (обнімає)

Марієчко (притискає) Марусенько! (цілує). Молоді вбігають).

Разом: Ґратулюємо!..

Юрко: Ґратулюємо молодій парі!

Марта: А коли просите на шлюб?..

Богдан: (відскочив, мов опарений) Що, шлюб?.. Але ж я не думаю женитися! Я не можу... Мені зараз обітнуть пенсію і одержу менше трошей!.. Ні, ні! Це неможливо!..

Юрко: То чого ж ви оголошувались у матримоніяльному юбрі?..

Богдан: (злий) А в кого, може, у вас?.. Я шукаю товаришки в житті, а не жінки!..

Марта: То як ви це собі уявляєте?..

Богдан: А так: Пані Марія має свою хату і свої гроші, я маю мій флет і мої гроші, звичайно без жодних зобов'язань, як правдиві друзі. Хочемо, живемо разом раз тут, а раз у мене. Так, як нам вигідніше чи краще...

Марта: Що, без шлюбу? Як невірники...

Юрко: Та це легалізована проституція! Гарний нам даєте приклад!

Марта: Мамо! І ти може хочеш, щоби ми величали того пана нашим батьком?..

Юрко: Ми на це ніколи не погодимося!...

Марія: (обурено) Пане Богдане, того я від вас не сподівалася!..

Богдан: Але ж, пані Маріє...

Юрко: Знаєте, хто ви є?.. (показує на нього пальцем) Суспільна гниль!...

Богдан: (обурено) Ви ображаєте мене у своїй хаті! Я вас до суду!

Марія: (рішуче) Тут нема що більше говорити. Пане Богдане, я з вами покінчила.

Юрко: (з вишуканою чемністю) А двері (показує) ось тут!

Богдан: Я собі це запам'ятаю!..

Марта: Думаю.

Марія: Хвилинку! (бере квіти і запихає йому за маринарку).

Візьміть з собою. Пригодяться для нової товаришки!

Богдан: (відрухово сягає по чоколядки)

Юрко: (стримує його рукою) О, ні. Це лишіть. Зустріч з вами треба собі осолодити... (Богдан вийшов і тріснув дверима. Юрко до мами:) Маєш модерного жениха!..

Марта: Та це просто нахаба!..

Марія: (сіла і закрила руками обличчя) І що я бідна тепер зроблю? Такий сором· просто скандал!... А ще як він тепер обнесе мене язиком поміж людьми... Ні! Я цього не переживу!..

Юрко: Не панікуй, непотрібно. Не бійся, переживеш, ще й сміятися будеш! На це є дуже добра рада!

Марія: (дещо пожвавлено) Яка?..

Юрко: (рішуче) Бери зараз слухавку і зателефонуй до пана Василя!..

Марія: (заскочено) Що?.. (по хвилині) То ви і це вже знаєте?

Марта: (сміючись) Ми це знали скоріше від тебе!...

Марія: (дещо схвильовано) Так, це я, Марія. Якщо можете, то прошу зараз зайти до мене. (До дітей з удаваним докором) То ви поза моїми плечима...

Юрко: (перебиває) Приготовили тобі рятунковий пояс!.. (чути гуркіт авта, вбігає задиханий Василь).

Василь: Пані Маріє! Ви...

Марія: (усміхнено киває йому головою)

Василь: Пані Маріє! Я найщасливіший чоловік на світі! (підбігає до Марії й цілує обидві її руки).

Молоді: (обидвоє разом співають) «Многая літа»...

Василь: Чи можу вас поцілувати?

Марія: (показує на молодих) Може вже завтра...

Василь: (впевнено) Е, вони з нами! І чого ж чекати до завтра?

Василь: Адже сьогодні теж належить до нас! (довгий поцілунок)

Юрко: (до Марти, потираючи руки) Ну, наш флет можемо вже здати до продажу!..

Липень 1986.

ДМИТРО ПАВЛИЧКО[1]

ТУТ ПРОЙШЛИ БАТИРИ СТАЛІНА

Полечу я до Монголії
І куплю собі коня.
Білого, як цвіт магнолії,
Ніжного, як цуценя.
І назад я аж до Києва
Буду їхать на коні.
Стану, як душа Батиєва,
При невидимій стіні.
І заплачу я від наляку —
Де ж ті хмари, де церкви,
Що монгол побачив здалеку
Із-за Волги, з-за Туви?
Ні, не він збивав копитами
Плінту з-під небесних бань —
Підривали динамітами
Твердість княжих мурувань.
Він — під окрики та ламенти —
Бляху золоту здирав.
Хто ж виважував фундаменти?
Хто ж каміння звідси крав?
Хто ж то застеляв соборами
Заболочені шляхи.
Де ж той хан з думками хворими,
З видом лютої пихи?
Ще димує церква спалена,
В небесах летить притвор —
Тут пройшли батири Сталіна —

[1]) Дм. Павличко (нар. 28.9.1929) — один з найвидатніших сьогодні поетів сучасної України, перекладач з інших мов, сценарист. За його сценарієм був випущений фільм «Сон» за поемою Т. Шевченка. Д. Павличко також один з активних промоторів перебудови, очолює при Спілці Письменників України Комітет української мови.

Постишев і Косіор.
А за тими багатурами —
Їхня гвардія тверда.
Обжиралась довго мурами
Жадібна святинь орда.
Серце стогне, ніби в оливі
Разгаряченім кипить.
Як же конику-монголові
Розказати, що болить?!

«Літературна Україна»

СТЕПАН ПУШИК[1]

ФАЙНІ ЛЮДИ

Файним людям файно спиться,
Файним людям файне сниться!
Файні люди файних знають,
Файні файних поважають!

Файні файних просять в гості,
Файні файним миють кості!
Файні файним файне роблять!
У горілці файно топлять!

Файно хвалять файні газди,
Їх за образ можна класти!
Вміють файно говорити,
Вміють файно ями рити!

Я тих файних, ой, як знаю!
Я їх файно обминаю!

[1]) Степан Пушик — сучасний поет, голова філії Спілки Письменників в Івано-Франківському (колишній Станіславів) «Літературна Україна».

«ТРЕМБІТА» — ОРКЕСТРА ОСЕРЕДКУ ІМ. ГЕТ. І. МАЗЕПИ В МЕЛЬБОРНІ

«Трембіта» — була заснована в 1973 р. Керівником був д. Р. Хамула, а опісля д. П. Мазурчук. Із незалежних причин по 8-мох роках, оркестра перестала діяти.

Щойно в травні 1982 р., з ініцятиви подр. Славки Жабак, відновляється праця оркестри під кер. п. Ірени Рудевич (Дудій). В червні 1984 р. керівництво оркестри «Трембіта» перебирає д. Касіян Косенко, який успішно керує дальше оркестрою. Членами «Трембіти» є молоді сумівці від 14 до 22 років. Склад «Трембіти» — 12 членів. Оркестра бере участь на всіх сумівських святкуваннях та часто виступає на імпрезах громадського характеру, де втішається популярністю укр. громадянства.

Стоять (зліва): Мистецький керівник д. Касіян Косенко, Богдан Коцан, Андрій Когут, Славко Карплюк.

Сидять (зліва): Ірена Коцан, Михайло Пирчак, Тарас Жабак, Тарас Моравський, Соня Ван де Кемп, Тереса Ван де Кемп, Сузанна Ван де Кемп.

Відсутні на фото: А. Солочинський, Д. Когут, М. Карплюк.

Григорій Вишневий

ЛУБЕНСЬКА ПОЕМА

Присвячується Пані Марії М. Ковшик
— її дітям і внукам на спомин.

О мудра, о шляхетна Пані,
Я бачу, ніби на екрані,
Терпіння Ваші й доброту,
Душі бездонну гіркоту,
І днів згорьованих надії,
І милі задушевні мрії,
Що вітром рознеслись в степу.
Отак, як в ніч глуху й сліпу,
Зникають зорі поміж хмар...
Ваш серця пломенистий жар
До щастя прагнув, і тоді,
Бувало, в горі, у біді
На день чи два урізнобіч
Щезала горобина ніч,
Світилась радість над Сулою
І чародійною рукою
Зганяв журбу з ясних очей,
Робив легким тягар грудей
Той невидимий Чародій,
Що, всупереч недолі злій,
Веде людей в житті земнім,
У світі власнім і чужім,
Веде, за руку мов дитину,
А Вас, як бідну сиротину,
Я сиротиною назвав
Уперше Вас без ясних прав,
А щоб усе було при місці,
Ми поведемо мову й вісті
Про те, що спогади підкажуть,
Поему цю букетом зв'яжуть.

ЛУБНІ

І

У перший християнства рік,
Де від Дніпра неподалік
Сула між хащами лилась,
На верхніх схилених Валах,
Де бився з ханом Святослав,
Князь Володимир заснував
Фортецю проти східніх орд,
Які з зухвалости й погорд
До хліборобних християн,
Нащадків степових слов'ян,
Ішли навальною війною,
На мури дерлись сараною.
Фортецю князь назвав Лубнями,
Чомусь не Верхніми Валами,
Які на диво збереглись,
Стоять тепер, як і колись.
В віках немало див буває.
Читач цікавий, певно, знає,
Як пильний правди слідопит,
Що ці вали позводив скит.
Він українцем став пізніше,
Наш брат прадавній, найрідніший.

В часи далекі люд тулився
До сили, князя і громади,
Попід фортецями селився,
Поближче до міцної влади.
Тут місто виросло спроквола,
Недавно де пустеля гола
Живила звіра, не людину,
У дощ, у спеку, в хуртовину.
Літа минали чередою,
Прийшов сюди Батий з ордою.
Лишивши від Лубнів руїни

І смерть, і сльози, і біду,
Глухий на горе України,
Пігнав до Києва орду.
Життя ж ніколи не вмирає,
Хто смерть приніс, той сам помер.
Лубнів краса вже знову сяє,
Як і колись, так і тепер.
Та Україна не зазнала
Життя спокійного ніколи.
Сюди корона заблукала —
Шляхтич озброєний, та голий.
І за валами, й за Сулою
Козацтво билось із ляхвою.
Там дух пронісся молодий
І Наливайка, й Лободи.
І, врешті, вибухнув вулкан,
Пішов на ворога Богдан.
До сонця знісши булаву,
Розбив заблукану ляхву.
Та лиш на мить одну, єдину,
У пору вільну, голубину,
Лубні зідхнули над Сулою,
Бо скоро вдерлась кабалою
На них загониста Москва.
Козацька впала булава.

Життя ж є вічне, несмертельне,
Москви завзяття голобельне
Його спинити не могло.
Нестримне пісні джерело
І Дум козацьких знаменитих,
Звитяжних, мужніх, сумовитих
Живило душу у віках.
Ніщо для нього дивний страх!
Де шабля гостра пощербилась,
Там пісня в небо стрімко билась,
Надія в серці не вмирала,
До волі тяга не згорала.

А час минає, час пливе,
Лубні вже місто полкове.
І вже не валка чумаків,
А двадцять сотень козаків
Ідуть на Крим Чумацьким шляхом.
Не спиниш їх ніяким страхом!
І «За світ встали козаченьки»
Уперше прогриміло тут
Тоді, як рано-пораненьку
Дорога кликала в маршрут.
Віки минали за віками,
І черга вже прийшла за нами
Лубням продовжити життя.
На світ з'явилося дитя
В моєї мами. Пан-отець
Христини правив... Під кінець
Назвав Марійкою його.
То був початок
страдництва мого.

МАМО МОЯ, МАМО

Сетричка жебонить в садку,
Жучків шукає в холодку...
Присяде, втихне на хвилинку,
На пальчик скручує стеблинку.
Ось раптом зірветься знестями,
Метля на сонечку стьожками,
То за метеликом біжить,
Регоче радісно й за мить
Толочить в захваті траву,
А то залізе в кропиву,
Заплаче з ляку і до мами
Летить і пада зі сльозами
На руки їй, ослаблі дуже.
Здоров'я мамине недуже
Бабусю мучило, й вона

Бере на руки й обійма,
Заносить внучечку до хати,
Цілує, ніби ніжна мати.
Плачу не чути за стіною,
А мати скрушно головою
Хитає, сидячи на лаві.
А я, в слабій своїй уяві,
Не бачу горя, ні біди.
Життя ж пливе на всі лади:
Комусь дарує щастя й долю,
Комусь нещастя й купу болю,
А нас ударило, як грім,
У траур обернувши дім.
Закривши очі наостанку,
Матуся вмерла на світанку.
Бабуся плаче, тато впав,
А я тримаюсь за рукав
Бабусин і уся тремчу.
Безноса тут , хоча й не чуть
Її смертельного сопіння.
Її коса, її косіння
Були страховищем для нас...
Людей насходилось в той час
До хати нашої на поміч —
Хто жив здаля, не тільки побіч,
Усяк ділив нестерпний біль,
Бажав розради звідусіль.
Картину пам'ятаю змалку:
Вже гріб лежить на катафалку,
І через всі мої Лубні
Його провозять вороні.
І півчі похоронна пісня,
Процесія прадавня звісна
У пам'ять врізались навік,
І голомозий чоловік,
Що ніс хреста. Несли й ікони
У самій голові колони.
Не пам'ятаю більш нічого,

Окрім обличчя дорогого,
Що воскресає із пітьми
І серце сповнює слізьми.
О мамо, матінко моя,
Твоя розпалася сім'я...
Не знала я тоді, що трачу
Й тебе ніколи не побачу.
Три рочки повнилось сестрі,
А шість мені о тій порі.

У БАБУСІ

І знов вертаюся в минуле,
Скажу, що пам'ять принесе,
Коли бабусі серце чуле
Мене любило над усе.
Пишу без плавного порядку,
Що перше попаде на згадку:
Казки, пісні і буйні квіти,
Червоні, білі, розмаїті,
В саду, в городі, під вікном,
І стежка, по якій бігом
Я бігла до чи від воріт,
Густий за садом живопліт,
І дах солом'яний, і ґанок,
І завжди з молоком сніданок,
І клечання на стінах білих,
Зелена як була Неділя,
І Спас, Великдень і Різдво,
Бабусі раннє удівство...
Бабусин клопіт і турботи,
Про внучку потайні скорботи...
...Отож, бабуся відвела
(За це їй дяка і хвала)
Мене до школи для дівчаток.
Не був легким шкільний початок,
Але пішло у поміч те,
Що я казки й письмо святе

Навчилася читати вдома.
Бабуся мудра і свідома
Про те подбала вже раніше,
Тому й читалося певніше.
Була тоді пора осіння,
З дерев зсипалося одіння,
Губила осінь жовтий лист,
Коли у школі добрий хист
Я проявила в перші дні,
Читаючи книжки шкільні.
Коли ж завіяла зима,
Читала всі книжки сама.
Біжу до школи: раз, два, три!
Біжу на гору і з гори.
Мороз кусає щоки й ніс,
Холодний вітер наускіс
Жене метелицею сніг.
Землі не видно, ні доріг,
Не видно світу, ні людей.
Книжки тулю я до грудей,
Чим дужч, задихана, біжу
Не в рідну школу, а в чужу.
Я не московка, а козачка.
Московська мова, як болячка,
На юне серце, на язик.
Душі, одначе, не проник
Отруйний для козачки дух.
У пору бурі й завірюх
Московських на мої Лубні
Палають ще ясніш вогні
Любови до дзвінкого слова,
І розлітається в полову
Московська мова, щойно діти
Біжать надвір погомоніти.

Роки пливуть вперед поволі,
Я вже в Єпархіяльній школі,
Та ще далека та мета,

Вона не скора, не проста.
Я хочу вчителькою бути,
Хоч є і труднощі, і скрути.
У школі строга Клясна Дама
Нудну мороку має з нами,
Пильнує чистої вимови,
А ми, дівчата, без намови
Вкидаємо лубенське слово
В читання, пісню чи розмову.
«Не буде в цьому тижні похвали!
Коли ж, ви, баришні, коли
Научитесь людської мови?» —
І Клясна Дама хмурить брови.
Та якось меншали турботи,
І Клясна Дама щосуботи,
Коли кінчався в школі тиждень,
Було, нагоду влучну вижде,
Дівчат похвалить і мене.
Ми вдвох з бабусею жили
Вже з того часу й дня, коли
І тато, й меншенька сестра,
Як вже прийшла на те пора,
В селі сусіднім поселились,
Де вдруге тато одружились.
І я завдячую бабусі,
У щасті, в горі чи у скрусі,
За все, чого вона навчила,
Уже старенька і похила,
Мене, свою малу онуку,
За те, що віддала в науку,
За добру ласку, хліб і сіль,
За теплу і м'яку постіль.

А час минав, летів стрілою,
Царя у прірву з головою
Жбурнув. І шарпонув Москвою
Аж так, що гранню голубою
Засяяв Київ. І без бою

Лубні зідхнули над Сулою.
Не стало царської сваволі,
Не стало слів московських в школі,
Докучної не стало Дами,
І вже сидів у клясі з нами
Отець Леонтій Юнаків[1]
І мову українську вів...
І «Мово рідна, слово рідне»,
Немов молитва ісповідна,
Вогнем у серці спалахнуло,
У світ зривалося з намулу...

Одного разу з Петрограду
Приїхав дядьо мій. В принаду
Привіз для мене подарунок:
І слово рідне, і малюнок
В книжках Олеся і Тараса...
То був бальзам, була окраса
Душі моєї, що звільнялась,
Не лиш звільнялась, а й омивалась
З намулу царської Москви,
То дух козацький, ще живий,
Будив зі сну приспалі мрії,
Що їх холодні вітровії
Під сніг змітали на біду...
Зібрались ми тоді в саду,
Уся рідня і щирі друзі,
І вірні українській музі,
Що нам світила, як зоря,
Пісні співали Кобзаря:
«Садок вишневий коло хати»,
«Реве та стогне Дніпр широкий».
А ніч спускала довгі шати,
І місяць світлий, кривобокий

---

[1]) **Учасник національно-релігійного відродження українського народу, священик і активний діяч відродженої Української Автокефальної Православної Церкви.**

Осяяв небо і Лубні.
І пам'ятається мені
І голос дядечка чудовий,
І томін мирний, вечоровий,
Старі Бортнянського пісні
У сивій ночі тишині.

Я мрію, згадую, молюся —
Сидить в садку моя бабуся
На лавочці одній зі мною
(Вона була уже вдовою)
І казку про минуле тче,
Поклавши руку на плече
Мені малій, на все цікавій.
Бабусин голос преласкавий
Мені у пам'яті з тих пір,
Її корсет, її убір
І очі сині, ясний зір,
Очіпок на старий манір,
Сорочки білі рукави,
В контраст до буйної трави,
Де ми в неділю в холодку
Вели розмову гомінку.
Згадавши щось у тій хвилині,
Бабуся мружить очі сині,
Показує рукою в сад,
Де вулики стоять уряд,
І шепче: «Ніби наяву,
Картину бачу вікову...
Он там, за білим за бузком,
Удень чи вранці, чи смерком,
Де бджоли в'ються золотаві,
Сидить у пасіці, на лаві,
Козак старезний віддалік,
Пантрує сто четвертий рік
Свого життя, що знало Січ,
Коли злітали з утлих пліч
Татарські голови в траву,

Як він і гостру, і криву
Козацьку шаблю наускіс
Спускав на кучми зайд-гульвіс.
Козак столітній — прадід мій,
І ти, Марієчко, зумій
Козацьку славу донести
(Про степ, могили і хрести,
Про дим баталій за Дніпром,
Що ніс звитягу чи погром)
До діток і внучат своїх,
Бо був би нам великий гріх,
Коли б та слава небувала
Холодним попелом припала».

Ідуть до Києва прочани
З лубенських сіл і дальніх міст,
Бабуся їх завжди стрічає
(Частіше це буває в піст),
Ласкаво просить до господи,
Мені на диво і на подив —
Борщу наварить чавуни,
В макітрах ставить вергуни.
Гостей чи двадцять, а чи сорок
Гриби смакують, хвалять короп.
Не видно м'яса, бо то гріх,
Молитву чути, а не сміх.
Лягають спати на солому,
Гамують подорожню втому.
Оці прочани — Божі люди,
Бабуся рано їх побудить.
Вони встають, ідуть в дорогу,
Нічого не беруть в підмогу —
Їм воза, ні коня не треба,
А тільки всепрощення Неба
І торбу з хлібом чи сакви.
А після восьмої верстви
Сідають просто у траві
Спочити трохи. Вікові

Ведуть до Києва шляхи
У Лаврі відмолить гріхи.
А я задумуюсь, журюся:
Які гріхи ведуть бабусю
На прощу? Ангела мого?!
Й на поклик серденька свого,
З веління Бога до смирення,
Прошу у Бога всепрощення.

ЛУБНІ

II

І знов думки летять до Краю,
Лубні з туману випливають,
Красою грають, мов у сні,
І я не знаю, чи в мені
Є досить вправної снаги
Сули списати береги.
І вже ніякою рукою
Лубнів коханих над Сулою
Не вмістиш на кількох сторінках.
Люблю Лубні як українка,
Отак, як люблять Закарпаття
Далекі, в горах, наші браття,
Де Божий дух в віках пронісся,
Як Мавка Лесина Полісся,
Як Леся чарівну Волинь...
Орел так любить неба синь
Любов'ю ніжною в степах
Чи стріху метушливий птах,
Чи зиму й сніг вертка синиця,
Чи в житі сон перепелиця.
Я знаю добре, що не вдасться,
Проте, було б, здається, щастям
Вернутись у святі Лубні,
Забутись там у вічнім сні,
Бо так давно велося в нас,

Як був похований Тарас.

І ось я вдома. Дім Управи
Стоїть у центрі величавий.
Гімназій дві для гімназистів
І семінарія врочиста.
Від центру Плютинці внизу,
Їх повінь залива в грозу...
За згірком далі — залізниця,
Там яр і в цямринах криниця.
Ще далі вулиця широка
І Братська церква превисока.
Від неї недалеко Суд,
Шукає правди в ньому люд
Й ніяк не може віднайти,
І б'ється вічно за грунти.
Наліво з вулиці — лавки,
Де гість сідає залюбки
Сулу оглянути згори
У теплі дні чи вечори.
Там просять щирої хвали
Хатки на березі Сули.
Між ними Школа Вчителів,
І я не знаю, де тих слів
Знайти, щоб сколихнути мрії —
За Садом
правнук Гамалії
Живе і про минуле снить,
Коли думок снується нить.
Лубні — це Київ над Сулою...
Ідіть, прошу я вас, за мною.
Тут є Хрещатик і Поділ,
І зрідка добрий частокіл,
І Замок давній на Валах,
Де Вишневецький жив, як лях.
У центрі для гуляння Сад,
Акацій довжелезний ряд,
Кіно, поліція і ринок,

А на Хрещатику будинок
Гетьманців-Шеметів. Просвіта
І сквер, аптека і крамниці,
І за прилавком молодиці.
І дерев'яна синагога,
І цвинтар, ярмарок, дорога
Пирятинська, Хорольський спуск.
У лісі, далі від спокус,
Замгарський манастир[1], каплиця,
Нова Мазепина дзвіниця.
В Подолі — козаків нащадки,
Про них не проминути згадки...
На верхніх, на Валах міщани,
А за Лубнями вже — селяни...
А ще Великий парк... Казарми...
В неділю гамір, крик базарний...
Часовня, у кокардах слуги —
Сліди московської наруги...

Життя веселе у труді
Було в Лубнях завжди тоді,
А влітку чи частіш весною
Вечірні співи над Сулою,
Внизу, на приміському Подолі,
У повній силі й ореолі,
Вечірні хори на мосту
Живили спраглу і просту,
Чутливу душу трударям,
Коли без проби, без програм
Збирались співаки Лубень
Співати прастарих пісень,
Вкладати душу в них гарячу —
Тепер я сню про них і плачу.

---

1) **МГАРСЬКИЙ ЛУБЕНСЬКИЙ ПРЕОБРАЖЕНСЬКИЙ МАНАСТИР — православний манастир на правому березі Сули, в с. Мгарі, 6 км від Лубень. Заснований 1619 року. З найбільших споруд тут є Преображенський Собор. В сучасну пору манастир перетворено на архіт. заповідник.**

І як концерти ті забути?
Таж там на призьбах, щоб почути
Пісень оцих, усі Лубні
Сиділи тихо. І мені
Мені здавалось, що то рай,
Що то небесний люд і край
У вишнях і піснях раює,
Сам Бог життям Лубнів керує...
Дивлюсь на вас, а думка кличе,
А серце квилить бунтівниче,
А серце в старості щемить —
Якби то ви бодай на мить
Почули грім пісень з Подолу,
То вам би очі не додолу,
А ввись у гордощах п'ялись —
Отак було в Лубнях колись!
А щоб доповнити красу,
Згадаю трави і росу,
І береги Сули в лісах,
Де звір малий чи Божий птах
Стрічав у захваті світанок,
Коли гаї вкривав серпанок,
А сонце обрій веселило,
Рибалка ж свій ятряний вилов
Тягнув з води, в Сулі по шию...
До речі, правду вам відкрию —
Я спала у той ранній час,
Та зрідка дива тих окрас
З віконця бачила спросоння
Або, бувало, з підвіконня,
У пору ранню, чи вечірню,
Душі піддавшися горінню,
Коли вже добре підросла,
Чекала князя із Засулля...
Мабуть, амурова стріла
Пробила серце. А зозуля
Літа кувала, довгий вік
Здаля пророчила в мій бік.

Минало літо по весні,
Минала осінь, як у сні,
Зима звертала на весну,
І ось, заквітчана в княжну,
Я стала з князем під вінець,
Під символ зв'язаних сердець.
Ви князя знаєте не всі...
У справжній силі і красі
Жили ми, як спартанські друзі,
У щасті, в горі чи в недузі.

Та годі. Вже пора кінчати
Поему цю, бо вже три брати,
Мої онуки, бач, давно
Поснули від моєї казки.
Їм легше грати в доміно,
Аніж чекати тут розв'язки.
Та я не трачу ще надії,
Бо знаю, — збудять їх події,
Що я про них ще напишу.
Тим часом, прошу, ні шу-шу!
Бо хлопці сплять глибоким сном...
Ходімо спати й ми гуртом...
Вже пізня нічка, пізній час,
Солодкий сон чекає нас.

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ ЧАСТИНИ ТРИЛОГІЇ

ЗОЯ КОГУТ

В І Т Е Р

(У п'яту річницю страшних пожеж у Вікторії в середу, 16-го лютого, 1983 р.)

Вогонь перескочив через клапоть пожовклої трави і раптово охопив групку молодих евкаліптів уже зовсім недалеко хати.

Олег з жахом дивився на язики полум'я, бездумно тримаючи в обох руках мокрий, важкий мішок.

— Зліва! Олег!.. Зліва.. Бий по траві! По траві бий.. О, Боже! Скорше!.. О-олег!!!

Олег перелякано повернувся і з усієї сили почав бити мішком по плигаючих вогниках на траві. Шум і тріск вогню заглушував людські голоси, густий запах диму і страшна горяч вдиралися в легені, викликаючи здушений кашель.

А ще ж учора все виглядало так багатообіцяючим: пакування, біганина, потім дорога просто назустріч сходу сонця, чудовий рожевий ранок, висохлі поля і буш, їхня невеличка хатинка серед евкаліптів, перспектива довгих вакацій, волі і купання з вірним Бурком в недалекому потічку.

Правда, ще дома Олег посварився з Ганею — але коли він з нею не сварився?.. Малі дівчата, а особливо сестри, вміють бути дуже незносними... Не знати, пощо взагалі вони є на світі?.. Хіба щоб гнівити своїх братів. На дачу вони приїхали, коли сонце ще не встигло розпалити повітря. Висока трава навколо хати була вже зовсім жовта і лежала на землі стріпіхатим килимом. Евкаліпти пахли літом і стояли нерухомо, мов чогось очікуючи. Ганя відразу почала хникати, а Олег з Бурком наввипередки погнали до потічка, не зважаючи на суворий наказ батька братись перше до роботи.

— О, зараз, тату!.. — гукнув на бігу Олег невдоволено. — І чому дорослі вічно шукають якоїсь праці? — думав, скакаючи через трухляві пні та сухі гілки.

Буш стояв на диво тихий, навіть птахів не було чути. Добігши до потічка, Олег здивовано зупинився: поміж жовти-

ми, висохлими берегами ледь віднілась вода. — Мабуть, з нашого купання нічого не буде, іди сам! — сказав він розчаровано до Бурка, поплескуючи його по спині. Але Бурко чомусь насторожено дивився перед себе, схиляючи розумну голову то вліво, то вправо, наче прислухаючись до тиші.

Біля хати батько заглядав до мотору автомашини, мама відчиняла вікна хатинки, а Ганя колупала в носі і, побачивши Олега, показала йому язик.

— Я тез хощу до ліцки!.. крикнула йому ображено.

— Твоєї ліцки взагалі немає! — відповів Олег.

— Тату! Річка майже висохла, і Бурко купатись не хотів... А в буші тихо, тихо! — вибух не стримано.

Батько насупив брови і подивився чомусь на небо. Його вже від самого приїзду непокоїла ця тиша, і він жалів, що не лишився в місті, а піддався проханням дітей і повіз їх в таку посуху до лісу. Та в місті всі розмови про посуху виглядали якось нереально... Глянувши ще раз на небо, він вирішив не розпаковуватись, а, відпочивши пару годин, їхати назад.

— Хоч би лише авто не підвело... — подумав стурбовано, бо останню милю автомашина чомусь забойкотувала і, якщо б не те, що дорога йшла з гори, не знати, чи доїхали б вони до дачі.

— Ти чому не розпаковуєш? — тихо спитала дружина, підійшовши до нього.

— Тобі теж цей спокій не подобається?

— Так... Занадто сухо тут... Треба було мені самому перш сюди приїхати і подивитись...

— Якось то буде, не турбуйся. Я зараз всім щось їсти приготую. З'їмо, а тоді побачимо. Може вернемось...

Та вернутись не змогли. Влучений мотор робив кілька безпомічних тиркань, але працювати відмовлявся. Треба було залишатися в лісі. До самої ночі вони чистили площу навколо хати від трави та сухих гілок, вичищали рівви, носили воду до всіх можливих посудин, зрубували молоді евкаліпти поблизу хати, нарікали і сварились. Особливо нарікав Олег, стиха і вголос.

— Ну, і пощо це все?.. Тут ніколи нічого не було... Ні

вогню, ні нічого! Я хочу спати! А чому Ганька може спати, а я ні?.. Дівчатам все ліпше... Ви її ніколи не примушуєте! Якби знав, то поїхав би з Андрієм! Вони ніколи нічого на вакаціях не роблять! Ніколи!..

Але його нарікань ніхто не слухав. Нарешті, він змучено заснув і спав, як мертвий, не чуючи, як декілька разів виходив з хати батько, як мама тяжко зідхала.

Під час пізнього сніданку повітря легко запахло димом. Потім долетів дивний звук якогось шуму. Зграя птахів з тривожним криком показалася в небі і зникла. Пізніше з транзистора виразно почулись перші слова небезпеки: кілька миль від них горів ліс. Вогонь ішов в їх напрямку. Батько переглянувся з мамою, тоді встав і почав поволі замикати всі вікна.

— Отже.., — сказав поважно.

— Якщо вогонь наблизиться, ти, Олег і я — будемо гасити його мішками на зовнішній лінії, а мама і Ганя — коло хати.

— А може б Ганю лишити в хаті? — тихо запитала мати.

— Ні! Вона там сама не витримає, крім того, якщо вогонь підійде ближче, ми всі втечемо до хати. Головне — не панікувати! Чуєш, сину?..

Олег чув. Він великими очима подивився на батька і нервово ковтнув слину.

— Не підходь заблизько до дерев, їх мішком не загасиш... А ти, мамо, тримай Ганю біля себе і як треба — тікай до хати! Боже! Хоч би вітер змінився!..

Дивний шум наближався, повітря тріскотіло і гуло якимось божевільним голосом, здавалося, стріляли скорострільні, вибухали гармати — і то все нараз. Олег стояв біля батька, дрібно тремтячи, і дивився на чорні клуби диму, що бігли вершками дерев і стелилися в прогалинах.

Було нестерпно гаряче.

Раптом з лісу дмухнуло полум'ям, і вогонь, перескочивши через клапоть пожовклої трави коло дороги, охопив групу молодих евкаліптів, вже зовсім близько. Олег почув батьків крик і більше відчув, ніж зрозумів, зміст його слів. Він з усієї сили почав гатити мішком по вогниках, що плигали по

траві, а піт стікав по його носі, і дим пік в очі. Бурко зі скавулінням кинувся йому під ноги, Олег вдарив його мішком і крикнув перелякано:

— До хати, Бурко! До хати!.. Тату, Бурко згорить!.. Але Бурко вже сам погнав на поріг, де мама, схопивши його за нашийник, попхала разом з Ганею до хати.

Батько бив великим віником по палаючих кущах, з розпачем дивлячись то на Олега, то на хату. До хати було вже недалеко... Зовсім недалеко... А потім?.,

— О Боже! — шепотів безнадійно.

— О Боже! Пропали!..

Коли над'їхали автомашини — ніхто не чув. Але раптом чиїсь дужі руки вихопили від Олега тяжкий мішок, кілька посмарованих постатей стали в ряд з батьком, б'ючи завзято по язиках вогню.

Олег побачив, як перехрестилась на порозі мама, подаючи мокрий мішок чоловікові в шоломі і як раптом надія блимнула в батькових очах. І в той же самий час він відчув несподіваний порив вітру з другого боку, настільки міцний і свіжий, що на мить всі повернулися, не вірячи, і застигли в русі.

— Тату!.. Тату!.. Вітер змінився!.. закричав Олег, відчуваючи приплив небувалої радости й розтираючи по щоках чорним кулаком сльози, змішані з потом.

— Вітер!!! Вітер!!!

Зоя КОГУТ

ОСТАННЯ ЗУПИНКА

Не гудуть літаки, не чекають рейки,
Ця зупинка вже, мабуть, навічно,
Лиш в думках я вітаю обличчя деякі,
Щохвилинно, щоденно, щонічно.

«Добрий вечір, обличчя!» — кажу я втішено,
«Доброго ранку!» чи «Доброї ночі!»,
«Зупинися на мить! Чи тобі теж спішно?
Я ж сказати тобі щось хочу!

Ти прости, що я, може, й тобі не писала,
Щось — не пишеться. Це ж буває!
Чи тому, що мене на життя вокзалах
Вже ніщо не чекає? Не знаю.

Але це — не важливо. Це все дрібниця!
Віршів у світі й так по вінця!
Враз обличчя зникає, як сон, що сниться.
Я — сама на останній зупинці.

XXX

Нічого не було
Й нічого вже не буде.
Були слова,
І мовчанка без слів.
Було таке невимріяне чудо
З осінніх барв
І непорочних див.

І все було!
І не було — нічого.
Був цілий світ у віршах,
Хоч без рим.
Були ніким не вгадані дороги,
І горе,
Не поділене ні з ким,

І щастя,
Не розказане нікому.
Гаряче,
Наче барви восени.
І радості,
Нікому не відомі,
Розвтішені й мовчазні,
Наче сни.

І — самота,
І самота — приблуда.
І непорочне, грішнеє чоло...
І все було,
Й нічого вже не буде.
І, власне кажучи,
Нічого й не було.

XXX

Ну й на що ти, бідако, ждеш?
Чи на рай, чи на Музу втрачену?
Музі ж — видно, кінець призначений.
Раю в світі ти не знайдеш,

Хочеш милостині чи чуд?
Жебраки вже тепер заборонені,
А століття великих чуд —
Закінчились ще Анно Доміні.

То ж терпи... Не поможе й плач,
Якщо рими твої спотикаються.
Заміси всі думки в калач,
І лиши, хай вони випікаються.

І чекай на блаженну мить,
Коли чудо, нарешті, скоїться,
Й твоя Муза, не вмівши жить,
Со святими на все упокоїться...

Леся БОГУТЛАВЕЦЬ

ПОДОРОЖ НА ДАЛЕКУ ПІВНІЧ

Нарешті, можемо гукнути «по конях», час починати нашу мандрівку! Ще лунають останні телефонні дзвінки. Чоловікова мати приказує:

— Ви ж дивіться, будете гасати по тих пралісах, щоб вас крокодили не схламали!

А знайомі допитуються: «То ви таки справді їдете в Квін-

слянд, а всезнаючі люди подейкували, що гайнете на Україну, а Квінслянд, мовляв, для обману!» Запевняємо їх, що подорож наша стелиться до далекої, гарячої, екзотичної австралійської півночі. А на чужий роток не накинеш платок. Кожне по собі судить.

Сідаємо, як годиться, перед від'їздом. Просимо Всевишнього, щоб доглянув діток, маму, батька і, коли ласка, дав нам безпечної дороги і сонця. Рушаємо. Надворі сіється дощ. До самого Дабо ми тікаємо від нього, а надвечір він нас наганяє. Від Морі практикуємо «стріптіз», скидаємо всю теплу одежу. Далі вже Квінслянд. В селищах хатки стоять на стовпчиках, півтора чи два метри над землею. Вікон у них багато: невеличкі, тягнуться уздовж стін. Це все для прохолодження.

Сяє сонечко, проминули містечко, котимось по дорозі. По боках де-не-де лежать вбиті автами кенгури, біліє розсипана з «траків» бавовна. Цілий день кілометри за кілометрами сіро-рудий чагарник. Правду писав Тарас Григорович: «І тут степи і там степи, та тут не такії, руді—руді аж червоні, а там голубії...» Худі корови і вівці. Край дороги пасуться, намагаються знайти трохи поживи. Ось через дорогу чимчикує собі їжачок. Щастя твоє, їжачку, що авт мало, можна тебе обминути.

Щоб розважитись, уключаємо касету, аж три коробки їх набрали. І лине спів Партожинського з оперети «Запорожець за Дунаєм»: «Тепер я турок не козак і в турка я перевернувся». А євнух його повчає «Скажеш Урхан, побачиш султан, не скажеш Урхан, не побачиш султан». Це ж і ми тут в Австралії свою власну «Січ» заснували, мимоволі приходить на думку.

Помалу природа міняється, пішли лани африканського проса і нарешті тростина. Коло хат в людей ростуть кущі із яскравими квітами. З кожним днем стає все тепліше. Як легко до цього звикнути.

Рокгемптон—перше тропічне місто. Розкинулось по обидва боки гарної повноводної ріки. Завертаємо вбік і їдемо до Ялун. Хочемо хоч одним оком глянути, що там за курорт японці для себе віддули. Гарний басейн, красиві будинки, кущі з квітами, ресторан — все це, майже готове, чекає на ту-

ристів. Походили, поплямкали губами від захоплення й покотили далі побережжям до Емю Парку. Дорога над морем звивається то вгору, то вниз, мальовнича, зелена. І не знаєш, чи ти у Монако, чи в рідній Австралії. Оглянувши, повертаєм оголоблі на головну дорогу.

По дорозі минаємо крокодилячу фарму:

— Зайдемо, подивимось, може саме вечеряти їм дають, — підмовляю.

— Ні на обід, ні на вечерю мене до них не заманиш, — категорично заявляє коханий.

Проминаєм Мекай. Гарне, зелене місто. Центр цукрової трощі. Над дорогою турецький будинок із півмісяцем зверху. Панорама весь час міняється, то сухий чагарник, то зелена троща. А скільки минаємо річечок. Від деяких лише назва лишилася, інші з широкими руслами, а вода лиш трохи поблискує посередині.

— Це ж сухий сезон. Ось літо прийде, почнуть лити дощі, отоді завітайте, побачите, — інформують місцеві.

Заїжджаємо до Шутгарбору. Як красиво тут над морем! Віє вітер, б'ються об скелі хвилі, а з касети лунає: «Реве та стогне Дніпр широкий...» Вирішаєм оглянути острови, що називаються Вітсандай. Пливемо пароплавчиком. Де не глянеш, зелені острівці плавають в океані... Почало гойдати. Рахую хвилини, коли нарешті ця мука закінчиться. «Кріпись, козаче, отаманом будеш», — потішаю себе. Поруч жіночка ставить чоловікові ультиматум: Назад летимо, я вже вирішила, не переконаєш, бо інакше...

А мій милий дивиться на мене й «співчуває»: Я ж казав хитатиме, так ні, вперлась їхати. От і маєш, караєшся тепер!

Нічого, — речу, — дорогесенький, ти ще мене покарай повези і на інші острови. (І їздили на острів Данк і Зелений, а там ще дужче хитало).

Нарешті припливли. Нас везуть до обсерваторії. Це під водою кругла кімната, а навколо у ній вікна. Через них бачите ріжних форм і кольорів коралі, і безліч рибок. Є такі манюпусенькі, інші більші, як райдуга, прозвані папугами, та ось підпливає чорна, завбільшки, як добрий підсвинок.

Потім возять нас човном з шкляним дном. Знову бачимо

багато ріжних рибок і коралів. Деякі коралі ростуть як дерево, другі невеличкі бронзові, мають тонесенькі колючки, торкнешся, довго будеш їх пам'ятати. А он величезні розтулені клямри черепашки, можна й людині у них сховатися. Скільки барв тут переливаються ріжними відтінками. Понад двісті видів усіх коралів.

Саме відплив, коральове царство все на виду. Ось наче хто поробив цементові горбочки, а на них відчинені ротяки. І не прості ротяки, а ще й із зигзагами. Попаде туди здобич не вирветься.

Ще цікаво заглянути по крамницях із сувенірами. Та чоловік раптом страйкує: — Я полежу на березі, хочеш, сама йди.

— Не боїшся, що гроші розтрачу? — намагаюся налякати.

— Розтрачай, — каже безжурно милий.

— За годину стрічаємось. — Ну, як там базарювалось? — запитує.

— Добре, кажу, усі гроші протратила. А він не вірить, дума жартую. Я виймаю і показую свої скарби: Оце намисто з перлямутрової черепашки, а оце кольорове з абалоні. І не дивиться!

— Побачив би ти, скільки інші купляли!

Знову котимо дорогою на північ. На обід спиняємось в Тавнсвіл. Як же сухо навколо. Гори теж сірі й голі. А містечко сподобалось, гарне. Аж від Інггаму стає уже зовсім зелено. Й де не глянеш чудові гори. Це вже справжні тропіки, як я й уявляла.

З трьох боків гори, із четвертого—море, а між ними розкинулось місто Кернс. Гарне, зелене. За містом, куди б не поїхав, цукрова троща. Височезна в два з половиною метри, та ще й цвіт зверху. Де-не-де здіймається димок. Палять трощу, готують її до жнив. Завтра будуть її зрізати. Недалеко стоїть цукроварня, із димаря валить білий дим. Вся долина заповнюється запахом маляси, паленого цукру. Тихий вечір. А з касети несеться пісня: «Ти ж мене, мила, приворожила, зачаклувала, зоряну нічку подарувала. Нас обіймали зоряні ранки, чистії роси, вишневі світанки»...

Оглядаючи Кернс, зауважую, скільки тут ріжних пальм, особливо кокосових. Упаде з них горішок на голову, начувайся! Йдемо у ботанічний сад. А там хтось зібрав пальми з усього світу: королівські, риб'ячі, пляшки, карликові, чорні, самітні, дарвінські, ядристі (на яких, мов гарматні ядра, плоди), губні помади, обручеві, скелясті, Олександри і багато інших.

З Кернсу заглянули до Порт Даглясу. Тут чудовий пляж і туристи, туристи... Походили над берегом. Море спокійне, хоч м'яч коти. А в душі снувалася пісня: «Ой, нема, нема ні вітру, ні хвилі із нашої України...» Бо де не поїхав, які б дива не бачив, а думки линуть все до рідного краю. Після того заглянули до Мосман і Даінтрі. Далі вже дороги немає. Тобто є, та звичайним автом їхать не радять. Даінтрі — селище гарне. А навколо в річках резиденція крокодилів. Йдемо до води. На стовпі оголошення: Далі йти небезпечно, крокодили схламають! Бачте, мама правду казала! Я стаю два кроки далі за написом. Фотографуй! — командую. — Як, — запитую, — крокодил з річки не лізе, не нападає? — Сам нападе, нехай сам і обороняється, — каже стару баєчку мій дорогенький. Думаєте, жартую? Небезпеки немає! Помиляєтесь! Кілька місяців тому жінка вирішила уночі човном поплавати і... зникла. Аж за тиждень знайшли кістки бідолашної в череві хижака. Так що жарти короткі.

Поруч селища є музей. Інструменти там старі, фотографії тощо. Дивитесь, як колись ліси рубали. Гарні були ліси. Тяжко було рубати, обтісувати. Все вручну, не те, що тепер техніка. А все ж, помізкуєш і приходиш до висновку, що людина найбільш шкідлива істота на землі. Такі чудові ліси, стояли тисячоліттями,—ні, прийшли, понищили. І так скрізь: занечищують води, повітря, добираються вже до Всесвіту.

— А на базар в Куранду ви вже їздили? — запитують вас. — Ну, як же так, мусите, обов'язково. Він там кожної неділі і середи. А завтра ж неділя!

Їдемо зранку. Піднімаємось горами все вище і вище. Це вже Тайбелленде, а по нашому Плоскогір'я. Тільки назва зрадлива, бо плоского тут нічого немає.

Звідси видно трощу в долині, далі Кернс і зелені гори нав-

коло, вигріваються на сонечку, а підніжжям поспускалися до океану, прохолоджуються. Збоку по горі їде потяг. Теж до Куранди. Краєвиди з нього захоплюючі. Ще сто років тому прокладені рейки. Ринуть з гір водоспади, а внизу, між скелями, пробивається річка. Ну, от ми вже й в Куранді! Правда ж, гарна? Йдемо на базар, а то, чого доброго, нічого не зостанеться.

Тут наче на Сорочинському ярмарку. Хто що може, те й продає: одежину, взуття, череп'я, прикраси ріжні, садовину, городину і навіть морозиво!

Стою, оглядаю відро, повне каміння з опалами.

— Ви полька?

— Ні, українка, а ви якої національности?

— Та я жив і у Львові, і в Харкові...

— Ну, то значить, ми земляки.

— Що ж ви, вибрали опали? — запитує.

— Вже й купила, дивіться!

— Та це ж звичайне каміння, обдурили вас!

— Невже... А он же синеньке...

— Коло опалу лежало, та й усе. Хочете допоможу вибирати.

Пішов, шушукається з власником. От бачите, як добре стрінути земляка. Свій, коли не поможе, то скривиться і то легше...

А раз ви вже приїхали в Куранду, то варто оглянути всі околиці. Десь 95 тисяч років тому діяли тут вулкани. Утворились гори й долини. І лиш тисячу років тому закінчилась їхня діяльність. З деяких вулканів позривало верхи і в кратерах утворились озера. Один кратер такий глибочезний. Стіни стрімкі, скелясті, десь далеко блищить вода з ряскою. Глянеш — голова обертом іде і дух забиває. Мій милий лізе через бар'єр і каже, щоб його фотографувати.

Я в крик:

— Не смій, бо зомлію, буду тукати «рятуйте», а увечорі мамі твоїй напишу, за твої витівки.

А скільки тут водоспадів! Де не обернешся, водоспад. І до кожного треба лізти, спускатися, фотографувати.

Колись вся ця земля була вкрита тропічними лісами. А

тепер лишалася лише в заповідниках. Що за ліси! Їдеш неначе в джунглях. Все сплелося, не розбереш, що до чого належить. І приходить на думку давно забуте слово ПАРАЗИТ. Це колись так лаяли людей, що живуть за рахунок інших, а тут вам у лісі практична ілюстрація. Паразитів-рослин в цьому лісі безліч. Є тоненькі, як павутинка, лиш листочки видно, інші, наче дротом, рядок біля рядочка обкрутили стовбур, ще інші, як мотузка, саме скручене, що й поплелося по дереві. Недарма мій кум завжди каже: «Добре живу, як вірьовка вчетверо».

А монстера, та звичайна, що років двадцять хиріє в мене на веранді, побачили б ви, які гімнастичні вправи виробляє вона тут. (Хоч не хоч подумаєш, отак і деякі люди. Живе тихе, спокійне, до пори, до часу, а зміняться обставини і показує тоді свою «справжню натуру»). Вихопилась монстера на височезне дерево, обплела його вздовж і впоперек. А листища у неї які. Одним листком сміло вкритися можна. Чи не їх вживали в раю Адам і Єва?

Всякі є паразити: потайні, тягнуть сік із коріння, інші явно-славно причеплилися зверху. Та один паразит викликає обурення: це давун-фіга, стренглер фіг. Ця нахаба нападає на всіх фронтах. Своїм корінням і стовбуром обростає навколо дерева, вростає у нього. І яке б воно не було велике, рано чи пізно, буде йому амба, задушить. Ось дивлюсь на таке дерево. Вже кора з нього де-не-де виглядає від цих «обіймів». І мене просто «шляк трафляє», і вигукую: — От паразит!

Ну от обгасали вже всі острови, ліси, озера, облазили всі водоспади, а що ж тепер?

— А тепер, можна нарешті і відпочити, ми ж для цього сюди приїхали, — каже мій благовірний і йде на пляж, який лише через дорогу. А ви, звичайно, за ним плентаєтесь. Лежите, засмажуєтесь на сонечку. В обід включаєте радіо. У Мельборні, кажуть, випав сніг, у Тасманії снігопад. А як же там дома сердешні перебуваються? Йдете дзвонити.

— Як ви там, не замерзли, не засипало снігом? Холодно!

Співчуєте, охкаєте, ахкаєте. «Ну, нічого, кріпіться. До побачення». І знову сунете на пляж. Бо сонечко добре припікає. Лізете в океан, прохолодитися. «Ти диви, вода з берегів

виступає», — жартує дорогенький. Нічого, хай поговорить, коли не ліньки. Покупалися і знову на сонечко. Оце так зима!

А поруч по пляжі проходять ріжні фігури: чорні, тонесенькі, деякі майже у чім мати родила. А ви згадуєте морозива, тістечка і всі ласощі, що трощили за останні роки, і прикриваєтесь рушником, щоб не попектись, пояснюєте. Все ж здаватися не можна. Треба просто міняти тактику.

— Що за фігури тепер пішли, — говорите вголос. — От раніше фігури були! Скажім, на картинах у Гоя та інших визначних малярів. Тілисті були тоді жіночки. Було на що подивитися! А тепер, ні тобі спереду, ні ззаду, як дошки.

Чоловік слухає, на вус мотає і задивляється на «дошки».

Але всьому доброму врешті приходить кінець, як каже австралійська приказка. Прийшов тиждень, другий, завтра вже й додому їдемо. Та, правду кажучи, і скучила вже за всіма. І поки можна байдики бити?

— Пішли пакуватися, — нагадуєте чоловікові. А він лежить і вухом не веде. Каже: «Хочу увібрати у себе останні соняшні промені!»

— Та хіба ми на Сибір їдемо? — вигукую. — Та ж вертаємось у рідний Мельборн!

А самі думаєте: по радіо казали, що там зараз 10 ступнів тепла. Брр... Тяжкенько буде звикати, аж дрижаки беруть на саму згадку.

Євген ГАРАН

З УЯВНОГО В НАЯВНЕ

(евгеніка)

За 21-го століття в Австралії сталися зміни. По містах з'явилися нові назви:

вулиця Карла Маркса,
площа Леніна.

Вестмінстерський спосіб урядування був усунутий, а, натомість, запанував однопартійний, совєтський.

В Канберрі, перед парляментом, виріс сірий, цементний будинок без вікон, Сліпий Дім. Тут кінчався слід по дисидентах, ексцентриках і всяких бідаках, які не вміщалися в соціялістичні норми.

Український поет Григорій Рожа відкрив у собі винятковий талант. Інший знавець мови викликає в уяві образи й картини. А Рожа умів ще краще. Він, було, як скаже, то так і перетворить предмет з уявного в наявний.

В цей спосіб постала летюча бульба — найновіший, найзручніший і найскоріший засіб пересування. З водієм у своєму нутрі, бульба набирає біонічних властивостей. Ти даси наказ: «Лети!», і вона летить. Скажеш: «Повертай наліво!», і вона повертає. Чутлива, як око, і надійна, як права рука.

В період творчого розквіту Григорій Рожа вже не був першої молодости. І не другої, і не третьої. Власне, був пенсіонером.

При найкращих умовах у старого бракувало сил, щоб виготовити більше як одну бульбу на тиждень. Велике зусилля мозку, запруджене технічним лексиконом, виснажувало чоловіка. Тільки він не любив набридати людям про свою старечу млявість. І тому з'ясовував повільність виробництва браком робочої сили.

Одна бульба на тиждень — не дуже мало!

Москва саме довідалася про летючі бульби і прислала в Канберру замовлення на першу тисячу. Вона замовила б і Григорія, та його не дали.

Ось федеральний уряд пише до нашого нового індустріяліста:

«Шановний громадянине Г. Рожа!

На Ваш продукт існує попит. Але сумною дійсністю лишається той факт, що Ви виробляєте летючі бульби в недостатній кількості.

З вірогідних джерел нам відомо, що причиною являється брак робочої сили.

Отже, наші Вам інструкції ясні і недвозначні: піднести продуктивність!

Затрудніть більше робітників, виробіть собі кошторис, і

ми стрінемо побіжні витрати.

Власноручно: міністер важкої
продукції (ім'я, прізвище)».

Григорій задумався.

Ясно, що затруднити безробітних — річ благородна. Тільки вони говорять англійською мовою. А де хто бачив, щоб летючі бульби робилися по-англійському! Зрештою, навіть знання української мови не принесе потрібних наслідків. Тут Григорій мав на увазі молодь. Вона розмовляє з мовними хибами:

Я їм борщ з ложко.
Голубці літають над хатою.
Вчора з Петрусем ми мали добрий час...

Припустимо, що хтось і виявить талант перетворення з уявного в наявне. Тільки ж що тоді станеться? Бульби з ложками!

Чоловік тяжко зідхнув.

— Ця індустрія приведе мене до непорозуміння із владою. Я не доберу способу, щоб прискорити виробництво. От і доведеться зимувати в Сліпому Домі.

З Канберри приїхав спеціяльний агент, щоб розкусити справу на місці. Комрад Крук.

— Ви й досі виплачуєте цьому капіталістові пенсію? — зарепетував на завідуючого банку.

Українські поети від Григорія Сковороди і до Григорія Рожі ніколи не відзначалися мільйонерськими амбіціями. Прибутки з продажу летючих бульб ішли на потреби місцевої лікарні. А Григорій так і продовжував жити на старечій пенсії. Залежав від неї. Так по-місцевому полагодили справу.

Розібравшись, що й до чого, комрад Крук послав до Канберри конфіденційний звіт. На Григорія Рожу треба накласти тиск через старечу пенсію. Затримати її. Хай цей капіталіст потрусить порожнім пузом! Хай впаде на коліна! Хай попросить допомоги! Уряд щедрий. Допоможе. Але тільки тоді, коли продукція бульб помножиться устократ.

Уже наступного тижня чек не прийшов.

Комрад слідкував пильно за розвитком подій і потирав

руки. Він бігав, метушився, попереджав людей, щоб не позичали Григорієві грошей. Затін детективів сидів удень і вночі, щоб перехопити телефонні розмови.

— Може старий уже й дуба дав? — проскочила думка. — Такі речі трапляються ж в його віці. Чого це він не висуває носа з хати?

— Аби тільки не смерть! — турбується комрад, — Бо якщо старий гигне, хто нам покаже, як робити бульби?

Досі ніхто не смів заходити до Григорія в хату без запрошення. А комрад Крук вломився всередину. Він глипнув навколо, його лице перекосилося з гніву.

На дубовому столі стояли найрізноманітніші страви: смажена курятина з вином, пахучі паштети, смачні ковбаси, тістечка, пироги тощо. А в руці господар тримав повний бутель.

— Чим можу допомогти? — спитав нежданого гостя, — Склянкою західньоавстралійського мозелю?

Комрад Крук не відповів. Вискочив з хати і подався до найближчої телефонної будки.

— Цей капіталіст злигався з ворожою країною. Звідки ж у нього візьмуться гроші на такий розкішний обід?

В дійсності Григорій Рожа не мав нічого з ворогами. Він просто вживав свій мовний талант. Маючи багату силу уявлення про кулінарні справи, він творив обіди з уявного в наявне.

Ясно, що час, витрачений на готівлю обіду, вимагав затримки в індустрії. Цим разом з'явилося тільки дві бульби за чотири тижні.

В Канберрі гнівалися.

— Цей капіталіст сповільнює ріст соціялізму, — репетували.

— Саботаж!

— Його треба залякати!

— Застрашити!

— Зацькувати!

— Передайте справу, куди належиться!

Ось поетові вручають телеграму:

ГРОМАДЯНИН ГРИГОРІЙ РОЖА СТОП З'ЯВИТИСЯ НЕ-

ГАЙНО В МІНІСТЕРСТВО БЕЗПЕКИ СТОП ТЕПЛИЙ ОДЯГ НЕОБХІДНИЙ СТОП МІНІСТЕР БЕЗПЕКИ

Григорій Рожа знає значення «теплого одяту». В Канберрі буде довга затримка.

Він сідає до бульби.

— Прощавайте, сусідоньки! Вже я вас більше не побачу.

— Куди ж ти? У Сліпий Дім?

— Ні! На Тихий океан. Я хочу заснувати Січ. Як це робили колись запорізькі козаки. Назову Січ Пацифічною.

НОВООРГАНІЗОВАНИЙ ВІДДІЛ СОЮЗУ УКРАЇНОК ІМ. Л. УКРАЇНКИ В НЬЮКАСТЕЛІ

Минуло багато прожитих років у Ньюкастелі і в Долині Гантер, та не менше було й заходів створити відділ Союзу Українок, але досі нічого не виходило.

Організаційна структура місцевого українського громадського життя повністю не охоплювала й не задовольняла зростаючих потреб української жінки, враховуючи збільшення різних можливостей і вимог сучасного австралійського світу, в якому живуть і працюють наші жінки.

Головні особливості цього розвитку полягають у тому, що жінки тепер намагаються працювати нарівні з чоловіками, брати участь у багатокультурності, а це викликає потребу організуватися в самостійну одиницю, щоб брати рівноправну активну участь з іншими жіночими організаціями в Австралії, використовуючи нові можливості на громадській, культурній та суспільній ниві для української спільноти.

Тому майже після 40 років поселення в Ньюкастелі та Долині Гантер українські жінки з ініціятиви Євдокії Островської згуртувалися в єдину спільну родину, формально творячи 8.3.1987 року Відділ Союзу Українок ім. Лесі Українки.

На сьогоднішній день Відділ нараховує вже 33 членкині, охоплюючи жінок різного віку та різних фахів.

За короткий час існування нашої організації (за 6 місяців), проробленo чимало важливої праці, часом унікальної для цього терену. До неї належать демонстрація писання пи-

санок по телебаченню, організація Великодного Базару. Суспільна опіка у Великодну ніч, після посвячення пасок, розвезла свячене по лікарнях, старечих домах та приватних хатах для немічних людей, яких було 14 осіб. Труднощі у виконанні цього полягали у віддалі, що забирало багато часу. Також для потребуючих у Бразілії вислали 23 пакунки.

У праці на культурній ділянці можна згадати організацію виступу письменника Василя Сокола з читанням його творів.

Беручи до уваги потреби, що виникають на підставі особливостей місцевого українського життя спільноти, як і особливостей загального суспільства Ньюкастелю та наслідків надмірного темпу попередньої політики асиміляції, напрямок майбутньої праці Союзу Українок буде скерований на суспільну та культурну ниви з урахуванням місцевих українсько-австралійських взаємин.

Голова Відділу Є. Островська.

Союз Українок ім. Лесі Українки в Ньюкастлі

Починаючи зліва, сидять: М. Гедес, О. Базалей, Е. Островська — голова, М. Брилінська, Т. Долгун, Г. Сімановська.

Стоять: М. Зелеська, Р. Париста, К. Джус, В. Наказновська, А. Фейс, О. Мотика-Островська, Г. Бойчук, О. Дентюк, ззаду неї — К. Савка, О. Величко та А. Савчак.

Ольга Ільків

БАТЬКО — МАНДРІВНИК

(На день Батька. У 15-ту річницю смерти мого батька Якова Герасименка, який помер вже тут, не дочекавшися повороту до рідного краю.

Рік тридцятий. Чудова весна.
Ніч українська, пахуча й ясна.
Година дванадцята, уночі! —
Чути, як виють вівчі.

Всі сплять, тільки ворог не спить,
У двері гамселить, кричить:
Наскакує, як буревій.
«Відкрий!»

Наказ. І зв'язали натруджені руки,
Погнали в московські в'язниці на муки.
І скільки батьків тих загнали в вагони.
Везуть їх в Сибір без кінця ешелони.

Нарешті, війна. І в безладді лихому
Вдалося з Сибіру прорватись додому,
Але не спинилась на цьому недоля,
Занесла далеко із рідного поля —
В терени чужини, де жить непогано,
Лиш серце від туги за рідним аж в'яне.

Хотів би вернутись до свого двора —
Та ще не настала та люба пора.
Заїхав далеко, на край цього світу,
Немає від рідних із дому привіту,
Отак на чужині прийдеться померти,
А ворог Вітчизну бажає обдерти.
Та кривда палає в безодні сердець?
Коли ж цьому горю настане кінець?

НА ПОШАНУ АРТИСТКИ І. ЗАЛЕСЬКОЇ

(Посмертна згадка)

У понеділок 25-го січня 1988 р. українську спільноту сколихнула сумна вістка про смерть нашої талановитої артистки й хореографа Ірени Залеської. Померла вона в шпиталі за кілька днів по операції, не доживши одного дня до 70 років. У четвер владика Іван Прашко відправив панахиду, а в п'ятницю 29-го січня похоронну службу відслужив отець Іванчо.

Пішла від нас незаступна талановита людина, що мала універсальний діяпазон в різних жанрах мистецтва: вона не тільки майстер трагічних ролей, а й першокласна декляматорка, ініціятор та викладач ритмопластики в Театральній студії при театрі ім. Леся Курбаса в Мельборні і вчителька танців в Ритмопластичній студії при школі в Нобл Парку, і брала активну участь в Літературно-мистецькому клюбі ім. Василя Симоненка в Мельборні.

Таким невтомним творчим шляхом пройшла наша Ірена Залеська понад 35 років, виступаючи лише на театральній сцені, а скільки ще поза нею...

Народилась Ірена Залеська (дівоче прізвище Кобзяр) у Львові в 1918 році. Поруч загальної освіти, з наймолодших років навчалась у Ритмо-пластичній школі пані О. Суховерської. Перші лекції мистецького слова одержала від відомого рецитатора В. Ковальчука та артистки Лесі Кривіцької.

Глибші початки театрального хисту, що стали пролотом до рідної сцени, до студій живого слова, здобула під керівництвом проф. О. Бендерського. Пізніше закінчила Драматичну студію у Львові при НТШ у клясі славного артиста Йосипа Гірняка.

Перший виступ Ірени Залеської, що став поштовхом і початком на службі української мельпомени, відбувся у Львові в Театрі опери та балету, в драмі Лесі Українки «Камінний господар» в 30-х роках. З того часу наша талановита артистка йшла з року в рік від успіху до успіху, виконуючи щоразу все складніші й відповідальніші ролі. Її бачили в п'єсі Кропивницького «Пошились у дурні», в «Блакитній авантурі», в

«Мамаї», в комедії Гольдоні «Слуга двох панів»; вона ж виконувала ролю Неріси в драмі Лесі Українки «Оргія», грала також Маю в «Санаторійній зоні» І. Кошелівся, Оксану в «Гайдамаках», Наталку в «Наталці Полтавці».

Потрапивши до Німеччини, спершу бере участь у балетній групі Д. Саєнка, а наприкінці 1945 року очолює молоду балетну групу. А від 1946 року аж до виїзду до Австралії (1950) стає членом і співтворцем «Студії Йосипа Гірняка» й одночасно веде студію ритмопластики в Міттенвальді.

Але, мабуть, більшість тих виступів у різноманітних п'єсах, концертах, ревіях відбулося вже в Австралії, зокрема в Мельборні в театрі ім. Леся Курбаса, який постав у 1950 році. Виступаючи часто поруч таких артистів, як. Ст. Крижанівський, Степан Залеський (її чоловік), Ярослав Гевко,, Анастасія та Іван Мартинюки, (Анастасія Мартинюк видатна артистка, що брала участь в театрі М. Садовського як Малиш-Федорець). Ірена Залеська грала головні рголі у п'єсах Івана Франка «Украдене щастя», І. Керницького «Тайна доктора Горошка», в «Марусі Богуславці», М. Ковшуна «Епілог прийде» та «Первомайська інтермедія», у п'єсах Ст. Васильченка, Леоніда Полтави, Л. Підгірянки тощо.

Не раз ми бачили майстерні виступи Ірени Залеської і в мельборнських телевізійних пересиланнях.

Не можна оминути й того, що наша артистка 25 останніх років керувала Ритмопластичною студією при український школі в Нобл Парку.

Блиснула наша артистка своїм талантом, відвідавши Америку та Канаду, де завоювала симпатії українського глядача деклямаціями поезій нашої поетеси Зої Когут, виступаючи в багатьох містах.

Але тут, в Австралії, та й поза нею мало хто знає, що Ірена Залеська ще у Львові була чудовою спортсменкою, рекордсменкою в перегонах на 60, 100 і 200 метрів. Також у стрибках у довжину та височінь. Адже вона часто репрезентувала наш спорт в таборах у Німеччини, беручи участь навіть в олімпіяді в Нюрнберзі. Нікому, мабуть, також невідомо, що коли вона перебувала в Братіславі, Словацький спортивний клюб запросив її репрезентувати їхню країну у зма-

ганні з німецьким клюбом легкоатлетики. Наслідки були чудові: пані Ірена здобула тоді низку перших місць в перегонах і стрибках, за що словаки нагородили її медалями й грішми.

Так у творчому горінні наша артистка пройшла своє славне життя, віддавши самій сцені понад 40 років, створивши цілу низку типів, характерів, здобувши собі заслужене місце серед кращих мистців сцени та серед нашої спільноти, для якої працювала.

Також треба згадати, що І. Залеська протягом багатьох років була активним членом Літер.-мистецького клюбу ім. В. Симоненка в Мельборні.

Тож недаром, не зважаючи на страшну спеку (39 ступнів) на похорон прийшло близько 200 шанувальників і прихильників її майстерности.

Так пішли від нас за ці роки троє талановитих артистів: давніше (1970 р.) Ст. Залеський, а минулого року — Ярослав Гевко, а тепер наша дорога й незабутня Ірена Залеська. Нехай чужа земля буде їй легкою.

Дм. Нитченко.

Подолянко з Залескою.

На фото: Двоє Львівян — артистка Ірина з Кобзярів Залеська і Богдан С. Подолянко зустрілися в Народньому Домі в Ессендоні, в жовтні 1975 року, щоб згадати ті часи, коли ще баба дівкою була.

Фото Юрка Михайлова.

ПІТЕР СКЖИНЕЦКІ

Народився 1945 року в польсько-українській родині в Німеччині. Емігрував до Австралії 1949 року. Перші два роки жив у переселенському таборі в Парксі, а виростав у Регент Парку, в західній частині Сіднею.

Учився в Колегіюмі св. Патрика, закінчив Сіднейський Учительський коледж. Далі вчився в Сіднейському університеті та університеті Нової Англії, де одержав три наукові ступені: один бакалавра гуманістики, а два магістра гуманістики. Двадцять років учителював у школах Нового Південного Велзу, а в сучасну пору працює лектором в Макартурському інституті вищої освіти.

Пітер Скжинецькі почав друкуватися в 1970 році й до 1982 року видав п'ять збірок поезій, редагував одну антологію про творчість новоавстралійців в Австралії, пише прозові твори, наступного року видасть збірку поезій «Нічна плавба» та повість «Улюблена гора», англійською мовою.

Цей учитель, поет і письменник виграв три призи, пише твори для дітей і молоді, а його твори друкувалися в Америці, Англії, Канаді, Польщі, Швеції, Індії, Туреччині та Німеччині.

До уваги українського читача подаємо дві поеми Пітера Скжинецького в оригіналі та в перекладі Григорія Вишневого.

MY UNCLE'S DEATH

The years in Australia kept him alive
with photographs and letters to my mother —
rarely more than a two — page text
in a delicately—formed purple script.
Never a mention of politics
or the heart condition
that would bring him death:

never mention of the post — war Exodus
in which he took no part —

content to remain in a country of steppes
assigned to conscience by the heart:

content to survive on the belief
of a bloodlinetranscending continents
sequestered by wartime pledges —

at home in his own Carpathian village,
in a Beginning outside
the razed frontiers of the mind.

Our separation proved to be
Mortality's figment
the day I heard he died —
April's weather delivered his eulogy
and the naked truth
it was destined to convey.

A letter from my relatives informed my mother
the date of his death
was the same as my birthday.

IMMIGRANTS AT CENTRAL STATION, 1951

It was sad to hear
the train's whistle this morning
at the railway station.
All night it had rained.
The air was crowded
with a dampness that slowly
sank into our thoughts —
but ate it all:
the silence, the cold, the benevolence
of empty streets.

Time waited anxiously with us
behind upturned collars
and space hemmed us

against each other
like cattle bought for slaughter.

Families stood
with blankets and packed cases —
keeping children by their sides,
watchng pigeons
that watched them.

But it was sad to hear
the train's whistle so suddenly —
to the right of our shoulders
like a word of command.
The signal at the platform's end
turned red and dropped
like a guillotine —
cutting us off from the space of eyesight

while time ran ahead
along glistening tracks of steel.
Peter Skrzynecki

СМЕРТЬ МОГО ВУЙКА

Роки в Австралії тримали його при житті
з фотокартками та листами до моєї матері —
найчастіше дві сторінки думок
у ніжних пурпурових рядках.
Ніколи й слова про політику
чи недугу серця,
що принесла б йому смерть:

ніколи й слова про повоєнний Ісход,
в якому участи не брав —
все дбав про життя в полонинах,
які щирим серцем любив:

і думав, і вірив, що проживе

у вічно кривавих краях-континентах,
поділених знову війною й людьми —

удома, в Карпатах, в селі
початок життя новий
і розум до нього новий.

Наша розлука була (я так розумію)
Уявленням смертности
того дня, коли почув я, що він помер —
Квітнева погода принесла його панетірик
і чисту правду,
яку мала принести, бо така її доля.

Лист від рідні сповістив мою матір
про день його смерти,
що був днем моєї появи на світ.

ПЕРЕСЕЛЕНЦІ НА ЦЕНТРАЛЬНІЙ СТАНЦІЇ В 1951 РОЦІ

Було сумно почути
свист паротяга того ранку
на залізничній станції
Всю ніч дощило.
Повітря важко набубнявилось
вологою, яка поволі
спливала в наші думки —
та ми стерпіли все:
тишу й холод, ласку й доброту
порожніх вулиць.

А час чекав тривожно з нами,
за піднятими комірцями,
і тіснота тіснила нас,
немов худобу, куплену на заріз.

Люди стояли родинами
з коцами й валізами здутими,

тримаючи дітей побіля себе,
пильнуючи голубів,
що пильнували їх.

Та сумно було почути
свист паротяга так раптово —
праворуч наших плечей,
як викрик команди.
Сигнал в кінці платформи
зачервонів і згас, немов упав,
як гільйотина,
відрізавши нас від простору ока
тоді, як час летів уперед
по сяючих рейках крищі.

ГУРТОК КНИГОЛЮБІВ У СІДНЕЇ

Минуло вже понад 10 років з того часу, коли група любителів літератури започаткувала в Сіднеї Гурток Книголюбів. Перші сходини Гуртка відбулися 10-10-1976 року. Початки були нелегкі, головним чином через те, що не було відповідного приміщення для сходин. Пізніше умови для діяльности Гуртка покращали, завдяки тому, що Відділ С.У. ім. Ольги Басараб запропонував провадити сходини у своєму приміщенні при Домі Молоді. Окрім того, Стейтова Управа С.У. (голова п-ні Ільків) взяла Гурток Книголюбів під своє крило, ставши його патронкою. Тепер сходини Гуртка відбуваються у клюбній залі Народнього Дому.

Порівнюючи з першими роками, кількість членів Гуртка збільшилася, і на сходинах буває від 15 до 25 осіб.

На сходинах відбуваються короткі доповіді на літературні (а також часом і на історичні, театральні чи публіцистичні теми). Їх опрацьовують і подають члени Гуртка або запрошені доповідачі. У цій ролі Гурток мав приємність бачити в себе п. Онуфрієнка, п-ні Зибачинську, п-ні Фольц та д-ра Н. Пазуняк. Доповіді, звичайно, викликають дискусію, а потім члени Гуртка читають прозові уривки, короткі статті або поезії, а часом і свої власні твори.

Роковини Шевченка, Великдень, День Матері, День Батька, Різдво та Новий Рік відзначаються щороку спеціяльно підібраними програмами.

Наприкінці року Гурток запрошує усіх членів гуртка та його прихильників — тих, хто любить українську літературу і книгу взагалі — на прийняття з програмою, підготованою силами членства, та з інформацією про проороблену працю.

Окрім регулярних сходин, Гурток кілька разів улаштовував літературні програми для слухачів з-поза Гуртка (наприклад, програма про «Шестидесятників» та про О. Вишню), а також допомагали влаштовувати програми з різних нагод для інших організацій (відзначення ювілею Суспільної Опіки, «Карнівале» і ін.). Під час «Карнівале» 85 Гурток також улаштував виставку українських книжок у Нар. Домі.

До діяльности Гуртка можна також віднести підтримку конкурсів молодечої творчости, участь у програмах з нагоди приїзду та виступів письменників (Д. Нитченко, Г. Черінь), купівля книжок для користування членів Гуртка та для бібліотек (українською мовою й англійською мовою про Україну), включаючи бібліотеку при університеті та при Нар. Домі.

Не можна не згадати про те, що учасниця Гуртка, п-ні В. Кравченко, упорядкувала та взяла на себе функцію бібліотекаря при Нар. Домі.

Здійснення мрій і плянів Гуртка залежать від кількости та ентузіязму його учасників та від можливостей, отже це покаже майбутнє.

Секретарка Т. Цуньовська.

На фото, починаючи зліва, у першому ряду: Й. Крекча, І. Цуньовський, О. Ільків, А. Касаньчук, Т. Вітович, Ж. Оловаренко, А. Кущ, А. Крекча, С. Василик, А. Щорба, О. Борис, С. Гибель, В. Ліщинський, матушка Манько, З. Цуньовська, К. Фольц, В. Кравченко, Н. Якубовський.

На фото, починаючи зліва, перший ряд: О. Крекча, О. Ільків, О. Борис, К. Фольц, А. Щерба, Тівель.

Другий ряд: В. Кравченко, І. Опрешко, А. Кущ, В. Юрчук, Г. Сачко, Осайнська, Т. Цуньовська, В. Ліщинський, І. Цуньовський, Й. Крекча.

Відсутні: І. Суховерська, Т. Війтович, Н. Вандерлос, А. Касанчук, Л. Гордієва, П. Шока, К. Заєць, К. Атаманюк.

І. Смаль-Стоцький.

Я ІДУ ДО ТЕБЕ

Щоб любив мій милий,
я збирала роси,
де жахтить весна,
й полоскала косу,
щоб була міцна.

Я в річках купалась,
де холодна злива
і верба цвіте,
щоб була щаслива
й чарівне лице.

Дощові краплини
на лице збирала,
щоб цвіли літа,
чорні брови мила
і п'янкі уста.

Я іду до тебе
по стежинці літній
і несу в устах
поцілунки ніжні
і любов в очах.

АНСАМБЛЬ «СУЦВІТТЯ»
(У десяту річницю існування)

Не так давно, лише 10 років тому, під час готування до великого концерту збірних сил, у Сіднеї було багато хористів. Тоді солістка Зіна Мороз, будучи учасником хору, добре прислухалася і придивлялася до жіночого вокального матеріялу серед хористів, що й породило в неї ідею організувати жіночий ансамбль. Цю ідею, сьогодні вже покійної Зіни Мороз, підтримали хористки, і це дало початок існування для всіх нас відомого сіднейського жіночого Ансамблю «Суцвіття».

Любов до української пісні згуртувала співачок, і вони почали велику наполегливу працю над собою і своїм репертуаром. Перші роки існування «Суцвіття» не були леткими, бо не було ще відповідного нотного матеріялу і кількість пісень була обмежена, а це вимагало напруженішої праці і великої жертвенности як з боку керівника, так і членів хору.

Ансамбль почав своє існування, маючи невеликий склад співачок, але їхній ентузіязм і тверде бажання дали гарні наслідки: малий ансамбль став самостійною мистецькою оди-

ницею на громадській плятформі, яка є й досі під патронатом Сіднейської Громади.

У теперішньому складі хористів, який значно збільшився, немає ріжниці у віровизнанні, бо українська пісня всіх їх зблизила і пригорнула до спільної праці. За 10 років ансамбль зробив багато виступів. Із них десять своїх власних концертів, включно з концертами в Мельборні й Воллонгонзі. Від самого початку й досі Ансамбль брав і бере участь у всіх святочних імпрезах, на які він був запрошений, байдуже, чи то були громадські, політичні чи релігійні.

Протягом 10 років існування Ансамбль зробив великий прогрес, починаючи від кількости пісень у репертуарі, якости виконання до мистецького оформлення виступів. Але не все пішло так, як нам всім хотілося. 27 грудня 1985 року відійшла у вічність керівник і диригент ансамблю б. п. Зіна Мороз, осиротивши нашу мистецьку одиницю. Українська спільнота віддала покійній останню належну пошану.

Ансамбль лишився без диригента. Тоді, на прохання всіх членів Ансамблю, талановита паніматка Олександра Люлька дала згоду керувати, доки підшукають нового диригента. Ансамбль звернувся з проханням до молодого диригента Петра Деряжного, який, бачачи потенціяльні можливості хору і небажаючи, щоб ця мистецька одиниця розпалася, дав згоду керувати.

Тепер «Суцвіття під керівництвом п. П. Деряжного успішно розвивається, росте й міцніє, збільшуючи свій репертуар як щодо кількости пісень, так і щодо якости виконання. І коли глянемо на наш Ансамбль, який він був 10 років тому, коли було всього 8 хористів, і поглянемо на його теперішній склад з 21 хориста, то наочно бачимо великий зріст, поступ і потужність його виступів. Закінчуючи, варто згадати, що протягом всіх цих років заповідачем програм на концертах був Володимир Войтович.

На фото Ансамбль «Суцвіття». Починаючи зліва, сидять: Н. Івасик, Н. Зінченко, та С. Якубовська.

Другий ряд: А. Деркач, С. Войтович, В. Кудрина, Л. Клуніцька, В. Олійник, М. Довгалюк, С. Соболевська та Н. Балик.

Третій ряд: В. Юрчук, Д. Клайберт, Т. Базалицька, В. Берлова, Х. Менцінська та Д. Володимирів.

Відсутні: П. Деряжний — диригент, В. Спесива — голова ансамблю, паніматка А. Люлька, Ж. Шевченко, Л. Петрова, П. Дацiв та Н. Вовк.

Колишні члени ансамблю: паніматка М. Пігулевська, Т. Даюк, У. Денисенко, В. Домазар, Г. Ярощак та З. Цуньовська.

Клавдія Фольц.

МАТЕРИНСЬКЕ СЕРЦЕ

Недавно моя знайома оповіла мені про життя однієї матері 3-х синів. Першу частину вона оповіла зі слів самої матері, а в другій вона була сама свідком.

Назвемо оповідачку Оленою.

— Отож, — каже Олена, — почну від самого початку, так як мені розказувала стара. Ще перед війною, в невеличкому містечку на Україні, ця жінка мала чоловіка та трьох синів. Нелегке було життя, але й не гірше за всіх. З початком війни двох старших синів взяли до війська, а наймолодшого, якому ледь-ледь сповнилося 16 років німці, під час окупації забрали до Німеччини на працю. А пізніше бомбою забито й чоловіка. 50-ти літня жінка залишилась сама і до кінця війни бідувала та поневірялася, як і мільйони інших людей.

— Закінчилася війна. Обидва старші сини повернулися додому не ушкодженими, скоро поодружувались, обзавелись родинами, а за наймолодшим і слід пропав. Боліло материнське серце, ой, як боліло. Вдень, за клопотами та няньченням онуків, не мала часу думати про наймолодшого, зате в безсонні ночі мучили її важкі питання: Де він? Чи живий? Чи поліг десь у чужій землі? Все думала, думала і потайки плакала.

Аж ось радісна несподіванка. Після 15-ти років, по закінченню війни, мати, (тепер вона уже і бабця), отримала листа, аж із Австралії, від наймолодшого любимця. З радости вона мало не померла. Де є та країна — Австралія, вона докладно не знала, та це й не було важливим, головне, що син живий! І полетіли листи за листами в обидва кінці, а з листів виявилось, що син одружений і має двох хлоп'ят. У листах він просить маму приїхати на гостини, а ще краще назавжди, а він оплатить всі її видатки. Не їсть бабця і не спить, марить Австралією.

— Після 2-х років турбот та офіційної біганини бабця прибула в Австралію. На литовищі її зустріла вся синова родина. Як звичайно — вітання, знайомства, поцілунки та сльо-

зи радости. Невістка молода, розбитна, одягнена та намальована, як лялечка, тримається трохи осторонь, косо поглядаючи на свою «незавидну», простенько одягнену свекруху. Хлопці теж тримаються мами.

В перші дні не могли надивитися та наговоритися з сином, бо ж скільки спогадів, скільки новин...

Швидко проминула синова відпустка, і він знов пішов до праці. Від невістки-чужинки, хоч і слав'янського походження, яка, безумовно, була керуючою половиною в родині, віяв холодок неприязні, бо, з приїздом бабці, хлопців помістили в одну кімнату (раніш вони були нарізно), тепер у звільнену кімнату помістили бабцю. Хлопцям це не подобалось, виникали щоденні сварки та бійки. Бабцю вони не любили, її мови не розуміли, називали її «інтрюдер», (тобто особа, яка влізла без дозволу). Невістка сердилась, сперечалась і сварилась з хлопчаками, а коли, зрештою, була вибита шибка у вікні, а хлопці ревіли з побитими, закривавленими носами, у невістки лопнуло терпіння. Вона вилила струм докорів та образ на бабину голову, закінчивши такими словами:

— Ти хотіла бачити свого сина? Ти його вже побачила, а тепер їдь назад. Я не дозволю своїм синам бідувати через якусь стару бабу! Ми не маємо для тебе місця! А буде твій син багато базікати, то я й його пошлю за тобою!

І, зібравши бабини речі, викинула їх за поріг.

Забрала стара свої лахи та й пішла світ заочі. Куди ж іти? Чужа країна, чужа мова... Вийшла аж за поселення, сіла з оклунком при дорозі та й дала волю гірким сльозам.

Аж ось їде авто. Зупинилось, і середнього віку чоловік зрозумілою бабці мовою гукає:

— Гей, бабцю, ти хто така? Ти подібна до наших! Що тут робиш і чого плачеш?

Бабця не вірила своїм вухам... Та це ж якесь чудо! Вона кинулась до авта і, захлинаючись сльозами, коротко розповіла, що з нею сталося.

— Та тебе сам Бог мені послав! — вигукнув чоловік. Розумієш, моя дружина втекла з іншим, а мене залишила з трьома дітьми. Хочеш бути у мене за господиню? Будеш на всьому готовому, та ще й платити буду. А ти й дітей догля-

неш, бо я маю крамницю і не можу з ними сидіти вдома.

Бабця впала на коліна, відбиваючи Богові земні поклони. Потім ловила чоловікові руки, намагаючись їх поцілувати. А чоловік вкинув бабчин оклунок у авто та й забрав бабцю з собою. Таким чином, вона знайшла собі нову родину.

Отут, по-сусідськи, з нею й познайомилась її землячка Олена, яка далі вже розповідала від себе:

— Бабця сумлінно провадила господарство та доглядала дітей. Завела город, курей, качок, продавала сусідам свіжу городину, яйця та пташенят. Зібрані гроші, а пізніше й пенсію, відносила до банку. Іноді посилала пачки синам додому, а також послала трохи для пам'ятника на могилу чоловіка. В листах до синів писала, що їй живеться добре, працюється легко,бо все робиться машинами.

Летіли роки. Повиростали хазяйські діти, а бабця досягала похилого віку. В її душу закрадались самотність та туга за рідним краєм. Про тутешнього сина та його родину й чути не хотіла. А син, довідавшись, де вона є, не проявив ніяких заходів до примирення. Дружина перемогла.

А тут ще невеселі вістки здому. Старшому синові на праці відрізало праву руку, а середньому синові зробили тяжку операцію на легені — ледве дише. Обидва нездатні до праці, а жити треба, значить треба грошей. Одна втіха в батьковому пам'ятнику.

Ще більше розболілося бабчине серце, з'явилось вперте бажання померти на рідній землі і бути похованою з чоловіком. Але сама їхати через похилий вік, не наважувалась, а дізнавшись, що Олена — землячка вибирається «додому» відвідати сестру, упросила її взяти з собою.

А хазяїнові та сусідам говорила:

— Поїду додому вмирати.

Полагодивши всі папери, вони вирушили в дорогу.

Бабця раділа, аж помолодшала.

І от вони на рідній землі. На летовищі їх зустріли обидва здорові сини та одна невістка, з руками повними квітів.

Побачивши їх неушкодженими, бабця охнула й зімліла. А, очунявшись, запитала:

— А де ж ваші ушкодження, про які ви писали в листах?
— А то ми пожартували, — відповідали вони, — щоб розчулити материнське серце. Бо ж ти писала, що легко заробляєш гроші, а на що вони тобі, старій жінці, здалися? А нам, з родинами, пригодяться!

Розмовляючи, дійшли до авта, тримаючи бабцю під руки, яка ледве пересувала ноги. В авті сини наперебій, безтурботно, вихвалялися, що авто їхня власність.
— Ну коли так, — каже бабця, — то раніш ніж їхати до хати, везіть мене на цвинтар, я хочу оглянути пам'ятник.
— Ма-а-а-мо! — вигукнув старший син, — та чи мертвому батькові не все одно, як лежати? Ми їдемо в його пам'ятнику!
— Як це так? Я щось не розумію, що ти говориш? — з здивуванням питала бабця.
— А так, — каже син, — ми до пам'ятникових грошей доклали своїх й купили авто. А батькові земля без пам'ятника буде легшою!

Далі бабця вже не мала сили ані говорити, ані питати, вона дістала атаку серця. А коли її привезли до шпиталю, то вона ледве спромоглася вимовити:
— Поховайте мене з чоловіком. . . — І Богові душу віддала. Отак навічно перестало битись змучене, зневірене материнське серце. Вічна їй пам'ять, — перехестившись, закінчила свою розповідь Олена.

ЗАСПІВАЙ ЗІ МНОЮ

Рідну пісню заспівай,
Заспівай, мамо, зі мною,
Як цвітуть сади весною,
Як шумить зелений гай.
Як течуть широкі ріки,
Степ квітучий, ніби рай,
Я ж засну, закривши віки,
З мрією про рідний край. . .

Клавдія Фольц.

ПЛАСТОВА СТАНИЦЯ — БРІЗБЕН

Пластова Станиця Брізбену, як і вся пластова організація, має першочерговим завданням виховну роботу з пластовою молоддю. Головною подією в календарі зайнять станиці є кожнорічний святковий апель перед запрошеною публікою. Апель звичайно переводиться під кінець року, і він здебільша присвячений подіям Листопадового чину 1918 р. у Львові, в яких брали участь члени недавно заснованого тоді Пласту.

На фото учасники пластового апелю — концерту в Брізбені, 2-го листопада 1986-го року.

Перший ряд: пл. уч. Івась Савчин, новаки і новачки: Мирон і Симон Піскори, Петро Шумський, Моніка Піскор, Катруся Савчин, Наталя Таращук.

Другий ряд: пл. сен. Марта Гупало, пл. сен. Петро Гупало, ст. пластунки: Наталя Шост і Ганя Тринів, пл. сен. Дарія Піскор, пл. розв. Галя Григорчук, ст. пл. Катруся Хомин, пл. уч. Маруся Савчин, пл. сен. Олександра Павлишин, ст. пл. Ганя Таращук, пл. сен. Людмила Машталір, ст. пл. Маруся Струк.

Третій ряд: пл. сен. Роман Павлишин, ст. пл. Микола Дмитерко, пл. сен. Ігор Стесишин, пл. сен. Анатолій Жуківський, ст. пл. Маркіян Гупало, пл. сен. Михайло Піскор, ст. пластуни: Степан Хомин, Степан Смага, Андрій Тринів, пл. сен. Степан Піскор (станичний), пл. уч. Марко Хомин. —

З віршів ПИЛИПА ВАКУЛЕНКА

БІЛЯ МОРЯ

Човнів, човнів! А скільки люду,
В гарячий день тут над водою!
Здається, шансу нам не буде,
Спустити човна між юрбою!
Собаки. Діти. Крик і гамір!
Моторів рев по всій затоці.
І безнадійним стає намір,
Спустити човна по цім боці.
Здається, вся Аделяїда,
Зібралась тут зблизька й здалека,
І все кудись пливе і їде,
А над усім нависла спека.
Гудуть мотори. Плещуть хвилі.
Купальників усюди повно.
Ми їдем дальше зо дві милі
І там спускаєм мого човна.
Цятки човнів на видоколі.
Задуха б'є, коротша тінь,
І червоніють плечі голі —
Внизу спокуслива глибінь.

Січень 1975

ВІКТОР ГАРБОР

Тут самота. З природою,
І з синім морем,
З сороками моїми,
І з травами, і з вітром,
З турботами своїми
Я розмовляю.
Поволі іде час.
Я не спішусь. Сорок годую,
Дерева поливаю. Кущі,
Травник і квіти.

Вони ростуть, цвітуть.
Лиш де мені подіти,
Мою журбу і тугу?
Чомусь все думаю
Про землю другу
Й дивуюся: чи там також
Цвітуть гібіскуси і рожі?
Чи сонце тепле й дні погожі?
Дивуюся.
Поволі іде час...

С П О Г А Д И—

Я теж як той Порфирій Горотак[1] —
Вірші пишу в тіні мого горіха,
А чи вони до ладу, чи не так —
Аби була мені якась із того втіха!
Вірші пишу та п'ю содову воду,
Як зажене мене у тінь обідня спека.
Люблю гарячий день, люблю живу природу,
Як чути птахів спів і зблизька, і здалека.
А день такий — мені велика втіха!
Пощо мені по світі мандрувати?
Щасливий я в тіні мого горіха,
Де ж щастя більшого мені
ще пошукати?
Нехай сховаються Гаваї і Таїті,
Й екзотика, і звуки укалелі,
Де захід сонця, наче в акварелі,
Де пахнуть в джунглях квіти розмаїті.
Тепер мені лишилося лиш мріяти — гадати:
Про пальми і лагуни, про гарну темну вроду.
Тепер лиш довелось вірші про те писати,
Та пити у тіні терпку содову воду...

1988

[1]) Поет з Зеленого Клину.

І знов мене чарують в небі зорі:
Над головою Оріон повис, немов павук.
Полює він в небесному просторі,
Тримаючи в руці свій кострубатий бук.
Праворуч Сіріус у самому зеніті,
Мов діямант у тисячу каратів.
Найяскравіший він у зоряному світі,
Він маяком усім, хто шлях вночі утратив.
Під ним внизу висить сузір'я Рака,
Незавидне воно, ледь—ледь його впізнати.
І не один під ним родився неборака,
І долю довелось таку химерну мати.
І блимають згори чужі, холодні зорі:
Південний Хрест, Канопус і Плеяди.
Чому ж стою задуманий надворі,
Чому мовчать вони і не дають поради?
Вони лише сіяють в небі таємничо,
Розсипавшись по всьому видноколі.
На евкаліпті поруч так сумно пугач кличе
Та часом метеор шугне над тихим полем.

1988

Грицько Волокита

ЗУСТРІЧ

Якось недавно їду поїздом, а коло мене сидить якийсь старший тип, просто мацапура з довгим волоссям, ще й закрученим ззаду, в окулярах і пильно до мене приглядається. Врешті, його погляд стає просто нахабним. Не витримую і питаю: — Чого вам треба? . .

А він: — Вибачте, але якщо не помиляюся, то ви Грицько Волокита? Здивовано потакую, а в думці стараюся пригадати обличчя й не можу.

— Знаєш, я тебе відразу пізнав. Ти ніяк не змінився, правда, трохи посивів, але і я вже не чорний.

— А хто ти такий, бо ніяк не вгадаю.
— Та не вдавай дурака, — засміявся і мене ліктем під бік.
— Хоч і бий, а таки не знаю.
— А Кольку Смикайла знав, га?..
— Ти?.. — І я аж рота розкрив. — Та ти змінився, що й рідна мама не пізнала б... Ну, і виглядаєш, радше як артист-маляр чи композитор...

Колька зморщив брови і відгризнувся:
— А ти таке шило — мотовило, як було так і осталося... І компліментів, як колись, не жалієш, бож язик наче з-під точила вийшов... Але одне ти правду сказав, так, я артитст, але не маляр чи композитор, а фотограф. І тому білий, бо цілими днями з темнички не вилажу.
— А де ж ти тепер живеш?

Колька назвав одне більше провінційне містечко.
— Я власник фотографічного ательє і крамниці з фотоприладдям та рамками для картин. Не без гордощів у голосі сказав: — я в темничці, а жінка в крамничці.
— О, то ти жонатий!.. А з ким?
— Ти її знаєш. Хіба не пригадуєш Тені?..
— Тені?.. Вибач, але...

Та не кажи, що в тебе склероза вже аж так далеко поступила. Як, Тетяни Шумки не пам'ятаєш?..

І мені стануда перед очима гарна стрункa чорнявка з волошками в очах. Так. Це Колька ганявся за нею з апаратом, обстрілюючи з усіх боків її приваблюючі, заокруглені форми.

Я стиснув Кольчину руку. — Ґратулюю!... Але він замахав руками, наче обганявся від мух.
— Не треба, не треба... — якось сумно заговорив.
— Це було тридцять років тому, та й Тені сьогодні вже не та... Ти не пізнав би. Що ж? Цілими днями сидить у крамниці... з нудів їсть. Найгірше ті кейки... Дуже прибула на вазі. і гімнастика нічого не помагає. А колись...

Колька замріяно глядів у минуле. Колись це була красуня з двома нагородами на «Маланках». І, знаєш, я мало її не втратив... Що ж? Я хотів якнайкраще, але

через мою неувагу вийшло не так. Бачиш, добрий фотограф не може захоплюватися, а мусить холодно все перевірити.

Захотілось мені зробити їй таку незвичайну знимку. І трапилась добра нагода. На одній вулиці в Сіднеї була велика крамниця з образами. От, — подумав я, — Тені як образочок то на тлі картини буде ще краща. Зробив я знимку і була направду вдала. А Тені тільки поглянула і як не крикне: — Ти негіднику! Мою дівочу честь на посміховище виставляєш?.. — Кинула мені знимку під ноги і сама з плачем побігла.

Взяв я знимку, оглядаю і ніби все в порядку. Гарна картина, і вона, просто бери й цілуй!...

А на долині, так з правої сторони чіткими великими літерами напис: «По знижених цінах!»

Я не міг стриматися від сміху. Він похитав головою і каже: — Так, так. Сьогодні я теж сміюся...

— Ну, але все добре скінчилося!

— Так. Я в газеті вичитав оголошення, що потрібний молодий, меткий фотограф. Я туди поїхав і по практичному іспиті зразу дістав працю. Це було заведення старого самітнього фотографа. До року я оженився з Тені, і вона дбала про нас обидвох. Старий полюбив її, як власну дочку, і по семи роках помер, залишаючи нам своє ательє.

Так от ми доробилися і мали двоє дітей. Джек їздить траком, а Меджі вийшла заміж за місцевого «бучера» і і живе, як у Бога за дверима.

Колька поглянув через вікно і нервово порушився. — Це вже скоро Централь. Мені треба висідати. Бізнес! І розвів руки. — А ти приїжджай до нас. Дуже радо тебе зустрінемо і поговоримо про давні часи. Ага! Як приїдеш, то запитай де живе, Нік Смайкел... — Смайкел?.. — — Повторив я здивовано.

Ну, так. Там українців нема, хіба десь на фармі, і ми з огляду на бізнес мусіли перейти на англійську мову. Що ж? Мали викручувати моє прізвище чорт знає як, то я подумав: — Як Михайло є Майкел, то Смикайло бу-

де Смайкел і на тому стануло. Всім зрозуміло, і всі задоволені. — А ти не надумуйся і в любий вікенд приїжджай! . . Меджі новим вольвом покаже тобі дооколичні фарми. . . Ти, певно, давно вже не бачив ні живого барана, ні свині . ...

Я вкусився за язик, а Колька, навіть по-дружньому прощаючись, мене поцілував.

Все ж, я туди не поїхав, бо що спільного в мене з містером Ніком Смайкелом. Ще й Тені, висловлюючись за його мистецьким терміном, з рембрандтівськими формами. . . А сумно й жаль! . . А колись Колька був такий хороший, свій хлопець! . .

ТАНЦЮВАЛЬНА ГРУПА « ГОПАК » В АДЕЛАЇДІ

1960-ті роки почалися великим зацікавленням нашої молоді народніми танцями в Аделаїді. Кожного тижня приходили нові хлопці й дівчата з проханням прийняти їх до танцювальної групи. У 1964 р. Управа Української школи заангажувала п. Антона Кривецького на вчителя народніх танців. Уже в січні 1965 року 76 танцюристів і музикантів поїхали до Мельборну на виступ. Антін Кривецький керував танцями й деклямаціями, Зігмунд Матюшевський — оркестрою.

Така велика група вимагала допомоги керівникові. Саме тому Управа Української школи в Аделаїді забажала, щоб п. Василь Лабаз став асистентом у навчанні танців. 14-го лютого 1966 р. В. Лабаз перебрав керівництво Танцювальною групою, бо п. Кривецький зрезигнував. За два тижні група вже виступала на Аделаїдському фестивалі мистецтва.

У тому ж 1966 р. управа школи знову вирішила поїхати на виступ до Мельборну, але вже у збільшеному складі. Вирушили аж 204 особи й дали концерт у залі Народнього дому в Ессендоні. Виступ пройшов дуже успішно. Присутні були захоплені масовими виступами: гопака танцювали 36 пар, а танець «Галичаночка» — 44 дівчини. , також декламатори і 32 особи молоді в оркестрі. До згаданих 204 -х осіб входила й громадська танц. група «Коломийка». Співом і програмою

керував дир. школи Теодор Пасічинський, танцями — В. Лабаз, оркестрою — З. Матюшевський, «Коломийкою» — Олег Сенчук.

По закінченні виступу один з мельборнських промовців сказав: «Ви нас перегнали». На ці слова всі присутні в залі встали і довготривалими оплесками ствердили сказане.

Між 1966 і 1974 рр. всю групу довелося поділити на три частини: молодшу, середню і старшу. Вік танцюристів був від 12 до 20 р. Тоді ми зорганізували ще й групу початківців. А В. Лабаз запросив кращих танцюристів із старшої групи допомагати йому навчати молодші групи. Деякі з них ще й досі допомагають, як: Наталка Іванів, Славко Дідик, Богдан Лунишин, Галя Сенів, Алла Майстренко, Сузана Омельчук, Марія Болецька, Богдан Лесів, Віктор Бовкун, Ірка Соловій, Оля Мостова, Валя Кулібаба та Ляра Судомляк.

На важливіших імпрезах грала оркестра під кер. З. Матюшевського. Для проб та й на концертах ми користувалися такими музикантами: Олег Цибулька, Теодор Будас, Юрко Мисак, Роман Мисак, Теодор Мисак, Микола Мандрик, Василь Ґоргула, Петро Заброварний, Микола Бендис та Степан Місяйло.

Важливою справою було пошиття костюмів. Помагали нам пані Марія Олексин, Люся Ткачук, Іванна Будас та Ширлі Брустер.

У 1972-му р. «Коломийка», танцювальна група Громади перестала існувати. Тому на Танцювальну групу Української школи ліг обов'язок репрезентувати Українську Громаду Південної Австралії. Тоді то Танцювальна група і прибрала назву «Гопак», користується нею й досі. Для полагодження адміністративних справ ми створили комітет у складі: Михайло Попович, — адміністратор, Славко Дідик — скарбник і Петро Ґоргула - члени комітету.

У липні 1975 року в Аделаїді створили «Еделайд Фолкльорік Сосаєті», організацію, членами якої є всі етнічні мистецькі одиниці стейту П. Австралії. У перші три роки українців там заступали Василь Лабаз і Теодор Пасічинський. Відтоді аж по сьогодні — В. Лабаз і Мих. Попович.

У 1986 році Віктор Бовкун та Богдан Лесів перебрали

навчання старшої групи.

За час свого існування група «Гопак» виступала на всіх важливіших імпрезах як українських, так і австралійських та міжнаціональних, що їх організовували Об'єднання Етнічних громад та Фолкльорне Товариство Аделаїди. Їздили ми тричі на відомий фестиваль «Тюнерама Фестиваль» до Порту Лінкольн, виступали на всіх аделаїдських фестивалях мистецтва, на запрошення численних австралійських організацій, виступали в програмах харитативних організацій і т. п...

Траплялося, що вчителі австралійських шкіл приходили до нас із проханням допомогти їм навчати дітей їхньої школи «б'ютіфул Юкрейніян нешинал денсис». Від таких прохань ми не відмовлялися.

Не буде пересадою сказати, що з усіх мистецьких товариств «Гопак» найчастіше виступав, добре репрезентуючи українське ім'я своїми виступами і збираючи оплески багатотисячних авдиторій.

Всім, хто в цьому допомагав, щира подяка, честь і слава.

Василь Лабаз

Порт Лінкольн, Південна Австралія. На фото Танцювальна група «Гопак» під час маршу «Тюнерама фестиваль» 27 . 1. 1962р.

АРТИСТ ЮРІЙ МИХАЙЛІВ

Театральна сцена Мельборну на шляху свого розвитку знала цілу низку добрих талановитих акторів і режисерів. Серед них глядачі пригадують Степана Крижанівського, Степана Залеського, Ірену Залеську та подружжя: Мартинюків, Максимишиних, Любарських. До тих, хто виступав на нашій сцені, а ще більше ще в Німеччині, належить і артист Юрій Михайлів.

Народився Ю. Михайлів у Києві 26.8.1918 року. Батько був міністром праці в уряді УНР, а потім амбасадором у Варшаві. Мати закінчила Петроградський університет. Вона була перша з трьох жінок, яким цар дозволив студіювати.

Ю. Михайлів закінчив у 1936 році гімназію в Луцьку на Волині. 2 роки студіював політехніку в Варшаві, 2 роки в Мельборні, де й здобув вищу освіту.

Ще в Німеччині три роки навчався в Драматичній школі в Берліні. Одночасно закінчив дворічний курс перекладу з української, російської та польської мов на німецьку. Навчання організувала американська ІМКА в Афашенбурзі 1945 — 1947 рр.

Ще змалку Ю. Михайлів виявив здібності до деклямації та театральних вистав. Ще під час гімназійних навчань закінчив Школу балетних та українських народніх танців під кер. балетмайстра Козака. На початку війни (1940) працював як танцюрист в балеті Берлінського театру А. Ноллендорфплятц, де балетмайстром була відома Сабіна Рес. По закінченні Театральної Драматичної школи в Берліні працював у театрі в Марієнбаді як актор і співак. Виступав в опері Штравса «Летюча миша» в ролі кн. Орловського, в опері Легара «Який гарний світ» в ролі графа Карловича та інших.

Ще в Німеччині брав участь в українських театрах, виступаючи в «Циганці Азі», «Ой, не ходи, Гришо», в «Натальці Полтавці» в театрі І. Котляревського під кер. М. Крижанівського. Цей театр виграв тоді перше місце на

конкурсі таборових театрів Зах. Німеччини. Уже в Австралії, по приїзді до Мельборну, брав участь в Українському Музично—драматичному театрі під кер. реж. Степана Крижанівського у п'єсі «Жайворонок» та інших.

В останні роки часто виступав на різних святах, концертах та в Літературно—мистецькому клюбі ім. Василя Симоненка в Мельборні як декляматор. Закінчуючи, бажаємо нашому акторові Ю. Михайлову дальших успіхів на нашій сцені.

«ВЕРХОВИНА»

ТАНКОВИЙ АНСАМБЛЬ ОСЕРЕДКУ СУМ У МЕЛЬБОРНІ

Ансамбль танкового мистецтва був зорганізований у 1952 р. Першим мистецьким керівником був бл. п. інж. Я. Булка. У 1966 р. відновлено діяльність цього гуртка під кер. бл. п. А. Цибульської та її дочки панни Гані Цибульської. У 1969 р. керівником стає подр. Стефка Моравська (Худяк), яка керувала групою до кінця 1974 р.

У лютому 1975 р. керівництво «Верховини» перебирає подр. Наталка Моравська, яка й досі є її мистецьким керівником.

Стан членів від початку заснування танкового ансамблю безперервно зростає. Коли в 1966 р. група начисляла 50 осіб, то в 1985 р. число тнцюристів «Верховини» перевищувало 150 членів. Тепер танцюристів 120, які поділені на 6 різних груп, залежно від віку (від 7 до 25 років).

Під час свого існування танковий ансамбль «Верховина» дав сотні виступів як для чужої, так і для української публіки. На крайових з'їздах СУМ кілька разів здобув перше місце за свої осяги й виступи.

Групове фото «Верховина» зроблене після самостійного концерту. Відсутні старші члени танкового ансамблю. «Верховина» — Танцювальний ансамбль Осередку СУМ у Мельборні.

Йосип Било.

ПЕРЕБУДОВА ПОЧАЛАСЬ

Розлетілась всюди слава —
Віват Горбачову! . .
Як сказав оце недавно
Про «гласність» промову.

Затремтіли всі хапуги,
Лежні й бюрократи. . .
Тепер, мабуть, доведеться
Вже сісти за грати. . .

Він все геть перебудує
Від гори донизу. . .
Та назавжди зліквідує
Господарчу кризу. . .

Мерщій всюди появились
Плякати та гасла:
«Незабаром буде повно
Хліба, сала й масла!».

В політбюрі ухвалили —
Проект вже готовий, —
Аби вивести гібрида —
З ведмедя й корови . . .

Ось тоді б пішли угору
По колгоспах справи. . .
Бо витрати на худобу —
Тягар для держави.

Ціле б літо ця потвора
Доїлась та паслась. . .
І для неї непотрібні
Сіно, хлів і ясла. . .

А на зиму, як всі трави
Згинуть на морозі, —
Гібрид лапу всуне в пащу
Й спатиме в берлозі. . .

Не дивуйтесь з цього, люди,
Адже ж ходять «слухи»,
Що давно там спромоглися,
Слона зробити з мухи. . .

Донкастер, 24.6.1987 року.

I. Romanovski.

GHOSTS

At times I have a choice
Between forests and people:
I choose the forest
Needing to know
I am one.

At times I have a choice
Between myself and people:
I choose my self,
To know my own thoughts
Above theirs.

At times I am the moment,
Together with those
Who have slipped their skins,
Live on only within
A mood or vision
— Balmy dusks,
Cricket — thick air,
Cross — legged ghosts
Dissolve on the balcony:

Time's parenthesis within
Time's parentheses —
Substantial enough to be
A breath of wind in a forest.

At times I have a choice
To be my own self,
Or someone else's vision
Cross — legged on the balcony:
I choose to be their mood,
Afraid to slip my skin
Without having made an impression within
Time's parentheses.

TAROT

Shange; Sorrow; Strength; The Universe

Were the cards I plucked from the garden
Like muddied jewels,
And smiled wryly,
Never having believed in
Mothers in masquerade.

But — by chance — they spoke my heart.

* * *

It seemed the world was spinning faster
On the axis of its usual slow days;
Form and colour blurred and merged indistinguishably.

Be — lipped, be — eyed, inflated skins
Imploded to become
One voice?which spoke
With a thousand reptilian tongues
Lashing,
A thousand tones in earnest painting

Pasting a collage of
Demands to hount me mercilessly
(A collage I have named
'The Tending of Their Sorrows'),
Packing thick the words,
Then hurled at me all at once
From every dimension.

Harvested, I buried me deep
— deep inside myself —
Hounted a frantic, Mopeless search
For an untilled corner; still,
At peace with the world,
But

At that moment
— As my scorched hand
Was raised to shade my eyes
Against relentless glare of fire,
The burning of their revenous hearts —
I saw a face
— Motionless, clear —
Watching me quietly
From the corner of a rippling field.

I should have told him
There and then:
But my flesh burned from the shame
Of being merely human.

I should have told him
There and then:
But let the season slip
Into this barren, abandoned time.

I should have told him
There and then:
But words would not flow as naturally

As does the secret river.

I should have told him
There and then:
That my Tarot heart and I
Could love him endlessly

From the source
To the sea...

BLACK ON BLACK

Again it keeps your company,
Presses at your shoulder
To be known when you're alone.
The rasp of its chill breath
Against your fragile white neck
Wrings at nerve—ends like a shudder.

Its countless teeth that gnaw your mind
Are ghosts and shadows of
The fears you've known, the gaps are gaps
In your vision of the future:
Keyholes that overlook the silent landscape
Beyond those flimsy dreams.

Afraid to turn, afraid to face
The chaos where the sky begins,
To even touch it for a moment
Would burn your flesh away:

You're afraid to touch
The black on black.

Take the risk,
See your bones stripped of dreams,
Stripped of the skin
Your mother knitted.

THE WIND MUST BE COLD TODAY
or SWAYING WIRES

I have rung four times
And still the clicking
Has not become
A faintly blown human voice.

It must be cold, but
I watch the wires sway
From behind my window.

Blowing between our voices,
A clicking heart
In a plastic—coated throat.

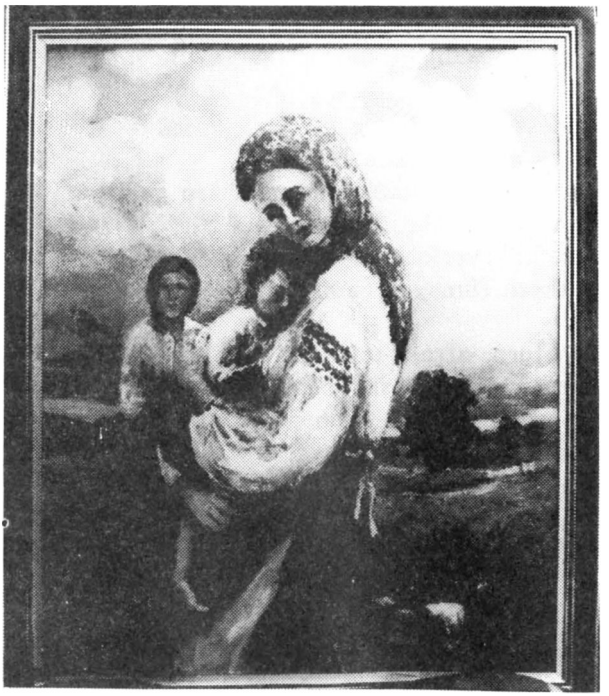

«Невістка» **Софія Гринюк-Сивенська.**

ДРАМГУРТОК «ЧЕРВОНІ МАКИ»

З ініціятиви пані Олі Терлецької при Українській громаді Вікторії організувався Драматичний гурток, який назвали «Червоні маки». А 30-го липня 1984-го року почалась уже праця в приміщенні Філії УГВ в Сант Албансі. Керівництво гуртка в той час складалося з таких осіб: режисер Яр. Гевко, заст. реж. Антін Рибіцький, художнє оформлення сцени маєстро Василь Цибульський. Сценічні помічники: Т. Маційбурко, А. Рибіцький, Яр. Анін, В. Макогон, суфлер пані Зоя Рибіцька, адміністратор Оля Терлецька.

20-го жовтня відбулась перша вистава, поставили п'єсу М. Діми «Ваші знайомі». Вистави відбулися в Сант Албансі, Ессендоні, Ардірі, Джілонгу, Нобел Парку, а також в Аделаїді та Брізбені.

8-го червня 1985-го року гурток поставив рев'ю «Радійте разом з нами», а 26-го січня 1986 року нову п'єсу, на цей раз М. Понеділка «А ми тую червону калину», яку глядачі побачили на сценах в Сант Албансі, Ардірі, Ессендоні, Джілонгу.

Готували до постави нову п'єсу, як 24.3. 1987-го року відійшов від нас у вічність наш режисер і довголітній театрал, знаний ще зі Львова, Ярослав Гевко. Вибрано було нового режисера, ним стала пані Ст. Ковалик. 8-го листопада 1987 р. при співучасті Музичного театру ім. М. Лисенка «Червоні маки» дали виставу на пошану померлих діячів сцени: Михайла Кліоновського та Ярослава Гевка.

Пізніше в гуртку знову зайшли деякі зміни: режисером став Петро Сорока. Але гурток далі працює, готуючи нову п'єсу. Сьогодні гурток «Червоні маки» складається з 13 осіб, з яких половина молоді. Це такі особи: режисер П. Сорока, актори: Володимир Ковалик, Надя Ковалик, Іван Яворський, Марійка Страган, Григорій Березняк, Оля Магаляс, Володимир Макогон, Мирослава Анін, Ярослав Царук, Яр. Анін, Андрій Бойко, Олег Ковалик та Тоня Кушнір. Мистецьке оформлення маестро Василь Цибульський, адміністратор Оля Терлецька.

На фото, драмгурток «Червоні маки». Починаючи з зліва, сидять: — Тоня Кушнір, Оля Терлецька, Ярослав Гевко — режисер, Анна Цибульська, м-ро Василь Цибульський, Стефанія Ковалик, Надя Ковалик.

Стоять: — Михайло Бойко, Мирослав Анін, Іван Яворський, Данута Туєшин, Володимир Макогон, Оля Секретна, Марко Туєшин, Марійка Страган, Ярослав Анін.

КЕНҐУРУ ТЕЖ ЛЮБЛЯТЬ ПИВО

Біля однго провінційного шинку, що стояв над дорогою на околиці села, часто з'являлись кенгуру. Вони вже звикли до людей, які їм кидали, а часом уже давали з рук шматки хліба. Одній з них, винісши з шинку, один пан дав попробувати з шклянки пива. Їй, видно, пиво смакувало. Після того ця кенгуру іноді й сама завітала до шинку, спиралась задніми лапами на прилавок і чекала, коли їй хтось з присутніх замовив шклянку пива.

ПОМЕРЛА АВТОРКА АЛЬБОМУ УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК МАРІЯ КУЦЕНКО — МИХАЙЛІВ

Марія Михайлів з дому Куць, по матері Куценко, народилась 19.1.1910 року на Полтавщині в старій козацькій родині Куців.

Батько Іван Куць був офіцером царської армії. Його у 1911-го р. перевели до гарнізону в м. Луцьку на Волині. За часів УНРеспубліки був старшиною української армії.

Марія закінчила українську гімназію у 1930 р. у м. Луцьку. Студіювала в Варшавському університеті. Але студії залишила по виході заміж за інж. В. Михайлова в 1933-му році.

Під час Другої світової війни опинилася в Австрії, потім перехала з родиною до Німеччини, звідкіля у 1949 році переїхала до Австралії, поселившись у м. Мельборні.

Марія під впливом матері Уляни ще змалку зацікавилась мистецтвом української вишивки. У передмові до чудового альбому п. н. «Українські Вишивки» пише так: «Почала я з замилування збирати вишивки вже в 1932 році. Відшивала я ці взори виключно для себе, тобто для свого естетичного почуття... Коли часом люди питали, звідки я беру ці барви, то я казала: «Вони є в моїх очах!»...

Справді, я іншого пояснення не можу дати.

А кольори таки й справді оригінальні. Нічим не подібні до кольорів вишивок у альбомі, виданому в сучасній Україні.

Марія мала й письменницький талант. Вона писала новелі, які друкувалися у Нитченковому алманасі «Новий обрій» під ім'ям Люби Куценко.

Покійна померла під час сну 20.11.1984 року, а поховано Її 23.11. на цвинтарі Некрополіс у Спрінгвалі. С.Р.

НЕ ПЛАЧ ЗА МНОЮ...

Багато людей приймає смерть дорогої особи як темний кінець.

Для інших смерть коханої особи — це горе, смуток, скорбота.

Але смерть можна сприймати так, як сприймаємо любов.

Отже, не плач і не сумуй за мною.

Тільки пам'ятай мене і тримай у своїому серці.

Але не живи тільки споминами про мене, люби й інших, якщо відчуваєш потребу.

Дай життя і любов новій істоті.

Я буду з тобою до кінця твого життя.

А як будеш готовий, тоді прийди до мене.

Але не будь сумним.

Не плач за мною.

Бо я щаслива, і, де б я не була, я буду почуватися щасливою.

Я знала твою любов, а це те, що навіть смерть не може відібрати.

Я люблю тебе і буду чекати на тебе.

Але люби інших і не тужи.

Будь щасливий, як я була й буду.

Але як будеш готовий, прошу, прийди до мене.

Я буду чекати на тебе.

Не вдавай, що ти задоволений тільки споминами про мене.

Люби інших, так як любив мене і я любила тебе.

І сприйми мою смерть так, як я сприймала твою любов. . . Твоя Маруся.

П. С . Це копія листа, який я знайшов після смерти дружини. Думаю, що він був написаний ще за 12 років до смерти, коли вона мала операцію пістряка грудей і думала, що помре.

В. Михайлів.

Марія Михайлів.

ПІД КАШТАНАМИ

В глухій вуличці стоїть одинока церковка, густо обсаджена каштанами. Біло-рожеві квіти каштанів знімаються вгору, як свічечки. Біля огорожі церкви, в тіні каштанів, лежала опухла, як колода, жінка і дивилася порожніми очима в простір.

Віку її не можна було окреслити. Вона так виглядала, як і всі, що валялись на хідниках міста, під тинами, під будинками, — розкулачені «вороги народу». . . Сіраво—зеленкавого кольору опухле тіло, брудне лахміття, в безвиразних очах повна резигнація. . .

Колись вона називалася Катря, Катрусею кликали батьки. Пещена одиначка з іскристими карими очима і соняшно—смаглявою шкірою. Мати казала: «Катрусю, радість моя!, Катрусю, ясочко моя!, Катрусю, єдина моя!»

Сіро—зеленкава опухла колода рухнула головою і плямкнула сухими устами!. «Пити» — сказала, а тільки в думці «сказала».

Перед її очима майоріли силуети людей, що наближалися, проходили, віддалялися. . . А над нею знімалися до неба біло—рожеві квіти каштанів, як свічечки в церкві.

— Ніхто й не зупиниться, не спитає і слова не скаже, — думала вона. — Слово? ! ! . . Хочби одно слово співчуття, потіхи. . . Ох, якже б легше було! . . — Всі відцуралися, всі бояться, всі минають!. . .

Хідником наближалася до неї якась стара жінка. Коли зрівнялася, нахилилася, ніби зав'язувати шнурок на черевикові, оглянулася на всі боки й кинула похапцем щось завернуте в сірий папір. Одразу поспішно відійшла. Сірий клуночок підкотився до ніг лежачої під плотом.

— Уже не треба! — хотіла сказати Катря, але тільки плямкнула устами.

— Чому люди такі боязкі, як кидають шматок хліба?... Хіба це злочин? — Бояться нас, як чуми. Чому?... Онде того діда, що лежав вчора поперек хідника, всі збочували і оминали, а деякі навіть переступали, але ніхто на нього не глянув... Так, як камінь!..- Та й на камінь, як людина натрапляє, то гляне, а то!...

Присунула вчора сюди під церкву. Думала — коло церкви милостивіші люди ходять. Може хто гляне на церкву.. Та й подумає.... І священик проходив... Глянув на церкву і так ніби зідхнув, а на неї не глянув, тільки очі скосив і пройшов хутко... А вона його пізнала, хоч бороду обстриг і рясу скинув... Бував у них на хуторі частим і бажаним гостем... Проповіді так гарно говорив, що сльози набігали.

Галюсю хрестив... Галюсю, моя дитиночко безталанна! Янголятко моє, чому ти мусіла так терпіти?... Защо, Боже милосердний?... Голодна, некупана біля моїх пустих грудей... Плакала і плакала... Ні, потім уже не плакала, тільки тихесенько скиглила, а личко морщилось в неї, як в старого дідуся... Пташечко моя, недовго ти витримала!..

Поки тримала Галюсю оіля грудей, було ще бажання боротись за життя... Коли загребла її вночі, в парку — було вже все байдуже!...

Катря кліпнула безслізними очима. Над нею знімалися вгору блідорожеві квіти каштанів, як овічечки...

— Але дерево, де поховала Галюсю, запримітила!.. Воно було кислате й тільки випускало листячко. Так пахло весною!... Як тоді, як ми одружилися з Михайлом.

«Катрусю, кохання моє! — Катрусю, щастя моє! Все життя для тебе віддам!»

Зідхання, як передсмертний хрипіт, вийшов з її грудей. — І віддав!... Боронив наше гніздо, мене і Галюсю... На-

кинулись і затовкли... Може й ліпше, що не живе! ... Як же б він терпів, дивлючись на мене та на голодне немовля! .

Сонце згасло. Глибокі тіні ховалися між листям деревшечки цвітучих каштанів забарвлювали їх в золотистий колір.

—Як гарно! — подумала вона, — Як у церкві!

Вулиця порожніла. Вона, лежачи горілиць, ловила поглядом останнє проміння сонця на каштанах, що цвіли...

Сонце згасло. Глибокі тіні ховалися між листями дерев, творячи фантастичні форми.

Катря прикрила повіками стомлені очі, зробилося зовсім байдуже і спокійно...

Коли ранком зійшло сонце і освітило глуху вуличку з церквою між каштанами, вона вже не розплющила очей... Над нею, забарвлені позолотою сонця, здіймалися до неба рожево—білі квіти каштанів... Як свічечки в церкві..

Федір П. Габелко. «Баранджак дем» біля м. Яс.

ЗДОБУТКИ БАЛЕТМАЙСТРА АРКАДІЯ НОВИЦЬКОГО

Серед численних танцювальних груп, ансамблів та їх керівників окреме місце в нашому мистецькому житті займає наш балетмайстер Аркадій Новицький, який своєю працею і здібностями став популярним не лише на українській сцені, а часом і на австралійській. Захопившися балетними танцями, Аркадій Новицький ще в Західній Німеччині, в Штудгарті, навчався танців у приватного вчителя.

Приїхавши в 1949 році до Австралії, він спершу навчався класичного балету у Брізбені у відомої вчительки Філіс Денагер, а пізніше, переїхавши до Мельборну, продовжував навчання у відомих вчителів танцю, як Мартин Рубінштейн, Марина Березовська, І. Кутова, Борованський та інші. Іспити Аркадій Новицький склав у Королівській Академії Танку в Австралії, ставши дійсним членом цієї академії, централя якої перебуває в Лондоні.

Після цього він деякий час танцював у Квінслендському балеті КО, а також в АБС, у Вікторія балеті, а в низці балетів виконував важливіші ролі, як в «Кармен», «Камелії», «Лей Сульфеджіо», «Спляча красуня», «Дон Кіхот», «Ла Карсей» та в «Лебединому озері» Чайковського, де грав ролю принца.

Шукаючи більшого і глибшого вислову своєї творчої майстерности, ставив хореографії для балетів, оперет, для різних концертів, а також дуже важливо, що створив і поставив власний балет з життя Тараса Шевченка, давши йому назву «Поет». Цей твір з повною залею глядачів ішов у Принцес театрі в Мельборні.

Граючи головну ролю Тараса Шевченка, Аркадій Новицький показав цілу низку фрагментів, епізодів з життя нашого поета, як з «Наймички», з епізодів, що розкривають романтичні взаємини з княжною Репніною, з «Назара Стодолі».

Для супровідної музики автор використав відповідні музичні твори з симфоній композиторів Кос—Анатольського та американця — Ф. Грофе. В цьому балеті брало участь понад 40 осіб виконавців. Прихильні відгуки тоді появилися

і в австралійській пресі, і в нашій «Вільній Думці».

До здобутків Аркадія Новицького належить також і організація власної Школи балетних танців у Джілонгу, яка налічувало до 180 учнів. Варто згадати, що у своїх концертах він показував і українські танці. Протягом кількох років він навчав і при Українській громаді в Саншайні. А що його знання й майстерність в ділянці хореографії досить високі й авторитетні, то лише недавно його було запрошено як суддю на конкурс танців різного стилю до Бендіго (Вікторія). Сьогодні Аркадій Новицький навчає клясичного балету в австралійських школах Мельборну.

Тож бажаємо нашому майстрові балетних та народніх українських танців дальших успіхів у його мистецькій кар'єрі, та щоб не забував і українських народніх танців, які належать до найбільш ефектовних серед танців народів світу.

Д. Ч.

Петро Кравченко: Собор Св. Юра у Львові. (Тиснення на металі) 1988 року.

На сцені балетмайстер Аркадій Новицький з балериною Юніс Дарбішаєр. Сцена з «Ла Корсей».

Маро.

ГАЙДЕЛЬБЕРЗЬКА ЗУСТРІЧ

Що я, двадцятирічний тоді студент, знав про Дмитра Івановича Чижевського на початку 1976 року? Небагато: головно те, про що можна було догадуватися на основі побіжного читання його ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ. Мене дивував у тій книзі контраст між лаконічністю ескізів післяшевченківської літератури і розкішністю деталів у розмалюванні стилістичних рис раніших епох, зокрема доби барокко. Пам'ятаю з того часу й фото Чижевського на фронтиспісі, де він, схоплений у профілі, мудро й дещо іронічно всміхається, дивлячись униз на якийсь недалекий, але зовсім нематеріяльний пункт у повітрі.

Мою обізнаність з особою великого славіста, знавця філософії й теології, автора десятків книг та сотень статтей і рецензій, доповняли дві анекдоти. Одну я чув від батька, який був присутній на виступі Чижевського, тоді ще професора університету в Галле, в Тернополі 1937 року. Учений приїхав, очевидно, не для того, щоб просвіщати своїх слухачів. Він доповідав про козацьке барокко, ширяючи на таких теоретичних та термінологічних висотах, що публіка в повному нерозумінні тільки запаморочено гляділа на нього. А він цією ситуацією насолоджувався.

Друга анекдота кружляла за моїх студентських часів у колах тих утаємничених, що брали участь у закордонних славістичних конференціях, і я почув її від Бориса Христи, професора Квінслендського університету, де я тоді кінчав третій рік студій. На якомусь то конгресі під час однієї доповіді у присутніх створилося враження, що найавторитетніший із славістів вельми хвилюється. Нарешті йому, мабуть, таки увірвався терпець. Він перебив доповідача реплікою. «Так, так. Цікаво. Дуже, дуже, дуже цікаво. Але НЕПРАВИЛЬНО! НЕПРАВИЛЬНО! Абсолютно НЕПРАВИЛЬНО!».

З такої комбінації читацьких вражень і легенд, отже, складається картина Дмитра Чижевського в моїй уяві, коли я виїхав під кінець 1975 року в першу подорож до Європи — точніше, до німецькомовних її частин — з групою студентів германістики. Нас примістили на якийсь місяць як гостей у місцевих родинах для практичного закріплення німецької мови, а потім ми об'їжджали головні міста Німеччини, Швайцарії й Австрії. У Тюбінгені, Мюнхені, Цюріху, Констанці, Відні і, очевидно, у прославленому Гайдельберзі я заходив до університетів, розпитував про студійні можливості і взагалі намагався відчути університетську атмосферу. Не проминав я, зокрема, установ і людей, пов'язаних з українською наукою: Український Вільний Університет у Мюнхені, а у Франкфурті — професора Олексу та д—р Анну—Галю Горбачів.

Бути в такій «академічній» подорожі й пропустити професора Чижевського — за такий промах не можна було б собі в майбутньому простити. Отже, приїхавши кілька днів після старокалендарного Різдва до Гайдельбергу, одну добу я покрутився по—туристичному, розглядаючи червоний гайдельберзький замок та мандруючи прославленою, але взимку не особливо мальовничою, «стежкою філософів», що піднімається над річкою Некаром, а потім потелефонував до Чижевського. Я застав його на квартирі: він тоді вже давно був професором—емеритом і працював удома.

Чи не хвилювався молодий студент, вимагаючи контакту з науковцем всесвітньої слави? Очевидно, хвилювався. До тієї міри, що, виходячи з телефонної будки, залишив у ній свій адресний записник, відсутність якого, як відомо, зовсім не упрощує життя мандрівника.

Чижевський відповів, погодився на моє прохання зайти до нього і назвав час: я мав з'явитися о 5-ій годині вечора.

Професор мешкав на адресі, яку з двох причин можна було вважати дещо романтичною. Поперше, сама назва вулиці звучала химерно і трохи непристойно, як якийсь провулок із оповідань Е. Т. А. Гофмана Unterer Fauler Pelz, або «Спіднє смердяче хутро». Правда Faulpelz у додатку має ще

значення «лінюх», що, однак, не додає назві позитивних асоціацій. Які саме події історії середньовічного Гайдельбергу прищепили таке наймення вуличці, яка круто піднімається вгору серед чорних кам'яних стін — цього я не довідався.

Подруге, будинок, у якому жив Чижевський, носив номер 2 і був одним з дуже небагатьох, а може і єдиним, що мав вхід із тієї вулиці. Причиною цьому було те, що до вулички прилягав мур чималої в'язниці, в яку будинок Чижевського врізався невеликим півостровом.

Точно о п'ятій я ввійшов і піднявся на перший поверх. Двоє асистентів Чижевського саме кінчали працю в нього й виходили. Я почув фрагменти їхньої розмови. "Ein Zwangbesuch" — «Вимушені відвідини», зідхнув професор. Наскільки це спостереження не обіцяло взаємно успішного перебігу зустрічі, я вирішив не набридати, а передати привіти від знайомого читачеві професора Бориса Хрісти та делікатно відійти.

Це рішення підтримували дві обставини. Поперше, Чижевський відразу настоював, що визначив був час побачення на годину четверту і вже цілу годину мене чекає. Подруге, він виглядав — ну, дещо незвичайно. Волосся було не тільки біле, як годиться авторитетові, а й крайньо розкуйовджене. Обличчя було сіткою зморщок, а в роті знаходився один однісінький зуб. Враження глибокої старости (а йому було тоді років 80), однак, не було: його заперечували грайливі очі і та сама невловима іронічність, що пам'яталася з фронтиспісу ІСТОРІЇ, а також напружена динамічність його рухів, зокрема тоді, коли він спритно пробирався між стосами книг, друкованих паперів та машинописів, що захаращували кожну горизонтальну площу і кожен квадратний метр підлоги не такого вже маленького мешкання.

Дійсно, «мешкання» цих кілька кімнат можна було б назвати тільки умовно. Більш відповідними визначеннями були б «бюро», «антикваріят», «редакція». Все тут стосувалося книг: книг, що їх Чижевський написав або редакцію яких він виконав (такі стояли рядами на полицях), або

книг у стадії писання (працювалося, очевидно, над кількома рукописами одночасно).

Незважаючи на дещо сувору атмосферу, що її викликали перші спроби спілкування, між нами якось зав'язалася розмова. Мені випадало, звичайно, ввійти в ролю студента, що шукає порад, куди саме спрямовувати свої дальші студії. Я тоді вважав, що цікавлюся порівняльною літературою зі спеціялізацією в германістиці й славістиці. Почувши це, Чижевський назвав ряд питань літературних взаємовпливів, які заслуговують глибшого вивчення. З цього імпозантного реєстру тем сьогодні пам'ятається тільки очевидне (Франко і німецька література), а з цікавіших пропозицій — австрійський письменник XIX століття Леопольд фон Сахер—Мазох (це в його честь названо психопатологічне явище масохізму), який жив у Західній Україні і користувався тематикою галицького життя. Про Сахер—Мазоха, однак, мені вже кілька днів раніш розповідала д—р Анна—Галя Горбач.

Розмова потроху розширювалася; рішення не забирати дорогоцінного часу вченого вже втратила дещо зі своєї первісної сили. Чижевський став розповідати про деякі свої погляди й уподобання стосовно літератури. Про його замилування добою барокко знає кожен, що відчиняв його ІСТОРІЮ; знав про це і я. Новиною для мене, однак, було почути просто негативну оцінку, що Чижевський надав реалізмові взагалі та українському реалізмові зокрема. Чижевський приписував цілому періодові, цілому реалістичному складові думки країну немистецькість і бідкався, що не може такого погляду публічно висловити, бо він надто далеко відходить від прийнятих оцінок—а на те, щоб вийти зовсім поза межі спільної думки всієї дисципліни, навіть він, Чижевський, собі дозволити не може. Він признався, що серед нестерпних для нього реалістів найбільше не терпить Максима Горького. «У мене готується історія російської літератури» — такі, здається, були його слова — але після моєї смерти розділу про Горького не знайдуть. Будуть догадуватися, що він пропав. А в дійсності я його просто відмовляюся писати».

Розмова протривала майже дві години. Коли я вже збирався йти, професор повів мене по своїх кімнатах, де, серед хаосу, навіть такий у справах культури зелений спостерігач, як я, міг знайти чималі несподіванки. На стіні, наприклад, висіла картина раннього абстракціоніста Кандінського — оригінал, хто знає, якої вартости. При дверях Чижевський пояснив, чому авдієнція так незвичайно продовжилася: якби я був з Америки, то, мабуть, розмова закінчилася б далеко раніше. Але гість Австралії — це щось інакше; це — екзотика.

Через чотирнадцять місяців Дмитро Чижевський помер на 83-му році свого життя. Зустріч — пригода з ним залишилася чітким спогадом, і образ химерного професора в своєрідному мешканні часто пригадувався мені — коли я перечитував його монографію про Сковороду, або переглядав мамутові томи — фестшрифти з десятками присвячених йому статтей, або рецензував критичний відгук Григорія Грабовича на ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

І зовсім недавно, коли я вже почав писати цей спогад, мене відвідав на праці гість, якого я ледве знав: ми з ним стрінулися були, мабуть, один тільки раз, за студентських днів у Квінсленді. Він згодом став урядовцем державного відділу оборони і, як запеклий аматор, зацікавився славістикою: вивчає слов'янські мови, багато читає про історію й культуру слов'янських народів. Безпосередньою причиною його відвідин було бажання розпитати про розвиток україністики в Монаші. Ми незабаром перейшли на більш загальну розмову, впродовж якої виявилося, що для мого гостя, тридцятилітнього австралійця без будь-яких кровних зв'язків зі слов'янським світом, могутній авторитет, неперевершений знавець прешироких просторів науки, словом—герой людського духу—був ніхто інший, як Дмитро Чижевський.

Григорій Вишневий

ЛУЇЗА ЛОВСОН
(Від фанатизму до божевілля)

Був 1902 рік. Вузькі вулиці Сіднею огортав вечір. Залягала тиша. Втомлені люди готувалися до сну. В темряві вечірньої пори від парляментарного будинку відірвалася невеличка постать якоїсь жінки й зацокотіла підківками чобіт по бруку. Куди вона бігла? Від кого втікала? На одній з вулиць, під нічним ліхтарем, вона сповільнила біг і підійшла до вхідних дверей невисокого будинку. Поправила пасма волосся, що вибилося з-під хустки, й рішуче натиснула на двері.

То була приятелька пані Луїзи Ловсон, видавця часопису «Світанок», матері славного поета Генрі Ловсона. Пані Ловсон сиділа за редакторським столиком і байдужно звела очі на задихану приятельку. Ім'я тієї приятельки нам не відоме, та це не так уже й важливо. Важливою була вістка, яку вона принесла з великим поспіхом. Чверть години тому парлямент проголосував за введення виборчого права для жінок. Був 1902-й рік.

Кампанія закінчилася. Хрестовий похід, який вела Луїза Ловсон з прапорами за свободу, з запальними промовами й гострим та влучним пером журналістики, довів до перемоги над найбільшим ворогом жіноцтва — ч о л о в і к о м.

Луїза Ловсон увійшла в історію Австралії як «мати жіночого права». І, на превелике диво, вона не цікавилася поезією свого славного сина. Може тому, що він був ч о л о в і к о м.

Народилася Луїза Ловсон біля м. Маджі в Н. П. Велзі 1848-го року в англійській родині. Виростала відлюдком, часто блукаючи в буші, наспівуючи сумні мелодії, пишучи меланхолійні віршики й поринаючи в мріях про майбутнє життя. Їй було 16 років, коли щойно куплену батькову цегельню зруйнувала повінь. Батько був змушений шукати праці поза домом і став лісорубом. Саме тоді Луїза почала

відчувати, що в неї співучий голос. Недалеко жив якийсь німецький музика, що вирощував тютюн для шахтарів. Він поміг Луїзі розвинути голос, і вона з великим завзяттям виступала перед шахтарями. Але зарібок зі співу був мізерний, і Луїза мала клопіт з матір'ю, яка хотіла, щоб дочка вийшла заміж, переставши бути тягарем на родинний бюджет. Після однієї гарячої суперечки Луїза втекла в буш, не знаючи, як жити далі. До хати вертатися не хотілося.

Їй допоміг Пітер Ларсен, дезертир зі шведського корабля, вислухавши в буші Луїзину розповідь про скрутне родинне життя. Пітер уже любив її в той час і запропонував шлюб. Не відомо, чи Луїза любила Пітера, одначе, заручилася з ним без вагання. Пітер уклав свої заощадження в бізнес будівельних матеріялів, але скоїлося нещастя. Два дні пізніше все згоріло в пожежі. Але це нещастя не стало перешкодою до шлюбу, і вони побралися. Луїзі було тоді 18-ть років.

400 долярів, що припливли до рук Пітера з копання золота, скріпили фінанси молодої пари, і вони поселилися на шахтах біля м. Гренфел. Там родився майбутній поет Генрі Ловсон.

Подружжя Ловсон мало дівчат—двійнят. Коли одна з них померла, пані Ловсон, переживаючи тяжку втрату, написала патетичну поему «Моя Нетті» й опублікувала її в місцевій газеті. Після першої спроби Луїза писала й далі, ставши вправною поетесою, але чомусь переважно критично писала про звичайних смертних. Їй здавалося, що має небуденний талант і що, на її нещастя, зла доля примусила її марнувати свою «геніяльність» на пустирях шахтарського життя.

На початку 80-х років Пітер Ларсен, замінивши прізвище на Ловсон, від'їхав на заробітки на Захід, за Сині гори, а Луїза Ловсон поселилася в Сіднеї й з того часу рідко бачила свого чоловіка. В 1883 році вони назавжди розлучилися.

Минуло ще п'ять років, і Пітер Ловсон помер від приступу серця, лишивши маєтности на дві і пів тисячі долярів. Його колишня жінка на той час уже була купила друкпрес

на видавання часопису «Республіканець», а по його закритті вживала його на видавання власного часопису «Світанок», посвятивши його боротьбі за усунення жіночих кривд.

Нарешті, на сороковому році життя, пані Ловсон змогла в повній мірі говорити про свої найпекучіші жалі й болі, виливаючи на папір своє презирство до людей чоловічої статі. Те, що серед працівників «Світанку» не було жодного чоловіка, викликало протест друкарської профспілки. Профспілка твердила, що друкарська праця не відповідає жінці, бо цю працю, навіть, найсильніші чоловіки не витримують довше, ніж п'ять років. Пані Ловсон відгукнулася на цей закид ясно, саркастично й дошкульно, кажучи, що друкарська праця далеко легша від праць, до яких чоловік, через свою забобонність, приневолював жінку у віках.

Минув рік, і пані Ловсон організувала публічні жіночі сходини, на яких було вирішено відкрити «Світанковий клюб». Квонг Тарт, китайський філантропіст, надав до послуг клюбу свій будинок. Почалася боротьба за жіноче право голосу в виборах до парляменту. Часопис «Світанок» став офіційним органом цього руху за право жінки.

На шпальтах «Світанку» пані Ловсон виступала проти всякого обмеження жінки — від корсета аж до шлюбу. Її статті, передовиці, поеми були вкрай екстремістського змісту й напрямку. Її, наприклад, цікавили юнаки й чоловіки взагалі тільки й тільки тому, що вони були синами матеріяв.

На одних сходинах якийсь шибайголова кинув виклик: «Якщо жінка рівна з чоловіком, то чому вона ще й досі нічого не винайшла?» Над цією проблемою пані Ловсон сушила голову зо два роки й запропонувала [illegible] засний винахід — ручний препарат на зшивання поштових мішків, який заощаджував час для поштового уряду. Скоро цей препарат продавався у всіх тодішніх колоніях Австралії й давав прибуток дві і пів тисячі долярів річно — на той час немалі гроші.

Трохи раніше пані Ловсон ушкодила себе в одній трамвайній аварії. Відшкодування виносило 900 долярів; здоров'я ж з того часу почало підупадати. Одна компанія від-

важилася узурпувати винахід пані Ловсон, але, на щастя, невдало. Увесь прибуток узурпаторів був судово переданий власниці винаходу.

«Світанок» проіснував ще деякий час, а в 1905 році перестав появлятися. Після цього Луїза Ловсон жила в кам'яному котеджі на одному з передмість Сіднею, виступаючи в пресі з гострими статтями, плямуючи чоловічі досягнення тощо. Її гострота почала переходити всякі межі. Одного разу її було навіть оскаржено й покликано до суду за погрози видряпати очі сусідові за те, що її син забігав на її садибу. Чудернацтво пані Ловсон проявлялося частіше й частіше. Вона скаржилася, що вночі не може спати, бо з верхів'я дерев до неї доноситься плач «конвіктів». Померла Луїза Ловсон на 72 році життя в домі для божевільних. У її заповіті не було й згадки про славного сина Генрі. Усю маєтність на суму 1.256 долярів заповіла молодшому синові Пітерові.

Б. Коваленко

ПОЧАТКИ ХРИСТИЯНСТВА НА РУСІ

Охрищення Руси—України за часів Володимира Великого в 10-му столітті вважається найважливішою подією в історії українського народу, яка спрямувала його на дорогу Христової науки й визначила напрямок розвитку української культури. Прийнявши дар Христової віри, наш нарід вклав її в своє життя й несе тисячолітнім шляхом свій історичний хрест.

На жаль, наші предки залишили нам дуже мало відомостей про цю важливу подію. А те, що збереглося до наших часів, записане щойно сто років після самої події. Найдавнішу відомість про хрещення українського народу подає Початковий літопис з 12 ст. так званий «літопис Нестора». Це літописне оповідання ввійшло в нашу літературу й ширилось у школах та серед широкого громадянства, але протягом багатьох століть не підлягало відкритій науковій критиці. Щойно у 1871 році відомий науковець проф. Е.

Голубинський, аналізуючи літописне оповідання про хрещення Руси—України, піддав його чисто науковій критиці. Покликаючись на праці двох письменників II ст. — монаха Якова «Похвала Володимирові Великому» та «Сказаніє» (про смерть мучеників Бориса і Гліба) і Нестора «Чтеніє» (про страстотерпців Бориса і Гліба), які жили ближче до часів Володимира Великого і могли знати події хрещення ліпше за літописця, що писав значно пізніше, проф. Е. Голубинський довів, що воно було написане 100 років після цієї події та додано до нашого Початкового літопису (таких додатків літопис мав чимало). Праці проф. Е. Голубинського високо оцінили науковці, на підставі його писань та використовуючи чужі джерела (візантійські й арабські), інші вчені писали праці про хрещення українського народу. Видатний історик проф. М. Грушевський в другому виданні «Історії України—Руси» подав досить детальний образ хрещення.

Дуже мало нам відомо про стару віру, якої тримався український нарід ще до прийняття християнства. Називають її поганською вірою або «язичиством», та якщо приглянемось до тої високої культури, до якої дійшли вже в ті часи мешканці Київської Руси: спосіб одруження, відношення між собою, шанування гостей, та, взагалі, величний селянський побут, який наука ще дотепер докладно не розглянула, то переконаємось, що стара українська віра, може, й не була такою злою, як її малюють, і можливо науковці ще проаналізують і виявлять реальні цінності старої віри українського народу.

У дохристиянську добу наші предки зустрічались з різними вірами (юдоїзмом, ісламством), які помітно вплинули на їх власну віру, а християнська церква вважала їх, як підготовляючих до приходу Христа, бо в кожній з них були деякі добрі прикмети. Завдяки цим впливам нарід дійшов до розуміння одного головного Бога. Про це свідчить грецький історик з шостого ст. по Христі, Прокопій, який писав, що наші предки « . . . . визнають владикою всіх єдиного Бога, котрий посилає блискавку; в жертву йому приносять корів або іншу худобину». Припускають, що це був бог—

Сварог, бог неба, батько сонця й вогню, від нього походять всі інші боги.

Стара віра була близько пов'язана з природою, була до неї достосована й залежала від неї. Під впливом природи встановлено релігійний календар, тобто свята, які святкувалися залежно від стану погоди та польової праці. З приходом християнства цей календар майже не змінився, лише набрав нових рис і нових назв, а, пов'язаний з природою та оточенням, релігійний зміст майже не змінився до нашого часу. І хоч віками духовенство поборювало стару віру, значна частина її традицій таки залишилась, тільки вбралась у християнські шати.

Великий український вчений-богослов проф. Іван Огієнко у статті «Початки християнства серед українського народу», на підставі нашого літопису та чужих джерел, доводить, «...що християнство почало появлятися в нас ще з найдавнішого часу, може з І-го віку по Христі, воно ширилось, захоплюючи помалу не лише інтелігентні круги, але просякаючи й до народніх мас. Християнство своєю наукою любови, своєю догматичною закінченістю було вище від простої віри; разом з тим християнство несло з собою греко—римську культуру, несло письменство. ... »

Самозрозуміло, вищі верстви населення (купці, військові, урядники) перебуваючи в чужих землях, зустрічалися з греко—римською культурою, переймали її та потроху приглядалися до нової віри, до християнства, яке в IX ст. вже поширилось на сусідні з Україною землі. Отже, ще далеко до Володимира Великого наші предки цікавилися Христовою наукою. Народні перекази пов'язують початки християнства з апостолом Андрієм Первозванним, який нібито був на Київських горах і благословив місце майбутньої столиці й держави.

Маємо багато відомостей, що християнські грецькі колонії на північ від Чорного моря здавна були носіями християнства для племен українського кореня: уличів, тиверців, полян. Про християнство знаходимо також відомості в писаннях чужих церковних письменників ще з дуже давніх часів. Так блаженний Єронима писав, що: « . . . холодна

Скитія гріється теплотою віри», а в писаннях імператора Константина Парфирородного є згадка, що в X ст. були над Дніпром руїни шістьох міст, в яких знайдено вирізьблені хрести на каміннях. Також з грецьких джерел відомо, що після здобуття Царгороду дружинами князя десь біля 860, року, прибуло до Візантії посольство, просячи охрещення, що й було їм уділено.

Дружини князів під час військових походів мали нагоду знайомитися з різними культурами й народами християнського світу, що сприяло поступовому впровадженю Христової віри в державі.

Першою з українських князів прийняла християнство княгиня Ольга (955—6) та дехто з її придворних, але вони не були активними християнами й не відважувалися думати про охрещення всього народу, який міцно тримався прадідівської віри, до якої звик протягом віків. Була ще й інша причина, політична, хоч в дружинах князя було вже поважне число християн, які присягали на вірність окремо в церкві св. Іллі в Києві, але було також ще багато поган, їх поганські настрої, жорстокість і відвагу використовували князі в походах, включно з Володимиром Великим, який, опираючись на поганське населення, переміг братів і здобув владу над Києвом. В дійсності ж Володимир Великий не ставився вороже до християнства, бо ж був вихований бабою—християнкою, яку дуже цінив і поважав, і, врешті, сам прийняв християнство в м. Корсуні, оженився з християнкою, сестрою візантійського імператора, Анною, та християнізував свою державу. Цей великий чин мав виняткове міжнародне значення, оскільки Київська Русь в ті часи була потужною державою і брала участь в житті своїх сусідів. Отже, джерелом християнства у нас була Візантія, яка використовувала свою участь у християнізації поганських народів як засіб до політичного їх підпорядкування. І не зважаючи на те, що Володимир Великий через одруження став родичем імператора, візантійська політика не визнавала незалежности нової української церкви від церкви візантійської, але мудрий володар Руси добре розумів, що церковна залежність може потягнути за собою й залеж-

ність політичну, і, застерігаючись від такої загрози, забезпечив відповідні умови для охрещення свого народу — одночасно звернувся до другого християнського джерела, до Болгарії, яка прийняла Христову віру раніше і не була політично загрозою державі. З Болгарії він спроваджував для молодої української церкви священиків, єпископів, богослужбові книги, церковне письменство тощо.

Прийняття християнства мало релігійний, культурний і політичний вплив на життя народу, вводило Україну— Русь в коло цивілізованих народів, змінило характер народнього життя й прискорило його культурний розвиток — письменство, малярство, будівництво тощо.

Володимир Великий був людиною великого державного розуму і всі свої здібності спрямовував на інтереси держави. Охрестивши нарід, він вводить нові порядки в письменство й науку, ставить їх на твердий державний грунт, наказує навчати грамоти дітей вищого сану, починає церковне будівництво, виходять перші книги церковного права та письменства.

Чин охрещення народу Київської Руси 988 року з наказу Володимира Великого та прилучення її до християнської культури тісно пов'язаний з розвитком і будівництвом української держави, яка займала тоді весь схід Европи й лежала на шляху азійських руйників; протягом свого історичного існування зазнала багато тяжких ударів долі, не раз пограбована й руйнована ворогами, зберегла своє історичне національне обличчя та виплекала в народній літературі образ ласкавого князя «ясного сонечка» і разом з тим образ могутнього українського володаря, проголошеного українською церквою Святим і Рівноапостольним. Таким будуть повік згадувати українці цього великого державного мужа на рідних землях та у вільному світі. Ніякі брехливі намагання Москви присвоїти собі нашу історичну минувшину, нашу культуру, включно з українськими князями і чином прийняття хрисиянства в 988 році не можуть заперечити історичного факту — московський нарід прийняв Христову віру понад 200 років пізніше, щойно після нападу монго-

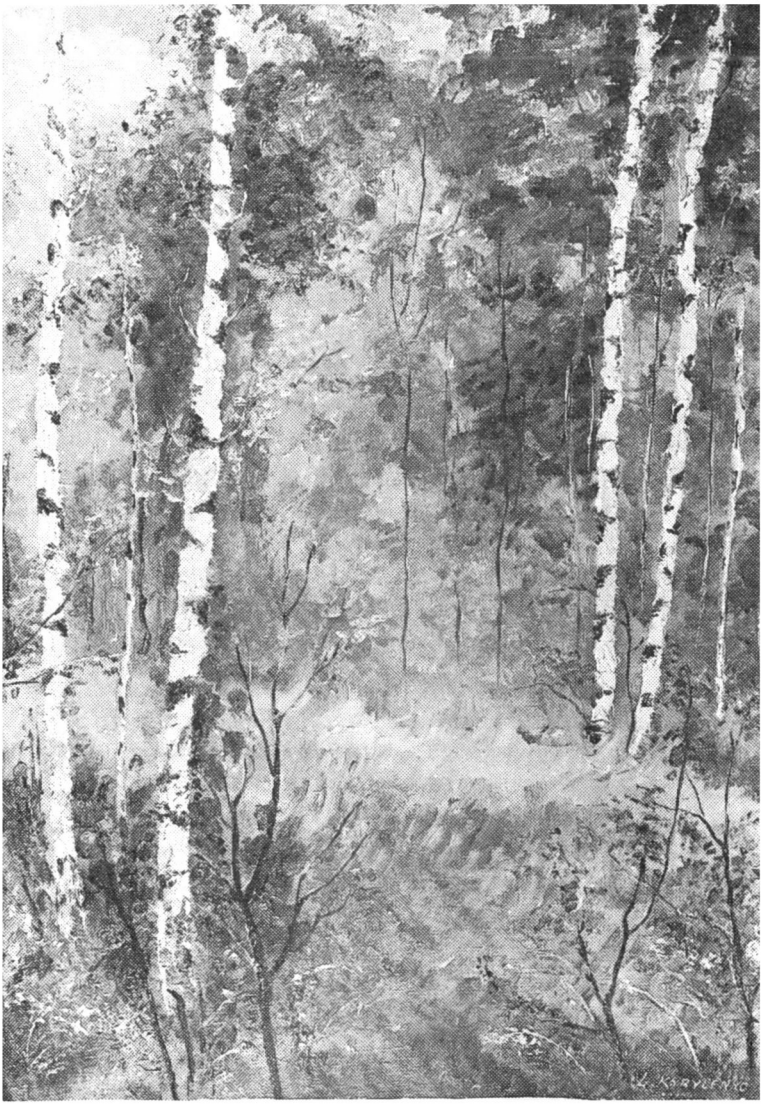

Люба Кириленко-Десі. «Березовий гай».

Дмитро Чуб

МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

(90 років з дня народження)
(1895-1985)

Однією, мабуть, чи не найвидатнішою постаттю в українській літературі цього століття не тільки серед неоклясиків, а й серед сучасних творців мистецького слова був і залишається незабутній Максим Рильський. Він автор більше 60 окремих збірок поезій. По його смерті в його архівах виявлено понад 2 тисячі назов першодруків, його твори виходили 112 разів українською мовою, 53 рази — російською та багато разів у перекладі іншими мовами. За його редакцією вийшло 400 різних видань, а про його самого зібрано понад 500 праць та розвідок.

Максим Рильський перекладач з кількох мов світу, великий знавець театрального мистецтва, автор багатьох літературознавчих розвідок, передмов, а також палкий оборонець української мови й культури. Всього, що він зробив доброго для України, тяжко перелічити, дарма, що у своєму житті він зазнав під час сталінського терору багато злигоднів і після півріччного ув'язнення до кінця життя приневолений був писати на завдання влади, а не те, що йому хотілося, хоч ще в 1921-му році він писав:

... А я б хотів у тиші над вудками
Своє життя непроданим донести.

Та ці мрії розтоптали життєві обставини, підпорядкувавши його творчість своїм вимогам, не даючи іншого вибору. Така доля спіткала багатьох творців літератури в умовах підрадянської дійсности. Тож і перед Рильським стояло питання руба: або піти на смерть шляхами своїх спільників-неоклясиків, як Микола Зеров, Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, або віддати більшість своєї творчости державній пропаганді, звеличанню соціялістичної дійсности, вихваляти Московщину, а одночасно

робити щось корисне і для української культури. І він пішов цією дорогою.

Народився Максим Тадеєвич Рильський 19-го березня 1895 року. Його батько Тадей, як подає в своїй розвідці літературознавець Юрій Лавріненко, був сином багатого польського пана Розеслава Рильського і княжни Трубецької, про що тепер умисно замовчують. Один з його предків у 17 столітті був київським міським писарем. Молодий Тадей, батько Максима, почув з уст свого діда й записав таке оповідання про те, що він був учнем Базиліянської школи під час взяття Умані гайдамаками 1768 року. Прив'язаний для розстрілу до стовпа, 14-літній хлопець почав співати "Пречиста діво, мати руського краю"... Здивований гайдамацький отаман, почувши це, помилував не тільки малого шляхтича, а й усю групу засуджених на смерть євреїв і поляків. Тадей записав і опублікував це дідове оповідання в ж. "Київська старина" з приміткою: "для уразумения современности и некоторого предвидения будущего".

Згодом сталася, як пише Лавріненко, "прекрасна авантюра", яка повернула круто миттьовий шлях Тадея Рильського і його друзів. Голова київської громади польських студентів університету св. Володимира Тадей Рильський разом з Володимиром Антоновичем та групою інших польських студентів-аристократів публічно заявили, що вони не поляки, а українці. І що їхній обов'язок перестати бути паразитами на тілі народу, вивчити досконало мову, культуру й історію України та віддати все своє життя нації, серед якої живуть. Польські шляхетські кола, що були панами Правобережної України, прокляли відступників, назвавши їх "хлопоманами".

А за офіційними відомостями, батько Максима Рильського був поміщиком, відомим етнографом, культурним діячем, а мати — селянка. Батько ще в 1860 році відмовився від дворянства, створив у себе в будинку школу для народу й сам у ній учителював. Помер він у 1902 році, а семирічний Максим залишився жити у батькового друга, видатного композитора, батька української музики — Миколи Лисенка. Писав вірші Максим ще з дитинства, а друкуватися почав у "Літературно-науковому вісникові".

Дуже показовим є те, що його перша збірка віршів вийшла

з друку, коли йому було тільки 15 років. Це, здається, в історії української літератури наймолодший автор власної збірки. Пригадаймо, що Леся Українка випустила свою першу книжку, коли їй було 21 рік, Іван Котляревський, коли мав 28 років, Іван Франко — в 20 років, Тарас Шевченко — коли мав 26 років, Іван Нечуй-Левицький — маючи 27 років.

Освіту Максим Рильський здобув у Київському університеті. Деякий час учителював по сільських школах, а пізніше — в середніх і вищих учбових закладах Києва.

Говорячи про творчість, варто підкреслити, що чимало інших поетів, вийшовши на літературну арену й спершу голосно блиснувши своїми першими віршами або першою книжкою, пізніше починали занепадати, поволі сходити з свого літературного парнасу зовсім або переходили на прозу. Не так сталося з Рильським. Починаючи від першої збірки поезій, що звалась "На білих островах", яка вийшла в 1910 році і яку всі літературні табори зустріли прихильно, хоч дехто й згадував про деякі недоліки, називаючи її "дитячою збіркою", Рильський протягом усього свого життя в творчості йшов все вгору та вгору. До 1926 року він видав уже 6 збірок. При чому цікаво, що в 1918 році, коли Україна була самостійною, хоч і тривала війна, він випустив 2 збірки "Під осінніми зорями" та "На узліссі".

Перша його збірка віршів "На білих островах" ще мала впливи символістів, а вже ТРЕТЯ — "Синя далечінь" — характерна високою майстерністю, ясним змістом, мальовничими епітетами, суворою послідовністю думки. Уже в 1911 році Рильський писав як зрілий поет:

На білу гречку впали роси,
Веселі бджоли одгули,
Замовкло поле стоголосе
В обіймах золотої мли.

По виході дальших збірок поезій всі побачили, що в особі Максима Рильського українська література має неперевершеного лірика, з яким може змагатися хіба один Олександер Олесь із сучасників. Уже в 1918 році Рильський друкує досконалі поезії, в його рядках бринять перші почуття

кохання, б'ється пульс молодости й вабить ніжними рядками кожного:

Яблука доспіли, яблука червоні!
Ми з тобою йдемо стежкою в саду.
Ти мене, кохана, проведеш до поля,
Я піду — і, може, більше не прийду.

Вже й любов доспіла під промінням теплим
І її зірвали радісні уста, —
А тепер у серці щось тремтить і грає,
Як тремтить на сонці гілка золота.

Гей, поля жовтіють і синіє небо,
Плугатар у полі ледве маячить...
Поцілуй востаннє, обніми востаннє.
Вміє розставатись той, хто вмів любить. (1918 р.)

Максим Рильський — один з п'ятірного ґрона неоклясиків, чудовий знавець найтонших нюансів української мови, що написав тисячі ліричних рядків, що переклав з інших мов понад 250 тисяч рядків поезій, знав таємниці людської душі і вмів їх вимовити в ясних прозових рядках, які відразу лишаються в пам'яті читача чи слухача. Ось одна з його перлин ліризму:

На мосту, над темною водою
Ти ішла. Летів і танув сніг.
Кволі верби віяли весною,
Вітер грав у свій пустинний ріг.

Очі сяли, як свічки гарячі,
Груди несли нелюдську жагу,
А сліди були такі дитячі
На брудному, сірому снігу.

Вибивалась бідна волосинка,
Біла хустка плакала в імлі,—
І здавалось: розтає сніжинка,
Розтає сніжинка на землі.

(1925 р.)

В такому маленькому вірші так мальовничо Рильський показав і погоду, і обставини, і постать молоденької дівчини, що лишала дитячі сліди на снігу, коли її палке кохання та переживання пломеніли на тлі осени. І таких поезій він має сотні. В них і пейзаж, і доля людини, і портрет особи, підкреслені рисами контрасту, і уосіблення осени.

На бур'яни, облиті жовчю,
Холодна мжичка миготить,
І осінь скалить зуби вовчі,
І дуб заковується в мідь.

Дитя, збираючи кислиці,
Наступить на колючий глід.
О серце, серце, чи присниться
Дитячий біль минулих літ.

Максим Рильський, як і його спільники-неоклясики добре знали латинську, грецьку, французьку, німецьку та польську мови; прекрасно орієнтувалися в літературі, історії й житті Заходу, часто брали теми з античного чи західньоевропейського життя для своєї творчости. Особливо багато писав на ті теми Микола Зеров, але і в Рильського зустрічаємо низку поезій з тієї тематики. Уже в книжці поезій "Синя далечінь" Рильський писав:

На світі є співучий Ланґедок,
Цвіте Шампанню Франція весела,
Де в сонці тане кожний городок
І в виноградах утопають села.

Десь є Марсель і з моря дух п'янкий;
Десь є Париж, дух генія й гамена;
Десь жив Доде, гарячий і ясний;
Десь полювали милі Тартарени.

Десь острів є, що осіяв Шекспір,
Де Діккенс усміхався крізь тумани,
В борах сибірських виє дикий звір,
Серед Сагари плинуть каравани.

О світе мій! О дальній сміх дівчат,
Що рвуть солодкі ґрона винограду!
Благословен хай буде виноград,
Осінній витвір весняного чаду!

Але такі поезії зазнавали великого обстрілу з боку критиків, і цей вірш не увійшов до повоєнних збірок поезій Рильського. А особливо мали нападки рядки з поезії "Суниці", яку він написав у 1920 році, коли кругом панували злидні, руїна і безвихідь:

Ти випив самогону з кварту
І біля діжки в бруді спиш —
А там десь голуби, мансарди,
Поети, сонце і Париж.

На ті нападки Максим Рильський рідко відгукувався, але в поемі "Сашко" він згадує про них так:

Той клясицизмом очі коле,
А той рибальством допіка...

А відомо, що неоклясики орієнтувалися на кращі зразки поетичної Европи та античного світу, а обставини вимагали орієнтуватись на Москву і писати про сучасність. Але Рильський у цій же поемі згадав і про сучасних поетів кількома рядками:

З Сашка не виросло поета,
Хоч він і міг би бути ним.
Та знов таки: поетів досить,
А книжки, щоб читать, — кат-ма,
І надаремно серце просить
Хоч би... маленького Дюма...

А спільник Максима Рильського Микола Зеров на часті нападки критиків і цькування відповів напасникам у сонеті "Суниці":

Отак би тут упасти край дороги,
Примкнувши вії, і хоча б на мить

Від псів гавкучих солодко спочить,
Од ницих душ, підступства і тривоги...

Він написав його в 1934 році, але наступного року його заарештували й вислали на загибель на Соловки.

Але в творчості Максима Рильського бачимо не тільки захоплення красою природи чи античними темами, багато з його поезій пройняті глибоким філософським змістом, красою людської душі. В одній з таких чудових поезій про жіночу красу він писав:

Краса не в лініях, не в тонах, не в поставі;
Це повів, риска це, це промінь здалеки,
Що раптом промайне і спалахне в уяві, —
Нараз освітливши події та віки, —
О! Це не стан гнучкий, не коси кучеряві, —
Це жест покірної чи гордої руки,
Це те, що сниться нам, розбуджуючи зо сну,
Що радість нам дає і разом тугу млосну!

Краса! Збагнуть її — це сонце погасить!
Схилімо голови, стулім уста суворо,
І наймудріший там хай никне і мовчить,
Де подив, як огонь розкрилюється вгору,
Де крізь метелицю одна єдина мить
Горить розкритому, засліпленому зору,
Де ранить блискавка серця своїм мечем,
Де сльози радости мішаються з плачем!

Так вільніше міг писати Максим Рильський до 1929-30 років, а потім уже над Україною нависала хмара голоду, репресій, масових арештів. Заборонили видавати аполітичний "Універсальний журнал", що скорочено звався "УЖ", зліквідували літературну організацію ВАПЛІТЕ, де були найкращі письменники, закрили організацію Пролітфронт і журнал, що виходив під цією ж назвою. У 1931-му році, першого з неоклясиків заарештували Максима Рильського.

Він пробув у в'язниці шість місяців. Розповідають, що слідчий йому порадив написати текст для "Пісні про Сталіна". Він це зробив, і його випустили, а "Пісню про Сталіна"

передавали тоді по кілька разів щодня. Але матеріяльний стан Рильського тоді не покращав. Надходили ще гірші часи — голоду й арештів. Першого грудня 1934 р. радіо повідомило про вбивство Кірова, першого секретаря комуністичної партії Ленінградської області. Тієї ж ночі в будинку "Слово" в Харкові, де жили письменники, заарештували Остапа Вишню, Григорія Епіка, Олексу Слісаренка, Валер'яна Підмогильного, Валер'яна Поліщука, Володимира Ґжицького, Олеся Досвітнього, Миколу Вороного. Виїзна сесія воєнної колегії Верховного суду Союзу РСР під головуванням В.В. Ульріха розглянула в Києві справи 37 підсудних, обвинувативши їх в організації терористичних актів проти працівників радянської влади. Керуючись ухвалою Президії ЦВК Союзу РСР від 1-го грудня, 28 осіб були засуджені до розстрілу.

Всі закиди письменникам були брехливі, включно з тим, що в них були знайдені револьвери й ґранати і що більшість їх прибула до СРСР з Польщі та Румунії. Так Москва використала вбивство Кірова для терору й знищення багатьох українських письменників, хоч Кірова забив з пістоля член партії Леонід Ніколаєв через жінку, до якої залицявся чи відбив у нього Кіров.

В якому матеріяльному стані жив тоді Максим Рильський бачимо з того, що одного дня у 1933 році він прислав до видавництва "Література і Мистецтво" до Харкова телеграму "Голодую, вишліть гроші". Йому належав гонорар за твори. Але не вислали. Тоді він приїхав сам до Харкова, та грошей не дістав. Рильський був змарнілий, а одяг пошарпаний. Він не мав навіть грошей, щоб купити квиток на поїзд до Києва. Тоді зайшов до Миколи Куліша, і цей допоміг Рильському в його біді. Коли син Куліша Володимир запитав батька, хто то заходив, Куліш відповів: "Цей чоловік дуже бідує, але це найкращий наш поет Максим Рильський. Він приходив позичити грошей, щоб повернутися до Києва".

Тільки по виході з друку збірки поезій Рильського "Знак терезів" (1932) ставлення до нього трохи змінилось, але тоді всі побачили, що він почав служити неправді: у збірці було вперше поміщено чимало суто пропаґандивних віршів. У 1933 році вийшла велика поема "Марина" і так трохи не щороку

з'являлися друком нові його видання з великою даниною обставинам.

Розповідали, що десь у 1934-му році Рильський знову був на списку до ліквідації, коли першим секретарем був Назар Каганович, але щось сталося, що він лишився на місці. Треба підкреслити, що поруч данини обставинам, Максим Рильський писав і вартісні праці. У час наступу русифікації він пише два вірші на тему української мови. Перший — "Мова" починався так:

Як паросць виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастанно
Політь бур'ян. Чистіша від сльози
Вона хай буде... 1956 р.

Другий вірш він написав у 1958-му році під назвою "Рідна мова", він починався рядками:

Як гул століть, як шум віків,
Як бурі подих, — рідна мова,
Вишневих ніжність пелюстків,
Сурма походу світанкова,
Цареві блазні і кати,
Раби на розум і на вдачу,
В ярмо хотіли запрягти
Її, як дух степів, гарячу,
І осліпити, й повести
На чорні торжища, незрячу...

Тож у ті часи, мабуть, ніхто не віддав стільки уваги українській мові, її обороні перед русифікаторами, як Максим Рильський. Більше того, у 1942 році він пише поему "Жага", яку присвячує Україні. Певно, що тоді, коли лютувала війна, як Сосюрі можна було написати вірш "Любіть Україну", так і Максим Рильський мав можливість написати поему "Жага", яку починає рядками

Тебе від ніжного світанку
Аж по останні смертні дні —
Не як дитя, не як коханку

І навіть не як матір — ні! —
Тебе ношу я в грудях темних
І в невсипущому мозку,
Мою найкращу з дум наземних,
Жагу й любов мою палку...

І закінчує свою поему рядками, які й сьогодні можуть бути актуальними:

І вірю, нене, до загину,
Що зійде промінь у долину,
Неначе шабля золота, —
І в заповідану годину
В прозору тишу голубину
Ти зійдеш, рідна, із хреста.

Ці рядки говорять самі за себе, у них вкладено душу, патріотизм до справжньої України. Цей твір подибуємо тільки в одній збірці 1965 року. Його намагаються забути так, як не згадують тепер Сосюриного "Любіть Україну", за який по війні його навіть і критикували, бо де ж пак Сосюра осмілився написати дівчині, що "Коханий любить не захоче тебе, коли ти не любиш Вкраїну".

Максим Рильський великий знавець всіх поетичних форм, в його доробку бачимо і невеличкі ліричні малюнки, і філософські міркування, і безліч поезій, присвячених діяльності діячів літератури і мистецтва, як Іван Франко, Тарас Шевченко, Марія Заньковецька, Панас Саксаганський, Леся Українка. Присвятив він поезії білоруським поетам Якубові Коласові та Янці Купалі, бандуристам Остапові Вересаєві, Єгорові Мовчанові, композиторам світової слави — Шопенові й Бетговенові. Написав книжку "Про мистецтво", де є розвідки, а часом і поезії про Миколу Садовського, Марка Кропивницького, О. Довженка, Миколу Лисенка, Гулака-Артемовського, Левка Ревуцького, Шекспіра, Адама Міцкевича, Б. Сметану та інших. На жаль, цю вартісну книжку видали всього тиражем 1500 прим. для 60 тис. книгозбірень України.

Крім цього, Максим Рильський видатний перекладач, який своєю працею проклав дружні мости між Україною і

Францією, Польщею, Сербією та іншими народами. З польської мови він переклав відомий клясичний твір А. Міцкевіча "Пан Тадеуш", за що дістав від польського уряду медалі й нагороди, з французької — Мольєра "Мізантропи" та відому "Орлеанську діву" Вольтера, а також — антологію французької поезії, з сербської — епічні пісні, кілька поем Пушкіна і наше невмируще "Слово о полку Ігоревім"; разом з П. Карманським переклав "Божественну комедію" Данте. Завдяки своїм майстерним перекладам та знанням багатьох мов Рильський здобув великі признання серед культурних діячів різних країн. Досить сказати, що його твори між 1944 і 1964 роками друкувалися в Польщі в перекладах польською мовою у 76-х часописах та журналах, не рахуючи окремих видань. Видали в Польщі й "Вибрані твори" Максима Рильського, куди увійшло 138 поезій.

У 1943 році він стає членом Академії Наук України, очоливши Інститут Фолкльору та Етнографії. За його редакцією вийшло багато видань про українську старовину, про наші пісні та думи, про славетних кобзарів. Він — автор багатьох передмов до творів наших клясиків та співробітник Інституту мовознавства.

Після смерти Рильського, у 1964 році, радянська преса писала, що мають видати 20 томів творів Рильського. До речі 10 томів вийшли в 1960 році. Але минуло понад 20 років і лише тепер почали появлятися перші томи двадцятитомника.

Крім цього, слід згадати, що Рильський навіть в жорстокі сталінські часи виступав в обороні арештованих письменників. Завдяки йому реабілітовано низку знищених письменників або тих, що були на засланні, як Миколу Вороного, померлого на еміграції Олександра Олеся, Миколу Зерова, Павла Филиповича та Михайла Драй-Хмару.

Порівнюючи з видатним російським поетом Пушкіном, Максим Рильський був надзвичайно скромною людиною. Пушкін, запозичивши тему у француза Ляфонтена, написав вірш "Пам'ятник", де з самозакоханістю писав:

Я памятник себе воздвиг нерукотворний,
К нему не зарастет народная тропа...

А Максим Рильський, ніби протиставляючи Пушкінові свою скромність, писав у подібному вірші:

Я пам'ятник собі поставив нетривалий —
Не з міді гордої, не з мармурових брил.
Скупі слова мої, що на папері стали,
Укриє завтра пил...

Пушкіна в Росії й досі малюють як жертву царизму, але в його щоденнику у виданні "Пушкин в жизни" читаємо з його щоденника, як він бідував: "Ігрaл в карти, проіграл 10 тисяч". І це за одну ніч! А з біографії нам відомо, що з волі царя Пушкінові дали 30 тисяч карбованців допомоги. А Рильський дійсно був жертвою радянської влади: він не тільки відбув 6 місяців ув'язнення, а жив часто в злиднях і страху, голодуючи й поневіряючись. Пушкіна ніхто не змушував писати того, чого він не хотів, а Рильського зламали духово, зробили з нього раба, який мусив писати на завдання партії й уряду те, що їм захочеться.

Чи ж можемо ми і чи маємо на це право викинути Максима Рильського з числа тих, кого ми згадуємо з пошаною? На мою думку, хоч Рильський і став жертвою, та все ж залишив нам велику й неоціненну спадщину, яка служитиме нашому народові довгі роки. Коли викинути з літератури Рильського, тоді треба викидати всіх письменників, що жили і творили за радянської влади. Але серед них, як бачимо й по творчості Рильського, є чимало талановитих і вартісних, творчість яких має вартість і для майбутнього.

У передмовах до творів Нечуя-Левицького доводилося читати, що він націоналіст, але "з його творів ми беремо те, що для нас лишається вартісним щодо змісту й мистецької сторони". То чи ми мусимо бути гіршими за тих теоретиків соцреалізму? Пропаґандивна полова одвіється з часом, а вартісне зерно з творчости кращих наших письменників залишиться в нашій скарбниці.

Богдан Подолянко.

Я БАЧИВ 18-те СТОЛІТТЯ У ДВАДЦЯТОМУ

Там ти скаже дуб старенький
І один і другий,
Як там жив я, молоденький,
Без журби і туги . . .
(Маркіян Шашкевич)

На півкілометровій віддалі від того високого залізного хреста, що стояв на великому підмурівку на Підлиській Білій Горі, лежало невеличке, з одною вулицею посередині, маленьке галицьке село, що звалося Підлисся. У ньому не було більше двох сотень малих, соломою критих, селянських хат, а на західньому краю села стояла чепурно, білою глиною помальована, дещо більша селянська хата, а при вході на подвір'я ріс великий дуб, на якому був прикріплений журавель, яким можна було тягнути відром воду з криниці, яку викопано недалеко від дуба, мабуть, тому, щоб на дубі можна було влаштувати журавель, і тим самим застосувати «велику сільську техніку» — легше добування води з криниці.

В цій хатині, знали ми, 6-го листопада 1811 року, народився галицький будитель Маркіян Шашкевич. Коли в цей теплий літній день 1926 року, чи рік пізніше, я з моїм на рік молодшим приятелем Іваном (по-місцевому кликали його Іваськом) хотіли напитися «Маркіянової води», підійшов до нас отець Дацько, що був парохом Підлисся. Він не був здивований, що ми не місцеві, а з недалекого села Ожидів, бо вчителі недалеких сіл часто робили прогулянки з дітьми, щоб показати, де народився й потім описав місце народження, видатний український поет—народник Маркіян Шашкевич. Отець Дацько, довідавшись про те, що ми ходили на Білу Гору, щоб покласти квіти на символічну могилу Маркіянові, згостив нас молоком і «байдою» хліба й наказував, щоб не ішли ми через ліс додому, але обходили кругом, через пасовисько, що було між цими двома се-

лами. Мені батько розповідав, що то Шашкевич навчив нас читати і писати руською (українською — не російською) мовою, бо священство і вищі верстви народу майже повністю перейшли на польську мову і латинку, а саме Шашкевич зібрав свої писання в альманах й видав його (1837) народною мовою під наголовком «Русалка Дністрова».

Принаймні, всі діти мойого села знали напам'ять вірш Шашкевича «Підлисецька тора Біла». А білою звалася вона від того, що дощі змивали землю й лишався білий м'який камінь, який звали опокою, який навіть уживали до змивання брудних рук і ніг. Він при митті пускав білу фарбу й справляв враження мила.

Незабаром я переїхав жити до Львова, але початки мойого патріотизму й релігійности тісно пов'язані з культом Шашкевича, який був греко-католицьким священником. Хоч перші паростки українства дали мені, безперечно, батьки й оточення, а нині бачу я, що потлибив його Шашкевич і коломийський єврей—друкар Бардах. Саме продукція Бардаха посилила ці первні, які, видно, були в мене. З прикрістю мушу ствердити, що ані Енциклопедія Українознавства, ані УРЕ (радянська), забули про існування коломийського Бардаха, який, може нехотячи, у якійсь мірі зробив послуги українству. Ще, врешті, мабуть, живуть люди, що знають більше, ніж знаю я, чим займався Бардах, та ніхто ніколи про це не згадує, то докину бодай мою згадку. Для мене мій спогад такий престарілий, ніби я жив два століття тому, а мені ж ще навіть сімдесятка не сповнилася....

У Львові, по вулиці краківській, тут же побіч з Ринком, була невелика крамниця, вроді книгарня, у якій продавалися молитовники, образи - ікони, єгипетські сонники, картки гри — флірт, карти, свічки й інші речі, що уживаються в церквах. Зокрема лишився мені в пам'яті образ — ікона чи картина Руської Матері Божої. Це була картина дуже гарної жінки, зодягненої в голубого кольору сукенку, гладко зачесаної з двома, опущеними наперед розкішними косами, зав'язаними на кінцях жовто — блакитними стрічками.

Пригадую, що сільські покупці запитували, скільки коштує «Наша Матір Божа», і, хоч картина була дуже атрактивна, її не дуже купували, бо була вона завелика і в сільській хаті не було місця на таку високу ікону. Зате, дуже популярними були ікони Матері Божої, Христа і Бога, які були атрактивні тим, що очі кожного були намальовані так, що, де б ви не стояли, вони дивилися просто на вас. що символізувало віруванння, що, де б ти не стояв, Бог бачить тебе. Коли я з братом клякав вечорами помолитися, звернувши мої очі до ікон на стінах, ми, замість молитися, спорили про те, що «Христос дивиться на мене», казав я, а брат спорив, що на нього, і обидва ми мали рацію. В крамниці Бардаха продавалися теж «руською» мовою друковані книжечки про «Чорну руку». А «Чорна рука» — це була така всесильна організація, що від неї сховатися не було можливо. Одна з таких книжечок розповідала, що князь, який жив в старинному замку, дістав погрозу, що «чорна рука» уб'є його в суботу за кривду, яку зробив він бідному. Отже, в суботу він навіть не виходив із свойого замку. Але раптом образ в його кімнаті відхилився, а в стіні об'явилася діра, з якої висунулася людина з чорною рукою, у якій тримала ніж, яким вбила князя.

Інша версія розповідала, що один багатий втікав з Европи до Америки кораблем, а поруч корабля на океані підносили на довгій, гусячій шиї свої голови такі гади, що з палуби корабля хватали того, за ким вони розглядалися. Отже, багатій видно знав про існування гадів з «чорної руки» і на палубу не виходив. Та не скрився він, бо перед «чорною рукою» скритися не можна було. Був цілосторінковий малюнок, що корабель стоїть уже в Ньюмуу порті, а по великих сходах сходять пасажири з корабля. Внизу сходів стояв з простягненою рукою жебрак, а насправді член «чорної руки». І коли виходив той, на кого «чорна рука» мала око, жебрак виймав ножа—штилета і вбивав жертву.

Одну з таких книжечок я знав майже напам'ять, бо не тільки читав її для себе, але і молодшому братові, який ще тоді постановив, що як виросте, то стане членом «чорної

руки», щоб убивати тих, які мають багато грошей, бо багатством ми не грішили, а за ці гроші можна буде купити всі книжечки про «чорну руку» і ще зістанеться на розкішне життя, про яке ми мріяли.

Вже підрісши, я розкрив таємницю «чорної руки». Були це книжники, які гльорифікували всемогутність італійської мафії, яка вже в ті часи була сильно поширена. Мої батьки були дуже релігійні й такими хотіли виховати своїх дітей, тому навчив мене батько читати, поки я пішов до школи, навіть передплатив релігійний місячник «Місіонар», що його видавали в Жовкві монахи—Василіяни, який я мусів читати, хоч малощо з нього розумів. А сам батько читав, майже в секреті, щоб не знали релігійні сусіди, радикальну газету «Праця», яка, як згодом дізнався, була малощо стриманіша від «революційного», пролетарського «Сельроба», який виходив у Львові.

І ще продавав Бардах (це були 20-ті роки нашого століття) різні книжечки для молитви—молитовники, рубці яких були помальовані синьою, червоною і золотою фарбами. Найдорожчі були ті, що були «позолочені». З них, казала мати, Богові миліша молитва, й вони були дорогі. Бо «позолочені», — нагадував продавець - жид.

Слова «єврей» ми ніколи не чули, антисемітами не були, а щоб не помилитися про кого мова, вживали слова «паршак», що не було лайливим, лише синонімом слова «жид». Коли, бавлячись з моїм приятелем Йоськом Нойталером, я раптом захотів забігати до славної потім церкви Преображенки (при Краківській вулиці), щоб перехреститися лоба, то я нагадав Йоськові, що «Ти не можеш зі мною заходити, бо ти «паршак», але він тим ніколи не ображався, бо знав, що лише «гой» може ходити до церкви. Однак Йоська не протестував, якщо я захотів з ним зайти до Божниці (так ми звали синагогу), де не треба було скидати кашкета з голови.

Молитовники Бардах продавав у мій час, двомовні,хоч донедавна були вони лише кирилецею друковані, тобто староцерковною мовою, що була «милішою Богові», бо простою руською мовою можна було клясти (проклинати), ла-

ятися, чи називати частини тіла такими словами, що сонце блідло, коли їх чуло — казала моя бабуня. Ясно, що ці слова церковною мовою, яких я не розумів, мені зовсім не подобалися, бо не знав значення їх, як наприклад: іже, присно, чи якесь «єлице»...

Був у ці віки такий закон, що ніколи не можна було платити тієї ціни, що її називав продавець. Треба було поторгуватися, тобто збити ціну. І хоч продавець називав ціну, то покупець знав, скільки він має в кишені. Якщо ціна молитовника була 2 золотих, то покупець починав з 20 грошів, а тоді жид по п'ятику ішов униз, а продавець підскакував догори. Сходилися десь на 50 грошів, бо більше не було в кишені, чи зав'язаного в рубці. Жид казав покупцеві, що за такі гроші навіть не купить шнурка, щоб повіситися, а покупець обвинувачував продавця, що той тягне з нього душу, але врешті, домовлялися й купно було довершене. Покупець ще чув, що хоче бідного жида з торбами пустити, але «ідіть з Богом», а як будете в місті, то зайдіть, може щось купите, а селянин питав жида, чи то він ніс цвяхи, як вели Христа на розп'яття і в дружніх відносинах розходилися, кожний з думкою, що один без другого не можуть обійтися, і добре з тим було обидвом.

I'M UKRAINIAN, MATE

Every Saturday, nine till one
I'd be at Ukrainian school
listening to the language
trying to grasp the words
writing the difficult letters
& trying to remember our history.

But a second language is hard.
Everything inside my head
was transposed into English
& I had to keep my thoughts
away from friends at the swimming pool
or at the football club
or sitting around in groups
with their easy aussie conversations.

Ukrainian school taught me
the divisions of my life.
None of my friends understood
all the things I misunderstood
as I struggled with language & culture
of a land I had never seen
but was defensively proud of.

I told everybody: I'm Ukrainian
& when they accused me
of being an Australian, I'd reply:
If a horse is born in a pig-pen
does that make the horse a pig?

I'm Ukrainian—always was & will be.
Even though I've forgotten much of the language
even though I'll probably never travel there
even though I've forgotten the dances
& I mumble thru words in the songs.
No matter how Australian I sound & look—
I'm Ukrainian, mate.

На фотознимці Валя Кулик і Богдан Подолянко

Від часу появи українських еміґрантів у цій країні досить було різних концертів. Однак, чи не рекордовим був Вечір — вар'єте «з серцем і з перцем», який організував на доручення Українського Культурно — Товариського Клюбу в Сіднеї — Лідкомбі Богдан Подолянко, який тоді теж популяризував ансамбль «Дві Волі», що постав в шістдесятих роках (співали — Валя Кулик і Валя Спесива, акомпанію-вали на ґітарах Борис Спесивий і Володимир -Майковський), вони просто спеціялізувалися в сучасних українських піснях й мелодіях. Такий великий концерт відбувся в неділю 14-го листопада 1971-го року, на який теж було запрошено взяти участь в програмі гостей з Мельборну, сміхотворного Ярослава Гевка, поетесу Зою Когут, солістку і авторку Галину Корінь й автора Дмитра Вас. Нитченка. А з

місцевих акторів взяли участь Клава Фольц, Степан Хвиля і Петро Гузій.

На цей концерт прийшло понад тисячу гостей, найбільше число осіб в розкішній залі Дому Молоді. Клюб не лише оплатив всі витрати, але й мав немалі зиски (керівником був Степан Добровний).

На фото: половина «Двох Валь» — Валя Кулик приїхала до Мельборну з своїм чоловіком Степаном, щоб обговорити з Богданом Подолянком далішу акцію «Двох Валь» (на фото вони перед хатою п-ва В. і С. Фокшанів у Гленрої). Були плітки, що він її «напастував», що це фото наочно спростує.

ЛЕКТОРАТ УКРАЇНІСТИКИ В УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. МОНАША

1983 р. на основі договору між Українською Громадою Вікторії та Університетом ім. Монаша в Мельборні започатковувалися в монашському Відділі слов'янських мов курси україністики. Першим викладачем був д-р Марко Павлишин.

Упродовж 1983—85 введено предмети з української мови, літератури й лінгвістики на рівні першого, другого й третього років для студентів, що здали матрикуляційний іспит з української мови як і для тих, що починають студії, української мови не знаючи. Окремий курс для останніх з 1985 р. веде тютор, д-р Олеся Розаліон. У викладанні українських курсів беруть участь також голова Відділу, проф. Їржі Марван, д-р Мілісент (Слободанка) Владів та д-р Роберт Слонек.

До кінця 1987 р. на різних українських курсах навчалося 58 студентів, з яких четверо в 1988 і 1989 збираються спеціялізуватися в україністиці й писати для здобуття диплома бакаляра гуманістичних наук (B. A. Hons.) дисертації на теми з української літератури й лінгвістики.

Науковою діяльністю на українські теми проявлялися не тільки україністи, а й інші члени Відділу. Вийшло по-

над 25 друкованих праць з україністики, більшість із них у заморських журналах. На особливу увагу заслуговує спеціяльне монашське число ЖУРНАЛА УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЙ (Торонто), що позитивно рецензувалося в лондонському "Times Literary Supplement". Монашські науковці досліджують сучасну українську літературу, літературу пізнього XVIII і ранньото XIX віків та лінгвістичні проблеми, пов'язані з сучасною українською мовою.

Щоб створити тривалу фінансову базу для монашської україністики Українська Громада Вікторії створила 1986 р. Допомоговий Фонд Українознавчих Студій (ДоФУС), який очолює колишній довголітній голова УГВ Степан Лисенко. Великий поштовх у фундуванні монашської україністики дали Осип і Євгенія Пони з Балярату, подарувавши на цю благородну ціль цінну ділянку землі. 1988 р., в рік тисячоліття хрищення України, університет та Громада підпишуть новий договір, який забезпечить існування україністики в Монаші без часового обмеження.

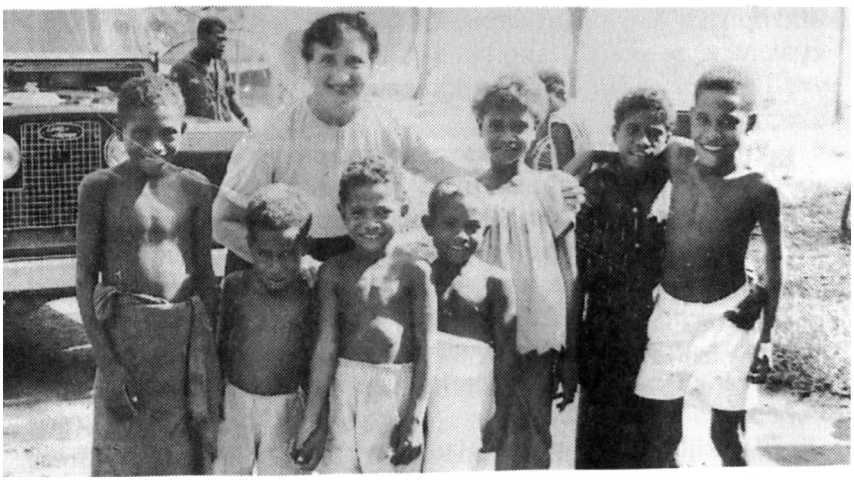

Божена Індра Сірко серед папуаських дітей Нової Ґвінеї.

8.9.1988 р. на 78 році життя померла письменниця Індра Божена Сірко, член ОУП «Слово», авторка трьох цінних книжок, зокрема роману «Голос крови».

ВИКЛАДАЧІ Й СТУДЕНТИ УКРАЇНІСТИКИ, УНІВЕРСИТЕТ ім. МОНАША 1983—1987 р.

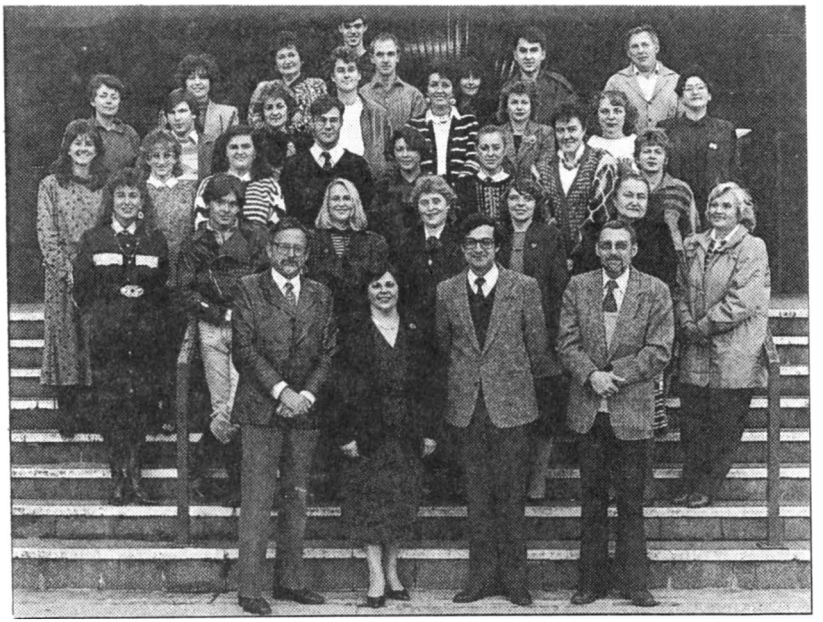

Перший ряд: д-р Роберт Слонек, д-р Олеся Розаліон, д-р Марко Павлишин, проф. Їржі Марван;
другий ряд: Ірина Цабанюк, Марко Кандибко, Ліяна Сліпецька, Оля Бойчук, Орися Стефин, Тетяна Сліпецька, Ядвіга Куліговська (докторський кандидат);
третій ряд: Петруся Цабанюк, Ліда Сидор, Тереса Варцаба, Петро Савчак, Гандзя Берегуляк, Таїса Верещака, Галина шевчук, Анна Павлюк;
четвертий ряд: Марія Яців, Антін Качмар, Леся Гіммельрайх, Андрій Мельниченко, Олександра Добрянська, Анн Беллетт, Марта Семків, Романа Підгородецька;
п'ятий ряд: Анна Гібала, Наталка Вишнева, Гриша Березняк, Генрі Батицький, Дарія Федевич, (дослідний працівник, 1986), Йонас Масанавскас, Джон Беллетт.
Відсутні: Христофор Андрейчук, о. Мартин Арнольд, Луцина Артим'юк, Стефанія Басток, Стелла Бранзбург, Мирослава Ваврикович - Шидляк, Марія Вандер Верф, Алена Вос-

тра ,Таня Дроботюк, о. Петро Гай, Наталка Кандибко, Пітер Кемп, Івет Квітнер, Андрій Когут, Сузан Колліс, Марія Мазурчук, Борис Мацібурко, Надя Михайлишин, Андрій Пирч, Тім Пільборо, Олександра Радивоник, Гетер Річардсон, Ганя Сенів, Гануся Скоробагата, Дейвід Фарер, о. Лоренс Фут.

Галя Кошарська

ЦЕНТР УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ ПРИ МАКВОРІ УАІВЕРСИТЕТІ

Центр Українських Студій при Макворі Університеті існує від 1984 року, коли д-р Наталія Пазуняк з США, як голова українського відділу, почала викладати з мови і літератури при допомозі тютора п-і Галі Кошарської.

З того скромного початку кількість курсів розрослась до дванадцяти, включаючи нові курси з історії і культури, а склад академічного персоналу також побільшав, становлячи тепер три викладачі, яким частинно помагає тютор. Від початку 1987 року за мову відповідає мгр. Марта Гарасовська, за літературу - мгр. Галя Кошарська, а за історію - мгр. Сергій Ціпко. Помічником - тютором працює п-і Люба Квасниця (яка в додаток до вищих студій з інших предметів також закінчила три роки українських мовних і літературних курсів при Центрі), а в минулому тюторами працювали також п-і Роза Клочко та Оксана Смеречук. Пан Тихін Корінець помагає в каталогуванні бібліотеки, а п-і Алла Дубик частково затруднена як секретарка.

Лектори з історії — це запрошені гості з-за кордону, які приїжджають на півроку або й довше, повертаючись після побуту в Австралії до своєї постійної праці. Вони, звичайно, спеціялісти з якоїсь ділянки з історії і під час свого побуту подорожують по Австралії, виголошуючи доповіді і відбуваючи зустрічі з громадянством, в додаток до обов'язків викладача при Центрі. У 1986 році таким гостем-лектором був визначний соціолог з Канади, професор Всеволод Ісаїв, який керував курсом з української культури; у 1987

році мовознавець професор Теодор Мацьків викладав історію в першій половині року, а мгр. Сергій Ціпко, спеціяліст з ділянки історії української еміграції, викладав історію і культуру в другій половині року.

Число записів зросло від 34 в 1984 році до 93 у 1985 році, а в 1986 році — 118 (ці цифри числять по два рази студента, який записався на два курси, згідно з університетським засобом числення). Число на 1987 рік було меншим, лише 60 записів, через нововпроваджену «адміністративну оплату», яка відохотила багатьох студентів, яких університет уже був прийняв на курси.

Студенти, які подають аплікацію, мусять мати закінчену матуру — тутешню або з-за границі. Вони записуються як авдиторні або як заочні студенти і мають право брати українські курси лише для самосатисфакції або зачислювати їх до свого «дігрі» при будь-якому вищому освітньому закладі в Австралії при порозумінні з ним.

За останні чотири роки заочними студентами Центру були мешканці Перту, Аделаїди, Мельборну, Канберри, Брізбену, Тасманії і навіть острова Норфолк Айленд.

Директором Центру є д-р Ігор Гордієв, який є також і довголітній голова Фундації Студій в Австралії. Протятом дванадцяти років Фундація зібрала потрібні фонди, проценти з яких вплачується річно до університету на оплату всіх коштів, пов'язаних з веденням українських курсів.

В додаток до звичайних обов'язків працівники Центру дають виклади для студентів інших департаментів, на запрошення, як гості — викладачі, та беруть участь в порівняльних курсах при самому слов'янському відділі, до якого український відділ належить. Вони належать до різних програмових та іспитових комітетів, скликаних департаментом освіти, і грають ролю дорадників у всіх справах, пов'язаних з українським життям в Австралії, для ряду стейтових та федеральних, а то й приватних бюр.

На фото, починаючи зліва: пані Люба Квасниця (тютор), мгр. Галя Кошарська, (діючий лектор і голова українського відділу), д-р. Ігор Гордієв (директор Центру), мгр. Марта Гарасовська (лектор) та мгр. Сергій Ціпко (лектор).

Богдан Плянко

«НІНОЧКА АБО ЯКИЙ МАЛИЙ СВІТ!»
(СПОГАД)

Вже більше, ніж два роки, гриміла Друга Світова війна, коло моїх особистих приятелів зменшувалося, а та армія, від якої ми очікували армія Гітлера, що вона допоможе нам, українцям, отрястися від московської «благодаті», залишила позаду себе на окупованих територіях поліцію і СД, які жорстоко десяткували національні рухи, саджаючи до в'язниць тисячі, зокрема, патріотично наставленої молоді, але й розстрілювала активістів, що мало обезголовити наш резистанс, як і залякати тих, що мали намір включитися в рух спротиву. Кого не встигло ліквідувати фізично НКВД, той мав шанс попасти в руки Гестапо, яке уважало, що воно є агентом Гіммелькомандо, й перетранспортовувало сотні осіб на той другий світ, з якого вже ніхто не повертався.

Обставини склалися так, що моя доля поставила мене між тих, які мали перешкоджувати Гітлеровій адміністрації у винищуванні українських патріотів. Дуже простою і прямою мовою звучить воно не зовсім гонорово і романтично: підпільна організація рішила, зовсім не питаючись мене, чи я годжусь на те, зробити мене катом над тими, яких, мабуть, теж високе гітлерівське командування, теж не питаючись згоди, призначило бути катами над українськими патріотами, які не визнаватимуть того нового порядку в Європі, який голосила Гітлерова НСДАП. Підпілля слідкувало, зокрема, за тими активістами по багатьох містах Галичини, які намагалися дістати хрест заслуги від Гітлера (бути Ріттеркройц трегерами), і мені довелося перебувати чималий час в Бродах і в Жовкві, де треба було зупинити дуже «ревного», для чого, як дехто думав, я надавався. Нині розкажу я про мою останню роботу, бо моє сумління не витримало більше того жаху, тої гризоти, про що може Ви ніколи не думали.

Якщо Ви чоловік, то скажіть, будь ласка, чи, на прохання мами або дружини, Вам не трудно зарізати курку,

качку чи індика, а чи може умієте і заколоти рожеве порося - свинку, що так гарно смакує у різдвяний обід.

Якщо Ви знаєте наш Львів, то ця дорога, що веде на південний захід, на Сокільники, Щирець, Миколаїв і Стрий, звалася в описувані часи Кадецькою вулицею чи дорогою, де туди часто товпилися українці до площі Сокола-Батька або ішли дивитися на улюблену футбольну команду «Україна», що часто вигравала на грищі «Погоні», яке було недалеко станції Персенківка, на лінії Станислав — Коломия. В тій околиці жив я з приятелем Борисом, що його батьківщиною був бойківський Борислав, і згадаю, що був він членом ОУН, хоч мама його була полькою і польською патріоткою була його сестра Гражина. Зважте, що це не такий відірваний випадок, як на галицькі умовини. Про інші, такі ж відомі мені випадки, не тут місце писати.

Навесні 1943 року, полягавши в ліжка, ми з Борисом обговорювали минулоденні дрібниці, і він сказав мені, що стрічав Вуйка Дмитра, нашого організаційного зверхника, і той рекомендував, щоб ми поцікавилися таким слідчим Ґестапо, що працює в головній квартирі цієї установи по вулиці Пелчинській ч. 1. Це була нова велична будова, що її ще поляки закінчили, і вона мала бути місцем для дирекції міських трамваїв, але як Червона Армія у вересні 1939 зайняла Львів, то цей будинок зайняло НКВД, бо був він теж близько славнозвісної в'язниці при вул. Лонцького-Льва Сапіги, отже, Ґестапо не могло не завважити вибору НКВД й собі улаштувало там бюра і камери допитів - тортур. Прізвище того гестапівця було Ернст Ноймаєр, і ми з Борисом навіть домовилися, що зайдемо до редактора Івана С., який працював перекладачем в Ґестапо й довідаємося від нього, що він знає про Ноймаєра. За кілька днів поїхали ми увечорі на Личаків, де жив мій давній знайомий редактор з католицької газети «Неділя» — Іван С., і він розповів нам основне про Ернста. Йому років близько тридцяти, походить з Мюнхену, в Баварії, мов ніяких не знає, кремезного середнього росту, має ступінь штурмфюрера й живе з полькою Казімірою Роговською, яка називає себе «фрау Ноймаєр», хоч ніхто не знає, чи Ернст уже одружений. Я скоро дізнався, хто є сусідами гестапів-

ця, навіть те, що пані Казя - то донька коваля із містечка Олесько в Золочівщині, що відкривало нам широкі двері довідатися багато про Ноймаєра і його слабості, хоч подумки лікувати їх ми не збиралися, а знали, що треба, мабуть, буде його заспокоювати, якщо це те слово, що ми знали, мало статися.

Я знав, що викінчувати роботу буде не Борис, але я, отже йому я доручив вивчити точно рутину Ернста: коли він починає і коли кінчає свою роботу, де дівається в суботи і неділі, чи ходить озброєний, чи додому їздить автом чи трамваєм і в які години. Він мав теж пізнати триб життя Казі, зокрема чи посередньо вона не співпрацює теж в Ґестапо, чи їздить туди.

Відтепер, а була то весна, щодня Борис оповідав мені якусь новину про Шпіца, як ми домовилися називати Ернста. Ми все одно боялися, щоб припадково самі ми не стали пацієнтами Ноймаєра чи його установи, хоч на той час трапилася така подія, яка давала мені шанс викрутитися.

В селі Бусовиська біля Старого Самбору, організаційна сітка притримала двох німецьких розвідників, які виявилися українцями. Прізвище одного було Титаренко, другого—я забув. Вони там шукали контакту із збройним підпіллям й діяли з доручення ОКВ (Оберкомандо дер Вермахт). Окружний Турчанщини Борис, повідомив Провід підпілля, що або заберуть собі цих людей, або він їх «розходує», що означало якраз те саме — розстріляє! Крайовий провідник Володимир, який нині живе в Нью Йорку, післав мене забрати тих людей у Бориса, якого я знав особисто. Власне, від агентів ОКВ мав я число телефону, на яке мав би я покликатися, якби мене притримало Ґестапо, тож я почував себе доволі безпечно. Я навіть стрічався з тими агентами й дістав від них амуніцію для моєї «Чеської збройовки». (7.45) яку трудно було дістати. Розвідка ОКВ містилася у Львові на вулиці Чистій, навпроти будинку школи т. зв. української поліції.

Місяці минали, а я посередньо знайомився з паном штурбанфюрером, навіть був в Олеську, щоб знайомитися й збирати вістки від Казі Рогальської, бо навіть сусідам вона розповідала, що Ернст «не любить русінуф».

Мій зверхник Дмитро повідомив мене, що в небі звільнено місце для Ноймаєра, і я маю прийняти рішення, коли це станеться. Мені подобалося збирати різні деталі про життєві стежки гітлерівця, але переривати їх спеціяльного бажання не було. По деякій надумі, я повідомив, що кінець серпня має принести кінець активности мойого підопічного, і сам став до того готуватися, так як, мабуть, готується мисливець ідучи на полювання. З тою лише різницею, що я вже знав мою качку, я не знав лише, на котрій стежці я її вполюю, якщо вполюю взагалі. Думка про те, що можу самого себе вполювати, ніколи не залишала мене. Ернст був завжди озброєний! Одного дня заявив я Борисові, що завтра мусить показати мені Шпіца, як той буде сідати до трамваю число 4, який їхав від ремізи на Пелчинській, майже навпроти будинку Ґестапо, на протилежному розі Кадецької вулиці. Ми мали на вулиці Набеляка узяти труби і колінця у бляхара й завезти їх отцеві Костельникові, тому самому, який згодом був співучасником ліквідації греко-католицької церкви в Галичині і спричинився до ліквідації Рад. Союзом Берестейської унії, про залежність української церкви від Ватикану, і який жив з родиною на Краківській вулиці. Хоч це не мало ніякого зв'язку з моєю справою, але створювало ніби алібі, чому Борис і я були в певний час у певному трамваї.

У той фатальний день, а був це четвер, уже по полудні, забрали ми бляшані рури й колінця у бляхара й о годині п'ятій уже були на тій площі, що була перед трамвайною ремізою на Пелчинській вулиці, недалеко від заднього в'їзду на подвір'я в'язниці на Лонцького, звідки ми теж бачили вхід до головного входу до Ґестапо, звідки мав виходити після п'ятої герр Шпіц. Трамвай уже стояв «диби», бо в задній частині було повно людей, тоді коли передня «нур фюр дойче» була ще порожня. Борис був зодягнений у ясне убрання, а я в темнобронзове, яке ми вже в радянців навчилися звати коричневим і в зеленому німецькому велюровому капелюсі з пір'ям за биндою. Борис торкнув мене коліном, коли з будинку Ґестапо вийшов Ноймаєр, і я приглядався йому аж до того моменту, коли він зайшов спереду до трамваю й вигідно розсівся на правій лавці. Знаючи із жартів, як то дентист

вириває здорового зуба, я впевнився, чи Борис переконаний, що це той, якого ми потребуємо, бо в моїй уяві він був блондином, а цей був майже як українець — темний.

Я мав плян зробити таку річ, що помилки виправити не можна, і з тим я дуже рахувався, бо все в моїй уяві стояв вирваний здоровий зуб! І хоч лінія число 4, що їхала на Високий замок, не була надто популярною, там жили переважно заможні люди, урядники, що любили робити проходи після праці, то із одиниць трамвай заповнився цілком. Я б не радий був, якби присів хтось знайомий, але такого не трапилося. На вулиці Словацького чекала трамваю моя знайома Марта Березовська, але вона, мабуть, чекала одинки, щоб їхати на свій Личаків. На Капітульній площі, навпроти польської катедри, Борис узяв від мене колінце рури й висів, ідучи в протилежний бік Ринку, до вулиці Краківської. Я ще встиг йому сказати, що можливо сьогодні я не буду вдома ночувати, а він застерігався: але конче прийди завтра до полудня. Кондукторка трамваю сиділа у тій частині, що була призначена «тільки для німців», навпроти Ноймаєра, і я бачив, як вона приглядалася до нього, мабуть, з іншими інтенціями, ніж мав їх я. Трамвай проскочив Ринок й першою зупинкою була вулиця Руська, саме перед входом до Волоської церкви, до якої я колись ходив, як був молодшим і школярем, тепер думав дуже просто: «кат до церкви не ходить!» Я пам'ятав, що сьома заповідь каже «Не крадь». А котра то каже «Не вбивай», просто не пам'ятав уже.....

Не думайте читачу, що я не виправдовував себе. Я не раз думав: хіба я хочу це робити? Певно, що ні! Але я є членом такої підпільної армії, яка дає мені команду виконувати певні функції, а в жодній армії невільно відмовлятися від команди!

Трамвай поволі сунувся Підваллям під гору й регулярно подзвонював. Ось на розі велична будова Наукового Товариства імени Шевченка, де міститься гарний музей і бібліотека, а в другому будинку від рогу бюро Донцового «Вісника», а навпроти мешкання проф. Василя Сімовича, де я не раз бував у різних справах. Дуже коротко трамвай тримався вулиці Куркової й звернув ліворуч на вулицю Театинсь-

ку, яка кінчалася перед входом на Високий замок, що його поляки звали «Копцем Любельский», хоч за словом Люблин, мало бути Любліньскєй. Мені так хотілося, щоб цей трамвай ще довго їхав, а він, проїхавши кількасот метрів, зупинився, і то був кінець його маршруту. Я вискочив одним з перших й подався праворуч з тією купкою людей, що ішли на Старе Знесіння, куди вела втоптана стежка ліворуч перед виходом на Кайзервальд, який нині, 1987 року, зветься Шевченківським гаєм, обманлива назва й була і осталася, бо що це за «вальд» чи «гай», на якому нема лісу - дерев? Може тепер, як назву українізовано, і гай виросте, думається мені.

В описуваний день, кінець серпня 1943 року, я не думав про Кайзервальд, а про те, що маю зупинитися й привітатися з паном Ноймаєром. Повернувши голову, я побачив, що він іде майже самітній, бо люди вже розійшлися. Я повернувся й пішов йому назустріч. Роздивлявся, чи німецького мундуру не було видно, крім його одного. Підійшовши зовсім близько й, ніби роблячи дорогу зустрічному, я зупинився й з ноткою цікавости запитав німецькою мовою: «Пробачте мені, чи ви називаєтеся герр Ернст Ноймаєр?» Я майже сказав Шпіц, так вже зжився з цим прізвищем. Він із здивуванням і майже радістю відповів: Так, то я, а хто ви є? Я вложив руку з лівого боку, де на спеціяльній підв'язці на лівому рамені був у кобурі пістоль, звичайний 9-міліметровий польський револьвер «Віс» — Сила, із фабрики зброї в Радомі. Він бив силько, як гармата, і всі ті Вальтери, Чеські збройовики, ба навіть парабелюми чи совєтський Токарев, які я мав до вибору, не рівнялися певному «Вісові». Після пострілу Ноймаєр впав не від кулі, а від страху, що знає кожний, бо був поранений. Коли мій перший постріл попав у груди, то наступний, той, що мав скінчити вовчу роботу Ноймаєра, був направлений в голову гестапівця. В цей же час я побачив, що навколо було декілька осіб, чоловіків і жінок, які спостерігали, що діється, але ніхто не підходив. Я поклав пістоль у праву кишеню і не пішов геть, а побіг в ту сторону, звідки я повернувся. Ніхто за мною не біг, і якось мимоволі почав пригадувати собі пресові звіти з інциденту, як 15 червня 1934 року, у столиці Польщі, о годині 3.40 на

вулиці Фовсаль, львівський робітник, Гриць Мацейко, член тієї ж ОУН, трьома пострілами поклав у домовину міністра внутрішніх справ польської держави, як, втікаючи, Гриць загубив свій капелюх, як, вибігши на горішній поверх в одній з каменць, скинув з себе габардиновий плащ і погоня пропустила його, гонячись за людиною в плащі. Між тими в погоні було навіть два поліціянти і холоднокровність Мацейка виграла. Я повернув у вуличку, де на табличці, поставленій уже німцями, було написано «Ам грабен», і зняв з себе зелений капелюх. Я думав, що напевно хтось бачив, куди побіг я, однак в союзники німцям ніхто не вписувався, бо всі мали їх досить.

Підійшовши до ще не старої каменицї, перед входом до якої стояла велика чотирикутна банька на сміття, я поклав мій револьвер в капелюх і сунув його в банку, яка була напівпорожня, а тоді постукав у двері на партері будинку, бо дзвінка я не побачив. Двері розкрила молода, кількаиадцятирічна дівчина з гарною зачіскою, яка мені нагадала малюнок у жіночих фризієрських майстернях, де було намальовано саме таку дівчину з волоссям пивного кольору, гарно причесаним. Треба було щось хотіти, бо для чого стукав я у двері, виринула думка. І я спитав: Скажіть, чи Богдан Жидачек є вдома. На Знесінні справді жив мій приятель з таким прізвищем, алеж до Знесіння ще було більше кілометра, та прийшло таке на язик. Дівчина видно не дочула прізвища, бо сказала: Богдана ще нема з роботи, але він скоро прийде. Мабуть, з кухні зайшла старша пані, чи не мати дівчини й сказала польською мовою: Ніно, казав тобі тато не відкривати дверей чужим людям, а ти не слухаєш. Дівчина сказала матері, що я зайшов до Богдана, який зараз прийде, і мені треба було запевнити матір, що я не «рабусь», як казали львівські поляки, і я наслухував, чи за мною хто не біжить.

Надворі не було нікого, сонце майже заходило, але ще було зовсім ясно. Мене не запрошували сідати, тож я спитав: чи можна присісти (ясно, польською!). Виглядало, що я попав в яму і не знаю, як звідси вибратися, чекати на те, щоб прийшла поліція й забрала мене, як зв'язаного барана, бо

навіть револьвер, для безпеки, поклав я в смітяну баньку, що то не я стріляв, бо ніби, чим?

Думаючи про власну безпеку, мені стало жалко тієї молодої Ніни, і я почав поволеньки відступати. Перше, чого я боявся, був факт, що дівчина розмовляла з мамою польською мовою. Мені не вкладалося в голову, що в цій родині, може хтось називатися Богданом, бо я не чув ще такого випадку, щоб поляк називався Богданом. Я назвав себе і спитав дівчину: то як Вас звати по - прізвищу, бо Ви, здається не зрозуміли мене? Я шукаю Богдана Жидачека, а Ваш Смолик, то може я піду. Я підступив до дверей, а дівчина мене не зупиняла. Видно, сама була рада, що якось мене позбувається.

Надворі зовсім вечоріло. Я відкрив смітяну банку, у якій нерушимим лежав мій капелюх з револьвером. Скороходою дійшов я до Кайзервальду, простуючи на схід. Після кількох сот метрів дороги я почав опускатися в північному напрямі вдолину, і я знав, що попаду в сад пароха Старого Знесіння, отця М. Колодія, молодша донька котрого, Оля, була моєю приятелькою. Тут уже я знав входи і виходи й сховав револьвер у стайні, бо могла бути облава і можна б було всякнути ні за цапову душу...

Я нічого не плянував, нікуди не виїздив, але доля хотіла інакше. Уже тоді, як уся Гітлерова система лежала на лопатках, 1946 рік застав мене в баварському Мюнхені. Я знав дуже докладно, що Ернст Ноймаєр був з Мюнхену. Він же мусив мати якусь родину, одного дня подумав я і отак поволеньки я знайшов, що в мюнхенському Шляйстаймі, живе пані Ноймаєр. Дібравшись до її хати, я теж довідався, що у неї живе її невістка Казимира, наша давня знайома — Казя Рогальська, ковалева донька з Олеська. Дізнався, що старший пан Йозеф Ноймаєр теж загинув в Югославії у боротьбі проти партизан Тіта, було сумно слухати постійні лементи, що «вже сліз бракує». І хоч це нагадувало, що нашим матерям теж сліз бракувало, в мене був лише жаль й запит, на який важко відповідати: що винна ця бідна мати, що народивши найдорожчу для неї істоту на світі, пережила горе перестраждати смерть сина, який робив те, за що вона не може

ніяк бути відповідальною.

Кара смерти в деяких державах є найважчим гріхом цивілізованого суспільства, бо із карою смерти для кожного злочинця ніхто з людства не питає: а що ж винна його мати, яка його ні не посилала робити злочин, ні не схвалювала злочину? За що карають її. Люди! Карайте злочинців найжорстокіше, але згляньтеся на невинних матерів. За що їх карати? Чи не тому в багатьох країнах смертних кар (кепітель панішмент) не запроваджують. Ви очевидно чули таке, що хто має страшні сни, чули, що мають люди страшні маячіння, що забирають їм навіть охоту життя, чули про те, що американський летун, який скинув бомбу на Гірошиму чи Нагасакі, подався у манастир, і там сумління йому жити не дало, бо він збожеволів. Я зрозумів істину теж: від найгіршого можна втекти і можна сховатися. Але навіть не пробуйте втікати чи ховатися від власного сумління. Кажуть, що Гриць Мацейко хотів втопити власне сумління в горільці, однак втопив себе й спочив в могилі недалеко Буенос Айресу в Аргентині.

Щоб ця історія була повна, я повинен розповісти Вам, чому я назвав її «Ніночка» і як життя моє склалося так, що на старість я вертаюся до витоків тих почувань, що сталися піввіку тому, дечого життя мене навчило. Я не став жодним релігійним фанатиком й не голошу, що тільки Бог має право карати. Люди теж мають право, але винних, а не матерів, не сестер, братів чи дітей.

«Ніночка», відкриваючи мені двері в серпні 1943 року, врятувала мене від газової камери в Освенцімі чи в якомусь Дахаві. Як дивно складається людське життя в нашому маленькому світі, Ви послухаєте, бо за піввіку, я знов натрапив на вже дозрілу маму і бабуню, яка відома Вам з цього оповідання, як Ніна, це не вигадка, а справжня дійсність, а ті, що не вірять в те, нехай заходять до мене: подам навіть адресу!

Тому, що я люблю розтрачувати гроші, я вже бачив деяку частину світу і, якщо здоров'я втримає мене певний час, маю плян ще частину звідати і до Мехіко. Якось, їдучи автом з Сан Франціско почерез Лос Анджелес і далі через Сан Діє-

го, я зустрів двох приятелів — бойків, які розповідали мені, що саме в Сан Дієго живе моя землячка львов'янка, полька, яка купує речі у знайомого торгівця пана Чорнія, і він розповідав їм, що вона краще говорить українською мовою, ніж не одна українка. І що називається ця пані Ніна Вовчинська (справжнє прізвище). Мене це дуже заінтриґувало, і я розшукав Ніну, вона точно та сама, що відкрила мені двері на Ам грабе, однак пам'ять про цей випадок у неї затерлася часом. Навіть справу з Богданом у польській хаті ми розв'язали. Її батько українець, був одружений з полькою, і вони вирішили, що всі доньки будуть польки, а всі хлопці українцями. І так воно є донині. Один брат досі живе у Львові, другий в Америці, і всі вони є двомовною родиною польсько-українською, і це не завдає їм ніяких проблем. Якщо довідаєтеся, що я поперся до Львова, то знайте, що це із-за домовлення з Ніною і її чоловіком, бо польська пісенька про Львів каже: «Якщо б я ще раз мав народитися, то тільки у Львові».

О. ІЛЬКІВ

ІЗ СПОГАДІВ ПРО РОКИ ҐОЛОДУ В УКРАЇНІ

Минає вже 55 років відтоді, коли лютував по Україні той сталінський голод, організований Москвою, але перед очима й досі, мов живі, стоять безліч тих, що пухли й умирали з голоду, що валялись на дорогах, по хатах, та жахливі трагічні картини розкуркулювання й вивозу маси людей до холодної російської півночі.

Я була тоді ще дев'ятилітньою дівчиною, а мій братик мав лише 5 рочків, а ми вже були круглими сиротами: ворог знищив або забрав все те, що батьки придбали, і вивіз їх, ще молодих, в холодний Сибір, запроторивши до концтаборів та в'язниць.

Наших батьків та багатьох інших селян вивозили, а нас, дітей, лишили на вулиці, заборонивши будь-кому брати до себе. Але батьків брат сказав: «Хоч бийте і стріляйте, та я цих янтолят на вулиці не лишу». І він забрав нас до себе і щиро

доглядав ще ліпше, ніж рідного сина Василька.

Надходило велике Свято — Різдво 1933 року. Ми вже пам'ятали, як у минулі роки ми ходили колядувати та щедрувати до рідних, тому й цього разу ми вже з нетерпінням чекали, бо були голодні й мали надію, що хтось дасть нам поїсти.

А голод допікав докраю. Пам'ятаю, сиджу біля печі й кидаю в неї дрова і плачу. Це помітила тітка й питає:

— Що сталося? Чого ти плачеш?

— Плачу, що тата й мами в мене немає, а ви мені їсти не даєте...

— О Боже, моя люба дитинко, — заклопоталась тітка, що теж сиділа голодна, — та ж ми самі нічого не їли. Ти ж бачиш сама, що хата порожня, лише вода в відрі стоїть, та й та вже застоялась, бо голодному не п'ється.

Почали ми лазити по коморах, стайнях, може щось знайдемо. Та й знайшли в старому гнізді куряче яєчко. Яка радість! А що ж з нього зробити? А моя приятелька, сусідчина дочка Єва, й каже:

— Давай наваримо юшки.

Тітка саме десь пішла з дому. Ми налили повний горщик води, розбили туди знайдене яйце і всунули в піч. Варили, варили, а вийшла з того тільки каламутна вода, бож ні соли, ні городини туди не поклали. Покоштували, а воно таке неприємне, що й свиня не їстиме. І так нам стало боляче, що стільки клопотались, а їсти нема чого.

Надійшов Святий Вечір. Сіли всі за стіл, а їсти нічого, помолилися, заплакали, і на тому кінчилась наша Свята Вечеря, навіть не колядували, бо були такі сумні, наче вже надійшов кінець життя. І ми не знали, що з нами сталося, чому це так, хто винен у нашому нещасті, в кого просити поради. Були пригнічені й голодні і так пішли спати, не знаючи, чи завтра встанемо; тим уже не турбувалися, відчували, що ми вже засуджені на смерть — рятунку не було ні від кого. Навіть собаки не вили, коти не нявкали — все кінчалося: сум, темрява нависли над нами й Україною. Ми навіть не догадувались тоді, що все це для нас приготував лютий ворог, щоб винищити наших людей, Україну. Хто міг

подумати, що в такій багатій країні створять такий нечуваний голод.

Уранці ми встали і пішли до моєї хресної матері колядувати. Вона зустріла нас з радістю й слізьми. І ми їй заколядували:

«Коляд — коляд — колядниця, добра з маком паляниця, а без маку не така, дайте, Хресна п'ятака. Як не дасте п'ятака, як не дасте пирога, візьму вола за рога та виведу ва поріг, скручу йому правий ріг».

Хресна мати подякувала нам, поцілувала нас і попросила почекати, а сама побігла до комори щось пошукати для нас. За кілька хвилин вона принесла по два волоські горіхи і по шматочку макухи.., яка десь у неї завалялась. Це для нас було великою радістю, бо ми вже ледве ходили, такі виснажені й виглядали, як кістяки, на яких ще висіла шкіра.

Та слідом за Різдвом надходив Новий Рік, і ми запланували піти до хресної ще й тоді, як доживем, поздоровити її, може хресна ще щось знайде у своїх закамарках. А вона була колись велика багачка. дітей у них не було, а багатство було велике. Правда, пізніше вони взяли собі сільську сироту, одну дівчинку, біля якої вони й померли. Та хресна завжди нас любила, як рідних діток.

І так надійшов Новий Рік. Ми зібралися йти до неї, але зажурилися, чим же ми будемо посівати, адже жодного зерна у нас не було. І ми натрапили біля печі останні тітчині сірники.

— От, добре, — зраділа я, — візьмемо їх і будемо ними посівати, з Новим Роком поздровляти.

Так і зробили. Прийшли до хресної, защедрували:

«Сію, сію, посіваю, з Новим Роком поздоровляю. Сійся — родися жито — пшениця, всяка пашниця; коноплі під стелю, а льон по коліна, щоб вам, наша хресна, головка не боліла. Здрастуйте, з празником, з Новим Роком, будьте здорові».

— Дякую вам, мої любі діточки, що не забули нас, бідних, — ласкаво сказала хресна й пішла знову щось пошукати для нас. І ми з цікавістю чекаємо, думаючи, що ж вона нам принесе на цей раз, і заглядаємо у відчинені двері комори. Аж

ось вона прийшла і принесла нам старих — престарих сушених сливок. Ми з того дуже втішилися і поспішили від неї, поки не помітила сірників.

Пізніше хресна оповідала нашій тітці, що в неї в той час ані одного сірника не було, і вже хотіли йти по сусідах, щоб де жару або сірник дістати, щоб води нагріти, як глянула, а на підлозі сірники лежать, то з радости аж заплакала і сказала: «То Бог послав цих янголят».

Потім ми пішли до ветеринара, що жив у нашому селі. Це був чоловік з Болгарії. Люди казали, що він голоду не знає, бо йому брат привозить харчі та допомагає всім, що треба, а також щось і заробляє. І правда, він дав нам по великій грудці цукру, якого ми роками не бачили. В подяку ми йому заколядували й поцілували його стару зморщену руку, наскрізь просякнуту дезинфекцією. Він був привітний до нас і сказав, щоб ми частіше приходили до нього, бо він сам живе і йому скучно.

Попрощалися ми, вийшли надвір, з'їли цукор, а мій братик та тітчин хлопчик і кажуть:

— Ходім ще раз до того доброго дідуся...

Ні, це негарно буде, бо ми ж тільки вийшли від нього, — сказала. — Хай може на другий рік.

Дома тітка всю хату обшукала, а сірників немає. Мусила йти по сусідах, щоб хоч жару позичити чи сірника, щоб розпалити вогонь, хату нагріти та воду закип'ятити.

Більше ми вже тоді нікуди не ходили. І коли я дивлюся на картини голоду в Африці, мені знову пригадуються часи голодомору в Україні. Пригадую таку молоденьку сусідку Віру. Декілька днів ми її не бачили, тому вирішили забігти до неї. У неї був 8-місячний синок Славко, а чоловік десь поїхав далеко по дрова. Забігли до хати, а вона лежить мертва, а біля неї дитина ссе матір, яка вже два дні, як мертва. Побігли ми і сповістили тітку, а вона пішла до старости села. Забрала того хлопчика одна бездітна родина, доглядала його, а під час війни загинув від бомби, яку скинули німці на село, де він якраз бавився. Побачивши смерть дитини, тітка з розпачу померла на серце, і їх поховали разом. На похороні все село плакало.

Не раз дякую Богові, що лишив нас живими, і маю можливість розповісти іншим про ті жахи і страждання, які довелося пережити, коли вимерло в Україні з волі Москви сім мільйонів нашого люду.

На фото члени Комітету будови пам'ятника жертвам голоду в Україні — 1932 — 1933 рр. Стоять, починаючи зліва: М. Євсевський, С. Цимбалюк, І. Лясківський, Т. Ткачук, П. Гуський, В. Буряк, Т. Мироненко, М. Черток, М. Верпета, о. О. Пігулевський, о. В. Червонів, Б. Григорович.

Відсутні: о. В. Люлька, пастор Л. Семенець, І. Дібрівний, Я. Кужіль, І. Дворцовий та І. Полохач. Фото: М. Гоян.

Голова Союзу Українок Оля Ільків в Канберрі біля пам'ятника жертвам голоду в Україні, організованого Москвою в 1932 — 1933 роках.

Вона ж репрезентувала українське жіноцтво в Австралії як свідок голоду.

З ІСТОРІЇ Т-ва «ДНІПРО» В ТАСМАНІЇ

Спортове Т-во «Дніпро» було засноване в Гобарті (Тасманія) у 1962 році з ініціятиви Леоніда Лагаревського. На цих перших зборах було 38 осіб присутніх. Тоді ж була вибрана управа в такому складі: Леонід Лагеревський (голова), Іван Прус (заступник), Володимир Обод (секретар), Віктор Шевченко (скарбник). Члени Управи: Леон Лагеревський (він же делеґат до футбольної Асоціяції), Степан Чиж та Владик Запотоцький.

У квітні 1963 року розпочалися змагання з футболу. «Дніпро» був прийнятий до складу 2-гої дивізії, де було 8 дружин.

У 1965 році до дружини прибули нові члени Управи, нові змагуни, а також вирішили щороку вибирати «Королеву клюбу». Цього ж року на кінцевому вечорі, з нагоди закінчення сезону, відбувся вибір королеви клюбу з — поміж 4-х дівчат (місс сокер «Дніпро»). Вибрали п-ну Ірину Запотоцьку, а найкращих змагунів нагородили чашами. На цьому вечорі були представники Асоціяції футболістів Тасманії. Їм сподобалась ця ідея - вибору королеви клюбу, і під час прикінцевих вечорів, на пропозицію Управи «Дніпра», всі 8 дружин вибирали свою королеву футболу (сокер). А після того почали вибирати й королеву футболу Тасманії.

У 1966 році на річному вечорі — забаві вибрали на королеву Марію Козак. У 1967 році до Управи Т-ва вибрали колишнього голову Української Громади п. Г. Солов'я. Цього року на королеву була вибрана панна Людмила Лагаревська.

У 1968 році вибув з Управи за виїздом до Аделаїди п. Соловій, а на його місце вибрали Леона Лагеревського, а до Управи увійшов Стах Бакун. Цей рік був дуже успішний: дружина виграла всі 26 матчів і трое окремих змагань, здобувши три чаші 2-гої дивізії. Цього року на прикінцевому вечорі — бенкеті був присутній і голова Асоціяції Тасманії п. В. Тютінк.

У 1969 році «Дніпро» перейшов до 1-шої дивізії, тому мусіли організувати одну дружину резервову та дві молодечих, а тому мусіли вибрати 4-х капітанів команд чи дружин. Тепер «Дніпро» став професійною командою, а тому треба було

подбати про придбання коштів, так, дякуючи Управі та жертовності людей, побороли й ці труднощі. Під час прикінцевого вечора цього разу королевою футболу вибрали Женю Горбушко, яка також була вибрана на спільному вечорі 14-х клюбів Асоціяції королевою. Це був величний інтернаціональний банкет, де українці були горді за свої успіхи та королеву.

У 1970 році дружина «Дніпро» знову виграла конкуренційне змагання з футболу. А на королеву цього разу вибрали Ірину Ладанівську, яка знову була вибрана на королеву й на загальному банкеті Асоціяції. У 1971 році «Дніпро» мав нові успіхи і здобув чашу Першої дивізії. На королеву вибрали Лілю Чиж.

Так минали роки з невеликими змінами в Управі і з дальшими успіхами в змаганнях. 1975 рік був роком напруженої боротьби. Проти нас була сильна дружина польська. Щоб перемогти, викликали двох змагунів - українців з Мельборну. Це були Волий Кулик та Мих. Жудак. Капітаном команди був Леонід Лагеревський. Дякуючи добрій дисципліні, добрим грачам та допомозі «Левів», виграли раз 2 - 0, а вдруге 3 - 1. Цього року виграли також «Конт оут кап». Королевою футболу «Дніпра» була цього року знову українка — Женя Бакун, яка була вибрана й королевою 16-тьох клюбів Тасманії.

1978 - 1980 роки були тяжкими, особливо 1980-тий. Товариство мало 4 дружини. Лише дякуючи добрій грі, грачам 1-ої дивізії, п'ятьом братам Лагеревським: Леонові, Павлові, Володимирові, Анатолієві та Вікторові Юркові Чижеві, а також за недовгу гру й Романові Запотоцькому, які були зразковими у змаганнях і праці, клюб лишився на здобутих становищах. В цьому, зрозуміло, найбільшу фінасову та керівну ролю мав Леонід Лагеревський, який протягом 18 років був головою Спортового Товариства, а 16 років головою першої дружини і її керівником.

Слід також відзначити, що в праці Товариства багато допоматали члени Управи, жінки, які працювали в кантині. Це були: Катя Лагеревська, Марія Бакун, Людмила Лагеревська

(в соціяльному комітеті). Валя Чиж, Ніна Лагеревська та Ліспортовців: брати, сестри, молодь.

На жаль, в січні 1981 року на поширеному засіданні Управи мусіли розв'язати Товариство «Дніпро» через тяжкий фінансовий стан. Під час цього ліквідаційного засідання був присутній голова Громади в Гобарті п. Гр. Комишан та секретар В. Герасимишин, які висловили подяку всім членам Товариства «Дніпро» та його Управі за невтомну працю.

Занепав у Тасманії і Пласт та Танцювальний гурток, але ще лишилась невелика Українська Громада, яку треба скріпити й побільшити. На щастя, недавні спортовці включилися до активної роботи в Громаді з надією, що пощастить відновити навчання української мови, зорганізувавши суботню школу.

Віримо, що Всевишній їм допоможе.

На фото Спортова дружина «Дніпро» в Тасманії, яка ще в 1968 році на змаганнях виграла всі три рази у другій дивізії. Починаючи зліва, **у першому ряду:** А. Красник, С. Каірнс, П. Гервейнен, Л. Лагеревський, П. Лагеревський, Д. Міллер. **Стоять, починаючи зліва:** С. Чиж, (член управи), Н. Нандан, Ю. Чиж, Р. Клен, Д. Міен, Дж. Нандан, Д. Ріпер та голова дружини «Дніпро» Леонід Лагеревський.

На фото остання Управа Українського Спортового Товариства «Дніпро» в Тасманії. **Починаючи зліва, сидять:** Голова Т-ва Леонід Лагеревський, Л. Чиж (секретар), І. Ладанівська (колишня секретарка), С. Чиж (скарбник). **Стоять:** М. Ладанівський (член управи), Леон Лагеревський (заступник голови), та члени Управи І. Прус та С. Бакун.

ПРОПАМ'ЯТНА МЕДАЛЯ ХРЕЩЕННЯ РУСИ—УКРАЇНИ

Для відзначення 1000-ліття Хрещення Руси-України Українська Мистецька Спілка в Аделаїді, Південна Австралія, випустила пропам'ятну медалю: срібну та золоту. Задум був поважний, бо вимагав поважні суми грошей, без надії на зворот і зарібок. Він є також великий, бо відзначає велику подію житті нашого народу, хрещення та офіційне прийняття й узаконення Христової віри в Київській Русі — Україні 988 року. Задум також одобрили Владика Іван Прашко, єпископ для українців католиків в Австралії, Новій Зеляндії та Океанії, і голова Консисторії УАПЦ в Австралії, протопресвітер О. Пігулевський.

Рисунок медалі зробив М. Гоян, а мистецькі деталі виконали М. Бай і В. Бурак. На одній стороні медалі зображені св. княгиня Ольга і св. князь Володимир Великий. Над їхніми головами видніє тризуб з хрестом, державний герб св. Володимира в Київській Русі та в Українській Державі 1918-го року, впроваджений законом — Гетьманським урядом. На другій тороні медалі зображено урочисте хрещення в Дніпрі, в Києві, з написами: Тисячоліття Хрещення Руси — України 88 — 1988.

Медаля величиною світового стандарту медалів, розміру 9 мм. в діяметрі, товщиною 2.3 мм. і вагою 28.38 грамів чистого срібла. Медалі є нумеровані, від 0001—1000. Випущено ише 1000 таких медалів і більше їх не буде випускатися, бо тратять вартість рідкосної медалі та обмеженого числа.

У рисунку, мистецькому виконанні, знаменній події, варгости металів, з срібла й золота, з яких вони зроблені, є цінністю для колекторів рідкісних медалів, музеїв та приватного вжитку. Медалі під мистецьким оглядом є високоякісні. Їх можна зберігати як дорогоцінність, вживати для прикраси, особливо жінкам.

Медаля є великою новиною не лише в Австралії, але й поза нею, бо досі ніхто такої медалі не випустив. Вона є також мистецькою цінністю української нумізматики. І саме Українська Мистецька Спілка в Австралії доповнила цей недобір і багатила ці приготування та відзначення 1000-ліття християнства в Україні.

Медалі розійдуться по різних країнах, можливо, колись в Україну хтось занесе... Нею вже зацікавились багато людей і, як відомо, замовлення приходять з різних сторін світу до Української Мистецької Спілки.

Вони є вже в державних Музеях в Австралії. Набули їх акож колектори рідкісних та цінних медалів. Місцева преса акож належно оцінила її. Медаля всюди говорить і буде говорити про українське 1000-ліття Християнства і про наш народ довгі віки. Можливо, діждеться наступного 1000-ліття.

Мирон Лапка

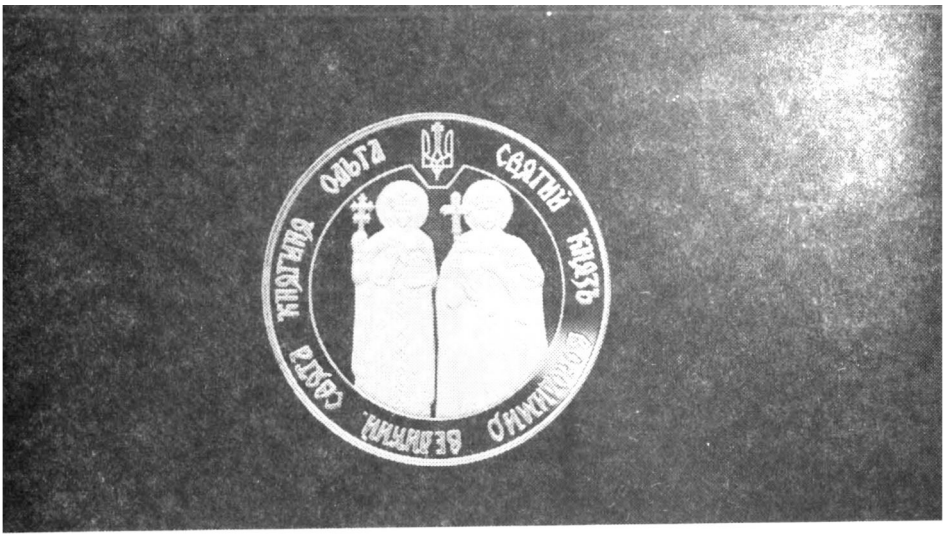

М. Гоян. Золота медаля до 1000-ліття християнства: Свята княгиня Ольга.

М. Гоян. Золота медаля: Тисячоліття хрещення Руси-України

М. Ґоян. Срібна позолочена чаша. До 1000-ліття Християнства України — Руси.

НАШЕ ЛІТЕРАТУРНО — МИСТЕЦЬКЕ 20 - ТИЛІТТЯ

З доповіді голови Літературно - мист. клюбу ім. Василя Симоненка в Мельборні Дм. Нитченка 22.3.87р.

Сьогодні відзначаємо 20 років існування нашого клюбу. Ми мали б відзначити ще в червні минулого року, але все були якісь перешкоди на цьому шляху. Фактично клюб існує 24 роки, бо спершу він був заснований ще в 1954 році з ініціятиви п. ред. Івана Дурбака, але, проіснувавши три роки, припинив свою діяльність через заснування так званого Дискусійного клюбу. Але й той клюб довго не проіснував. Тому ми відновили свій клюб аж у 1966 році. На голову знову вибрали Дм. Нитченка. В ці перші роки, після відновлення, до Клюбу належали ще Л. Гаєвська-Денис, Зоя Котут, художник В. Цибульський, Індра Сірко, Степан Радіон, Галя Нитченко, Ярослав Ліщинський, Яр. Гевко, Яр. Логин.

Уже протягом перших двох років ми влаштували 11 прилюдних літературних вечорів. Тоді відбувалися вечори в Ессендоні, Саншайні, Нобл Парку, Джілонгу, а в 1967 році виступали і в Сіднеї, де було понад 140 присутніх слухачів.

Тож, рахуючи лише від 1966 року, ми влаштували дотепер 83 прилюдні вечори, не рахуючи наших сходин членів клюбу, що відбувалися маже щомісяця. Отже, ми працювали у 5-х напрямках. Перший напрямок — це були наші авторські вечори, де кожен член клюбу читав щось своє. Друга частина була присвячена ювілейним датам наших видатних кляників літератури й мистецтва та видатним сучасникам. Третя частина складалась з виступів запрошених гостей, переважно заморських. Серед них проф. Яр. Славутич, різбар Яків Гніздовський, артист і режисер Степан Крижанівський, Ганна Черінь, Василь Сокіл, а з австралійських — Ярослав Масляк та Євген Гаран.

Четвертий напрямок нашої діяльности — це праця з молодими авторами — початківцями. Разом з ними відбулося 16 прилюдних авторських виступів. Два виступи я організував з молодими в Сіднеї. Також відбулося 10 конкурсів молодечої творчости, а 11-тий проголошено. Їхні нагороджені й

відзначені твори були надруковані в альманахах «Новий обрій» — у 5-му, 6-му й 7-му числах, які видаємо що 5-ть років.

Оповідання та вірші наших авторів надруковані в 85-х молодечих журналах, як: «Веселка», «Крилаті», «Юнак» та «Молода Україна». Друкують їх і часописи: «Вільна думка», яка помістила 31 сторінку «З творчости наших наймолодших», які я упорядкував, та з десяток — «Церква і Життя». Більш того, твір нашої 14-річної авторки Тані Бейлі «Подорож до Львова» та Ксені Савчак «Похорон» які дістали перші нагороди, були передані з Мюнхену через радіовисильню «Вільна Европа» на той бік, тобто в Україну. П'ята ділянка нашої праці — видавнича. Ми видали вже 7 чисел альманаха «Новий обрій», які здобули прихильність не тільки тут, а і в Америці та Канаді. Досить сказати, що коли збірник нашої письменницької централі «Слово» друкувало лише 500 прим., то ми друкуємо 1000 примірників. Правда, ще маємо непроданих по 150 примірників, але з часом може й вони будуть продані. До речі, своїми альманахами ми випередили Америку й Канаду. Перший альманах я самостійно видав ще в 1954 році, а збірник «Слово» вперше вийшов в Америці лишень в 1962 році. Наші альманахи ми мусили видавати з частковою допомогою самих авторів. А упорядкування й редагування та коректу я робив безкоштовно. Тому ми завжди надіємося й просимо наших читачів підтримувати нас у наших видавничих справах шляхом придбання цих видань.

Крім альманахів, ми видали 2 збірники: перший — це «З-під евкаліптів» (Українські поети в Австралії), який уже випроданий. Друкували тисячу примірників. Другий — Антологія української прози в Австралії англійською мовою "On the fence", в перекладі Юрія Ткача.

До здобутків членів нашого клюбу та ОУП «Слово» належать також власні книжки наших авторів, що вийшли в Австралії та поза нею. З них Дмитро Чуб — Нитченко має 20 книжок, з яких одна видана третім виданням, а 4 інших другим виданням. З них 5 англійською мовою. Зоя Когут 2 книжки поезій, Боженна Коваленко одну, Кость Гіммельрайх 2, Юрій Ткач 4 книжки. Репортаж Боженни Коваленко про подорож в Україну був нагороджений на конкурсі СФУЖО в

Америці. Книжки Дм. Чуба були 5 разів відзначені, з них тричі з нагородами в Америці, Канаді та Австралії.

Не можна не згадати корисної й майстерної перекладницької праці Юрія Ткача. Він переклав з української на англійську мову 13 книжок. Остання з них «Антологія прози сучасних українських письменників», що вийшла в американському видавництві і вже прийнята до вжитку в університетах Америки й Канади.

Окремою заслугою наших авторів є виступи поза межами Австралії. Пані Зоя Когут протягом двох своїх подорожей до Америки й Канади виступала там на прилюдних вечорах 87 разів. Велику частину цих виступів супроваджувала наша артистка Ірена Залеська, яка недавно померла в Австралії. Крім цього, Зоя Когут 23 рази виступала в країнах Европи в Англії, Еспанії, Італії та Голляндії. Боженна Коваленко та Дмитро Нитченко брали участь у 1982 році у 6-му З'зді українських письменників у Торонто, Канада, а також виступали в 6-х містах Канади та Америки, як Едмонтон, Калгари, Торонто, Вінніпег, Чікаго та Детройт.

В Австралії Дм. Нитченко прочитав десятки доповідів, зокрема про Ліну Костенко 6 разів. За редакцією та часто і з передмовою Дм. Чуба вийшло тут понад 20 окремих видань інших авторів, зокрема М. Лазорського «Світлотіні», П. Вакуленка «В джунглях Нової Гвінеї», Івани Сірко роман «Голос крови», Б. Антоненка-Давидовича «Печатка» (Передмова Дм. Чуба), Л. Далекої «Легіт і бризи», П. Филиповича «Література» (технічна редакція). Ів. Багряного «Скелька», збірник гумору та сатири Яр. Масляка «Дар Любови», Б. Сібо «Літаючі самоцвіти» та 7 альманахів «Новий обрій» та інші.

Наполегливо працюють і мистці, члени Літературно-мистецького клюбу ім. Василя Симоненка: Василь Цибульський, Люба Кириленко та Зіна Ботте. Василь Цибульський мав уже не раз власні виставки картин й діставав нагороди за свої малярські полотна. Дякуючи нашим мистцям: Василеві Цибульському та Любі Кириленко — ми маємо гарні обкладинки на альманахах «Новий обрій», які виходили що 5-ть років, а № 8-ий незабаром вийде.

Сьогодні до нашого клюбу належить 14 осіб: Дм. Нит-

ченко голова, Зоя Когут секретар, Боженна Коваленко фінансовий референт, Неван Грушецький пресовий референт. Також члени: Василь Цибульський, Анастасія Грушецька, арт. Юрій Михайлів, Люба Кириленко, Ірина Білинська, Зіна Бортте, Юрій Ткач, Михайло Підріз, Григорій Вишневий та В. Каспенкович і Аркадій Новицький.

Підсумовуючи ці короткі інформації про працю наших авторів та мистців, хочу підкреслити, що нашим завданням і бажанням було задовольняти духовні потреби нашої спільноти, дати доброякісну літературно - мистецьку поживу шляхом улаштування літературних вечорів, випуском власних книжок та альманахів і збірників, а також нагадати людям про світлі імена творців нашої літератури і мистецтва в минулому і сучасному.

Особливий натиск ми робили на працю з молоддю, з літературним доростом, дбали, щоб з них виховати літературну зміну, щоб ми мали своїх письменників, журналістів, мистців, без чого не можна собі уявити української спільноти.

ТВОРЧІСТЬ МОЛОДІ

Ксеня Савчак.

Ксеня Савчак, 17 років, студентка середньої школи (гайскул) при Мельб. університеті дістала першу нагороду в 100 долярів за опов. «Похорон» на 10-му конкурсі, який проголосив Літературно - мистецький -клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні.

ПОХОРОН

Борис помер. Він нікому нічого не сказав про свою хвору голову. Просто скупався увечорі, почистив зуби, пішов до ліжка і вранці не прокинувся. Вранці Катруся встала з ліжка й пішла до кухні, щоб смажити яйця на сніданок, як звичайно. Коли вода на чай закипіла, вона покликала Бориса, але він не прийшов. Ну, де ж той лінивий? Вони спізняться на Службу Божу! Катруся ще раз покликала, а, коли він не відповів, вона пішла його шукати. Коли вона знайшла його ще в ліжку, стала така зла, що її лице почервоніло, як буряк. Вона і кричала, і плакала, і тупала ногами:

— Кожного ранку я встаю, щоб варити тобі сніданок, прасую тобі сорочку до роботи, увесь день працюю, чищу хату, а ти навіть не можеш встати з ліжка, щоб іти до церкви й подякувати Богові за таку чудову жінку?! Тепер вставай, ледащо! . . .

А Борис навіть не відповів ні одним словом. Він спокійно лежав, як мертвий.

— Чоловіче, я знаю, що ти мене чуєш під периною. І я знаю, як ти любиш спати, а чи хочеш, чи ні, треба йти до церкви. Ну, що ж люди будуть думати? Якщо не підемо, будуть нас кликати непобожними. А якщо я піду сама, вони скажуть, що ти мене покинув через другу жінку. . . Тобі це, певно б, сподобалось, правда? Ой, я знаю, як ти любиш дивитися на тих молодих дівчат і сміятися з мене. Коли всі ходять до причастя, ти ніби якийсь безгрішний ангел, спокійно

сидиш і крадькома оглядаєш дівчат... А то не одиноке, що ти робиш, не думай, що я не знаю, що діється, коли я вареники купую. Я давно тому зауважила, як ти за тою Ганнусею ганяєш. Чи тобі не стидно? Вона ледве двадцять років має, вона вже двічі вийшла заміж. Крім того, вона малює себе, як якийсь цирковий паяц. Ну, говори, чи то правда, чи ні?

— Ах, мені байдуже, яка твоя відповідь, бо я знаю правду. І Бог знає! Коли ти помреш, Він тебе покарає. Напевно спалить твої очі, щоб ти більше ніколи не дивився на дівчат...

— Що з тобою? Чому ти не говориш? Під церквою ти все багато маєш про що говорити. Про твого нового Мерцедеса, про нашу уявну хату в Еспанії або про якусь дівчину, яка за тобою ганяє. А люди дурні, вони щонебудь вірять і, думаючи, що ми якісь багачі, пильно дивляться, скільки грошей кидаємо на тацу. Ну, треба кидати добрі гроші, тільки щоб люди не говорили, а тоді вдома ти на мене кричиш, що нам ледве вистачає грош на щоденний хліб! Ой, яка біда!

Щоб ти знав, чоловіче, яке щастя ти маєш. Знаєш, я мала нагоду давно вже тебе покинути. Ти напевно мені не віриш. А пригадуєш того пана Кривоноса? Декілька разів він благав мене, щоб тебе покинула. І знаєш, він живе тепер в Тураку, і я чула, він щодня їде до роботи Роль-Ройсом. Ой, так, я мала нагоду тебе покинути й жити, як королева, але знаєш, яка справа? Діти виростали, і я не могла просто залишити своїх власних дітей. А тепер що, діти вже дорослі, я тебе покинула б без найменшого вагання. І щоб ти знав, старий, я ще умію вабити мужчин! Ну, може моя фігура не така, як колись, але я ще маю деякі чари. Може одного дня я піду до церкви сама і не вернуся. Тоді ти будеш плакати: «Ой, вона була така добра! Ой, я її так кохав! Де вона? Де вона?...»

— Ну, так чи ні? Що з тобою? Говори! Ти напевно думаєш, це досить смішно. Ну, смійся тоді!...

А Борис ні рухнувся, ні сміявся. Колись він давився б з реготу, а нині йому було байдуже.

— Борисе, це твоя остання нагода. Вставай, або я сама йду до церкви... Я не жартую!

Коли Борис далі нічого не відповідав, Катруся зібрала кілька своїх речей, спакувала валізку і вийшла з хати, не знаючи, що лишила небіжчика - чоловіка... а Борис не пустив жодної сльози.

Катя Коцюмбас,

Катя Коцюмбас, 14 років, учениця 9-тої кляси Братської школи в Лідкомбі біля Сіднею. За казку «Русалка» разом з ученицею тієї ж кляси Юлію Кузмич, 14 р., за її казку «Вундеркінд» дістали ТРЕТЮ нагороду в 30 долярів, поділивши їх порівно.

РУСАЛКА
(Казка)

Десь за горами й долинами, в далекому краю, були величезні ліси. Через найбільшу гущавину тих старих лісів спокійно текла річка з такою чистою водою, що можна було бачити її дно. На дні тої річки стояв водяний замок, в якому жила чудова русалка. Вона завжди була вдягнена в ясноблакитну суконку й мала зелені коси, які часом заплітала, а іноді вони були не заплетені. Її волосся сягало аж до ніг. Коли вода в річці була холодна, то вона його не заплітала.

Вона любила плавати в воді наввипередки з малими рибками або бавитися малими камінцями на березі річки. Надія знала, що її тут ніхто не скривдить, бо так далеко в ліс люди не заходять.

Та одного разу несподівано вона побачила якусь дівчину, що йшла поміж деревами. Надія дуже злякалася й пішла під воду. Але дівчина зауважила русалку й підійшла ближче, щоб краще до неї приглянутися. Колись їй бабуся розказувала про русалок, однак вона не дуже бабі вірила, що хтось може жити у воді. Тому тепер хотіла сама побачити русалку. Дівчина схилилась і глянула в воду. І справді, на дні, у своє-

му водяному палаці, сиділа Надія - русалка. Дівчині здалося, що русалка її боїться, і вона приязно помахала до неї рукою і сказала, усміхнувшись до неї:

— Добрий день, гарна русалко!

Надія глянула на дівчину, що схилилась над водою, й подумала, що якби в неї були зелені коси, то вони б були дуже подібні одна на другу, і русалка перестала її боятися. Вона навіть виставила з води голову і сказала:

— Добрий день! — і чекала, що буде говорити дівчина зі світу.

— Чи тобі не скучно бути весь час самій у воді? — запитала дівчина.

— О, часом дуже скучно, але я тепер про те не думаю, бо ти прийшла мене відвідати. Але я маю іноді інших гостей, — казала русалка. — Знаєш, це є маленькі зелені жабки, які вміють далеко скакати, а підвечір вони влаштовують жаб'ячий концерт, але завжди на ту саму мелодію: «Кум — кум, кум — кум». А тобі, дівчино, ніколи не скучно? — запитала й собі русалка.

Ні, мені не скучно, бо я маю велику родину: тата, маму, сестру, брата і багато товаришок у школі, — відповіла дівчина.

— Я дуже хотіла б спробувати, як то живеться серед товариства, — сказала русалка й задумалась.

— Знаєш, русалко, я маю ідею: ми можемо обмінятися на деякий час місцями. Ти будеш дівчиною й підеш до нашої хати, а я піду на твоє місце в річку.

Русалка трохи подумала над такою зміною, а тоді сказала:

— Добре, я даю на це згоду, але тільки на один день.

Так вони й зробили. Коли проминув день, русалка Надя повернулась із села до річки, де на неї чекала дівчина. Вона запитала русалку:

— Скажи, русалко, як тобі подобалося бути дівчиною в селі?

— Ох, дуже не любила там бути, — сказала русалка.

— А я боялася, — сказала дівчина, — що ти там зовсім залишилася.

— Ти що, хіба жартуєш? Послухай, як там мені було, — сказала русалка. На сніданок мені дали пити білу воду і щось несмачне гризти. То, певно, було молоко, — думала дівчина, — і може кусок хліба. — А русалка розповідала далі:

А я звикла пити чисту воду і їсти зелені листочки водяної лілеї. Потім мене завели до школи, де було зовсім сухо, ніде ані трохи води. А до того я нічого не розуміла про що питав учитель. А від крику дітей у мене боліла голова. Я весь час думала про воду та хор зелених жабок. Я вже ніколи не захочу бути дівчиною, — сказала русалка і з свого боку запитала:

— А як тобі подобалося бути русалкою?

— Я сиділа по шию в воді, - відповіла дівчина. - Мені було холодно, я не мала чого їсти, тільки пила чисту воду і нічого не мала до роботи. Як повернуся до хати, то спершу гарно повечеряю, а тоді почну готувати завдання до школи. Я бачу, що як живемо, то мусимо працювати і в тому є приємність, і ми щасливі за те, що маємо, і не треба бажати чогось іншого, — сказала дівчина.

Поговоривши вони вирішили бути щирими приятельками, але ніколи не робити обміну життям. Після цього дівчина часто відвідувала русалку і щоразу розказувала їй про свої пригоди й турботи. А русалка розказувала дівчині, що до річки іноді прилітають дикі качки. Вони дуже бовтають чисту воду і ловлять зелених жабок, тому вони вже не дають часто своїх концертів.

Як дівчині, так і русалці було приємно розповідати одна одній про їхні проблеми. Добре мати в житті добру й вірну приятельку.

Надія Намурен

Надя Намурен, 20 років. За це оповідання дістала третю нагороду в 30 долярів на 10-му конкурсі молодечої творчости.

СМАЧНІ УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ

Не буду писати про історію вареників, бо, поправді кажучи, не могла точно довідатися, звідкіля взялися вони в Україні, хто їх почав робити і чому вони стали такою традиційною стравою. Знаю тільки одне, що вони смачні, з чим би ви їх не зробили: чи то з картоплею, з сиром, капустою, чи навіть з ягодами. До того ж чула, що вже запозичили від нас інші люди та споживають їх по ресторанах, як делікатес.

Одного дня моя мама наварила багато вареників з різною начинкою, бо була оказія мати зустріч з друзями, тому й приготувала вареники. Я, правду сказати, не дуже їх споживала, мабуть, через те, щоб не виглядати пізніше самій товстою, як той вареник. Але подивилася на них і просто не могла стриматися, щоб не з'їсти пару вареників.

Взяла спершу з сиром — посмакувало, а потім, думаю, дай раз наїмся, щоб не кортіло, а потім уже не буду їсти. Набрала повну миску різних вареників, вийшла надвір і сіла на лавці, яка стояла під розкішною ялинкою. Була якраз гарна соняшна погода, холодний вітерець гойдав гілки ялинки, та й двір виглядав дуже гарно, бо навколо було багато різної зелені і квітів. Вигляд всього навколишнього і запах вареників додавали апетиту. Дуже вони мені тоді смакували, а на той привабливий запах прийшов ще й сусідський пес,якого звали Вілі.

Він сів навпроти мене й пильно стежив за моїми рухами, як я уминала вареники. Кинула я й йому один з картоплею. Нехай, думаю, і австралійський пес спробує українських вареників! Ухопив він його і проковтнув за один раз. Мені здалося, що він два дні не їв! Кинула другий — і той пішов слідом за першим.

Тоді я пішла і принесла ще декілька вареників, і так той

Вілі з'їв аж дев'ять. Але на цьому це частування не закінчилось. Де не взявся здоровий сірий сусідський кіт, який досі десь, мабуть, спав під хатою і, почувши цю дарову перекуску, почав і собі нявкати. Терся біля мене, позіхав та простягав по траві свої лапки. Ох, подумала я, і чого мене принесло сюди надвір їсти?

Пішла я знову до хати по вареники. Та добре, що в хаті нікого саме не було і ніхто не бачив, як зникали вареники. Нагодувала я й кота варениками.

Сиджу я собі після цього і задоволено думаю, як смачно наші українці уміють готувати страви! Але ті вгощання на тому не закінчилися: той пес Вілі, а за ним і сірий кіт почали приходити до нашого двору кожного дня! І коли на вечерю були й вареники, я завжди виносила їм обом кілька вареників.

А одного дня прийшов і наш сусід та й питає, чи не турбують нас його пес та кіт:

— Ви мусите бути гарними людьми, що мої пес та кіт так полюбили ваш двір і вас, що все товчуться тут?

— Та, правду кажучи, й не знаю, — відповідаю йому, — чи вони нас полюбили, чи наші вареники...

Але він не міг зрозуміти, що то за слово «вареники», і зайшов до хати та сам побачив і покуштував цю чародійну страву, яку мама страшно любить і завжди має заморожені в холодильникові, на випадок скорої вечері. х

Наступного дня вся вулиця знала про наші смачні традиційні вареники та інші страви. Після цього стали ще більше цікавитися не тільки стравами, а й іншими українськими речами.

Скільки тоді похвал було про наші вареники, що це й мене змусило більше їх їсти, і я вже не звертаю тепер уваги, чи дуже потовщаю від них.

Юля Кузмич.

Юля Кузьмич, 15-ть років, учениця Братської школи в Лідкомбі (НПВ) одержала першу нагороду в 100 долярів за цей твір на 10-му конкурсі молодечої творчости 16.8.87р. Р

ЯДЕРНИЙ ВИБУХ

(Чому це так?)

Тоді був понеділок, для дорослих робочий день, а діти всі були в школі. Марта має 12 років і навчається в шостій клясі тієї школи, де навчаються діти з міст — Брістолю й Лондону. Це був час, коли всі учні були надворі. Нараз вони почули дзвін, який сповіщав, що десь пожежа. Налякані діти побігли до вчителів, щоб від них довідатися, що сталося. Учителі сказали їм, що це був ядерний вибух, який стався в Німеччині і що міста Брістол і Лондон загрожені. Тому діти, які далеко живуть, мусять лишитися в школі.

Марта була одною з тих, але це її не лякало, і вона, мимо заборони, поспішала додому. Вона не йшла, а летіла всю дорогу так, що за 20 хвилин уже була дома. Вона побачила, як її мачуха готувала кімнату до нового вибуху.

Вікна були зачинені, заліплені папером, або затулені й забиті картинами. У кімнаті була вже їжа в консервах, одяг і забавки для дітей. Найперше Марта запитала, де є тато і чи він прийде сьогодні додому. Вона знала, що він на нічній зміні і його не буде, але може якраз цього разу буде інакше. Мачуха не відповіла на її питання, тільки сказала, щоб вона позносила свої речі, бо вона про них чомусь забула.

Тим часом до кімнати вбігли діти, Мартин брат, що мав п'ять років і сестра Надя, вісім років. Вони були перелякані й мовчали.

Коли всі вже були в хаті, почали заклеювати двері від того світу, а по радіо передавали, що другий такий вибух стався в Лондоні і нікому не можна виходити з будинків на вулицю.

Через хвилину згасло світло, затихло радіо й телебачен-

ня. Мачуха, Марта й обоє дітей втиснулися в один кут кімнати й чекали, що буде. Нараз вони почули якесь торохкотіння. Це був сильний вітер просто в вікна. Він відірвав папір, та прибиті картини і перекидав усе на підлозі. У буді завив собака. Всім було дуже страшно.

Коли вітер ущух, вони кинулися знову закривати вікна. Всі жаліли собаку, але не могли нічим допомогти. Перші дні в кімнаті не були найгірші, було що їсти й пити. Але коли вже забракло поживи, треба було щось робити. Мачуха зробила собі з пластику одяг, щоб радіоактивний порох не дуже приставав до неї і, відхиливши трохи двері, просунулася крізь них на світ Божий, а Марті сказала, щоб заклеїла за нею двері.

Після того нуклеарного нападу світ виглядав дуже блідий: дерева й кущі були без листя, трава була суха і бронзового кольору, хоч це був кінець травня.

Діти сиділи й надслухували, чи не чути десь людських голосів, звуку авт і взагалі нормального життя. Було тихо. Вони нетерпляче ждали повернення мачухи. Коли вона повернулась і розказала, що бачила, то було всім ясно, що вони жити не будуть. Діти почали плакати. Перший заспокоївся Матей і почав про все запитувати, але не дістав відповіді. Коли він замовк, мачуха сказала, що смерть буде болісна і якщо буде тяжко терпіти, то вона дістала добрі таблетки на сон, тоді вже болю не буде. Одна Марта розуміла, про що говорила їм мачуха, і перший раз вона стала їй близькою, як рідна мати.

Тиждень вони сиділи всі разом і пили воду, яку вона принесла знадвору. Вона всім радила ощаджувати воду, щоб на довший час її вистачило. Сама пила найменше. Вона тратила силу, і на шкірі почали виступати пухирі. Це була реакція на радіоактивний пил, що впав на неї.

Одного дня вони почули постріл з тої сторони, де була велика фарма. Тільки вони з Мартою дотадалися, що могли означати постріли в такій ситуації, і вони не дивувалися, що хтось вибрав таку смерть. Мачуха вирішила вийти й перевірити, чи не потрібна допомога людині, що стріляла. Вона взяла палицю й вийшла. -Може й недовго -була там, але ді-

тям здавалося, що кілька днів. Коли нарешті повернулась, була дуже безсила, вся в ранах і не могла нічого говорити, бо язик і горло були опухлі. Вона ловила короткий віддих, як при скорім бігу. Два дні діти не чули від неї слова, тільки стогін. Тоді вона взяла свою палицю й поволіклася до церкви, в якій було повно людей таких, як вона, що чекали на смерть.

Тим часом Марта помітила, що через двері зайшов до кімнати той страшний пил. Марта бачила, що тепер її обов'язок шукати порятунку. Вона вийшла з кімнати надвір і те, що вона побачила, було таке страшне, що вона вирішила не допустити, щоби вони так гинули. У неї ж були таблетки на вічний сон.

І чому народи не можуть жити в згоді? — думала вона. — Чому це так діється на світі?

— Марта плакала й варила каву, до якої вкинула таблетки. Всі вони пили ту каву, і Марта була переконана, що всі вони троє скоро побачать Бога і будуть просити Його послати всім на землі згоду і вічний мир.

Таня Бейлі.

Таня Бейлі, 14-ть років. Цей спогад дістав першу нагороду на 8-му Конкурсі молодечої творчості в 1985-му році.

СПОГАДИ ПРО ПОДОРОЖ ДО ЛЬВОВА

Замкнувши хату на всі можливі замки, ми вирушили нашим автом о 12-ій годині на летовище Маскот у Сіднеї. Це була п'ятниця, 9-го серпня, 1984 року. Ми не снідали, бо через хвилювання ніхто не відчував голоду. Після годинної їзди ми приїхали на летовище. Нас було п'ять осіб: мама, тато, баба, брат Андрій і я. Ми мали з собою п'ять великих валіз і п'ять дорожніх торбин.

Моя була найтяжча, бо я мала там шкільні підручники, щоб вчитися в дорозі. Урядовці перевірили наші папери, забрали валізи, і ми пішли через браму з радаровим прилад-

дям, яке голосним дзвінком ловило людей, які мали при собі зброю. Коли проходив тато, дзвінок задзвонив, і його затримали. Виявилося, що він мав у кишені металеві гроші.

Коли літак «Сінгапур» заповнився пасажирами, ми рушили вгору, до неба. Протягом кількох хвилин ми мали наші коліна нарівні з підборіддями, а це не було приємним.

День був безхмарний, і я глянула крізь вікно на Австралію. Вона була покрита латками ясної й темної зелені, а поміж нею, як сіра нитка, дорога, при якій лежали де - не - де менші й більші містечка. За кілька годин вигляд землі змінився: вона стала сіра, поморщена пустеля. Та ось ми влетіли в сніжнобілі хмарки, і вони закрили той поганий краєвид.

У Сінгапурі ми сіли на летовище по одинадцятій годині ночі й поїхали автобусом до готелю. Дорога була довга — 25 клм. — і добре освітлена. Я все подивляла Мельборн, який має багато дерев при дорогах, але то було ніщо в порівнянні з Сінгапуром. Всі рослини тут такі оригінальні, що їх можна побачити у нас хіба в ботанічній книжці. Наступного дня після сніданку ми пішли оглядати місто, поділившись на дві групи: я пішла з бабою, і ми загубилися. Мама й тато шукали нас дві години. Той випадок не обійшовся без плачу.

По обіді ми поїхали на летовище і всіли на совєтський літак Аерофлоту, що летів до Москви, куди їхало багато москалів з Австралії. Обслуга літака говорила до них і між собою російською мовою. До нас вони говорили англійською. Ми летіли дуже довго. Раптом нас почало перехиляти то вправо, то вліво, а потім почувся сильний гук, як з гармати, і ми полетіли вниз. Здавалося, шо серце вискочить горлом,а за ним і все інше, що під серцем. Хтось із пасажирів кричав, а мій брат плакав. На щастя, літак відновив рівновагу, і ми з малим гойданням сіли на летовище в Бомбеї. Воно було покрите водою після зливи, а десь далеко ще гриміли громи. Я догадувалася, що наш літак потрапив у бурю з громами, тому нас так кидало. Якби нас були попередили, що пролітаємо бурю, було б менше страху. Але баба казала, що в Радянському Союзі людина не має ніякої вартости, тому її переживання нікого не цікавлять.

Ми мусіли зійти з літака й чекати цілу годину в коридо-

рі, де повітря було дуже нечисте від поганої каналізації. Я була рада, коли ми пішли назад до літака. Летіли всю ніч, а о 5-ій годині ранку прилетіли до Москви. Нас повели «гусаком» вузенькою доріжкою поміж стіною і бар'єром, через велику, слабо освітлену залю. Стеля була низька й покрита мідною лускою, а може чимось іншим, але відгомін наших кроків відбивався в темряві голосно й далеко. Було дуже неприємно, і мені здавалося, що дорога страшенно довга.

Нарешті, ми добилися до виходів, при яких були контролери. Вони сиділи в дерев'яних будках, і пасажири подавали їм паспорти попід шибу вікна. Вони питали про прізвище і довго придивлялися до особи та фотографії. Бабу питали, як вона дісталася до Австралії.

Вони були молоді, одягнені в жовто-зелені мундири і слабо говорили по-англійському. Контроля великих валізок тривала три години, бо пасажирам витягали всі речі аж до дна. Ми були останні в нашому ряді, і нам сказали відкрити тільки багажі. Баба казала, що вони респектували тата, бо він англієць.

Ранок у Москві був холодний, але соняшний. Нас із багажем всадили до малого автобуса, і з інтернаціонального летовища ми поїхали до малого, щоб дістати літак до Львова. Ми з подивом оглядали густі европейські ліси по боках широкої дороги. Коли проїхали 40 клм., нас висадили і сказали чекати з багажем у почекальні. Там ми пересиділи до 5-ої год. по полудні, бо наш літак на сто осіб було заповнено пасажирами з Канади. Баба сказала, що то українські «прогресисти» з Канади, яких тут шанують. А тому я думаю, що вони не дуже добрі українці.

Сім годин — це досить часу, щоб до всього пригляну-тись. Почекальня стара, із знищеною кам'яною підлогою. Верхня фарба із стін місцями відпала, і показався інший колір під сподом. Жінки, які там працювали, були старші в. ком і розмовляли між собою дуже голосно.

Нагорі, над нами, був ресторан, стояли там столи[illegible] й стільці, а за скляною лядою лежав сірий хліб, недбало порізаний на малі шматочки, які висохли, а на них лежали кусочки вонючої риби. Неприємний запах з того йшов по всій

залі. Товста двадцятитонна жінка кидала їх без паперу голодним пасажирам. Інша, трохи тонша, продавала кольорову воду, яку називали «лемонад». Склеп при летовищі був відчинений, але жінка, яка там працювала, читала книжку і щось бурмотіла до мами, певно, щоб їй не перешкоджали. А баба навіть не хотіла туди увійти.

Я була дуже рада, коли після 5-ої години ми всідали до літака на Львів. Але ж і був це літак! На сто місць було близько 50 пасажирів. Він був брудний і старий, а на додаток всю дорогу тріщав. Я думала, що він розсиплеться в повітрі. Тут і там літали оси, з якими треба було воювати. Крім нас, всі розмовляли російською мовою. Опріч пілота, не було ніякої обслуги, а також і не було рятункових поясів. Ми летіли біля півтори години. На землю сіли зовсім гладко, хоч саме летовище не було таке. Ми пішли до почекальні, яка була трішки більша, ніж ті, що ми маємо на зупинках поїздів в Австралії.

Всі багажі було викинено на середину летовища, а літак від'їхав десь далі. Пасажири трохи чекали, а тоді пішли на вулицю і бічною фірткою на летовище до своїх багажів. Баба і Андріян пішли за ними. Наші валізи мали колеса, тому брат легко тягнув їх аж чотири разом. Один з таксярів сказав щось по-російському, з чого я зрозуміла тільки слово Нью Йорк. Баба була зла. Вона сказала, що в Україні, а головно у Львові, він повинен говорити українською мовою. Він на те усміхнувся. То був якраз той таксяр, що мав нас забрати до готелю «Інтурист». Тут в самоході він дістав більше науки про мову. Я пізніше записала те речення російською мовою, що маму так поіритувало. Ось воно те: «Сматріте, какой мальчік! Наверно много такіх імеєт Нью-Йорк». Це значить: «Дивіться, який хлопчик! Певно, багато таких має Нью-Йорк!»

У всякому разі, наука не пішла в ліс. Під час нашого побуту у Львові, він заговорив до нас уже українською мовою.

Готель був чистий, але дуже старий. Підлога в кімнатах скрипіла, хоч була прикрита всякими хідниками. Ми залишили там свої багажі і пішли сходами вниз до ресторану.

Там не було гостей, але поруч у великій залі було їх повно. До нас вийшов молодий кельнер і сказав, що пора вечері скінчилась і в кухні вже немає нікого. Ми сказали, що ми дуже голодні, бо в Москві не їли весь день. Він усміхнувся і сказав, що піде сам до кухні й пошукає щонебудь. Я побачила, що тут є добрі люди — інший світ. За двадцять хвилин він приніс нам трохи смаженої картоплі, трохи клюсок, яєшні, квасної капусти, шматочки м'яса і досить хліба, а до пиття — воду з малиновим соком. Братові приніс кусок чоколядового торта з весільного стола у великій залі, де була весільна гостина. Ми йому розказали про життя в Австралії. Добре повечерявши, ми пішли до спалень на нічліг.

Баба була рада, що москалі ще не змінили цілком галичан.

Наступного дня, після сніданку, ми пішли до Катедри св. Юра. По дорозі ми зайшли у вузеньку коротку вуличку, де стоїть Музичний інститут ім. Миколи Лисенка, але до середини нас не впустила непривітна московка.

Коли ми прийшли до дверей Катедри, вона була закрита, але крізь залізні грати ми побачили кілька старших жінок. Вони чистили кам'яну підлогу. На наше прохання, вони впустили нас до середини. Церква була багато прибрана чудово вишитими рушниками й обрусами. Іконостас був свіжо позолочений, а також образи та ікони при столах.

Баба показала нам образ Ісуса Христа, який намалювала мати митрополита Андрея, графиня Шептицька. Жінки хотіли знати, звідки ми приїхали, і ми їм розповіли і розпитували також їх. Вони казали, що кожної неділі є співана Служба Божа, що їх діти рідко ходять до церкви, що забувають щоденні молитви. Вони говорили чистою українською мовою й дуже дивувалися, що ми так добре знаємо свою мову, живучи в Австралії.

По виході з церкви баба показала нам палату митрополита Андрея, в якій він переховував жидів під час німецької окупації. З майдану св. Юра ми пішли вулицею вниз, перейшли парк ім. Івана Франка й вийшли до університету його імени. Половина того будинку була обкладена дошками, бо його ремонтують уже кілька років. Навпроти, на май-

дані, стоїть гарний пам'ятник поетові, а біля нього квітники з яскраво червоними квітами.

Рухливими вулицями, по яких їздять дуже переповнені трамваї, бо за три копійки можна переїхати ціле місто, ми вийшли на широкий бульвар, засаджений деревами та червоними квітами. Наприкінці бульвару великий майдан, а посередині будинок опери ім. Івана Франка. З огляду на туристів, його відновлено зверху, але в ньому вже чотири роки немає вистав, бо будинок западається в річку Полтву, яка попід ним пропливає і служить за каналізацію міста. Це сказав нам по секрету один львов'янин.

Пам'ятників своїм героям вони понаставляли повно по місті, а будинок опери западається, хідники на вулиці понищені, каміння по вулицях повикручуване так, що небезпечно переходити в черевиках з високими підборами, бо можна поламати ноги. Так господарюють вороги! Звідти ми пішли попри рештки широкого муру, який збудував король Юрій проти татарських нападів.

Недалеко від муру стоїть пам'ятник Івана Підкови. Не дійшовши до самого Ринку, ми скрутили вліво на Краківську вулицю, де колись жиди мали свої крамниці і будки з крамом. Мені було трохи дивно, коли баба показала на тій вулиці церкву, в якій вінчалась моя прабаба. Ми не могли зайти до середини, бо було на Богослуженні багато людей. Навпроти тієї церкви стоїть мала темна каплиця з грубими мурами, яку збудував король Лев для своєї жінки мадярки - католички.

На ринковім майдані, посередині, стоїть великий будинок уряду з вежею і годинниками, а перед входом - два кам'яні леви. У чотирьох кутках майдану круглі басейни, а в них стоять мітологічні статуї богів з водограєм. А навколо квітники з червоними квітами де - не - де стоять групами величезні, мабуть, столітні дерева. Навколо майдану стоять старі будинки, яким 300 - 400 років. Вони мають довкола вікон і під бальконами грубо накладені орнаменти.

Далекий бабин родич взяв нас автом на прогулянку по околицях Львова. Я з подивом оглядала чудову природу: тополі, дуби, липи, верби при дорогах, а за ними яскраво зеле-

ніли травою поля після жнив. Родич запросив нас до ресторану без даху, але під великими дубами. Вечеря була смачна, але ми мусіли скоро їсти, щоби пташки, що були на деревах, не попсували нам їжі.

Він показав нам також могилу композитора Володимира Івасюка на Личаківському цвинтарі. Вона була засипана квітами. Наступного дня баба поїхала з ним до Берестечка на Козацькі могили, а ми з нашим таксярем — в Карпати. Їдучи автом, я бачила, як люди везли кіньми на фірах солому. Ми минали дерев'яні хати, які мали гарно різьблені стіни й двері. Біля хат паслися білі гуси. Мій тато зфотографував дві дерев'яні церкви і криницю при дорозі під час їзди автом, бо таксяр не хотів стримувати авта.

Переїхавши Сколе, ми опинилися в карпатському лісі. Не описую краси того лісу, бо я того не зможу. Скажу тільки, що як шелест дерев - велетнів доніс до нас голос дзвону з церковці, з долини, де було село, то мама хотіла плакати від зворушення. Навколо тихо, мирно, приємно, і трудно повірити, що десь є зло, вороги і велике горе людям. Ми повернулися по дев'ятій вечора, хоч надворі ще був день. Тут можна щадити на світлі. Зате з водою у Львові погано. Управа міста пускає воду між годинами 6 - 9 вечора. Тоді мешканці наповнюють ванни, відра й баняки водою.

На вітринах крамниць я оглядала шкільні уніформи. Вони, здається, для всіх шкіл однакові. Дівчата носять білу блюзку, чорну -суконку без рукавів, а зверху фартушок, а навколо шиї — червоний шалик. Хлопці мають чорне вбрання і теж той шалик.

Я дуже хотіла, щоб мені батьки купили бандуру, але нам сказали, що сюди доставляють бандури раз на кілька років. А коли ми прийшли до крамниці з музичними інструментами, то нам сказали, що того ж дня по полудні привезуть бандури. Це була правда. Тато купив мені концертову бандуру за 240 карбованців. Другу купили якісь українці з Аделаїди. Щоби братові не було кривди, йому купили також, але звичайну. Так ми з Австралії випадково викупили всі бандури Львова.

Для мене побут у Львові був дуже приємний під кож-

ним оглядом, а мама й баба придбали собі несподіваних друзів.

Потім ми поїхали до Києва. Київський готель «Либедь» гарний, модерний. Навколо широкі вулиці, бульвари з тополями, великі гарні будинки, чудові парки з квітами, де по деревах скачуть вивірки, а також повно величних пам'ятників совєтським героям.

Ми їздили автобусом до Печерської Лаври, ходили в підземелля, бачили кості померлих ченців. Деякі з них за шклом мали на собі ризи й виглядали, як мумії. Всі церкви були закриті, навіть Собор Св. Софії. Золоті ворота видно було з вікна готелю. Київ на вигляд чудове місто, але лишив у мене почуття чужини. Певно тому, що всі говорять по - російському, і я їх не розуміла.

Мій брат мав щастя стрінути в парку хлопця свого віку - 12 років, — який запитав його українською мовою, як вийти з того парку на вулицю. Андріян був здивований і сказав:

— То ти тут живеш і свого парку не знаєш?

— А то ж і є, що я тут не живу, — сказав хлопець, — моя хата в Нью - Йорку.

Гандзя Берегуляк.

Гандзя Берегуляк, 19-ть років, студентка укр. лекторату в Монаші. За есей «На камені» М. Коцюбинського одержала на 9-му конкурсі молодечої творчости першу нагороду в 100 доларів.

«НА КАМЕНІ»

Есей

Твір Михайла Коцюбинського «На камені» був написаний у 1902 р. Ця новеля належить до третього періоду його творчости — психологічного імпресіонізму. Сюжет твору побудований на переживаннях дієвих осіб на тлі природи Криму. Через картини почувань Коцюбинський відтворює драму

людського життя, відкриваючи глибини душі кожної особи. «На камені» — знаменитий зразок імпресіоністичного стилю. Цю новелю І. Франко назвав однією з найвизначніших перлин нашої літератури.

Коцюбинський жив у Криму від 1892 до 1897 року. Тож він міг сам спостерігати сільське життя татар. Аналіза соціяльної структури цього суспільства помагає пояснити психологію різних дієвих осіб. В основі цього суспільства є визиск і безправність жінок. Цю сторону життя автор показує у сцені в кав'ярні, де татари п'ють каву і грають у карти або в кості. Жінок там нема — їх де-не-де видно, але вони звичайно працюють, покриті убранням від голови до ніг. Навіть героїню твору Фатьму рідко можна побачити в селі. Там живуть суворі традиції: чоловік наказує жінці, і вона мусить його слухати. Це одна з основних прикмет їхнього суспільства. Видно також, що, хоч село розділене сваркою, татари в момент потреби, забувають про їхню незгоду, що видно з того, як всі вони кинулися здоганяти робітника Алі та Фатьму, яка зрадила свого чоловіка і з Алі втекла з села.

В цьому творі Коцюбинський змальовує конфлікт між природніми силами любови і сильною традицією. Хоч фабула твору відносно проста, розповідь збагачена кольорами й відтінками природи, які надають дії яскравости й сили. Кожна сцена інакша щодо настрою й перспективи, але тяглість затримана через постійну присутність природи, яку автор показав зоровими і слуховими ефектами. Недарма автор сам дав підназоловок цієї новелі «Акварель».

Потік свідомости кожної дійової особи тісно зв'язаний з явищами природи — це часто їхній одинокий зв'язок з реальним світом — спостерігання їхнього оточення. Ці моменти яскравіше виступлять в обговоренні фабули дійових осіб.

Новеля починається показом кав'ярні Мемета, різника й єдиного власника крамниці на все село. Тут щоразу бачимо скупчення чоловіків, які збираються розмовляти пити каву й розважатися. Кав'ярня — це серце села. Тут представлені головні дієві особи, а найважливіше з них — море. Море присутнє протягом усієї дії, і від самого початку воно дуже відчутне. Вся сцена пройнята синім кольором моря, неба, по-

вітря й гір. Навіть вітрець вогкий, бо повітря насичене вогкістю.

В різний час кольори міняються в залежності від психологічного стану дієвих осіб та їх дій, тим самим віддзеркалюючи їхні почуття. Інше місце дії — море, де грек і його найміт Алі привезли сіль для татарського села. Починається буря — призвістка трагедії, яка надходить.

Автор малює село на камені і гірський терен за ним. Чорне й похмуре село драматично протиставлене красі гір, які палають зеленими, рожевими, синіми й золотими барвами від заходу сонця. Ці кольори підкреслюють різницю між теренами.

Потім ми знову бачимо кав'ярню й Мемета, чоловіка Фатьми. В ньому не видно ніякої доброти: старий, скривлений й огидний. Його непривабливий вигляд є символом традиції гнобити життя молодої Фатьми, його купленої жінки. Хоч вона його ненавидить, вона мусить його слухати, і, справді, вони живуть не як чоловік і жінка, а як пан і слуга. Між ними немає нічого спільного, ніякого спорідчення.

В кав'ярні сам Мемет живе службовим життям, бо догоджає кожній групі, яка має сварку з другою, і тримає спокій між ними. Він залежний від них щодо заробітку. І в цьому центрі села Фатьма живе, як тінь. Вона мусить триматися осторонь від цих людей і з'являється тільки з наказу чоловіка. Але вона відчуває зв'язок з Алі. Обоє мають тяжке життя: він вичерпаний морем, а вона — рабством. Вони обоє не люблять моря.

xxx

Від першого разу, коли він її побачив, очі Фатьми захопили серце молодого турка. Інтенсивність його почувань віддзеркалена в його оточенні, в якому він щоразу бачить її очі. Природа віддзеркалює ці почування — яскравість у скляній прозорості і дзвінкості хвиль, гаряча блискучість каменя на сонці. Слухові ефекти включають музику Алі, яка зачаровує Фатьму й нагадує їй рідне село і її нещастя в житті. Музика запалює їй душу й гіпнотично впливає на неї. А море «перетворюється» у жорстоку звіріну і, маючи свій характер й особливість, стає персонажем твору. Воно гарчить і реве, кусаючи пісок — це уособлення Фатьминого нещастя.

Фатьма й Алі іноді захоплені одною думкою. Єдиний зв'язок з світом — це їхнє спостерігання навколишньої природи і враження, залежні від їхнього ментального стану. Розмова між ними їх безпосередньо абсорбує. Це коротка, але яскрава конфронтація, передана короткими реченнями, швидкою зміною діялогу та хвилинами мовчанки, де вони мов не дишуть.

Коцюбинський майстерно розповідає такими картинами, тобто без детального опису, кожна сцена охоплює настрій і драму через почування персонажів.

Алі і Фатьма, зрештою, втікають у гори. Селяни на чолі з Меметом здоганяють зрадників, щоб підтримати традицію й гонор села. Швидкість руху, коли чоловіки збираються здоганяти втікачів, додає інтенсивности, динаміки, а це підкреслене кольорами природи: ... червоний жар скель в горячі дня, коли татари деруться на гори. Сама природа, здається, є частиною їхньої злости, і червоний запал оголошує кульмінацію і пролиту кров. Алі і Фатьма жорстоко забиті, і тон раптово міняється на спокій. Море і природа стають лагідні і спокійні, бо нещаслива пара, нарешті, знайшла спокій у смерті.

Обставини й дії персонажів твору підсилюють враження. Напочатку Алі розвантажує мішки з сіллю з байдака якраз перед бурею. Тут море його раз-у-раз покриває і пронизує всі його чуття: зорові, смакові, дотикові й нюхові. Це клаптик життя і праці Алі, що ми бачимо його очима. Море його перемучило, і цей образ також вимучує читача описом повторення фізичної роботи і динамікою моря.

Хоч люди в селі люблять Алі тому, що він красивий і музикальний, проте він почував себе чужим і самотнім. Він спостерігає за Фатьмою і бачить теж її віддаленість від сільського життя. Алі закохується в неї, бачачи красу її очей, і відчуває, що в глибині душі вона його розуміє. А під час втечі обоє вмирають з таким самим стражданням, які супроводжували в житті. Коли селяни догнали їх й оточили Алі, вони фізично стали віч-на-віч. Його остання хвилина — бій проти татар, в якому він гине.

Переживання Фатьми психологічне. Смерть приходить

до неї, коли вона душевно збентежена... Вона тратить рівновагу й падає у прірву. Її життя було ланцюгом тяжких мук і переживань, таким був і її кінець життя.

Тож М. Коцюбинський у своєму творі майстерно змалював психологічні особливості головних дієвих осіб у яскравих барвистих картинах, протиставляючи красу природи людським переживанням.

Петро Савчак, 20-ть років

Петро Савчак, студент третього курсу славістики в університеті ім. Монаша, одержав 2-гу нагороду в 60 долярів.

МІЖ СНОМ І ПРОБУДЖЕННЯМ

...З глухої порожнечі темного храму різкі відзвуки людських кроків досягли розп'ятого та сповнили всю його душу тривожним очікуванням. Серце його німіло з переляку, і лиховісне почуття безсилости пригнічувало його свідомість. Кроки раптово зупинились і в глибокій темноті під ним блиснуло двоє бездонних, кришталевих очей. Очі уважно розглянули тремтячу, глухонімy особу на мармуровому хресті. Ледве вони хихикнули, як вибухли реготом страшного безумця, кинувши якесь ратище, що різко задзвеніло на підлозі, незнайомий мучитель відійшов назад у похмуру даль.

У ту ж мить відкрились великі чавунні двері храму, впускаючи золоті проміння милосердного сонця і безліч віруючих, які палко співали «Діес ірае». Побожно підходячи до хреста, віруючі радісно виконували дивний обрядовий танок, а навколо самого хреста почали блимати електричні лямпадки різних кольорів. У розп'ятого зразу виникло почуття великої радости, глибокого спокою й навіть чогось подібного до любови, до людства. Його так п'янила ця атмосфера нестриманого релігійного запалу, що й він зовсім не відчував болю в руках і в ногах. Над головою його летіла невелика, сіра міль...

Коли Авакум укінці проснувся зі свого бурхливого сну,

він деякий час пролежав у ліжку, марно стараючись продовжити солодкість зникаючого образу мучеництва. Була неділя, і вже настала крайня пора йому встати, сісти в машину й поїхати по домах і церквах, щоб відправляти Служби Божі. Він був священиком, й тому ворог держави й народу.

Авакум уже рідко насолоджувався своїм духовним саном. Нещодавно він розчарувався подпільною церквою, і, як відчужений інтелектуал, він навіть став ненавидіти сліпу, мученицьку віру, яка всюди навколо нього виявлялась. Але більше цього, він ненавидів безпосереднього надхненика і переслідувача такого виду віри, а саме, державу. Правда, колись Авакум не хотів нічого іншого, як просвітити лагідних, блукаючих овець, рівночасно борючись з лютим вовком. Мабуть, тому він став священиком.

Як звичайно, в кожну неділю день минав повільно, не приносячи будь-яких несподіванок. У кожному гірському селі, до якого Авакум заїжджав, віруючі відкривали йому церкви, ласкаво запрошували його до своїх домів, узагалі тішились тим, що до них, нарешті, заїхав справжній священик, хоч вони цілком не тямили його багатослівних проповідей. Але пізно пополудні, коли Авакум уже вирушив назад до міста, трапилась дивна подія, яка дещо перелякала його.

Далеко від будь-якого села, при зовсім безлюднім краю дороги, стояла невелика, надзвичайно висока дерев'яна церква, якої Авакум раніш ніколи не помічав, хоч він часто переїжджав ту місцевість. Зовнішність її була дивовижна мішанина народньої архітектури і різних поганських мотивів, але найбільше вражало те, що з цієї курйозної будови випромінювало сухе, біле сяйво. Вже смеркало, і дрібний дощ почав падати, надаючи цілій сцені, яка розвивалась перед очима Авакума, зовсім таємничого вигляду. Сам не знаючи, чому, він тут зупинився, Авакум висів з машини й підступив до церкви, мов притягнений таємною силою.

Біля дверей церкви стояв бородатий, довговолосий старик, який міцно держав палицю в руках і мовчки дивився на церкву, час від часу сумно хитаючи головою. Авакум підійшов до нього ззаду і тихенько запитав його, чи може він

жде священика, який відправив би йому Службу Божу. Не озираючись, старик йому спокійно відповів:

Ні, синочку, ні. Нам просто пощастило сьогодні, бо до нас приїхали аж три ксьонзи. Йди, подивися, як вони вчать бідолашних дочок і синів Сіону про Христа!

Перед тим, як Авакум міг його дальше розпитувати, старик повільно відійшов у густий ліс, який обгортав церкву, і зовсім зник у його глибині. Дощ тоді раптово почав іти, як з відра, а сердитий вітер завивав з великою силою. Цілком збентежений словами дивного старика, Авакум швидко зайшов до церкви частково через щиру цікавість, і частково через те, що страшна зміна погоди примусила його знайти притулок.

Як тільки увійшов у церкву, Авакум зразу завмер на місці. На іконостасі перед ним висіло мертве тіло чоловіка, знайомого його, якого він часто бачив на зустрічах віруючих у місті. Молоду, вродливу жінку його насилувало троє значно подібних один до одного агентів держави на широкому вівтарі, а на сходах перед іконостасом спокійно бавилась мала дитина, на яку легенько капала кров батька.

Певну хвилину Авакум стояв з роззявленим ротом, невільний і безсилий свідок страшного кошмару. Перший його інстинкт, коли він укінці повністю збагнув дійсність ситуації, наказав йому рішуче діяти, якось помогти жінці. Але він не міг. Виявившись без будь-якого попередження, нелюдська жорстокість цілої сцени, з якою Авакум раптово був примушений стояти віч-на-віч, спричинила в нього виникнення зовсім чужих і непередбачених почуттів, з якими сам його розум просто не міг дати собі ради. Не вагаючись ні на хвилину, він вибіг з церкви назад до машини.

Їдучи до міста, Авакум майже цілком забув про подію в церкві. Але страх не хотів відходити. Невпинно він нападав на Авакума, дражнив і мучив його тим, що вимагав якоїсь реакції від нього. Перед цим грізним ворогом Авакум зовсім розгубився, почуваючи себе паралізованим, глухонімим, як часто буває в снах. Все ж таки, хоч він так палко сам зі собою боровся, Авакум ані разу не перевищив дозволеної швидкости.

Він, нарешті, знайшов спокій удома. Запаливши лямпадку перед образами в своїй маленькій, затишній квартирі, йому зразу стало ліпше. Страх уже замовк. Авакум сів у крісло, відкрив товсту книгу про схоластичну філософію і почав читати, час від часу зідхаючи з захоплення, почуваючи збагачення своєї душі в науково-аскетичній діяльності. А тут хтось кулаком постукав у двері. Авакум сильно здригнувся, коли різке стукання вдерлось у тишу його думок. Він скинув очима на годинник. Уже було пів до третьої ночі. Зразу він відчув, як у нього страх набирав нових сил. Двері тоді насильно відкрились, і в кімнату ввійшов агент держави.

— Двері були зачинені. Хіба ви не чекали мого приходу, громадянине?

Авакум занімів. Страх уже відверто сміявся з нього.

— Ну, менше з тим.

Агент сів у крісло напроти свого господаря і запалив сигарету, очевидно, не намірюючись ще кудись направлятися тої ночі.

— У вас може є щось їсти? — за деякий час запитав агент. — Я смертельно голодний.

Авакум йому слухняно приніс половину в'яленого осетедця і трохи хліба, поставив усе на стіл перед агентом і позадкував від нього, наче від скінії.

— А у вас, мабуть, є вино? — усміхнувся агент.

Авакум приніс йому й вино.

Спочатку агент їв і пив повільно. Але скільки б він не їв і не пив, стільки й залишилось на тарілці й у склянці. Розсерджуючись, він ковтав зі зростаючою жадібністю, а воло його з відповідною швидкістю росло, поки воно не стало майже зовсім круглим. Авакум лише придивлявся з жахом.

У ту мить почувся різкий звук важких, металевих кроків на сходах, які підносились до дверей квартири. Як тільки цей звук досягнув його, агент насупив брови і намагався якось встати з крісла, але всі його зусилля були даремними. Раптово кроки зупинились, і на порозі з'явилась перетворена, велетенська постать розп'ятого мученика, якого Авакум бачив того дня в церкві. З голови до ніг він був закутий у блискучий панцер. Його погляд був суворий, і він грізно дихав

полум'ям. Із піхов велетень вийняв довгий, вигострений меч і, злісно сміючись зі свого ненажерливого ворога, проколов його в бік. З закручених уст агента видерся звірячий рев...

Коли Авакум укінці прокнувся зі свого бурхливого сну, він деякий час пролежав у ліжку, як мертвець у труні, марно стараючись забути кошмарне марення. Була неділя, і вже настала крайня пора йому встати, сісти в машину й поїхати по домах і церквах, щоб відправляти Служби Божі. він був священиком і тому ворогом самого себе.

Леся Ільків

Леся Ільків, 23-ри роки. Дентистка сіднейського шпиталю. За свій твір «Подорож до Фіджі» дістала 2-гу нагороду в 60 долярів для старшої групи на 10-му конкурсі, який організував Літературно-мистецький клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні, 16.8.87 р.

ПОДОРОЖ ДО ФІДЖІ

Такий уже світ настав, що люди люблять їздити по світі. Мої брати, закінчивши навчання, під час Різдвяних свят зацікавилися поїхати до Фіджі, щоб побачити, як живуть там люди, і, вернувшись назад, дуже хвалили ту місцевість і тих людей, тому й мені цікаво було туди поїхати. Тож по святах я теж вирішила поглянути на цю країну.

Зібралась нас маленька групка, купили квитки, дістали паспорти, спакувалися і перший раз у житті рушили в подорож. І ось одного дня ми їдемо вже на летовище в Сіднеї, купуємо речі, вільні від податку, сідаємо в літак і летимо. Подорож тривала тільки 4 години. Приземлилися на летовищі в Нанді. Тут на людей уже чекав автобус, який привіз нас на маленький острів, де чекало на нас четверо чорних людей. Вони повели нас до маленького морського літака, який повіз нас на острівець Мана. Цей літак летів тільки 15 хвилин і раптом сів не на землю, а на теплу синю морську воду.

Звідти ми мусіли вилізати й брести водою метрів два до берега.

Три фіджійці зустріли нас і привітали своєю мовою, кажучи «Була», що означає «Добрий день». Привітавши, дівчата наділи нам на шиї вінки з живих квітів - з гібіскусів та френчепенів.

Три мужчини забрали наші пакунки й повели нас до їхніх маленьких солом'яних хаток, що були збудовані за 10 - 15 кроків від моря. Навколо росли коконатові пальми, червоні джекаранди, сині чудові пальми та різні корчі.

Всі фіджійці чорні, мають кучеряве волосся, білі зуби, широкі привітливі усмішки — дуже приємні. Більшість мужчин не має двох передніх зубів, бо вони грають у м'яча регбі (футбол) і вибивають собі зуби. Працюють вони дуже повільно, бо погода дуже гаряча: спека, майже весь час 38 ступнів, так що пройдеш десять кроків і чуєшся стомленим, мусиш сісти й відпочити.

Був уже вечір, десь біля шостої години, вони нас запросили на традиційну вечерю, яку роблять в такий спосіб: беруть курку чи свиняче м'ясо або рибу, замотують в коконатове листя і кладуть у приготовлену яму, в якій на споді насипано вугілля. На це вугілля кладуть все це м'ясо та рибу, різну городину, як солодку картоплю, таро, папіоку, яка подібна до картоплі, накривають мішками з гешен, щоб тримали тепло, тоді засипають піском, і це печеться 4 години. Пізніше все це виймають, розмотують, ріжуть і подають гостям. Цей обід називають «Лово».

Були ми на острові «Мана» 6 днів. Купалися, мали «вінд серфінг» на дошках, їздили на човнах до інших менших острівців, грали в настільний теніс, мали курси варення по — фіджійському; учили нас також, як вилізти на коконатову пальму, пили свіже коконатове молоко.

Морська вода там така чистенька й тепла, що крізь неї можна бачити різні рибки, коралі і водяні рослини. А щоб побачити більше, ми надягали маски з рурками, щоб можна дихати, і лізли в глибоку воду. А як вилізли з води, то просто на піску, під сонцем, не можна було лежати, а треба сідати під парасолі, зроблені також з довгої соломи чи осоки.

Тут ми познайомилися з фіджійцями, які були до нас такі добрі і привітливі й вічно веселі. Звичайно, цим вони заробляли собі на хліб щоденний.

Тут ми завчили багато їхніх слів, вони навіть самі нам казали це по-нашому так і так. На цьому острові живе десь з 50 фіджійців, які доглядають гостей — туристів, які приїжджають з Америки, Китаю, Японії, Канади та інших країн.

На 7-ий день під'їхав великий корабель, який забрав нас на триденний тур до острова Ясава, де живуть лише фіджійці по малих селах дуже бідно і примітивно: немає там крамниць, електрики, телевізії, є лише газові лямпи. Немає там і доріг, стежок, немає хат із дерева чи цегли — всі із соломи. Ці хати мають лише по одній кімнаті, перегородженій солом'яною запоною. Хідники на подлозі теж постелені з соломи гешен. Самі фіджійці дуже чисті, не зважаючи на бідність, вони не журяться завтрішнім днем, війною чи чимсь іншим.

Хоч там немає холодильників, але їжа свіжа, бо рибу, яку піймають, відразу варять; м'ясо курей чи свиней відразу кладуть у піч, щоб не псувалося. Захотів коконатового молока, скочив на дерево, зірвав, розбив і напився — і все це задаром. Є там також і кози, корови, а тому мають свіже молоко.

На головному острові хати вже побудовані з дерева, цегли, високі, гарні, як і скрізь. Там є церкви, школи, збудовані урядом країни. Половина церков католицьких, половина методистських. У школах навчають на двох мовах. Головний заробіток у них — від туристів. На базарах продають мушлі, намиста з коралів, мисочки, зроблені з коконатів, гарно полішовані. Їхні ляльки, звірі зроблені з мушлів, соломи, гарно обплетені.

Свої солом'яні хати вони змінюють що 5 років, коли починають гнити.

Діти їхні дуже гарненькі й соромливі. Після сільської школи вони ідуть до міста, до вищої школи, тобто на головний острів.

Пізніше корабель повіз нас на новий острів, де є тунелі з вапнякового каміння. В тунелях вода така чиста, що видно на кілька метрів, що там робиться. Там ми плавали під водою

з тунелю до тунелю. Під тунелями всередині темно, можна втопитися, загубитися, розбитися, але супроводжає провідник, він веде перед і розказує, що робити.

Увечорі фіджійці розважають своїх гостей. Одягаються в свої національні одяги: спідниці з соломи, на шиї вінок свіжих гібісків та інших квітів, зв'язаних разом ниткою, квіти на руках, ногах, за вухами. усі танцюють перед нами, співають. Їхні співи дуже мелодійні, подібні до українських пісень. Танцюють вони із списами в руках, а жінки стоять і оплескують.

Після такої розваги подають традеційний напій, який називається «кава». Зроблений він з коріння рослин. Їхня кава виглядає як брудна вода й дуже гірка: А як нап'єтесь, то губи й язик терпнуть, німіють, як від застрика. Але це триває десь із 4 хвилини. Вони це п'ють, бо не мають змоги купити пива, бо для них задорого, до того ж від пива скоро п'яніють. Тому цей напій їх задовольняє.

Наступного дня знову сідаємо на корабель, який дуже гойдало, бо в той час приблизно за 300 кілометрів від нас лютував циклон, який наробив багато шкоди. На кораблі ми мусіли брати таблетки, щоб не заколихало до нудоти.

Скрізь по тих островах стоять десятки фіджійців і щось продають. Деякі з них викрикують, реклямуючи свій крам, а деякі стоять мовчки, такі сумні, а їхні очі так вас просять, щоб ви щось у них купили. Дивлячись на таку людину, ви не можете відійти, щоб у неї не купити хоч чогось найдешевшого — коралі, бронзолети з дорогого коралю, що дістають з дна моря, намиста тощо.

Коли закінчилась наша триденна подорож у цій місцевості, корабель завіз нас до селища Лотока. де живе приблизно 60% індіян, які не такі привітливі, як фіджійці. Індіяни намагаються в склепах обдурити вас, збільшують ціни на крам, а ще й просять у туристів грошей.

З цього місця автобус повіз нас до розкішного готелю. Там ми купили різні фіджійські сувеніри, загоряли на березі моря і бавилися в різні гри.

Та скоро наші вакації закінчились, і ми спакувалися й

неохоче покинули таке гарне місце, де, здавалося, що ми вже довгі роки там жили.

Прощаючись, ми раз-у-раз говорили до наших чорних приятелів:

— Вінака? Вінака? — що означало «дякуємо», і Самосе?, що означало «До побачення». Скоро літак підняв нас понад легенькі хмарки, а ми сиділи і згадували той гарний час, теплу воду та тих привітних людей.

Самосе, Фіджі?

Ліяна Сліпецька.

Ліяна Сліпецька — студ. 3-го курсу україністики при університеті ім. Монаша, 20 років, одержала третю нагороду в 30.00 за оповід. «Подорож у незнане» на 10-му конкурсі молодечої творчости 16-го серпня 1987 р. К

ПОДОРОЖ У НЕЗНАНЕ

— Перевір ще раз. Чи не залишили ми чогось у фабриці?

— Та я вже два рази дивилася. Светер, рукавиці, торбина... я вже все маю. Ходім швидше, бо діти на вечерю чекають!

Отак я з чоловіком бігла додому кожного вечора, щоб нагодувати дітей і хоч трохи посидіти з ними, поки приходив час класти їх до ліжка. Ми працювали у фабриці, заробляючи вдвох тільки дванадцять фунтів на тиждень. За ці гроші ми не лише харчувалися і вбиралися, а вже й збудували собі маленьку хатку з однією кімнатою — барак.

Ідучи скоренько по нерівній, крученій стежці, я поринула думками в недалеке минуле. Ця подорож до Австралії була подорожжю у далекий, невідомий край — подорож у незнане. Пригадався мені той перший день нашого приїзду. Ця англійсько-австралійська природа, серед якої я тепер опинилася, виглядала мені мертвою. Сухі, широчезні евкаліпти стояли на пустому полі на місці тих здорових, розложистих, сильних дубів, до яких я від дитячих літ так привикла.

Чи вдасться нашим українцям триматися разом, навчати дітей рідної мови, і не цуратися всього того, що наші батьки передали нам і навчили всім серцем любити? Ці питання та думки почали тривожити мене, але я далі розмальовувала ними свою долю.

Раптом я відчула теплий, заспокійливий дотик мого чоловіка.

— Марусю! Марусю! — сказав Василь, тяжко віддихнувши. — Та де ж ти мандруєш своїми думками?

Він дивився на мене тими сірими очима, які мене так приваблювали і які мене так добре знали. Я не могла нічого сховати від нього. Він усе знав, коли мене щось турбувало. Я стояла ні жива, ні мертва! Злякалась того, що Василь став зі мною говорити, та ще й так голосно.

— Не журися мною, — я ледве промовила тремтячими устами, — я тільки себе настрашила, думаючи про наше майбутнє на цій чужій землі.

Не знаючи відповіді на всі питання, які тривожили нас, ми, схиливши свої голови в тяжкій задумі, наблизилися до хати. Я знала, що у Василя також такі неспокійні думки літали, але він якось зміг їх ховати від мене. Він сильно потиснув мою руку і поцілував моє чоло. Цей його поцілунок був ознакою непевности, і це він боявся мені показати, щоб не додавати мені більшого жалю.

Вже починало темніти, а діти ще бавилися своїми старими, розбитими забавками на подвір'ї. Вони не просили у нас нових забавок, бо знали, що не було грошей. Оглядаючись, я вже стурбованим поглядом почала шукати свого найстаршого сина Івасика. Обертаюся, а він стоїть смутний і невеселий біля плоту, схиливши свою голівку. Я підходжу до нього і бачу, що гіркі сльозинки, як дрібні перлини, падають з його очей. Побачивши мене, він пробує зупинити їх, витираючи очі своїм рукавом, але сльози далі котяться по його щічках, і він сумно зідхає.

— Дитинко! Скажи матусі, чому ти так плачеш?

Бідна захлипана дитина навіть не могла вдихнути досить повітря, щоб мені відповісти. Взявши свого семилітнього

хлопчика на руки, я почала гладити маленьку, кучеряву голівоньку.

— Не плач, синку. Не плач, Івасику, — шепочу я лагідним голосом, щоб заспокоїти своє дитятко. — Скажи мамі що сталося, можливо, я тобі поможу?

— М-м-мамо! М-м-мамо! — він почав, захлипуючись, говорити. — Вони с-сказали, що я росіянин, а не українець. К-казали м-мені їхати назад до Росії. К-к-казали, що нас тут не хочуть.

Вислухавши свого сина, мої попередні тривожні думки та питання збільшилися, і я облилася гіркими слізьми. «От лихо нам тяжке, — я собі подумала. — З огляду на обставини в нашій батьківщині, ми приїхали сюди, залишивши все, що було для нас найдорожче, але навіть і тут нема спокою.»

Роки проходили, діти підростали, а разом з ними росли і турботи. Розсіяні українці в діяспорі організували громади, молодечі організації, збудували церкви, школи, виховували дітей в українському дусі, дотримуючись своїх традицій, але не приготувалися до боротьби з найбільшим ворогом — асиміляцією.

Антоній Мішура.

Антоній Мішура, 15-ть років, студент Школи українознавства в Ессендоні. Це оповідання відзначене на 8-му Конкурсі молодечої творчости в Мельборні.

ЦВІРКУНИ

Іван та Люда Михайленки вже два роки, як одружені, і на Людин день народження вони поїхали на вакації до Нової Зеляндії. Знайшли собі маленький готель біля маленького озера. В озері можна ловити рибу та вугрів, але заборонено плавати човном.

Після вечері пішли вони до озера.

— Ой, як гарно тут, Іване! Чи чуєш, як цвіркуни співають? — сказала Люда.

Тим часом підійшов до них американець. Цей чоловік був низького росту, але мав таку бороду, що закривала йому рот і ніс.

— Чуєте, як цвіркуни співають? — запитав американець.

Так, — відповіли Іван та Люда, — гарно співають.

— Якби ви знали, про що вони співають, то не сказали б, що гарно, — мовив американець у відповідь.

Люда була трохи боягузом і, як це почула, то злякалась.

— Прошу зайти до мене до готелю, і там поговоримо про це.

— Вибачте, пане, — сказав Іван, — ми ж вашого імени не знаємо, а ви запрошуєте нас на гостину.

— Мене звуть — Дикий, Михайло Дикий, — сказав американець. Через деякий час зайшли вони до готелю, і п. Дикий дістав пляшку вина, налив Іванові, Люді й собі й почав оповідати:

— Слухайте, як ті цвіркуни співають. Я сім років їх слухав і лише вчора довідався, про що співають, — сказав пан Дикий. — Вони говорять один до одного з допомогою морської абетки.

— І що ж вони кажуть? — запитав Іван.

— Згадують імена померлих, — сказав пан Дикий. Потім він вийняв з кишені чорний блькнот. У ньому були написані якісь літери, рисочки. . .

— Бачите, усі оці рисочки? — запитав Дикий. — Оцими рисочками вони розмовляють.

— Я не розумію, — сказав Іван, — покажіть нам, як вони говорять.

— Добре, я вам покажу, — сказав Михайло, — але сидіть дуже тихо, прошу.

Дикий сидить та прислухається, а потім собі муркоче:

— Пульс, пульс тихо, тихо, пульс, тихо пульс, пульс.

Так він сидів з п'ять хвилин і тихо муркотів.

— Я думаю, цього вже досить, — голосно сказав Дикий.

Як це він сказав, Іван та Люда злякалися, бо ніхто не

говорив, всі слухали цвіркунів, а пан Дикий тоді голосно вигукнув:

— Ось дивіться, вони говорять такі імена: Ярослав Вий, Григорій Сок, Марія Калина, Леся Ук... Бачите, це не жарти, вони згадують імена померлих.

Іван бачить, що Люда вже тремтить, і він пригорнув її до себе, кажучи:

— Не бійся, Людо, я думаю, що це тільки байка. — А потім звернувся до Дикого:

— Уже 11-та година ночі, ми дуже стомлені, ми ще завтра до вас прийдемо й поговоримо. А дорогою Люда сказала:

— Іване, я тепер ніколи не зможу спокійно слухати, як цвіркуни співають.

Зайшли вони до кімнати. Іван пішов митися, а Люда сіла на ліжко та слухала цвіркунів. Тим часом Іван гукнув, щоб принесла рушник та й сама йшла митися.

Коли прийшов ранок, вони вже забули про цвіркунів та пана Дикого. А після сніданку пішли до озера купатися, а в обід, замість їсти в готелі, пішли до італійського ресторану, де довгенько сиділи, їли та розмовляли, втішалися тим, що був гарний день. Офіціянт запитав, чи бажаєте іще щось замовити, але Іван подякував і заплатив за обід сорок шість долярів і двадцять центів.

Тільки вернулись до готелю, як підбіг пан Дикий і, трохи не розплакався:

— Ой, де ви були увесь день? — запитав він тремтячим голосом, — ходіть зі мною. Дикий посадив нас біля столу і замовив пляшку вина.

— Знаєте, я сьогодні знову слухав цвіркунів і записував усі імена, а між ними і своє почув, — сказав Дикий одним духом. — Слухайте, вони знову тільки моє ім'я кажуть: «Михайло Дикий, Михайло Дикий...»

— А що ми можемо допомогти? — запитав Іван.

— Будьте зі мною, — сказав, тремтячи, Дикий. — Я боюся, щоб вони мене не схопили. Люда нервово подивилася на Івана.

—Я не буду вам перешкоджати, — додав Дикий, — я буду сидіти окремо, але я мушу вас бачити.

Тоді він з до іншого стола й там сів, уважно дивлячись на Люду та Івана. Допивши своє вино, Люда сказала, що вже 12-та година ночі, пора йти спочивати. Як тільки вони встали з-за столу, підбіг пан Дикий: «Куди ви йдете?»

— Відпочивати, пане Дикий. Уже 12-та година ночі.

— І пан Дикий подякував, що посиділи з ним. Попрощавшися, і Михайленки вийшли. Уже тоді Дикий крикнув: «Чи могли б ви лишити свої двері трохи відхиленими і прийти до мене, як я покличу. Я в 20-тій кімнаті.» — Ми погодилися.

Десь перед четвертою годиною ранку жахливий вереск збудив Люду та Івана. «Що сталося, Іване?» — запитала, прокинувшись Люда тремтячим голосом.

— То пан Дикий кричить, — відповів Іван і, схопившися з ліжка, кинувся бігти до Дикого.

— Не лишай мене! — крикнула Люда. — Ну, то ходімо разом, — і вони вибігли з хати. — Що сталося, пане Дикий? — крикнув Іван, підбігши до дверей з числом 20.

Ніхто не відповів, але Іван почув, що щось шуміло, ніби там мільйони крилець, що шелестіли. А потім усе затихло. Відчинивши двері, вони побачили розбиту шибку вікна, а на підлозі — пана Дикого в калюжі крови. Люда заверещала й зомліла. Іван підбіг до Дикого і взяв за руку. Пульс був дуже слабий. Дикий ще ледь прошептав: «Ярослав Бий, Михайло Дикий, Іван Михайленко, Люда Михайленко. — Сказавши це, пан Дикий замовк. В кімнаті стало тихо, тільки було далі чути шелест цвіркунів.

НАСЛІДКИ 10-го КОНКУРСУ МОЛОДЕЧОЇ ТВОРЧОСТИ В АВСТРАЛІЇ

У неділю, 16-го серпня, 1987 р., в Ессендоні, біля Мельборну, відбулося засідання Журі 10-го конкурсу молодечої творчости, який проголосив Літературно-мистецький клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні. Надійшло 8-м творів: 3 з Вікторії і 5 з Нової Півд. Велзу (Австралія). Розглянувши згадані твори, Журі у складі Зої Когут, Боженни Ко-

валенко, Невана Грушецького, Михайла Підріза, під головуванням Дмитра Нитченка ухвалило нагородити такі твори:

Молодша група — від 12 до 16-ти років.

1. Першу нагороду в 100 долярів одержала учениця Братської школи в Лідкомбі (НПВ) **Юля Кузмич, 15-ть років** (псевдо — Фіялка) за оповідання «Чому це так?»

2. Другу нагороду в 60 долярів дістав студ. укр. школи в Параматті **Марко Кульчицький, 16 років** (псевдо — Петро Кучерявий) за оповідання «Сон».

3. Третю нагороду в 30 дол. дістала **Катруся Коцюмбас, 15 років.** (псевдо - Незабудька) за оповід. «Пригода в австралійській школі».

Середня група — від 17 до 21 року.

1. Першу нагороду в 100 дол. дістала студентка середньої школи (гайскул) при Мельб. університеті **Ксеня Савчак, 17 років** (псевдо - Настя Бліхарська) за оповід. «Похорон».

2. Другу нагороду в 60 дол. дістав студ. третього курсу славістики в університеті ім. Монаша **Петро Савчак, 20 років** (псевдо - Андрій Чорний) за твір «Між сном і пробудженням».

3. Третю нагороду в 30 дол. дістала **Надя Намурен, 20 років** (псевдо - Надія) за гумористичне оповідання. «Смачні українські вареники».

4. Теж третю нагороду одержала студ. 3-го курсу україністики при університеті ім. Монаша **Ліяна Сліпецька, 20 років,** (Псевдо - Степова квітка) за оповідання «Подорож у незнане».

Старша група - від 21 до 25 років.

1. Другу нагороду в 60 дол. дістала дентистка шпиталю в Сіднеї **Леся Ільків, 23 роки** (псевдо - Міка), за нарис «Подорож до Фіджі».

Літературно-мистецький клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні.

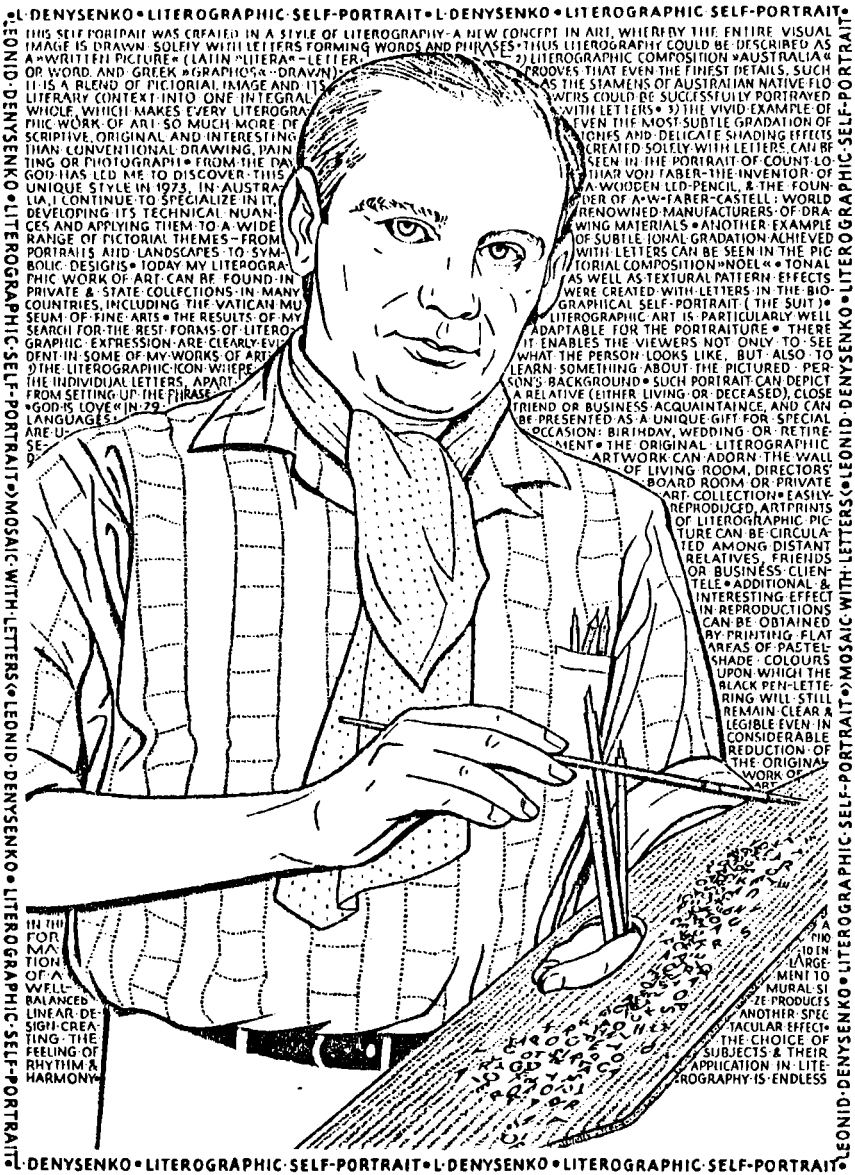

Л. Денисенко — літерографічний автопортрет.

Тріо: (зліва на право) Філя Габелко, Анна Расел, Женет Віден.

НАСЛІДКИ 11-го КОНКУРСУ МОЛОДЕЧОЇ ТВОРЧОСТИ

У неділю, 4-го вересня, 1988 року в Ессендоні, біля Мельборну, відбулося засідання Журі 11-го конкурсу молодечої творчости, який проголосив Літературно-мистецький клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні. Надійшло на конкурс 13 творів. З них 5 — з Вікторії, а 8 — з НПВ (Сіднею та околиць). Розглянувши згадані твори, Журі в складі Зої Когут, Боженни Коваленко, Невана Грушецького, Михайла Підріза, під голуванням Дмитра Нитченка, присудило такі нагороди:

З молодшої групи віком від 12 до 16 років:

1. Ученицi 10-ої кляси Рідної школи ім. Лесі Українки в Нобл Парку (Вік.) **Наталку Гіммельрайх**, 16 років, псевдо «Пінтвін» за нарис «Мандрівка пінгвінів» — першу нагороду в 100 долярів.

2. Ученицю 11-ої А кляси в Страсфілді (НПВ) **Соню Таранець**, 16 років, за фантастичне оповідання «Потяг», псевдо «Мала Відьма» — другу нагороду в 60 долярів.

3. Ученицю 8-ої кляси Братської школи ім. Св. Андрія в Лідкомбі **Надію Яніс**, 14 років, за оповідання «Мої приятелі звірята», псевдо «Троянда» та **Ростика Кошарського**, 16 р., учня Центр. школи в Лідкомбі (НПВ) за нарис «Подорож до Центральної Австралії», псевдо «Стефан Король, третю нагороду, поділену надвоє — по 20 долярів з Надією Яніс.

З середньої групи від 17 до 20 років:

4. Студентку Мельборнського університету **Ксеню Савчак**, 18 років, псевдо «Причинна», за оповідання «Церква є життя» - першою нагородою в 100 долярів.

Із старшої групи від 21-го року до 25-ти.

1. Градуанку та вчительку української мови в Нобл Парку **Ліяну Сліпецьку**, 21 рік, псевдо «Ластівка», за оповідання «Неспокійна ніч» першу нагороду в 100 долярів.

2. Студентку **Надю Намурен**, 21 рік, псевдо «Надія», за спогад «Пройдені роки» — другу нагороду разом з студенткою університету ім. Монаша **Гандзею Берегуляк**, 21 рік, псевдо «Параска», за оповідання «Мара» другою нагородою в 60 долярів, поділеною з Надею Намурен по 30 долярів.

Окремо Журі нагородило **Лесю Завалинську**, хоч вона

має всього 10 років, але її казка майстерно написана, має потрібну фантазію й домисел. Леся учениця Братської школи в Мельборні. Жюрі нагороджує її 30-ма долярами й бажає дальших успіхів.

Літературно-мистецький клюб
ім. Василя Симоненка в Мельборні.

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКО — АВСТРАЛІЙСЬКОГО МИСТЕЦЬКОГО ТОВАРИСТВА ІМ. МИКОЛИ ЛИСЕНКА

Після знайомства з окремими австралійськими любителями співу і їхнього зацікавлення українською піснею, що почалося ще 1960-го року, відбувалися і спільні виступи на сценах австралійців та нашої активної організаторки й любителя рідної пісні Філоніли Габелко-Карюк. Прибувши до Канберри, Філоніла Василівна скоро стає членом австралійської «Філармонік Ассосіейшен» та місцевої оперової групи і репрезентативного хору Канберри. А 10-го квітня 1962-го року було вже зорганізовано вокальну групу «Волошки», до якої увійшли, крім Філоніли Габелко, австралійки, які швидко опанували українську пісню і втрьох виступали на різних важливіших концертах та святах як в Канберрі, так і в Сіднеї, Мельборні, здобуваючи що далі, то більший успіх. А за кілька років у цій вокальній групі брала участь уже ціла низка нових австралійських і наших співаків, як Мей Гавлет, Джон Гарлек, Раймонд Моріс, Грета Вайт, Ломанд Мілпер, Робін Беннет, Дорін Карпентер, Джуді Еверал, Марія Дженсон, Гартг Мансфельд, Гвенда Рос, Даглас Куп, Валері Куппер, Анна Рассел, Дженет Віїден та музичний керівник — піяністка мадам Ліоне Мооре. З українців були: Філоніла Габелко, Валя Івашків, Олександер Теодорович, Лариса Тризна та піяністка Ірина Пелегріно-Пойдинець.

З ростом і успіхом «Волошок», яких почали називати «австралійським чудом», виникла потреба оформитися в солідніщу мистецьку організацію, яка й прибрала назву Укра-

їнсько - австралійське мистецьке Товариство ім. М. Лисенка, скорочено У-АМТЛ. Це сталося 1-го березня 1977-го року, а 20-го липня того ж року на зборах вокалістів і прихильників вокальної групи «Волошки» було вибрано управу Товариства в такому складі: пані Женет Віїден — голова, Олег Кавуненко — заступник, Філоніла Габелко — керівник вокальної групи, Галина Бастик — англомовний секретар, Ярослав Бастик — скарбник, Пилип Грін — реф. преси, та адміністратор — Федір Габелко.

З того часу діяльність У-АМТЛ пожвавішала. Крім вокальної секції, створилась секція художнього слова (укр. і англ. мовами). Отже, почали виступати як перед українцями, так і перед австралійцями, зокрема на інтернаціональних концертах. До важливіших виступів можна віднести концерт 22-го лютого 1978-го року, де крім вокальних виступів, було влаштовано виставку українських вишивок, в основному з робіт Ганни Карюк, ручних виробів, разом з інформаціями про Україну і наше національне мистецтво.

Не менш успішним був концерт 7-го березня 1978-го року, так званий концерт 18-ти держав-національностей і трьох еміграційних груп у Воден Коледжі. Один з концертів у 1982 році особливо був відзначений австралійською пресою, містячи світлини, репортаж та переклади українських пісень. Прибутки з одного з концертів, що відбулися в 1984-му році, були віддані на будову Пам'ятника жертвам сталінського голоду в Україні 1932 - 1933 років, коли згинуло понад СІМ МІЛЬЙОНІВ української людности.

Між 1982-гим і 1985-тим роками відбулося 9-ть концертів, спільно з Школою бандуристів, в якій адміністрарором був учитель Сергій Онішко. У 1986-му році Школа гри на бандурі стала членом У-АМТЛ на чолі з її мистецьким керівником Олегом Лукомським. До бандуристів належали: Женет Віїден, Філоніла Габелко, Лариса Тризна, Стефан Василик, Стенпан Гошовський, Марія Янечко, Лідія Теодорович, Павло Форостенко, Федір Габелко та мист. кер.. д-р. Олег Лукомський. Після вступу Школи бандуристів до У-АМТЛ відбулося 11-ть концертів. Найпопулярнішим виступом вокаліс-станцією — Канал 7. На концерті виступали й австралійські

тів і бандуристів був концерт, влаштований телевізійною артисти. Присутніх на концерті було понад 1200 глядачів. Сенатори Маргарет Реід (ліберал) та Роз Келлі (АЛП) дуже прихильно вирізнили в своїх промовах виступи членів У-АМТЛ. Такий же успішний виступ наших вокалістів був і на концерті «АСТ — Лідер Сосаїті».

Минулого року відбулися звичайні загальні збори У-АМТЛ, на яких вибрали нову управу У-АМТЛ в такому складі: голова — Женет Віїден, др. Олег Лукомський — заступник голови і мистецький керівник Школи гри на бандурі, Філоніла Габелко — керівник вокальної групи «Волошки», Мадам Ліоне Мооре — піяністка і мистецький керівник, Бері Віїден — скарбник, Федір Габелко — адміністратор.

Скорочений витят із репортажу про дояльність У-АМТЛ, поданого Управою товариства: Ж. Ві-

АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Коли у 1978 р. організувалась Школа гри на бандурі, зайшла велика потреба знайти вчителя. У той час дехто вже мав у Мельборні бандури, але мало хто міг грати на цьому національному інструменті. Тим часом студент медицини Ігор Якубович, який закінчив Мельборнську консерваторію й одержав диплом учителя музики по скрипці, працював над собою й опанував техніку гри на бандурі. Два брати, Марко та Льоня Ріжніви, учні Рідної Школи ім. Лесі Українки в Нобл Парку, діставши бандури, звернулися до Ігоря навчити їх грати. І так почалося навчання. І вже в травні 1979 року вони вперше виступили на концерті в «День Матері» у школі в Нобл Парку. Протягом року вони виступали з грою на бандурах перед українською та австралійською спільнотами, брали участь в радіопрограмах А.Б.С. та ЗАР в пересиланні про українську музику.

Пізніше більше учнів школи в Нобл Парку придбали собі бандури і також стали нвачатися. Всі вони виступали під ім'ям Школи три на бандурі ім. Лесі Українки при Рідній Шко-

лі в Нобл Парку, бож і Ігор Якубович був випускником тієї школи. Потім почали навчатися учні, які не належали до згаданої школи, тому і навчальний заклад переіменувався на Школу гри на бандурі в Мельборні. Тепер школа нараховує 20 учнів, які беруть активну участь у прилюдних виступах, знайомлячи австралійську спільноту з нашим мистецтвом.

Уперше Школа гри на бандурі брала участь у 1982 р. в Міжнародньому фестивалі, спонзорованому фірмою Шелл, і з того часу щороку Школу запрошують до участи.

Виступали також для «Боті Сосаєті», де гру записали на магнетофонну стрічку «Гайлі Странг». Деякі учні брали участь у Крайовому семінарі бандуристів у Сіднеї у 1981 р. Наступні два семінари у 1983 і 1984 роках відбулися у Мельборні, де була заснована організація під назвою Українські кобзарські семінари Австралії (УКСА). У 1985 році відбувся черговий семінар у Сіднеї.

Школа щоразу бере участь в українських імпрезах, працюючи разом із Катедральним Молодечим Хором та з Хором Спілки Української Молоді (СУМ) «Черемош», з яким випустила касетку. Школа постаралася, щоби вивчення гри на бандурі прийняли в консерваторії як предмет до матуральних іспитів, і Генрі Батицький був першим учнем, який успішно склав іспит гри на бандурі.

У серпні 1984 року заснувався Ансамбль бандуристів ім. Лесі Українки, який складається з шістьох найкращих студентів школи. Він працює із хорами, і їхній виступ був записаний на касетку для Департаменту освіти Південної Австралії. Ансамбль назвав себе ім'ям нашої славної поетеси, щоби вшанувати її любов до бандури, а також буде пригадувати їхні скромні початки при Рідній школі в Нобл Парку, яка носить також її ім'я.

Фінансово Школу підтримує австралійська культурна організація. В теперішній час Школа дає учням такі можливості:

1) Навчатися всього, що є сполучене з бандурою: т[illegible] гра та спів. 2) Лекції відбуваються у двох місцевостях: на заході Мельборну. 3) Студенти, гра яких досягне певного рівня, можуть бути прийняті до Ансамблю бандуристів ім.

Лесі Українки. 4) Лекції й семінари відбуваються регулярно. 5) Нових учнів радо приймається до Школи.

Мета Школи гри на бандурі така: 1) Навчити техніки гри на бандурі, включно з українською мовою, вимовою та співом. 2) Виступати перед публікою і таким чином ознайомлювати австралійську спільноту з Україною та українською музикою. 3) Підносити авторитет бандури так, щоб він зрівнявся на наших студіях з іншими клясичними інструментами.

АНСАМБЛЬ БАНДУРИСТІВ ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Зліва: Михайло Радован, Марина Радован, Таня Ріжнів, Іван Голяк, Таня Дроботюк, Надя Шкудар, Дар'ян Лисенко, Гануся Скоробогата, Рената Якубович, Ігор Якубович (керівник). Відсутній Володимир Осипів.

1000 РОКІВ УКРАЇНСЬКОГО ХРИСТИЯНСТВА

Millennium of Ukraine's Christianity

30 B

Painting by L. Denysenko

Л. Денисенко. — 1000 років Українського Християнства.

ПІСЛЯСЛОВО

Порушуючи традицію, випускаємо це число альманаха «Новий обрій» № 8 не через 5 років, як це було досі, а через три з половиною року, щоб відзначити не тільки 1000-тя християнства на Україні, а й 20-ліття існування нашого Літературно-мистецького клюбу, про діяльність якого містимо окрему статтю вище. Та вихід цього числа альманаха збігається ще і з третім ювілеєм — 40-літтям нашого поселення в Австралії.

Як і попередніх разів у наших сімох альманахах, так і тепер, намагаємося віддзеркалити не тільки наше літературне життя, а й діяльність різних видів культурної діяльности нашої спільноти: хори, танцювальні групи чи ансамблі, музики, актори, мистці образотворчого мистецтва тощо.

Тож мета нашого клюбу, з одного боку, плекати ріст лібутки наших авторів, а з другого — давати нашій спільноті тературної творчости, популяризувати кращі зразки і здолітературну, мистецьку та взагалі духову поживу. Для цього ми влаштували протягом 22-х років 83 прилюдні вечори як в Мельборні, так і в інших місцях, зокрема на його околицях. Для цього також ми видали вже, крім 8 альманахів «Новий обрій», два збірники: «З під евкаліптів» — своєрідну антологію віршованої творчости наших поетів, а також антологію української прози в Австралії «On the Fence» в перекладі на англійську мову.

Окрему увагу ми також присвячуємо праці з нашою літературною молоддю, з доростом, який має в серці літературний вогник, і при їхньому бажанні, праці на собою та нашій допомозі, з них можуть виробитися справжні письменники. Деякі з них уже по кілька разів брали участь у конкурсах, здобуваючи нагороди, як Ксеня, Савчак, Таня Бейлі, Галя та Аня Денисенки, Надя Намурен, Ліяна Сліпецька, Гандзя Берегуляк, Петро Савчак, Леся Ількін та інші.

З молодих авторів після надрукування кількох цікавих пригодницьких оповідань, висунувся на перше місця як перекладач Юрій Ткач, переклавши уже понад півтора десятка вартісних творів, зокрема з сучасних письменників, що жи-

вуть і творять на Україні. Як перекладач знаний він уже добре не тільки на рідних землях, а і в Америці та Канаді,, не кажучи вже про Австралію.

Для росту й популяризації наших молодих авторів ми вже влаштували 11 конкурсів, молодечої творчости, а 12-тий щойно проголосили. З цією метою, ми, починаючи від п'ятого числ аальманах, в кожному дальшому виданні друкували кращі зразки їхніх творів, зокрема нагороджені та відзначені на конкурсах, віддаючи для них щоразу 30-40 сторінок друку.

А що літературно-мистецька діяльність в Австралії не стихає, маємо ріст не тільки з мистецького боку, а і в кількості сторінок цього видання. Перший номер, альманаха «Новий обрій», що вийшов ще в 1954 році, мав усього 127 сторінок, а це число має 280. Щоразу в кожному номері цього видання появляються все нові й нові як автори літературних творів, так і особи в ділянках інших видів мистецтва. А що наші автори не тільки старші, а й молоді мають успіх і поза Австралією, маємо на це низку доказів: окремі твори з альманаха передруковують українські часописи та журнали, що виходять в інших країнах, як «Сучасність», «Нові дні», «Новий шлях», «Українські Вісті», «Українська думка», а ще більше друкують наших молодих авторів дитячі та молодечі журнали як «Веселка», «Крилаті», «Юнак», «Молода Україна», а також і окремі закордонні часописи, не кажучи вже про наші «Вільну думку» та «Церкву і Життя», які присвячують молодечій творчості цілі сторінки. Окремі оповідання наших авторів були передавані і через радіо як мисцеве, так і «Вільна Европа» з Мюнхену.

Ще варто згадати, що багато важать у виданні й фінансові допомоги від Фонду Л. Склепковича, Кооперативи «Дністер», Української Громади Вікторії, а часом і від Австралійського літературного управління, окремих добрих жертводавців, за що всім їм ми сердечно дякуємо.

Літературно-Мистецький клюб ім. Василя Симоненка в Мельборні.

Листопад 1988 р.

П О В І Д О М Л Е Н Н Я

Вже вийшов з друку другий наклад і можна набути в книгарнях КНИЖКУ — АЛЬБОМ

УКРАЇНА й УКРАЇНЦІ

Книжка-альбом присвячений Тисячоліттю Хрищення Руси-України, великого формату, люксусово оформлений, містить понад 300 кольорових фотографій з України й українських поселень у вільному світі; тексти англійською мовою. В альбомі славнозвісні культурно-історичні пам'ятки України: Софійський Собор, Києво-Печерська і Почаївська Лаври, собори і церкви, фортеці і могили, вікопомні місця і пам'ятки з минулого України, пам'ятники визначним особистостям; народне мистецтво — бандура, вишивка, різьба, кераміка, писанка. З життя української еміграції — матеріяльно-духові надбання, культурно-релігійні інституції та громадські установи. Книжка-альбом розповідає про Україну та про українців в усьому світі.

Подаруйте цю книжку своїм дітям, внукам та приятелям, щоб знали правду про нас. З видавництвом книжки співпрацювало понад 30 авторів та понад 50 осіб дало ілюстрації. Досі ми не мали щось подібного та кращого, що можна подарувати чужинцям. Книжка коштує 45 долярів, плюс пересилка. Можна набути в: **Мельборн** — Кооперативна крамниця «Поступ», Тел. 375 1979, 902—912 Mt. Alexander Rd., Essendon, Vic. 3040. • Ярослав Кутний, Тел. 318 3463, • **Джілонг** — крамниця «Поступу», Тел. (052) 78 5950, 74A Thornburn St., Bell Park, Geelong, Vic. 3215. • **Сідней** — крамниця П. Середюка, Тел. 705 5492. • Т. Мироненко, Тел. 631 6464, • **Ньюкастель** — пані Е. Островська. • **Воллонгонг** — І. Козар, Тел. 84 0455. • **Канберра-Квінбієн** — О. Гробелько. Тел. 41 6604. • **Брізбен** — П. Гупало, Тел. 277 5157. • **Аделаїда** — М. Грибук. Тел. 262 4712. • **Перт** — П. Гутей. Тел. 381 8725. • **Тасманія** — Л. Лагеревський, Тел. 29 5159 • **Водонга-Альбурі** — Я. Вовк. Тел. 24 1667. • **Саншайн Вік.** — Крамниця М. Федора Тел. 363 1480. • **Bayda Books** 30 Fairway Rd., Doncaster, 3108. Тел. 857 5371.

З М І С Т

1. Фото: члени Літературно-мист. клюбу ім. В. Симоненка в Мельборні ... 4
2. О. Веретенченко — Велична пора. Вірш. ... 5
3. Василь Сокіл.—Приходьте на новосілля. Оповідання 6
4. Фото: Учосники 11-го учисельського з'зду ... 10
5. Фото: Управа СУОА (Союзу Українських Організацій Австралії) ... 11
6. Фото: Учасники 18-го з'їзду Союзу Украіаськпх Організацій Австралії ... 13
7. Фото: Люба Кириленко — «У лісі». Картина ... 17
8. Алан Маршал — Цілуй її, цілуй її! — оповідання. Переклад Гр. Вишневого ... 18
9. Ростислав Братунь — Батьківський заповіт. Вірш. ... 24
10. Трішки про хор «Сурма» і фото диригента Тараса Фіголя ... 26
11. Фото учасників Сіднейського хору «Сурма» ... 27
12. Фото членів Управи хору «Сурма» ... 28
13. Фото: Співачка Валя Кулик ... 29
14. Боженна Коваленко — Ювілейне, Чорнобиль, Молитва, Самотність — вірші ... 30
15. Драмгурток ім. В. Івасюка. Сильветка. ... 33
16. Фото: Фрагмент з вистави-драми В. Боковського «Мазепа» ... 34
17. Фото: Фрагмент ч. 2 з вистави В. Боковського «Мазепа» ... 35
18. Зоя Когут — Старокалендарне, Миколі Понеділкові Вірші ... 36
19. Неван Грушецький — Збірка на лекторат. Гумореска 38
20. Адам Міцкевич — Байдари, Плавба. Вірші. Переклад з польської мови Гр. Вишневого 43
21. Ст. Радіон — Старий Джо. Новеля 45
22. Наталя Арсеньнева — Люблю я сонце золоте. Вірш. Переклад з білоруської мови Дм. Чуба ... 49
23. Орест Барчинський — Лист з України. Оповідання ... 51
24. Фото: Молодечий Катедральний хор у Мельборні ... 66

25. Молодечий Катедральний хор у Мельборні. Сильветка 67
26. Ярослав Масляк — Модерний жених. Комедія на одну дію. 68
27. Дмитро Павличко — Тут пройшли батири Сталіна. Уривок з вірша 77
28. Степан Пушик—Файні люди. Віршована сатира 78
29. Фото: «Трембіта» — оркестр осередку ім. Гетьмана І. Мазепи в Мельборні 79
30. Григорій Вишневий — Лубенська поема. Присвячена Пані М. Ковшик 80
31. Зоя Когут — Вітер. Коротке оповідання. 96
32. Зоя Когут — Остання зупинка. Поезії. 99
33. Леся Богуславець — Подорож на далеку північ. Нарис. 101
34. Євген Гаран — З уявного в наявне. Євгеніка 108
35. Новозорганізований відділ Союзу Українок в Ньюкастелі. Є. Островська 113
36. Фото: Управа Союзу Українок в Ньюкастелі 114
37. Ольга Ільків — Батько — мандрівник. Вірш. 115
38. Дм. Нитченко — На пошану артистки І. Залеської. Посмертна згадка. 116
39. Фото: Богдан Подолянко з артисткою І. Залеською 119
40. Пітер Скжинецький — My uncle's death. Immigrants at Central Station, 1951 120
41. Пітер Скжинецький — Смерть мого вуйка. Переселенці на центр. станції. Вірші. З англійської мови переклав Гр. Вишневий. 122
42. Т. Цуньовська — Гурток книголюбів у Сіднеї 124
43. Фото: Гурток книголюбів у Сіднеї. Фото ч. 1 і ч. 2 126
44. Смаль-Стоцький. Я іду до тебе. Вірш 127
45. Ансамбль «Суцвіття» (У десяту річницю існування). Сильветка 127
46. Клава Фольц — Материнське серце. Оповідання 133
47. Клава Фольц — Заспівай зі мною. Вірш 133
48. Фото: Пластова станиця Брізбен. 134
49. З віршів П. Вакуленка — Біля моря, Віктор Гарбор, Спогади 135

50. Грицько Волокита — Зустріч. Оповідання 137
51. Василь Лабаз — Танцювальна група «Гопак» в Аделаїді. Сильветка 140
52. Фото: Танцювальна група «Гопак» в Аделаїді 143
53. Артист Юрій Михайлів. Сильветка артиста 144
54. «Верховина» — Танковий ансамбль осередку СУМ у Мельборні. 145
55. Фото ансамблю «Верховина» 146
56. Йосип Било — Перебудова почалась. Віршована гумореска 147
57. І. Романовська. Добірка віршів англійською мовою 148
58. Фото: Софія Гринюк-Сивенька «Невістка» 152
59. Драмгурток Червоні маки. Сильветка 153
60. Фото: Члени драмгуртка «Червоні маки» 154
61. Фото: Кенгуру теж люблять пиво 155
62. Померла авторка «Альбому українських вишивок» та Оповідань М. Куценко. Сильветка 156
63. Марія Михайлів — Не плач за мною. Прощальна записка. 158
64. Марія Михайлів. — Під каштанами. Оповідання 158
65. Фото з картини Федора Габелка «Баранджак дем» 160
66. Здобутки балетмайстра Аркадія Новицького. Сильветка. 161
67. Фото: Петро Кравченко «Собор Св. Юра у Львові» 162
68. Фото: На сцені Аркадій Новицький з балериною Дарбішаєр в «Ля Корсей» 163
69. Маро — Гайдельберзька зустріч. Стаття. 164
70. Григорій Вишневий — Луїза Ловсон (Від фанатизму до божевілля). Біогр. довідка 169
71. Б. Коваленко — «Початки християнства на Русі.» Стаття. 172
72. Фото: Люба Кириленко — «Березовий гай» 177
73. Дмитро Чуб — Максим Рильський (90 років з дня народження) 178
74. Богдан Подолянко — Я бачив 18-те століття у двадцятому. Спогад. 190
75. Мирон Лисенко — I am a ukrainian mate 195

76. Фото: Богдан Подолянко і співачка Валя Кулик у Мельборні 196
77. Лекторат україністики в університеті ім. Монаша 197
78. Фото: Боженна Сірко серед папуаських дітей у Новій Гвінеї 198
79. Фото: Викладачі та студенти україністики в університеті ім. Монаша 199
80. Галя Кошарська — Центр українознавчих студій при Маквері університеті 200
81. Фото: Директор та лектори Центру укр. студій при Маквері університеті 202
82. Ніночка, або який малий світ. Спогад. — Богдан Подолянко. 203
83. О. Ільків — Із спогадів про роки голоду в Україні 212
84. Фото: Члени Комітету будови пам'ятника жертвам голоду в Україні 216
8.5 Голова Союзу Українок Оля Ільків біля пам'ятника жертвам голоду в Україні 217
86. З історії Т-ва «Дніпро» в Тасманії. Стаття 218
87. Фото: Спортова дружина «Дніпро» в Тасманії 220
88. Фото: Остання Управа Українського спортового товариства «Дніпро» в Тасманії 221
89. Мирон Лапка — Пропам'ятна медаля Хрищення Руси-України 221
90. Фото: М. Гоян — Срібна позолочена чаша. До 1000-ліття Християнства України 224
91. Дм. Нитченко — Наше Літературно-Мистецьке 20-ліття. Доповідь на юв. святі 225

ТВОРЧІСТЬ МОЛОДІ

92. Ксеня Савчак — Похорон. Новеля 229
93. Катя Коцюмбас — Русалка (Казка) 231
94. Надя Намурен — Смачні українські вареники. Оповідання 234
95. Юля Кузьмич — Ядерний вибух (Чому це так?) Фантастичне оповідання 236
96. Таня Бейлі — Спогади про подорож до Львова. Нарис 238

97. Гандзя Берегуляк — «На Камені». Есей. 245
98. Петро Савчак — Між сном і пробудженням. Фантастичне оповідання 249
99. Леся Ільків — Подорож до Фіджі. Нарис. 253
100. Ліяна Сліпецька—Подорож у незнане. Оповідання 257
101. Антоній Мішура — Цвіркуни. Фантастичне оповідання. 260
102. Наслідки 10-го конкурсу молодечої творчости в Австралії 263
103. Денисенко — літографічний портрет автора 264
104. Фото: тріо співачок з Канберри. 265
105. Наслідки 11-го конкурсу молодечої творчости 266
106. З історії українсько-австралійського мистецького Товариства ім. М. Лисенка 267
107. Ансамбль бандуристів ім. Лесі Українки. Сильветка 269
108. Фото: Члени Ансамблю бандуристів ім. Л. Українки 271
109. Фото. Л. Денисенко «1000 років українського Християнства» 272
110. Післяслово 273
111. Зміст 276